RADU TUDORAN

O LUME ÎNTREAGĂ

RADU TUDORAN

O LUME ÎNTREAGĂ

Întîmplările pline de tîlcuri, şi numai în aparenţă ciudate, care se povestesc în această carte, încep pe o seară de toamnă înaintată, cu iarna aproape, la etajul al doilea al spitalului de copii, într-o cameră mică, albă, cu un singur pat — o rezervă pentru cazurile grave.

Afară burniţa, ploaie măruntă şi rece, gata să se prefacă în zăpadă ; păcătoasă ploaie, venită pe neaşteptate, fiindcă la prînz vremea fusese încă frumoasă. În cameră însă adia blînd caloriferul, şi micul bolnav, cu ochii închişi, cu fruntea îmbrobonată, îl simţea ca pe un întîrziat zefir văratic. O clipă se şi duse cu închipuirea la o zi caldă, în zăvoaiele de pe malul Dîmboviţei, mai sus de Ciurel, pe care le cunoştea colţişor cu colţişor, deoarece de pe la şase ani le tot explorase, la fel de temeinic cum explorase Stanley pădurile sălbatice ale Africei... Atît că nu se putea amăgi prea mult timp, cu toată toropeala potrivită pentru a da drumul imaginaţiei. În locul mirosului de salcie înverzită şi al miresmelor de pe cîmp se simţea un iz leşios, de vopsea încinsă, amestecată cu nu ştiu ce medicament. Nu se auzea murmurul gîrlei, şopotul ei la cotituri, nici cătina fremătînd uşurel sub zefir, nici gălăgia vrăbiilor nesăţioase, nici cîntecul ciocîrliei, sus... Pe uşa deschisă venea glas de poveste, pornit din difuzorul de pe coridor.

Era povestea de seară, care se spune copiilor înainte de a-i adormi. Nu putea s-o urmărească, nu înţelegea ce-a

zis împăratul și ce-a răspuns împărăteasa... Acasă asculta totdeauna, curios să afle cum iese povestitorul din încurcătură. Că doar poveștile, oricîte s-or fi născocit, sînt terminate de mult ! Pare-se, însă, oamenii mari cred că pe copii îi poți amăgi — și le iau iarăși și iarăși de la început. Iar copiii, neavînd încotro, le ascultă cuminți...

— Și bucurîndu-se foarte mult împărăteasa — zicea glasul din difuzor — s-a făcut nuntă mare, de-a răsunat palatul... Noapte bună, copii !...

Terminată fiind povestea, acum aparatul de radio transmitea un cîntec despre toreadori, crezîndu-se poate că tot ce-i suflare de copil a și adormit.

Micul bolnav asculta toropit. Pe foaia de observație agățată de tăblia patului scria : «Ion I. Antone ; numele părinților : Ion și Maria ; domiciliul : strada Vatra Nouă, nr. 8, bloc 17, scara G, etajul IX, apartamentul 163 ; vîrsta : treisprezece ani ; elev, clasa a VII-a...»

Diagnosticul și observațiile asupra bolii lipseau deocamdată.

La căpătîi se afla o noptieră de metal, albă, iar alături un tub mare, ca o ghiulea lungă, vopsită în albastru, avînd la partea de sus alcătuiri ciudate, niște robinete și, văzute ca prin ceață, parcă și ceasuri. La picioare mai era o masă și un scaun, semănînd cu noptiera, tot de metal, și tot albe. De o parte a ușii lucea un lavoar de faianță ; de partea cealaltă, un dulap metalic. Nu ardea nici un bec în cameră, dar ușa fiind deschisă răzbea lumină de pe coridor, o dîră gălbuie, strecurîndu-se pînă sub masă.

Afară se simți zgomot de pași, înăbușiți în covorul de cauciuc, albastru. Sora șefă venea să vadă cum îi merge bolnavului. Glasul ei se auzi, adresîndu-se sorii de noapte, aproape în șoaptă, dar aspru — și pe bună dreptate :

— Închide difuzorul numaidecît ! Uiți cît e ceasul ?

Sora de noapte, care ședea pe un taburel lîngă ușă, se ridică oftînd. Îi plăcea cîntecul despre toreadori ; se și vedea într-o arenă, aruncînd flori învingătorului, în timp ce taurul răpus se zbătea pe nisip.

Glasul din difuzor fu curmat tocmai în mijlocul unei note prelungi și înalte — strigătul de triumf al toreadorului care înfige spada. Cu toate că nu-i lipsea de loc imaginația, micul bolnav nu văzu în mintea lui scena aceasta, ci și-l închipui numai pe cîntărețul de la radio, rămas țeapăn, cu ochii bulbucați și cu gura căscată. Nu-și dădu seama că surorile intraseră în camera lui și vorbeau de un timp la căpătîiul patului.

— Trebuie supravegheat toată noaptea ! spunea sora șefă, transmițînd instrucțiuni celeilalte, care abia își începuse serviciul de noapte.

— Ce are ?

— Nu se știe nimic sigur ; deocamdată îi facem streptomicină. Veghează-l ! Dacă respiră greu, mă chemi îndată. Să nu duci tubul de oxigen în altă parte.

Buzele bolnavului, arse de febră, se mișcară :

— Ce nume lung ! Strep-to-micină !...

Sora șefă îi puse mîna pe frunte. Chipul ei se îmblînzi dintr-o dată, și glasul, care pînă acum i se auzise aspru, căpătă o căldură de mamă duioasă :

— Arde !... Are temperatură !

Atunci băiatul deschise ochii și le privi pe amîndouă ; le zărea ca prin ceață — pe una tînără și parcă frumoasă, pe a doua cu fața brăzdată de cute, dar cu ochii mai calzi decît ai celeilalte. Bîigui, chinuit de un gînd pe care nu-l putea bănui nici una, nici alta :

— Cît e ceasul ?

— E seară, Ionică !

— Știu că-i seară ! protestă nemulțumit bolnavul, mișcîndu-și nervos capul pe perna albă. Vreau să știu cît e ceasul ! Și de ce-mi spui Ionică ?

Sora șefă se uită pe foaia de observație, să vadă dacă nu încurcase numele băiatului.

— Nu te cheamă Ion ?

— Ba da !

— Și cum îți spune acasă ?

Bolnavul răspunse înciudat, scuturînd iar capul :

— Ionică !

— Apăi vezi ? !

— Dar mie nu-mi place ! Vreau să-mi spună Ion, ca tatei !

— Ei, Ionică dragă, pînă nu te-o vedea mare, mare de tot, maică-ta n-ó să-ți spună altfel — dacă ți-o spune vreodată ! Pentru ea ai să fii Ionică toată viața.

— Cît e ceasul ? stărui băiatul, nemulțumit de explicație și mai neliniștit de la o clipă la alta.

Cele două surori se priviră.

— E agitat ! observă cea tînără.

Ochii din pernă, închiși o clipă, se deschiseră mai mari decît prima dată, privind-o mustrător — și ironic poate :

— Nu sînt agitat !... Cît e ceasul ?

— Nouă, băiețaș ! răspunse repede sora șefă, ca să-l liniștească. Haide, închide ochișorii și fă nani !

— Nouă ? repetă băiatul, căruia fără voia lui îi vom spune Ionică mai departe. Ar trebui să înceapă !

Și deodată, învingînd toropeala, se ridică în coate ; în ochii lui se aprinse o lumină sticloasă.

— Mă... vedeți ? întrebă încordat, șuierînd ca șarpele.

Surorile se grăbiră să-l întindă la loc, puțin cam speriate. Istovit, micul bolnav închise ochii și se liniști îndată.

— Aiurează ! zisă sora șefă, mîngîindu-i fruntea care dogorea de departe.

Băiatul clătină din cap.

— Nu aiurez ! bîigui el. E din cauza...

— Să chem medicul de gardă ? întrebă sora de noapte.

— Nu-i nevoie ! Are temperatură mare, dar acum e gata să adoarmă. Ai grijă de respirație ; dacă e nevoie să-i dăm oxigen, cheamă-mă !

Un zîmbet ciudat, firav și enigmatic se ivi pe fața lui Ionică, aprinsă și asudată.

— N-am să dorm ! bolborosi el, clătinînd amețit capul. N-am temperatură !... E din cauza... Din cauza elixirului !

Apoi tăcu istovit. Dar chiar după ce surorile ieșiră, încredințate că el doarme, fără nici o primejdie imediată, pe chipul lui rămase zîmbetul enigmatic.

*

* *

Cîtva timp mai tîrziu, poate un minut, poate un ceas, scurs în tăcerea de noapte care despărțea spitalul de restul orașului, Ionică tresări, ascultă în jur, privi încăperea goală fără să-și dea seama unde se află — și se ridică buimac în capul oaselor. Ușa era tot deschisă ; dîra de lumină de afară se strecura pe sub masă, pînă la picioarele patului. Pat de spital — ușor să-ți dai seama... Își aminti totul, deodată, cum i se făcuse rău, în curtea școlii, în recreație, cum începuse să-i ardă ochii, să-i vîjîie capul, cum mersese clătinîndu-se pînă la banca din fața claselor... Nu-l durea nimic, era numai amețit, dar toată lumea părea speriată. Ar fi vrut să-i liniștească, dezvăluindu-le taina băuturii ciudate, și nu putea scoate un cuvînt, deși auzea limpede în jur și zgomotele, și glasurile. Cineva striga : „Chemați doctorul !“... Pe urmă venise o ambulanță... Restul se pierdea într-un abur dens, moale și pu-

fos, pînă la această oră din noapte, cînd își dădea seama limpede unde se află...

Ionică sări în mijlocul camerei : trebuia să plece numaidecît ! Lăsase sticla pe masa din camera lui... Și dacă o găseau ceilalți ? Și dacă se apucau să guste ? Tincuța, mai ales, că era și mică și foarte curioasă.

Hainele nu puteau fi decît în dulapul alb din colț... Merse în vîrful picioarelor, fără să-și audă pașii, deschise ușa dulapului — nu scîrțîia, se rotea lin și moale, de parcă n-ar fi fost fier, ci fulgi presați, cu balamale de vată. Hainele nu foșneau, ghetele nu bocăneau pe jos — toate îi țineau partea.

Nu-i veni gîndul că ar putea întîlni pe cineva care să-l oprească decît atunci cînd, scoțînd capul pe coridor, o văzu pe sora de noapte așezată pe taburet, lîngă ușă, gata să se ridice la orice mișcare s-ar fi auzit în odaia bolnavului. Cum de nu-l simțise ?

Vîntul zgîlțîi o fereastră ; sora întoarse capul și ochii ei se opriră asupra băiatului, făcîndu-l să înlemnească.

— Trebuie să... începu el, bîiguind.

Dar sora își reluă veghea, în pace.

— Dă-mi voie să plec !

Sora rămase netulburată.

— Știi — reluă băiatul — trebuie să mă duc negreșit acasă ! Îți făgăduiesc că în două ceasuri sînt înapoi.

Nici un răspuns ! El făcu un pas, vru să adauge ceva, dar în clipa aceea se dumiri : elixirul fusese bun ! Acum avea însușirea de a fi nevăzut. În locul bucuriei, la început simți rece în inimă, în plămîni, pretutindeni în trup ; numai în creier un cuișor îl sfredelea mărunt. Oare într-o lună, așa cum era socotit, urma să-și recapete însușirile vechi, sau avea să rămînă invizibil în veci ? Îl trecură sudori reci, apoi sudori fierbinți... Dar această

teamă de necunoscut nu ţinu mult. Toată făptura lui fremăta de uimire şi curiozitate.

— Va să zică, nu mă vezi !

Sora nici măcar nu clipi.

— Nu mă auzi ?

Nu-l auzea — altfel i-ar fi răspuns...

Mai era portarul, în ghereta de lîngă poartă, un bătrîn cu părul cărunt, cu mustaţa sură, cu ochelari pe nas, picotind asupra unei cărţi puse în faţă, pe prichiciul gemuleţului de unde vedea pe oricine ar fi vrut să intre sau să iasă.

Ionică se opri la gemuleţ.

— Mă vezi ? întrebă el, aplecîndu-se în faţă.

Portarul clipi şi întoarse pagina.

— Mă auzi ?

Neprimind răspuns, Ionică îşi căută de drum, fără altă vorbă, că tot ar fi fost degeaba.

*

* *

Ploaia care urmărise să se prefacă în zăpadă acum încetase, dar aerul rămînea umed, şi în lungul străzii bătea vînt aspru, ducînd ultimele frunze galbene, scuturate din copacii parcului. Era un parc făcut de curînd, care se întindea pînă în apa Dîmboviţei, departe. Îl străbătu repede, neliniştit, grăbit să ajungă acasă. Nu-şi auzea paşii pe pietrişul mărunt, nu auzea nimic în jur ; oraşul adormise înainte de timp. Nu răzbea de nicăieri huruitul vreunui tramvai, nici zgomot de automobil. Liniştea părea nefirească ; ai fi zis că se aşteaptă un îngheţ mare, şi lumea stă ferecată în case.

Aşa ajunse Ionică la chei, prin pustiu, fără să întîlnească om, cîine sau pisic. Îl însoţea numai luna, alunecînd printre nori zdrenţuiţi.

De-aici băiatul porni în lungul Dîmboviței, în sus ; avea de mers mult, pînă dincolo de Cotroceni, în blocurile noi din Giulești. Întîlni doar un milițian, de care se sperie la început, dar acesta trecu pe alături, și nu întoarse nici măcar capul.

— Nu mă vezi ? strigă Ionică după el, cu un curaj venit pe neașteptate.

Milițianul își văzu de drum, călcînd apăsat pe asfaltul ud.

— Nu mă auzi ?

Pașii se pierdură, departe — și atunci cheiul rămase iarăși mort și pustiu...

Dar de la o vreme, fără să-și dea seama dintr-o dată și pe deplin, Ionică simți că o ființă omenească mergea cu zor în urma lui. La început auzi o răsuflare nedeslușită, care se limpezi curînd, pe urmă pași, apoi un glas gîfîind :

— N-ai pușcă ?

Se opri înlemnit.

— Hai, hai, fuga ! zise ființa ciudată, continuîndu-și mersul grăbit.

Nu era om mare, nici flăcău, ci mai degrabă copil. Avea îmbrăcăminte care să te nedumirească ; pantaloni largi, cenușii, sfîrtecați rău, atîrnînd ca niște zdrențe bătute de vînt ; o cămașă murdară, descheiată pe piept, nu părea în stare mai bună decît pantalonul jerpelit. Fiind în capul gol, părul nepieptănat îi atîrna în lațe pe frunte, gata să-i cadă în ochi. Mai mult dezbrăcat, străinul acesta nevîrstnic avea în schimb poveri ciudate asupra lui : cîte o tolbă grea pe fiecare umăr, doi săculeți de piele prinși la brîu, un ulcior mare în mîna stîngă, o pușcă străveche în dreapta.

Din cale-afară de uimit, Ionică o luă la pas după el.

— Mie mi-ai vorbit ? întrebă buimac, tot uitîndu-se în jur.

— D-apoi cui ?

— Dar... mă vezi ?

Străinul întoarse capul spre el, fără să-și încetinească mersul grăbit. Avea ochi negri și, pe obrazul oacheș, albul din jurul irisului părea cu atît mai luminos — ca și dinții, care sclipeau în lumina becurilor cu neon de pe chei.

— De ce nu te-aș vedea ?

— Fiindcă... fiindcă eu sînt invizibil.

— Gogoși ! zise străinul, rîzînd.

Dar deodată se încruntă. În față, foarte departe, se auzi un pîrîit prelung, ca o salvă de puști.

— O să-i înghesuie pe-ai noștri !... Pulbere am găsit ; trebuie să mai fug după merinde !

Și cu aceste cuvinte dădu drumul la pas, atît cît îi îngăduiau grelele lui poveri. Ionică se luă după el.

— Alții nu mă văd ! reîncepu el, nedumerit. Tu... mă vezi, într-adevăr ?... Cum te cheamă ?

— Gavroche ! răspunse străinul gîfîind.

Ionică se poticni.

— Gavroche ? Care-a luptat pe baricade ? Nu se poate !

— De ce ? Lupt de trei zile ; acum m-au mînat pe la unii, pe acasă, dar în două ceasuri trebuie să fiu înapoi. Ai noștri m-așteaptă ; nu mai au gloanțe.

— Nu-i adevărat ! protestă Ionică, nemaiștiind ce să creadă. Tu ai murit de mult !

Oricît era de grăbit, străinul se burzului și-i aruncă vecinului o privire aspră :

— Ascultă, cetățene, nu cobi ! Mai bine hai cu mine să căutăm merinde. Nu mai avem nici de unele, și dragonii dau năvală de azi-dimineață.

— Vorbești de regimentele călări ale regelui ?... Astea, cîte le spui tu, s-au întîmplat de mult, la Paris.

— Se-ntîmplă tocmai acum ! N-auzi împușcături ?

Pînă mai adineauri, Ionică ar fi putut să jure că răpăiala care se auzea departe pornea de la ciocanele pneumatice. Știa că în Giulești se lucra și noaptea la demolatul caselor vechi. Dar acum semănau parcă a împușcături; auzea parcă și uralele luptătorilor de pe baricade. Pe urmă scuturâ din cap, nelăsîndu-se amăgit:

— Dar aici sîntem în București!

— Nu; la Paris!

— Și n-o să mai spui că apa asta e Sena!

— Ba chiar Sena! Iată colo Pont-Neuf, iată insula La Cité; poți să le vezi, dacă ai ochi buni!

Ionică întoarse capul; era Dîmbovița, doar o cunoștea de copil, îi bătuse malurile de la Ciurel pînă în centrul orașului. Deodată însă malul de dincolo fugi departe, apa se lăți, învolburată, și pe fața ei goală pînă atunci se iviră ciamuri, mahoane, bărci legate de inele prinse în taluzul de piatră, ba chiar și un vaporaș cu zbaturi, la ancoră. Niște umbre omenești, încovoiate, se opinteau în frînghii, trăgînd la edec un șlep negru, încărcat poate cu cărbuni — numai că toate imaginile erau nelimpezi, parcă învelite în ceață. Plutea ceață, într-adevăr, asupra orașului, dar nu atît ca să nu se desluşească, pe malul celălalt, clădiri greoaie, cenușii, cu un cat, cu două, chiar cu trei cîteodată. Se vedeau balcoane de fier forjat și firme atîrnînd deasupra trotuarului prea puțin luminat de felinare cu lumînări de seu, care afumau geamul.

Ionică se frecă la ochi. Dispăruseră pe partea aceea becurile cu neon și, o dată cu ele, lumina lor albă. Un turn de catedrală țîșnea spre cer și se pierdea în ceață.

Pe partea unde mergeau ei, în schimb, toate rămăseseră neschimbate, și luminile, și înfățișarea orașului, printr-o ciudățenie care le întrecea pe toate, ca și cum Parisul s-ar fi învecinat cu Bucureștiul noaptea aceasta, despărțite de o apă, Sena de bună seamă, dar și Dîmbovița totodată.

— Auzi caii armatei ! zise băiatul străin, trăgînd cu urechea în dreapta.

Se auzeau cai, ce-i drept, nechezînd înăbuşit şi bătînd din copite, ceea ce pe Ionică nu-l mira, fiindcă în partea aceea erau grajdurile şcolii de echitaţie. Mai departe, înspre gară, se desluşi huruitul unui tren, zgomot prea bine cunoscut băiatului nostru ; în cartierul lui trenurile treceau toată ziua prin faţa casei.

— Astea-s tunurile şi furgoanele ! observă neliniştit însoţitorul său.

Ionică îl apucă de braţ.

— Ascultă, Gavroche, eu trebuie să ajung fără întîrziere acasă ; altfel e primejdie cu ai mei. Dacă vrei, hai cu mine, şi poate găsesc ceva merinde în cămara noastră.

Băiatului străin nu i se păru nefirească invitaţia : să meargă într-o casă din Bucureşti, cînd se aflau la Paris ! Îl mira altceva, şi spuse, fără înconjur :

— De ce să-mi dai tu merindele voastre ?

— Fiindcă te ştiu de mult şi m-am gîndit la tine cu dragoste. Fiindcă lupţi alături de ai tăi, ca un om mare, pentru libertate !

— Tu cu cine ţii ? mai întrebă Gavroche, bănuitor, desigur fiindcă îl vedea neînarmat şi departe de baricade. Nu eşti cumva de partea regelui ?

— Nu ! răspunse Ionică, hotărît. Sînt cu ai voştri şi aş vrea să vă ajut !

— Atunci hai !

Trecură de podul Cotroceni, care pe partea asta era aşa cum este de cînd s-a construit, dar mai încolo se lungea cu arcade de piatră, semănînd întru totul cu vechiul Pont-Neuf din Paris. Ce să te mai miri ? Ciudat însă că nu se mira Gavroche acum, cînd apăreau blocuri noi pe dreapta, cu şapte, nouă şi unsprezece etaje, puse în linie şi felurit colorate.

— Nu te miri ? întrebă Ionică, privindu-l înciudat. cu coada ochiului, aşteptînd să descopere pe faţa lui măcar puţină curiozitate.

— De ce să mă mir ?

— Au unsprezece etaje !

— Da' de unde ! răspunse Gavroche, ridicînd din umeri, a tăgadă. Au cîte un etaj ; case ca toate casele !

Nu-l mirau nici acele alcătuiri nevăzute de el niciodată, maşini de cusut, de spălat rufe, aspiratoare de praf, frigidere ; televizoare şi aparate de radio, orînduite în prăvălii mari, cu vitrine cît tot peretele dinspre stradă.

— Ştii ce sînt astea ? îl iscodi Ionică, văzîndu-l că trece fără să le privească.

— Nu văd nimic ; e întuneric !

Becurile de neon, în prăvăliile mari şi pe stradă, luminau aproape să te orbească !...

Tot mai nedumerit şi mai înciudat, Ionică se opri în faţa unui bloc înalt cît un coş de fabrică, avînd ferestrele largi, lipite una de alta.

Lîngă trotuar stătea un automobil, căruia îi luceau vopseaua şi nichelajele. Cu asta Ionică socoti că-şi dă gata tovarăşul :

— Îţi place ?

Şi se gîndea să-i spună cîţi cai are, ce viteză maximă.

Gavroche ridică din umeri :

— E o trăsură ca multe altele, numai că are roţile cam mici şi butucănoase.

— Nu-i trăsură, ci automobil !

— Nu ştiu ce vrei să spui. Am fost ucenic la un caretaş şi mă pricep la trăsuri.

Nu-l mira nimic pe Gavroche, nici holul luminos al blocului, nici scările care se duceau vioaie în sus, aşa de sus, încît trebuia să-ţi dai capul pe spate, spre a le găsi un sfîrşit. Dar cum să nu-l mire nici ascensorul cu care ajunseră fără osteneală în a zecea parte dintr-un minut ! ?

La toate întrebările însoțitorului său ridica din umeri, răspunzînd sau nepăsător, sau nedumerit :

— Nu văd nimic ! Nu înțeleg ce spui !

În fața ușii de la al nouălea etaj, Ionică se opri fîstîcit.

— N-am cheile la mine ! Ce să fac ? Să sun ?

Cum să sune, la un ceas atît de tîrziu, cînd ai săi îl știau la spital, și cînd mai venea și cu acest băiat străin, îmbrăcat în zdrențe și înarmat ca un infanterist ?

Dar cum rosti el cuvîntul „cheie", broasca se auzi scîrțîind, iar ușa se deschise, de parcă ar fi tras-o un duh.

În vestibul era întuneric, întuneric în stînga, camera pe care Ionică o împărțea cu Andrei, fratele mai mare, întuneric în sufragerie, unde dormea Tincuța, că era mică și n-avea camera ei deocamdată. În dreapta însă se vedea lumină și se auzea șoaptă : tatăl și mama, cu glasurile îngrijorate.

— Nu se știe încă ; trebuie să așteptăm pînă mîine dimineață ! zicea tatăl.

— Dar ai vorbit cu doctorii ? întreba mama, înăbușindu-și oftatul. Se îngrijesc de el ? Nu i-o lipsi nimic băiatului ?

— Are de toate !

— Și-au să-l facă bine ?

Aici, urmînd o pauză, mama izbucni în suspine :

— Spune-mi adevărul, nu mă amăgi degeaba ! Ce-i cu băiatul ?

Ar fi vrut băiatul s-o liniștească singur, fiindcă suspinele și durerea ei îl ardeau ca flacăra, dar cum să se-arate ?

— Îmi dai merindele ? întrebă Gavroche, grăbit, fiindcă îl așteptau răsculații.

Trecură în odaia din stînga, întunecată. Dar cînd Ionică învîrti întrerupătorul, se lumină ca ziua, de parc-ar fi fost soarele la fereastră. Prima lui privire se îndreptă spre

masă ; sticla nu mai era acolo unde o lăsase. Teama îi înmuie oasele : cine o luase ? Fratele mai mare lipsea, lucra la fabrica de mobile și acum era în tură de noapte...

Cu toată lumina izbucnită deodată, musafirul nu clipi, nu se miră, ci merse bîjbîind, ca orbii sau ca împiedicații.

— N-ai o lumînare ?

— La ce-ți trebuie ?

— Nu văd nici unde pun pasul ; e întuneric ca noaptea !

Spre a nu mai discuta de pomană, gazda se duse la bucătărie și avu norocul să găsească un capăt de lumînare, pus acolo, să fie dacă se ardeau siguranțele. În sfîrșit, Gavroche izbuti să vadă unde se află. Dar nu se miră nici de televizor, nici de aparatul de radio. La televizor nu mai era emisiune la ora aceasta ; Ionică, dornic să-i stîrnească în vreun fel curiozitatea, deschise aparatul celălalt, și numaidecît în cameră se răspîndiră sunetele unui acordeon venind de departe ; întîmplător era un dans vechi, o „aubadă" provensală, pe care îl cîntă parizienii chiar și pe stradă. Musafirul nu se miră, de parcă în Parisul lui, din anii 1830, găseai aparate de radio la tot pasul.

— Îți place ?

— Ce să-mi placă ?

— Muzica asta ! Vine pe unde, prin aer. E radio.

— N-aud nimic, nu văd nimic ! răspunse Gavroche, lăsîndu-și jos catrafusele pe care i le cunoaștem.

Ionică îi dădu pace ; grija lui acum era sticla preabuclucașă. Nu o vedea nicăieri... Oare cine o luase ?

— Astea sînt cărți ? întrebă Gavroche, descoperind biblioteca și exprimîndu-și prima lui mirare, destul de întîrziată. Cîte să fie ? N-am mai văzut atît de multe niciodată !

— Vreo șapte sute ; nu-s numai ale mele ; adunăm cărți toți din casă.

— Şi le-ai citit pe toate ?

Mai multă mirare n-ar fi putut să exprime băiatul care venea de pe baricade, nici dac-ar fi aflat că omul e în stare să se ridice de la pămînt, ca pasărea. Îndată, luînd o carte din raft, se apropie de lumînare şi începu s-o răsfoiască.

— Are numai poze colorate ! Asta aş putea s-o citesc şi eu, cu toate că n-am învăţat carte.

— N-ai învăţat de loc, nici o clasă ?

— Cînd, şi unde naiba ? Cei ca mine învaţă cum să rabde de frig şi cum să strîngă cureaua, cînd le ghiorăie maţele... Cine-i cucoana asta urîtă ?

— Urîtă ? ! Minunează lumea întreagă ! E Mona Lisa a lui Leonardo da Vinci, un pictor italian din timpul Renaşterii.

— O fi, dar se uită chiorîş şi rîde strîmb.

— Nuu !... E altceva cu surîsul ei...

Ionică ar fi vrut să-i spună musafirului ce scria în carte şi ce mai aflase şi el de la alţii, fiindcă îi plăcea pictura din toate timpurile şi-o privea multe ceasuri. Dar, într-adevăr, oricîte ar fi scris unii şi ar fi spus alţii, ochii şi surîsul Monei Lisa puteau să te nedumerească. Noroc că musafirul trecu la altă carte.

— Aştia să fie oameni ? Parcă seamănă !

Pe o pagină întreagă se vedea un munte roşiatic, iar la poalele lui nişte arătări, maimuţe să zici, dar mai degrabă oameni, cu peri de animale în loc de haine, în mînă cu ghioage.

— Sînt oameni preistorici, din epoca de bronz, răspunse Ionică, după ce mai citi o dată, în josul paginii, ca să nu greşească.

— Nu ştiu ce spui, n-am auzit niciodată vorbele astea.

— Îmi pare rău că nu-i timp ; ţi-aş explica eu cîte ceva... Dar nu poţi să înveţi totul deodată.

Gavroche trecuse la altă carte.

— Ce-i cu moșneagul ăsta ? întrebă el, oprindu-se la o pagină.

— E o poveste întreagă ! răspunse Ionică, după ce privi imaginea. Cînd era cam de vîrsta noastră l-a mușcat un cîine turbat... Ar fi murit, de bună seamă, cum mureau de turbare atîția oameni, în lume și-n Franța. Pe acest băiat, alsacian de felul lui, îl chema Jean Meister. Un om de știință, un savant mare, Pasteur, dacă i-ai auzit numele, găsise tocmai atunci, după ani și ani de cercetare, un leac ca să vindece turbarea. Dar era primejdios să-l încerce pe oameni. Și atunci băiatul a spus : „Încearcă-l pe mine !"

Gavroche asculta cu încordare ; curajul acelui băiat îi mergea la inimă.

— Și care-a fost urmarea ?

— S-a făcut bine. Mai tîrziu, dorind să fie în preajma salvatorului, a intrat portar la Institutul Pasteur, unde a rămas pînă la sfîrșitul zilelor. Numai că bietul Jean Meister, care scăpase de turbare, n-a avut norocul să moară în pace, cum s-ar fi cuvenit. Oricît era el de bătrîn atunci, și-a pus singur capăt zilelor, în 1940, cînd nemții au intrat în Paris...

— Să fi pus mîna pe armă ! izbucni Gavroche, care știa prea bine ce înseamnă să lupți.

— Era mult prea vlăguit, și nu nădăjduia să trăiască pînă s-ar fi șters amintirea acestei rușini !

— Dar ia stai ! Ce-au căutat nemții la Paris ?

Nu i-ar fi fost greu lui Ionică să înșire pricinile războiului hitlerist, dar se temea că un copil din veacul trecut, judecînd cu mintea lui de atunci, n-ar fi înțeles dintr-o dată, sau i s-ar fi părut cu totul de necrezut. De aceea ridică din umeri și răspunse, destul de cuprinzător după părerea lui și, mai ales, pe înțelesul oricui :

— Cred că turbaseră !

Totuşi Gavroche stărui :

— Cum adică ?

— Vroiau să pună stăpînire pe lumea întreagă şi, bineînţeles, şi pe Franţa !

După ce strînse din dinţi şi îşi înăbuşi mînia, aşa cum putu, Gavroche luă din raft o altă carte, „Istoria Antică", pe care o răsfoi. Se vedeau în ea statui mari de piatră, mai înalte decît casa, zei, faraoni, scribi, boul Apis. Cînd ajunse la piramide rămase cu gura căscată.

— Asta din faţă e piramida lui Keops, îi explică Ionică, necăjit că nu-i putea spune tot ce scria cartea. Are peste o sută patruzeci de metri înălţime şi cuprinde două milioane şi jumătate de metri cubi de piatră.

— Ce înseamnă metri cubi ?

Ce să lămureşti mai întîi ? !... Gavroche înţelese încurcătura în care se afla băiatul, după cum îşi înţelese şi ignoranţa.

— Rău e să nu ştii carte ! zise el, dînd paginile fără să le mai vadă. Dar ca să înveţi trebuie să fii nobil, să ai cu ce-ţi plăti dascălii !

— Da' de unde ! La noi copiii învaţă pe seama statului !

— Asta s-o spui altora !

Da, cine a trăit într-un secol e greu să înţeleagă secolul care urmează ! Gavroche nu putea, nu vroia să creadă. Trecînd de la un raft la altul lua cîte o carte, se uita la ea, o punea la loc, cu mîinile şovăielnice, cu privirile întristate — şi căuta alta, fără să ceară, fără să aştepte vreo explicaţie. Ionică privea peste umărul lui, şi tare ar fi vrut să-i spună ce cuprindea măcar una din o mie de pagini. Numai că îl zorea timpul şi-l neliniştea lipsa sticlei, pe care îşi amintea prea bine c-o lăsase pe masă.

Chiar şi Gavroche simţi după un timp că-l frămîntă ceva şi întoarse capul, lăsînd cărţile din rafturi.

— Ce nu-ți place ?

— Nu știu cine a luat sticla ; cînd am plecat la școală era aici, pe masă.

— Și-i așa mare paguba ?

— Nu-i vorba de pagubă ! Mi-e să nu bea altcineva !

— Că doar n-o fi fost cu otravă !

Ionică răspunse, scăzînd glasul :

— Nu chiar otravă, dar ceva pe aproape : un elixir pe care, dacă-l bei, te faci nevăzut în cîteva ceasuri.

Musafirul se puse pe rîs, deși nu era timpul potrivit să se veselească. Auzise și mai devreme vorba neserioasă, dar crezuse că băiatul întîlnit pe chei vroia să glumească. Iar o glumă nu se spune de două ori, că își pierde hazul, mai ales cînd se întîmplă să fie și nesărată !

Rîse mult timp Gavroche, pînă ce se liniști, ca Ionică să-i poată da explicații.

*

* *

Sticla pe care o căuta atît de îngrijorat băiatul gazdă, o adusese el însuși, cu două zile înainte de a începe întîmplarea aceasta.

— Uite ! zise Ionică, arătînd pe geam. Colo e școala noastră.

— Nu văd nimic ; ce să vezi în bezna asta ?

— Care beznă ? ! Ard becuri cu neon la tot pasul ! Uite, clădirea aceea lungă, cu ferestre multe, cu zidurile albastre... Acolo învăț eu carte ; sînt în clasa a șaptea, a treia de liceu, cum se zicea altădată. Nu-s chiar primul în clasă, dar am numai note bune ; cea mai mică e un șapte...

Așa începută povestea băiatului, poate e mai bine s-o continue altcineva, spre a nu fi bănuit el că se laudă.

Dintr-o familie de oameni care nu făcuseră toată viața, din tată-n fiu, decît să muncească, băiatul acesta, cu min-

tea ageră și cu inima neobișnuit de bogată, ar fi uimit pe oricine cu însușirile lui, să fi fost o fire mai puțin modestă și mai puțin sfioasă. N-ar fi putut spune nimeni că-i plac mai mult științele naturii decît matematica, istoria mai mult decît limba română, desenul și caligrafia mai puțin decît muzica — și așa mai departe. Nu se dădea în lături nici de la joacă, nici de la excursiile cu colegii de clasă, mergea și la fotbal cîteodată, ba bătuse și el mingea, pînă ce văzuse că n-are cele mai bune însușiri pentru aceasta și n-o să facă mare ispravă. Un om nu-i în stare să izbutească în toate — și asemenea adevăr trebuie înțeles de copil cît mai degrabă.

De mirare pentru vîrsta lui, băiatului îi plăcea pictura. Și dacă în zilele frumoase, de primăvară pînă toamna, cînd nu se ivea prilejul să plece în altă parte, bătea împrejurimile orașului, zăvoaiele Dîmboviței, lacurile, privind cu desfătare nesecată cîmpul, lanurile, florile și arborii, urmărind cum își duc viața gîzele și oamenii, nu punea mai puțin sîrg, cînd veneau zilele mohorîte și aspre, în a vizita sălile Muzeului de Artă, și celelalte muzee, unde își petrecea ceasuri în fața unei pînze, încercînd s-o înțeleagă.

Astfel ar fi putut gîndi să intre mai tîrziu la Institutul de Arte Plastice. Dar cu toată înclinarea lui spre visare și contemplație, avea, în aceeași măsură, simțul realizărilor practice și mai ales grandioase.

Deschisese ochii mai limpede asupra vieții în timpul cînd Bucureștiul, bătrîn de cinci veacuri, își lepăda haina veche, cenușie, ponosită și roasă, și își croia altă îmbrăcăminte, potrivită cu lumea care lua naștere. În mahalaua de la Giulești, între Dîmbovița și calea ferată, unde străbunii lui, după cîte știa de la taică-său, trăiseră patru generații, se dărîmau casele vechi, cocioabele, și se înălțau, la iuțeală, blocuri cu unsprezece etaje.

Erau blocurile care îi fac o primire așa de frumoasă călătorului venit cu trenul prin nordul orașului. Ele nu înfățișează numai un cartier nou, ci o pictură, putînd să-ți desfete ochiul, ca un peisaj, dîndu-ți pe deasupra mulțumirea de a ști că, pe lîngă frumusețe, pînza aceasta măiastră a prins, în cadrul ei, un colț de viață, unde oamenii trăiesc cu înlesniri străine lor altădată.

Ceea ce se clădea acolo, și în alte părți ale orașului, la Balta Albă, pe șoseaua Mihai Bravu, a Giurgiului, în Piața Palatului, la Militari, unde se ridicau mai multe fabrici deodată, frumoase ca templele antice — și nu doar aici, ci în toate colțurile țării, la Bicaz și Mamaia, la Săvinești și Hunedoara, la Cluj și Suceava — cîte văzuse el, sau îi arătase ziarul și cinematograful, îi stîrnise dorința să se încline acestui fel de pictură, pictura în spațiu. Nădăjduia deci să ajungă la Arhitectură — și ce va picta să și construiască.

Pe lîngă toate aceste însușiri avînd moștenită bunăcuviința unei familii care cultiva respectul față de oameni — simplu și cu demnitate — băiatul dovedea la școală, acasă, pe stradă, purtarea cea mai chibzuită și mai frumoasă.

Se găsește undeva, cu adevărat, un asemenea pui de făptură omenească, bun să-l arăți tuturora, deci să-l pui în cadră ? Cel ce povestește acestea, și nu născocește nimic, niciodată — mărturisire de care el roagă să se țină seama cu toată seriozitatea — cunoaște și alții. Dar, spunînd astfel, adaugă în grabă că se găsesc destui și de alte soiuri, și unul din ei, bunăoară, va apare puțin mai departe.

În clasa lui Ionică, din patruzeci de școlari, treizeci și nouă nu rămăseseră repetenți niciodată. Cravata de pionier o purtau treizeci și șapte. Corijenți la sfîrșitul anului se alegeau, îndeobște, cam aceiași — uneori trei, alte-

ori patru, mai rar șase. E drept că și profesorii, și dirigintele își băteau capul. Iar părinții, nimerindu-se în majoritate oameni care își cîștigaseră din greu viața, aveau respect pentru carte și știau de ce trebuie să-și îmboldească odraslele, cînd cu blîndețe, cînd cu vorbă mai aspră.

Printre acei școlari, doar unul îl pizmuia pe Ionică pentru însușirile lui, bineînțeles în ascuns, privindu-l chiorîș și dorind să-l aibă măcar o dată, măcar un ceas, un minut, la cheremul lui și să-l umilească. Nu el era repetentul clasei, dar putea fi socotit aproape codașul. Ionică îl pizmuia și el, la rîndul lui, numai fiindcă avea un nume cum nu se poate mai scurt, Dan, într-o singură silabă, deși deocamdată i se spunea Dănuț, după alintarea de-acasă. Fără tragere de inimă la învățătură, Dănuț nutrea mare slăbiciune pentru tot ce se îngurgitează, în afară de zarzavaturi. Buzunarele lui și ghiozdanul erau pline mai totdeauna de chifle, cornuri și salamuri, de cașcaval și măsline, de ciocolată, bomboane, nuga, fursecuri și savarine. În preajma lui mirosea ca în „Alimentara" sau în cofetărie, iar cărțile și caietele îi erau pătate de unt, magiun, frișcă și sarailie.

Văzîndu-l așa de aprovizionat totdeauna, nu puteai să deduci decît că părinții lui se tem să nu-l anemieze învățătura, nebăgînd de seamă că în această privință feciorul se cruța statornic și cu dibăcie.

Deși trîndav la carte și mai vrednic la hrană, Dănuț avea ceva cap, cum se spune, pentru matematică și chimie. Cu inima lui curată care punea răul pe urmă și întîi binele, Ionică socotea că băiatul ar putea ajunge odată un om de știință, sau un inginer cu renume, de aceea nu se ținea mîndru pe lîngă el, cu învățătura lui și cu notele foarte bune. De pizmuit îl pizmuia numai pentru ce s-a spus adineauri :

— Ce bine de tine, Dan, că ai un nume așa scurt! Poate cel mai scurt nume din limba română! Ca să-l pronunți, nu trebuie să deschizi de două ori gura!

— Mai întîi, pe mine mă cheamă Dănuț, și așa o să mă cheme totdeauna! răspundea pizmuitul, molfăind o alună. În al doilea rînd, chiar și la catalog e mai bine! Cînd ai numele scurt, te strigă ușor, fiindcă-i la îndemînă. Ia să-mi spună mie Vercingetorix! Nu m-ar asculta nimeni!

Ionică rîdea, ca de o glumă, pe cînd celălalt dorea de-a binelea o asemenea lungime de nume, atribuindu-i însușirea armurii...

Ar fi fost în clasa aceea mulți copii mai vrednici de luat în seamă. S-a pomenit cu precădere despre Dănuț, căruia îi spuneau „Haplea" unii, fiindcă de la dînsul a pornit toată întîmplarea.

Nu era de atunci nici o săptămînă... Vorbind ei în recreație, școlarii, despre cîte-n lună și-n stele, ce-i veni lui Dănuț să spună că el descoperise o licoare, un elixir, datorită căruia omul poate deveni invizibil, să nu-i vezi nici urma. Citiseră mai toți născociri de aceeași natură, pe care le primești cu închipuirea, pe cîtă vreme cu minte deplină nu poți crede în ele, nici cît în zmeu sau în Sfînta Vineri. Asta fu concluzia tuturora.

— Sînteți înapoiați! răspunse născocitorul. Dacă străbunicii voștri ar fi auzit de minunea televizorului, cînd abia cunoșteau gramofonul, ar fi spus că-i o balivernă. Asemeni despre radio, despre aspiratorul de praf, despre mașina de spălat rufe — și cîte altele, cunoscute azi și la țară. Ce să mai pomenesc de creierul electronic sau despre zborul în Cosmos!

Căzură pe gînduri școlarii...

— Să zicem c-ar fi așa! interveni Ionică, destul de aprins la închipuire. Care-ar fi cîștigul omului? Ce-ai face tu cu această însușire?

— Oho ! Dar cîte n-aș face !

Se bucura Haplea, rîzînd cu gura mare, de i se vedeau măselele, pînă la cea din urmă.

— Mai întîi și mai întîi. aș intra în „Alimentara" și aș lua salamul !

— Adică l-ai fura ! Frumos, n-am ce spune !

— Și ce dacă ? Nu m-ar vedea nimeni. Pe urmă m-aș duce la cofetărie și aș mînca toate prăjiturile, iar torturile le-aș lua cu mine !

— Altceva ce-ai mai face ?

— Aș intra gratis oriunde : și la fotbal, și la cinema, și la Vico Toriani ! Dar mai întîi... Dănuț scăzu glasul și trase cu ochii în juru-i : Mai întîi m-aș duce la cancelarie, aș lua catalogul, mi-aș șterge notele rele și mi-aș pune opt și nouă — numai note bune.

— Ce faci cu notele, dacă nu ai învățătură ?

— Văd eu mai pe urmă. Și după ce-aș termina cu catalogul, aș pune pe toate scaunele din cancelarie pap de-al cizmarilor.

Socotind asemenea vorbe drept o glumă proastă, Ionică nu mai zise nimic, ci se mulțumi să ridice din umeri.

Și iată, acum două zile, Dănuț venise la școală cu o sticlă de cinci sute de grame, cunoscută prin forma ei tuturora, fiindcă în ea se vinde sucul de roșii, și poate fi văzută în multe vitrine.

— Ți-am adus elixirul ! șopti el, în ascuns de alții, arătîndu-i sticla lui Ionică.

În sticlă nu era ceva care să-ți atragă luarea-aminte cu osebire : un lichid alb, limpede ca apa sau ca alcoolul.

— Din ce-i făcut ?

— Nu pot să-ți destăinuiesc formula !

— Dar de unde-o ai ?

— O caut de multă vreme. Am citit în cărți, m-am gîndit, am socotit... Sînt macerate plante din India și din

China... Dar și chimicale ; nu mă întreba, că nu-ți spun, să mă arzi cu fierul !

Ionică rîse prin colțul gurii.

— Și de unde știi că e bună ?

— Am încercat-o ! I-am dat să bea cîinelui.

— Asta-i culmea !

— Daaa... urmă Dănuț, scăzînd glasul și făcîndu-l mai tainic. După două ceasuri l-a luat un fel de ameteală, pe urmă a început să umble de colo-colo, și peste alte opt ceasuri nu l-a mai văzut nimeni.

— Trăiește ? întrebă Ionică, dispus să continue gluma.

— Trăiește ! Se aude cum mîrîie ; noaptea latră de scoală vecinii, dar cînd te duci să-l vezi, ia-l de unde nu e !

Ionică luă sticla, o privi în lumină. Știa că Dănuț avea înclinări spre chimie ; odată îi pusese maică-si în piuliță, în locul zahărului, clorat de potasiu și alte substanțe ușor de găsit la drogherie. Și cînd biata femeie dăduse o dată cu pisălogul, țîșnise o asemenea flacără, izbucnise o atît de groaznică bubuitură, că puțin lipsise să ia foc și să sară în aer toată bucătăria. Iar asta era doar o ispravă din multele pe care le cunoștea toată școala.

— Încearc-o, dacă nu crezi ! îl ispiti creatorul minunii.

Desigur că nu credea, dar, cînd să ducă sticla la gură, Ionică simți că-i tremură mîna.

— Fugi de-aici cu prostiile !

— Dacă sînt prostii, de ce ți-e teamă ?

La aceasta, băiatul nu putu să răspundă fără întîrziere. Iar celălalt stăruia ca un diavol, dîndu-i tîrcoale :

— Hai, încearcă ! N-ai ce pierde ! După formula mea, rămîi nevăzut numai o lună.

Oricîte știa Ionică din ale lumii, de data asta simți o greutate pe inimă. Nu s-a întîmplat oare la fel cu toți născocitorii ? își zicea el în sine. N-au fost luați în rîs pînă s-a dovedit adevărul ? Parașuta pe care o folosesc azi aviatorii,

după ce mulți au căzut și s-au făcut fărîme, fără nici un mijloc de salvare, n-a fost închipuită de Leonardo da Vinci acum patru secole, și n-a luat-o în serios nimeni ? Cîte pilde asemănătoare nu se găsesc în istoria omenirii ? !

— Știi ce ? spuse Ionică la urmă. Lasă-mă să mă gîndesc o zi, două.

— Și-o săptămînă. Poți să iei sticla cu tine !

Adică de ce vroia să-și bată joc tocmai de el, care nu era printre cei din urmă nici cu mintea, nici cu învățătura ?

Băiatul luă sticla, și după ce meditâ mult timp îi dădu să bea mîței, chiar în aceeași seară, turnîndu-i în farfurie. Altceva decît a clor, ca și apa de bucătărie, nu mirosea elixirul. Nu se simțea să fi trecut pe lîngă el acele plante ciudate, din India și din China. Dar pînă nu vezi, ce poți spune ?

Mîța era o făptură mică și neagră, și în disproporție cu dimensiunile o chema Filofteia. Lung și caraghios nume !

Bău ea ce bău, apoi mieună, arătîndu-și gura trandafirie, se frecă de picioarele stăpînului, iar pe urmă se urcă în coșulețul din vestibul, culcușul ei, pregătit anume, și începu să toarcă, după deprinderea tuturor mîțelor, cînd sînt în toane bune.

Toată noaptea o pîndi Ionică, deschizînd din oră în oră ușa odăii ; mîța era tot acolo și își continua somnul.

Băiatul adormi abia înspre ziuă și, cînd se trezi, cu oarecari amețeli, datorită neodihnei, din pat sări drept în mijlocul vestibulului. Filofteia nu mai era acolo !

La bucătărie, mama băiatului tocmai tăia carnea, s-o pună la oală.

— Mamă, unde-i Filofteia ?

— Ce, tu nu vezi ? Uite-o colea !

În acea zi, la școală, Ionică îi aruncă în cîteva rînduri priviri semețe și batjocoritoare celui ce-i dăduse elixirul, dar nu-i spuse o vorbă despre rezultatul experimentării.

Seara, iar îi dădu mîţei să beie şi, dimineaţa, urmarea rămase aceeaşi. Atunci băiatul, ca să-l înfunde pe Dănuţ cu deplină cunoaştere, duse sticla la gură şi bău pînă i se făcu silă.

Era cam obosit după-amiază, la şcoală, după două nopţi în care urmărise zadarnic efectele elixirului. Simţea puţină durere de cap, puţină fierbinţeală, dar ştia că au să treacă o dată cu somnul. Dănuţ îi tot arunca priviri iscoditoare ; în ochii lui se vedea atîta batjocură, încît Ionică nu se mai stăpîni şi, la prima recreaţie, îl luă deoparte şi îi spuse, provocator, cu un zîmbet ironic :

— Ştii că am băut elixirul ?

— Nu cred că ai avut curaj !

— Va să zică, asta ai vrut să vezi ! Pe asta te bizuiai ! Află atunci că nu ţi-ai găsit omul ! Am băut jumătate din sticlă. Ajunge ? Dacă nu, o beau şi partea cealaltă, diseară.

Se aflau în curtea şcolii, în după-amiaza aceea de toamnă tîrzie, ultima zi cînd, după cum s-a spus, vremea se mai arăta bună. Şi deodată, pe cînd Ionică se uita sfidător drept în ochii celui care născocise elixirul, îi veni ameţeală, toate începură să se învîrtească în juru-i. Ultima imagine pe care-o mai deslusi era chipul lui Dănuţ, poate speriat, dar lui i se păru că rînjeşte cu mulţumire. Ultimul cuvînt pe care-l rosti, înainte de a se prăbuşi, deşi celălalt nu-l merita, era o declaraţie loială :

— E vina mea că am băut ! Să n-ai nici o grijă : n-am să spun nimănui !...

* * *

Iar acum se afla aici, în camera lui de copil, acasă la părinţii care-l credeau bolnav, pe cînd el nu era decît nevăzut. Venise împreună cu acest băiat, căruia îi făgăduise

merinde pentru cei ce luptau, răsculați în Paris. Dar, mai mult decît grija merindelor, îl apăsa gîndul că sticla blestemată intrase în alte mîini — și dacă ai casei beau lichidul prefăcut, ajungeau în starea lui de acum !

Cam așa se lămurise Ionică lui Gavroche, în timp ce acesta îl asculta incredul.

— Fugi de-aici ! zise la urmă băiatul străin. Oricît aș fi eu de prost, așa ceva nu pot să cred, nici de m-ai arde pe rug !

— Dar tu nu înțelegi ? De ce mi-a venit ameteală, întocmai cum a spus Dănuț, la două ceasuri după ce-am băut ?

— A fost o... o d-aia, coin... spune-i tu !

— Coincidență ?... Nu vezi că toate, dar toate s-au potrivit ?

Gavroche începu să-și adune poverile, pregătindu-se de drum ; zăbovise prea mult.

— Va să zică, tu ești nevăzut ! S-or fi făcut nevăzute și merindele alea pe care mi le-ai făgăduit ?

— Stai ! Mă duc să caut și ți le-aduc !

În cămară erau două pîini negre, luate pentru a doua zi, o bucată de slănină — și altceva nimic care să folosească așa, negătit. Dar înainte de toate, Ionică descoperi în raft, chiar în fața lui, sticla pe care o căutase atît. O cunoștea, fiindcă avea o ciupitură la gît, cum se întîmplă să se ciobească sticlele cînd scoți dopul metalic, prea strîns. Asemenea sticle se găsesc în orice gospodărie, fiindcă o dată ciobite, chiar dacă tu nu ești vinovat cu nimic, nu ți le mai primește în schimb, prin prăvălii, și ele se adună, de nu știi pe unde să le mai pui.

Cunoștea sticla, avea și puțină rugină la gură, și ochiul lui, cu deprinderea amănuntelor, știa că alta nici n-ar putea fi. Sticla era goală, spălată, uscată și pusă bine ; maică-sa strîngea orice lucru care vreodată ar mai fi fo-

losit. Ionică nu mai avea ce face ; dacă băuse cineva elixirul, cum să-l întoarcă din drum ?

Îngrijorat, obidit, reveni în camera unde Gavroche îl aştepta, gata de drum.

— Iată două pîini, slănină şi ceapă ; altceva n-am găsit.

— Nu strică nici astea ! Îţi mulţumesc pentru tot ce-ai făcut. Te las cu bine ! Eşti un băiat bun !

— Aici tot nu mai am ce face ! zise Ionică, gata să izbucnească în plîns. Am să te petrec măcar o bucată de drum.

Coborîră şi luară înapoi cheiul, pînă la podul de piatră, care pe partea asta era podul de la Cotroceni, Pont-Neuf pe partea cealaltă. Cum ajunseră dincolo, izbucniră împuşcături, departe, în faţă.

— A început atacul ! zise Gavroche, cu un tremur în glas. Mi-e cam întîrziat !

Şi, fără altă vorbă, o luă la fugă de-a lungul cheiului, prin ceaţa care se făcea tot mai deasă. Ionică îl urmă, deşi n-avea nici puşcă, nici gloanţe. Dar nu putea să-l lase aşa, singur în noapte.

Fugeau de un sfert de ceas, ori cine mai ştie de cît timp. Gavroche mărea mereu pasul şi nu părea de loc obosit. Pe Ionică în schimb îl ardea pieptul, îşi simţea picioarele sleite, apoi începu să-i vîjîie capul şi toate prinseră să se rotească în jur.

— Gavroche ! strigă, apucîndu-se cu amîndouă mîinile de un stîlp.

Micul luptător se pierdu în ceaţă ; împuşcăturile se înteţiră deodată şi în acelaşi timp izbucniră răcnete sălbatice.

— Gavroche ! mai strigă Ionică, dîndu-şi seama că e sleit şi nu poate să facă un pas mai departe. Gavroche, să ştii că te-am iubit foarte mult, de cînd te-am cunoscut. Toţi te iubim foarte mult, fiindcă eşti viteaz şi lupţi pentru libertate !

Nu-şi mai auzea nici el glasul ; vacarmul luptei, în depărtare, crescuse năprasnic, apoi se apropie, lăţindu-se asupra oraşului, trecînd peste bietul băiat, strivindu-l, făcîndu-l să cadă istovit cu capul pe o piatră.

Aşa zăcu el, fără să-şi dea seama dacă se scurg minute sau ceasuri, dîrdîind de frig, cu împunsături în creier, insuportabile. Treceau pe alături, zgîlţîind pavajul, tunuri cu roţi grele, care scrîşneau pe piatră, escadroane scoţînd scîntei de sub picioarele cailor, pedestraşi în zdrenţe, murdari, cu obrazuri nerase, femei cu broboade, unele înarmate, urmîndu-şi bărbaţii, copii cu tolbe de pulbere şi cu gloanţe, aruncînd cu pietre în dragonii cu penajuri albe, care fugăreau poporul răsculat, fără a izbuti să-l zdrobească.

Pe urmă se făcu linişte, cheiul se goli, şi cînd Ionică se ridică de jos, strîngîndu-şi în mîini tîmplele care-i pocneau ca nişte puşti descărcate sub ţeastă, văzu alături, rezemat de stîlp, pe Gavroche, semănînd cu o fantomă însîngerată : pieptul gol îi era sfîrtecat de gloanţe.

— M-au împuşcat ! zisce el cu un glas liniştit, limpede, avînd însă o sonoritate nouă, de parcă ar fi fost ecoul glasului auzit altădată.

Ionică vru să se apropie, să-l sprijine în braţe ; nu-l ascultară nici picioarele, nici braţele. Izbuti în schimb să vorbească :

— Te doare ?

— Nu ; sînt mort de două ceasuri !

De două ceasuri ? Poate trecuse mai mult decît veacul, dar în clipa asta Ionică îşi dădu seama că mintea lui nu mai percepe valoarea timpului, nici a spaţiului...

— Gavroche ! zise, neliniştit nu de starea băiatului, ci de soarta răsculaţilor. Ce fac ai voştri ? I-au zdrobit armatele ?

— Nu ! Se retrag pe alte baricade !

Ionică se lăsă jos și puse iar capul pe piatră.

— Sînt tare obosit și îmi arde tot trupul. Aș vrea să dorm măcar cîteva ceasuri, dar mi-e frică aici, singur, noaptea. Și mi-e tare dor de ai casei !... Oare ce s-o fi făcut cu elixirul ?

Era tare piatra pe care își ținea capul, dar mai tare o altă piatră, nevăzută, așezată pe pieptul lui, împiedicîndu-i respirația.

— Gavroche, poți să rămîi lîngă mine pînă se luminează ?

— Cred că da. N-au să mă îngroape decît mîine dimineață.

Zgomotul luptei, deși se dusese departe, ajungea pînă aici, prin piatra pavajului.

În zori, Ionică se trezi, singur, într-un loc pustiu și necunoscut, un cîmp brăzdat de rîpe adînci. Nu se vedeau în jur nici case, nici drumuri, nici poteci, nici un semn lăsat de om în trecerea lui. Pămîntul era tare, țelinos, în unele părți sterp, în altele, năpădit de ierburi și bălării, dovadă că unealta plugarului nu se atinsese niciodată de el.

Nu se miră însă de loc; totul i se părea firesc și, ar fi spus, chiar prevăzut. Că nimic de pînă acum nu fusese vis se adeverea prin prezența tolbei cu merinde a lui Gavroche, pe care o găsi sub cap, drept căpătîi, și a ulciorului cu apă, aflat alături, ba chiar plin...

La orizont se ridicau trei munți stîncoși, despărțiți de văi largi, încît de la unul la altul ar fi fost cale lungă de străbătut. Toți trei laolaltă închideau întreaga zare de la apus. Era singurul loc către care ar fi purces orice drumeț, aflîndu-se fără să știe cum pe cîmpul gol și necunoscut.

La fel făcu și Ionică, după ce își roti ochii nedumeriți de jur împrejur. Nu știa cum ajunsese aici, și după vuietul luptei de astă-noapte, după mișcarea năvalnică a răsculaților și-a armatei, liniștea locului i se părea nefirească. Nu-i era frică, îl stăpînea în schimb, nedîndu-i pace, dorința de a ști ce se ascunde în lumea aceasta misterioasă. Așa că numaidecît porni către munții din zare, luîndu-l ca țintă pe cel din mijloc, care părea să fie cel mai aproape.

Şi merse el, merse cu soarele în spate, lungindu-i umbra în faţă, pe pămîntul arid şi peste rîpe nenumărate, pînă ce umbra, scurtîndu-se într-una, i se topi sub picioare, iar soarele ajunse sus, apăsîndu-l cu toată dogoarea în ţeastă. Atunci, descoperind un copac singuratic, care parcă anume îi ieşise în cale, fiindcă alţi copaci nu se vedeau pe aproape, poposi la umbra lui, pentru un pic de odihnă şi ca să prînzească.

În tolba prietenului său de peste noapte mai erau, din merindele pe care i le dăduse el de acasă, pîine, slănină, ceapă, iar în ulcior apă, rămasă rece şi proaspătă. Ionică se înfruptă din merindele acestea, fără să-i fie foame, numai fiindcă era ora de masă; apă în schimb bău cu sete şi pe săturate şi, luîndu-şi tolba, poate de folos altădată, porni mai departe.

Acum soarele începea să-i cadă în ochi, coborînd către muntele din faţă, care se apropia cu fiecare pas al băiatului...

Spre amurg, cînd poalele lui se aflau la o aruncătură de praştie, creasta, în lumina apusului, se arămi, dintr-o dată, şi nu doar creasta; întreg povîrnişul, deşi în umbră, căpătă culoarea jăraticului.

Drumeţul se opri, cît pe-aci să se poctinească; un răget ca de fiară străbătu văzduhul pînă atunci paşnic. Sus, profilat pe cer, se ivise un om cu înfăţişarea sălbatică, învîrtind în mînă o ghioagă şi scoţînd urlete fioroase.

Îndată, din peşteri, pe care Ionică nici nu le văzuse pe povîrnişul fără viaţă, se iviră capete bărboase, arătări omeneşti avînd drept îmbrăcăminte piei de animale aruncate pe umeri sau strînse pe şalele musculoase, lăsînd despuiate piepturile pline de păr, braţele ca nişte împletituri de odgoane, picioarele scurte, grele, vînjoase, as-

cunzînd în ele atîta forță, încît te întrebai cum nu crapă muntele sub călcătura lor îndesată.

Ionică rămase locului, fiindcă altceva nu avea ce face. Omul de la creastă, de bună seamă o strajă, continua să scoate urlete și să-și învîrtească ghioaga, ca și cînd micul drumeț ar fi venit cu o armată întreagă.

Ceilalți, după ce văzură cum stătea treaba, se prăvăliră la vale, fiecare cu ghioage. În spatele lor se iviră femei, semănînd la înfățișare cu bărbații, însă mai plăpînde și, bineînțeles, nu așa de păroase. Unele aveau prunci în brațe și-i strîngeau la piept cu spaimă, ca și cînd se temeau că vine cineva să li-i răpească. Erau și copii mai răsăriți, care ieșeau din peșteri în patru labe, neavînd încă pe deplin deprinderea să meargă în picioare, ca oamenii. Cîțiva flăcăiandri puseră și ei mîna pe cîte o ghioagă, mai mică decît celelalte, și rămaseră, războinici, în gurile peșterilor, gata să-și apere sălașul, mamele și frații.

În totul, cu cei rămași sus, cu cei ce coborau, să fi fost vreo sută de suflete, iar Ionică era singur, neînțelegînd altceva decît că timpul pe care nu mai avea puterea să-l stăpînească îl dusese într-o vîrstă a lumii tare îndepărtată.

Întru acestea, oamenii cu ghioage îl înconjuraseră, făcînd un cerc mare în jurul lui și rămînînd la distanță. Desigur, înfățișarea neobișnuită a băiatului, privirea mirată, îmbrăcămintea cum nu mai văzuseră niciodată îi opreau în loc, sfioși și temători.

— Bună seara ! zise Ionică !

Oamenii se priviră între ei, apoi unul după altul se înseninară la față.

— Bună seara ! răspunseră, în sfîrșit, toți deodată, cu glasuri care făcură muntele să se clatine.

Nespus de mirat, băiatul văzu că puteau să se înțeleagă. De aceea, continuînd să zîmbească, zise mai departe :

— Bucuroși de oaspeți ?

Acum oamenii nu mai răspunseră, ci schimbară între ei priviri îngrijorate, apoi, fără să lepede ghioagele și fără să-l scape din ochi pe neașteptatul oaspete, se strînseră grămadă și începură să șoșotească. Abia după un timp, unul, care părea maimarele, căpetenia, starostele, și-i depășea în înălțime pe ceilalți cu jumătate de ghioagă, întrebă cu glasul nu amenințător, dar aspru :

— Vrei bronzul nostru ?

Băiatul clătină din cap, senin și nevinovat, negînd intențiile prădalnice.

Maimarele se desprinse de gloată.

— Vii de la oamenii care lucrează piatra ?

Zicînd acestea arătă temător spre muntele din stînga, care acum părea mai tăcut și mai îndepărtat și luase în lumina crepusculului o culoare cenușie-albastră.

— Nu ! răspunse Ionică, deși nu înțelegea întrebarea.

— Din ce-ți faci armele ? continuă bănuitor starostele.

— N-am arme.

— Cu ce ucizi fiarele ?

— N-am ucis nici o fiară !

Localnicii începură iarăși să șoptească.

— Atunci cu ce te hrănești ? întrebă și mai bănuitor starostele.

Ionică arătă tolba, în care mai era o bucată de pîine uscată. Văzînd nedumerirea pe chipul tuturora, scoase pîinea veche și tare scorțoasă ; s-ar fi spus că n-o purta cu el numai de astă-noapte. Prin mulțimea din față trecu o înfiorare. Cu mîinile pe ghioagă, gata să se apere, oamenii șopteau, și șoapta trecea de la unul la altul :

— Piatră !... Piatră !

Fără să le înţeleagă teama, Ionică rupse o bucată de pîine şi începu s-o mestece sîrguincios, deşi drumul lung făcut după-masă nu-l înfometase. Gestul lui însă avu o urmare cu totul neaşteptată : oamenii aruncară ghioagele înspăimîntaţi şi se trîntiră la pămînt, semn că se supun, neavînd nici o putinţă să se apere.

— E puternic ! şopteau între ei, cu groază, dar şi cu admiraţie. Sfarmă piatra cu un deget ! O macină în dinţi, de parc-ar fi lut înmuiat cu apă !

Căpetenia lor zise, cu fruntea la pămînt, neîndrăznind să ridice capul :

— Fii maimarele nostru ! Sîntem bătrîni, sîntem osteniţi. Porunceşte şi învaţă-ne !

— Dar cîţi ani ai ? întrebă, Ionică, în timp ce continua să mestece pîinea uscată.

Omul, care nu părea bătrîn, aruncă ghioaga la picioarele lui.

— Anii sînt însemnaţi acolo ! Cercetează-i !

Vrînd să ridice ghioaga, băiatul simţi că i se rup şalele. Măciulia de bronz atîrna pe puţin cincizeci de ocale, şi cu toate astea văzuse că oamenii îşi purtau armele ca pe nişte fire de păpădie firave. I se păru necinstit să se prefacă, de aceea îşi mărturisi deschis slăbiciunea :

— E cam grea pentru mine !

Nici această dtclaraţie nu redă curajul oamenilor care se socoteau învinşi şi i se închinau cu supunere. Ionică îngenunche şi începu să numere crestăturile de pe coada ghioagei, înţelegînd că aşa se socoteau aici anii.

— Patruzeci şi şapte ! exclamă la urmă. Dar nu eşti bătrîn ! Ridică-te şi vino-ţi în fire !

Omul rămase cu fruntea în ţărînă.

— Sîntem bătrîni ! Porunceşte şi învăţă-ne tu, care sfărîmi piatra cu o mînă !

Băiatul se simțea încurcat din cale-afară, ba simțea și un fel de mînie văzîndu-le nevolnicia.

— Ei, haide ! zise, gata să-și iasă din fire. Să lăsăm gluma !

Atunci, în lumina crepusculului care se prelungea peste obișnuit, văzu că pe povîrniș coborau și flăcăi, cu ghioagele lor în mînă, nemulțumiți poate să-i vadă pe cei vîrstnici cu fruntea la pămînt, în fața unui străin și plăpînd, și singur. Cînd fură aproape, Ionică își dădu seama că erau abia niște băiețandri, dar aici era greu să știi cum își înțelegeau oamenii vîrsta, de cînd începeau să se socotească bătrîni și ce preț dădeau anilor.

Cel mai răsărit dintre ei, un flăcău voinic, trecu printre cei prosternați la pămînt și, oprindu-se în fața străinului, îl cercetă îndrăzneț, de sus pînă jos.

— Cum te cheamă ? întrebă apoi.

— Ionică !

— E prea lung.

— Știu ! recunoscu băiatul, cam obidit. Cînd am să fiu mare, o să-mi spună Ion.

— Așa da ! Pe mine mă cheamă Ahe.

Dezgheţatul flăcău spuse apoi numele însoțitorilor săi, arătîndu-i cu ghioaga, pe fiecare la rînd :

— El e Aha, celălalt Ahi, următorul Aho, și cel care-a rămas, Ahu.

— Pe el cum îl cheamă ? întrebă Ionică, arătînd la căpetenia întinsă pe jos.

— He ! E tatăl meu !

Numele celorlalți oameni mari erau asemănătoare, într-un singur sunet : Ha, Hi, Ho, Hu... mai scurte decît ale tinerilor — și Ionică socoti că așa e foarte firesc. El află apoi că fiecărui copil i se dă numele tatălui, adăogîndu-se înainte o vocală, care se leapădă atunci cînd copilul ajunge mare, iar tatăl e mort.

— Ce cauți aici ? întrebă Ahe, după ce-i dădu aceste lămuriri.

Ionică nu răspunse numaidecît, fiindcă se gîndea cît timp ar cîștiga oamenii în vorbirea lor dacă toți ar avea numele mai scurt. Ca să pronunți de atîtea ori pe zi Nabucodonosor, Artaxerses, Robespierre, Napoleon, sau și mai lung : Albă-ca-zăpada, sau, și mai încîlcit : Fetița cu Scufița Roșie, înseamnă să risipești multe minute pe zi, ore pe săptămînă, zile pe an — și cine mai știe cît timp într-o viață întreagă. Spre a nu mai vorbi cîtă hîrtie și cîtă cerneală se prăpădesc ca să le scrii ! O carte s-ar scurta mult dacă numele scrise și repetate acolo de sute de ori, în loc să ocupe de fiecare dată jumătate de rînd, ar ocupa numai o zecime din lungimea lui, sau poate chiar mai puțin !

Ahe repetă întrebarea rămasă fără răspuns :

— Ce cauți aici ?

— M-am rătăcit, răspunse Ionică, exprimîndu-și cu sinceritate primul lui gînd.

Apoi reveni, destul de nedumerit :

— Adică, să vezi...

Răspunsul adevărat nu-l știa nici el ; avea însă bănuiala, care îl speria oarecum, că mergea acolo unde îl ducea gîndul lui, cu însușirea de a trece peste spațiu și peste timp, cum trece vîntul peste cîmpul deschis. Se simțea obosit, parcă îl durea puțin capul... Își duse mîna la tîmplă. Vroia să rămînă aici seara asta, dacă putea găsi un culcuș, să se odihnească și să doarmă adînc. Era singura lui dorință acum.

Ahe, mai puțin bănuitor decît oamenii mari, se mulțumi cu răspunsul nelămurit. Făcu un pas înainte și-i luă pîinea din mîini. Era ușoară ca un fulg și n-o puteai folosi ca armă, mai ales că se fărîma cum o strîngeai în pumn.

— Nu-i piatră ! zise surprins.

— Bineînțeles că nu !

Auzind așa, oamenii mari se ridicară și veniră aproape, strîngîndu-se în jurul lui Ionică, încît acesta, dacă ar fi vrut să plece, n-ar fi avut cum. He, căpetenia, luă piinea din mîna fiului său, o cîntări, minunîndu-se că era așa de ușoară, apoi o dădu celorlalți, și fiecare pe rînd făcură la fel. Cu toții socotiră la urmă că băiatul străin n-avea gînduri primejdioase, astfel încît îi urară bun sosit și-l poftiră să vadă așezarea lor de sub povîrniș.

— Ce piele e asta ? întrebă Ahe pe drum, pipăindu-i cu mirare haina de stofă bleumarin.

Nici o vietate din cele care se întîlneau pe cîmp, la malul mării, în rîpe sau în păduri nu avea asemenea blană și nici nu năpîrlea vreodată așa de rău, ca să rămînă fără un fir de păr pe trup.

— E stofă !

— N-am auzit de acest animal ! răspunse Ahe, cam oțărît la gîndul că băiatul străin îl crede nătîng.

Băgînd de seamă burzuluiala lui, Ionică se socoti dator să-l lămurească... Dar cum ?

— Să vezi — începu el — pe la noi oamenii nu se mai îmbracă cu piei de animale. Numai iarna, cînd e foarte frig.

Tocmai atunci, un alt flăcău, cel ce se numea Ahi, începu să rîdă cu hohote, arătînd cu mîna la picioarele băiatului musafir :

— Ia te uită ce picioare pocite ! N-are degete, nici unghii !

Se puseră cu toții pe rîs, tineri și bătrîni, ceea ce pe Ionică îl nemulțumi.

— Am picioare ca toți oamenii ! zise el stăpînindu-și furia, ca un băiat bine crescut.

Apoi își smulse pantofii, cu tot cu ciorapi, arătîndu-și picioarele goale, albe pe lîngă ale gazdelor lui. În prima clipă se traseră cu toții înapoi, înmărmuriți, așa cum ar face oricine, văzînd pe unul că își jupoaie pielea de pe trup.

— Nu curge sînge! observă Ahe.

— Nu te doare? întrebă Ahi.

Pantofii în acest timp treceau din mînă în mînă și fiecare îi cerceta, foarte nedumerit.

— Poți să-i mai lipești la loc? întrebă un altul dintre flăcăi.

Oamenii mari barem nu făceau decît să se minuneze, neputînd întreba nimic. Ionică socoti potrivit să nu mai dea la iveală nimic din ceea ce avea întîmplător asupra sa, bunăoară batista, sau fotografiile celor de-acasă, pe care le purta de obicei cu el; nu se simțea în stare să lămurească rostul lor. Erau obiecte mărunte, la îndemîna oricui, putînd să le găsești oriunde și oricînd, și totuși omenirii îi trebuiseră milenii pentru a le născoci. Cît despre ceasornicul de la mînă... Nu-i auzise niciodată mersul decît dacă-l ducea la ureche, dar acum tic-tacul micii mașinării parcă-i spărgea timpanul, gata să-l dea de gol în fața acestor oameni pe care uimirea îi scotea din minți...

Ionică își scoase ceasul pe furiș, îl vîrî în fundul buzunarului, la pantalon, deasupra îndesă batista, și se mai liniști. Între timp, împins de o curiozitate care învingea temerile, He, căpetenia tribului, se așezase jos și se chinuia să încalțe pantofii pe piciorul care umblase tot gol de la naștere, avînd ca urmare talpa bătătorită și așa de îngroșată, încît ar fi putut să calce cu ea și în foc. Încălțările însă erau mai greu de îndurat, căci îndată ce se ridică de jos și vru să facă un pas, He căzu la pămînt și începu să urle îngrozitor. Nimeni nu îndrăznea să se

apropie spre a-l ajuta, fiindu-le teamă, desigur, să se atingă de al doilea rînd de picioare ale băiatului străin, pe care îl văzuseră că și le purta așa de ușor. He, în acest timp, se zvîrcolea bălăbănindu-și labele în aer și continua să urle, cu spume la gură și cu ochii daţi peste cap. Ahe se întoarse speriat spre băiatul străin :

— Are să moară ?

— Da' de unde ! răspunse Ionică, abia stăpînindu-se să nu izbucnească în rîs.

Și apropiindu-se de nenorocitul He, îl descălță, deși nu era ușor să-i prindă picioarele cuprinse de bîţîieli. He se ridică de la pămînt, însă continua să tremure și să se uite în jur, uluit.

— Trăiește, dar e ca și mort ! zise Ahe.

Stăpînul pantofilor se încălță în grabă ; talpa lui nu era obișnuită să calce pe pămîntul gloduros și plin de spini.

Ahe veni în fața lui :

— Poţi să-ţi scoţi și capul ?

Ionică păli. Putea să mintă, la urma urmelor, deși n-ar fi fost prea frumos. Dar dacă doreau să vadă cu ochii lor ?... Pe urmă îi veni un gînd și se lumină.

— Capul ar fi ușor de scos ! Eu însă pot să fac mai mult decît atît !

— Ce ? întrebă Ahe.

— Pot să scot ce-i în el ! !

— Scoate, să vedem !

— Ce-i în cap, nu se vede !

Flăcăul deveni bănuitor, ca și ceilalţi, care începură să șoșotească între ei.

— Ce nu se vede nu este ! zise Ahu.

— Vîntul se vede ? întrebă Ionică.

Ahu se fîstîci, iar ceilalţi tăcură sfioși.

— Tu ai în cap vînt ? întrebă Ahe.

— Nu ! Am știință !

Nu auziseră pînă acum acest cuvînt. El născu freamăt, neliniște, îndoieli ; Ionică se temu că intrase într-o încurcătură din care nu mai putea ieși. Crepusculul continua, surprinzător de lung, și drept în față, peste creasta muntelui, se vedeau urmele apusului stăruind ca pîlpîirea unui cuptor încins, de parcă pe-aici oamenii puneau seara soarele la topit.

— Scoate ce ai în cap ! porunci Ahe, de data asta aproape amenințător.

Ceilalți veniră mai strîns în jurul lui Ionică. Băiatul, încolțit, își plimbă ochii pe cozile de lemn ale ghioagelor și, în căutarea unei scăpări, începu să numere crestăturile care arătau anii fiecărui om. Deodată se lumină la chip și, întinzînd mîna, arătă la unul din ei.

— În capul meu este că din voi toți tu te-ai născut întîi !

— Așa e ! încuviință omul, mirîndu-se nespus.

— Iar tu te-ai născut în anul care a venit !

Al doilea păru foarte surprins, și recunoscu :

— Așa e ! Cum ai ghicit ?

— Tu, He — continuă Ionică îndreptînd mîna spre capul tribului — te-ai născut în același an cu el !

— Așa e ! bîigui He, care încă nu-și revenise pe deplin.

— Iar tu, te-ai născut doi ani mai tîrziu !

Cel arătat, de bună credință, sau vrînd să fie șiret, clătină din cap :

— Nu-i adevărat !

— Ba da ! stărui Ionică, sigur de el.

Omul păru îndoit.

— Așa e, așa e ! interveni He. Eu știu de la tatăl lui, care a murit. Așa e !

Își aminteau și alții acum, și nu se dădeau în lături să recunoască dreptatea băiatului străin.

— Iată ce-i în capul meu ! încheie Ionică. Dar nu-i numai atît ! În capul meu e arătat locul unde are să răsară soarele mîine !

Aceste spuse erau cu totul de necrezut.

— Cum poate capul tău să arate ce nu știi ? întrebă Ahe, îndoit. Tu ai venit abia azi. N-ai văzut de unde răsare soarele !

— Știu fără să văd ! Asta e în capul meu !

Zicînd așa, Ionică se întoarse și arătă la orizont locul unde știa că are să răsară soarele, judecînd după apus. Spre acel loc, departe de tot, profilat pe cerul vineţiu, creștea un copac singuratic, cu ramurile scheletice întinse în părți, ca un cortel prăfuit, poate chiar copacul sub care poposise băiatul la prînz.

— Soarele are să răsară din spatele lui !

Atît mai spuse Ionică, și pe urmă capul începu să-l doară, ascuțit, în adîncul lui. Își cuprinse tîmplele în palme, gîfîind. Pînă să se dezmeticească, toți din jur erau prosternați la pămînt.

— Acum te credem ! zise Ahe, rușinat și umil.

Ionică bîigui :

— Mă doare capul. Mă doare rău !...

Îi venea să plîngă. S-ar fi întins jos și-ar fi vrut să aibă o pernă moale sub căpătîi, o mînă răcoroasă să-i mîngîie tîmplele fierbinți.

— Te doare fiindcă ai scos ce era în el ! socoti Ahe.

Și după ce aruncă o privire tatălui său, părînd că își vorbesc din ochi și se înțeleg, el continuă :

— Ion, tatăl meu e bătrîn și nu mai are nimic în cap ; capul lui s-a golit. Capul meu e numai pe jumătate plin, fiindcă n-am ani destui.

— Ai șaptesprezece ani ! bîigui Ionică.

— Tu știi tot !

— Știe tot, știe tot ! încuviințară într-un glas oamenii din jur.

Ahe urmă :

— Capul tău e foarte plin ! Tu fii mai mare peste noi, pînă are să se umple capul meu ! E nevoie de tine chiar acum, să ne îndrumi ; ne pregătim de război !

Acum Ionică înțelegea cu totul nelimpede ce spunea Ahe, fiindcă durerea de cap îl chinuia din ce în ce mai rău. Dar își dădu seama de tot ce urmă : oamenii îl ridicară pe sus și porniră spre povîrniș, unde era așezarea lor. Crepusculul continua să învăluiască locurile într-o lumină de vis, ca a unei lămpițe de noapte cu abajur albăstriu.

Trecură printr-o rîpă care despărțea poalele muntelui de cîmpul întins. În fundul ei, pe vatră largă, ardea focul, încălzind un chiup mare de lut, în care bolborosea un lichid vîscos, arămiu.

— Bronz ! zise He, fudul.

Și arătînd spre muntele cenușiu din stînga, învăluit în lumina lungului crepuscul, adăugă, cu o îngîmfare copilărească :

— Oamenii de acolo au arme și unelte de piatră !... Mîine pornim război împotriva lor !

— De ce ? întrebă Ionică.

În glasul lui He se simți teamă :

— Fiindcă altfel au să rîvnească la bronzul nostru și n-au să ne lase în pace !

Ahe interveni, mînios, dezvăluind alt gînd decît taică-său :

— Dar oamenii de acolo au fier ! zise, arătînd spre muntele din dreapta, mai închis la culoare decît celălalt. Cu ei trebuie să facem război ! Ne trebuie fier, nu piatră !

— Lăsați-mă jos ! gemu Ionică.

Îl întinseră pe pământ, în preajma focului unde se topea bronzul primelor veacuri. Dogoarea ajungea pînă la băiatul istovit, învăluindu-l, și tot trupul lui era numai apă. Lumina așa de mult prelungită a crepusculului se stinse pe neașteptate, lăsînd loc celui mai adînc întuneric pe care îl cunoscuse Ionică vreodată. În schimb, pe pământ jucau zeci de flăcări : în gurile grotelor femeile pregăteau cina bărbaților. Erau așa de multe și așa de ciudate focuri, încît muntele părea acum o bucată de cer, răsturnată, cu stelele mărite la o scară fantastică. Băiatul închise ochii, ameţit, și cîteva clipe nu mai auzi zarva din preajmă. Bărbații și tinerii se certau ; glasurile lor, amestecate, iscau un zumzet care putea să te ameţească. Și în acest zumzet se deslușì un glas foarte aproape :

— Înveliți-l cu cearșafuri ude, îndată !

Da, focul dogorea și pe trupul lui încins sudoarea sfîrîia ca la flacără. Dar de unde glas de femeie, cînd se aflau numai bărbați în preajmă ?

În clipa următoare simți frig, venit pe neașteptate. Deschise ochii și văzu că focul se potolea. Patru oameni luaseră chiupul, slujindu-se de o prăjină trecută prin toarte, și turnau bronzul în forme de lut, așezate la rînd, ceva mai departe. De pe povîrnișul muntelui, femeile îi strigau pe cei din vale, copiii, bărbații :

— He, Ahe, haideți la masă !

— Hu, Ahu, înțelegeți, și veniți odată !

— Ha, Aha !...

— Hi, Ahi, masa e gata !

Ahe se ridică în picioare și răcni către toate :

— Așteptați ! Acum sîntem la sfat ! Vedeți să nu se răcească bucatele !

„Oare ce-or fi vrut cu cearceafurile ude ? se întreba Ionică, părînd că recunoaște între glasurile femeilor pe

cel auzit adineauri, aproape. Și ce, parcă ei au cearceafuri ?“

— Ion ! vorbi Ahe, nerăbdător să înceapă sfatul. Capul tău să spună cine are dreptate ! Așa-i că nu trebuie să pornim război oamenilor care lucrează piatra ?

Ionică tăcu, strîngînd tare pleoapele.

— Ce face capul tău ? continuă Ahe.

— Mă doare !

— Întrebarea e grea ! Cum să nu te doară ? Dar dacă răspunzi, o să se liniștească !

— Zadarnic să porniți război oamenilor care lucrează piatra ! vorbi Ionică, întretăiat, cum ar fi silabisit cu greu într-o carte. Ei au murit de șase mii de ani, ori de opt mii ; nu se știe limpede pînă astăzi !

Se auziră murmure de uimire, de neîncredere din partea bărbaților ; în partea tinerilor, murmure de satisfacție.

— Mergem să vedem ! hotărî He. Fii în fruntea noastră !

Băiatul abia izbuti să zîmbească :

— Pînă acolo e atîta cale, încît n-ați putea ajunge într-o viață, și nici în viața fiilor voștri, și nici a nepoților, nici a urmașilor, decît la a mia spiță, poate. Și ce folos ar avea urmașii voștri să se întoarcă înapoi sute de veacuri ! Ca să găsească niște unelte de silex, nefolositoare astăzi ? Lăsați-le în pace ! Peste alte mii de ani au să le dezgroape învățații !

Bărbații ascultau cu gura căscată. În schimb, tinerii se foiau, siguri că dreptatea lor avea să se arate îndată.

— Mergem cu războiul la muntele de fier ! exclamă Ahe, socotind încheiat sfatul.

Cu toată durerea de cap care creștea iarăși, Ionică izbuti și acum să zîmbească :

— Cui vrei să faci război ?

— Oamenilor care lucrează fierul. Dacă nu-i batem, au să-şi făurească arme mai bune decît ale noastre.

— Oamenii aceia nu s-au născut pînă astăzi !

Murmure de neîncredere, de mirare, se întinseră de la om la om, peste întreg sfatul.

— Minţi ! răcni Ahe. Pornim la război mîine dimineaţă !

Ionică îşi strînse tîmplele în palme şi zise mai departe, vorbind greu, ca şi cum ar fi silabisit din nou pe o pagină cu litere pe care le vedea acum prima dată :

— Război acolo nu aveţi cui face ! De pornit e bine să porniţi, mîine, sau astă-seară, sau în clipa asta ! Dar de ajuns la muntele acela au să ajungă urmaşii voştri, peste vreo două sute de veacuri !

Vorbele lui stîrniră neîncredere în partea tinerilor, după cum vorbele de mai înainte stîrniseră neîncrederea bărbaţilor. Murmurele lor creşteau, pînă ce se prefăcură în răcnete, în urlete pe care Ionică le simţea pătrunzîndu-i dureros prin ţeastă.

— Ne-ai înşelat ! răcni He.

— Aşa e, aşa e ! încuviinţară urlînd şi tinerii şi bărbaţii.

Zadarnic strigau femeile de pe munte, nemulţumite de prelungirea sfatului :

— Hu, Ahu !

— Ha, Aha !

— He, Ahe, haideţi la masă !

Ahe se aplecă spre Ionică :

— Capul tău nu-i bun de nimic ! O să ţi-l spargem !

Zeci de pumni se arătară deasupra, noduroşi, grei, încleştaţi, gata să cadă.

— Spărgeţi-l ! gemu Ionică, nemaiputînd să îndure teroarea şi durerea care-i apăsa ţeasta.

Nu-i era frică de ei, nu i se păreau chiar aşa de sălbatici. Dar ca să le fii pe plac trebuia să nu-i contrazici,

cum de altfel se întîmplă chiar cu unii oameni din zilele noastre.

Femeile de pe munte strigau, și glasurile lor deveniseră deodată melodioase :

— Hu, Ahu !...

— Hi, Ahi !...

— Ho, Aho !...

Dintre ele iarăși se desprinse unul, zicînd o vorbă neînțeleasă :

— Ha, Aha... Aduceți oxigen !... Hu !... Ahu ! oxigen... oxigen !...

Ionică nu mai avea puterea să spună o vorbă, nici să zîmbească ; zîmbi în sine și gîndi — ciudat, își silabisea gîndul, cum ar fi citit încă o dată în carte : „Oxigenul se găsește în aer și în apă... Dar pînă să-l descopere cineva, au să treacă sute și sute de veacuri !“

Bărbații trebuie să doarmă doar șase ceasuri, femeile șapte, copiii opt, iar nouă porcii !“ spune un sfat vechi latinesc. Ionică se rușină. Dormise nu opt ceasuri, ci poate optzeci, și tot îi mai era somn. Se simțea bine, numai că nu putea să deschidă ochii. Auzea murmurul unor valuri domoale rostogolindu-se ușor peste țărm, deasupra foșnea un copac, scoțînd clinchete armonizate, de parcă frunzele ar fi fost de argint acordat, iar din depărtare răzbeau glasuri, strigăte și îndemnuri însoțite de grele icneli. Pesemne o gloată de oameni se opintea să miște o povară din loc.

— A trecut o noapte bună ! șopti alături un glas.

Băiatul tresări, dar nu avea putere să deschidă ochii ; somnul lung încă îl apăsa, dîndu-i moleșeală în trup. Glasul îi era cunoscut, îl mai auzise, și nu putea să-și amintească unde ; un glas de femeie, unduitor și blajin.

— Febra are să revină îndată ! zise cu îngrijorare un glas de bărbat.

Acum Ionică făcu o sforțare, nespus de anevoioasă, deschise ochii și se ridică în coate. Somnul îi pieri ca sub putere de vrajă ; rămase doar cu o apăsare surdă sub țeastă, mai mult o amintire care avea să se piardă.

Nu-și dădea seama unde se află. Un pîlc de palmieri, ca niște umbrele foarte înalte, își legănau frunzele pe bolta cerului, atît de senină și de luminoasă, încît părea mai degrabă albă decît albastră. Umbra lor, deși firavă, îm-

piedica soarele să răzbată, și doar cîte o rază se plimba mîngîietoare pe iarbă. Nu era de mirare că într-un astfel de loc putuse să doarmă atîtea ceasuri!

La picioarele lui se întindea o apă cenușie și calmă, un fluviu așa de larg, că abia i se vedea malul celălalt, cu ogoare verzi, fără margine. Dincolo de ele era greu să-ți închipui ce-ar mai fi putut să încapă.

Glasurile veneau de aproape; la umbra palmierilor, așezați pe iarbă, era un bărbat și o femeie, care scoteau din cînd în cînd cîte o vorbă, în șoaptă. Omul, istovit pare-se, își odihnea oasele și își potolea foamea mușcînd dintr-o turtă uscată, cu grijă să nu risipească vreo fărămitură, și mestecînd-o pe îndelete, ca să-și prelungească în acest fel odihna și masa săracă. Femeia ținea în mînă altă turtă, pregătită s-o dea bărbatului. Drept îmbrăcăminte, bărbatul nu avea pe el altceva decît o bucată de pînză strînsă pe mijloc, învelindu-i goliciunea pînă la jumătatea coapselor. Femeia purta o rochie fără falduri, prinsă pe umeri cu baiere, și croită îngust, poate ca să nu se risipească țesătura, din aceeași grijă care pe bărbat îl făcea să nu risipească pîinea.

— Voi vorbeați adineauri? întrebă Ionică.

Bărbatul și femeia întoarseră capul spre el și-i zîmbiră cu bunătate, fără să se mire, deși prezența lui aici ar fi părut oricui ciudată și inexplicabilă.

Ionică își întinse mădularele și se apropie de ei, silindu-se din răsputeri să-și alunge somnul care încă îl stăpînea și-i tot dădea poftă să caște. Cînd ajunse alături văzu că amîndoi aveau pleoapele întunecate de o vopsea neagră; faptul îi stîrni o mare curiozitate.

— De ce vă vopsiți ochii?

Omul arătă spre cerul alb, privind printre pleoape:

— Altfel ne orbește soarele.

Băiatul băgă de seamă abia acum că, unde se sfîrșea adăpostul copacilor, lumina era atît de vie, încît îți usca ochii. Omul se ridică de jos anevoie și își îndreptă șalele. Era înalt, clădit bine, cu umerii largi, cu șoldurile înguste, dar slab că îți făcea milă.

— Cine sînteți voi ? continuă Ionică, întrebîndu-se cărui neam și căror timpuri puteau să aparțină, cu această îmbrăcăminte, cu pielea măslinie, cu nasul mic și drept, cu blîndețea din purtările lor și din privire.

— Sîntem supușii lui Keops ; el e regele și zeul nostru pe veșnicie.

— Atunci, apa asta e Nilul !

— Întocmai ! Nilul care ne hrănește și ne mîngîie.

— Dar unde-i piramida ? întrebă mirat Ionică, uitîndu-se în partea unde, după știința lui, ar fi trebuit să se vadă, semeață, acea uriașă construcție de piatră cunoscută de toată lumea.

— Abia acum se face, răspunse omul, cu o vădită neliniște și îngrijorare.

Privirea lui fugi în susul Nilului. Cîteva sute de pași într-acolo se vedea îngrămădire de lume. O barcă uriașă era trasă la mal, legată zdravăn cu odgoane petrecute pe după piloți groși, de lemn, bătuți în pămînt. Pe punte zăcea un bloc de piatră albă, cioplită în fețe drepte, tăiate ca de mașină, avînd înălțimea omului și de vreo patru ori pe-atîta lungimea. Puzderie de oameni, semănînd la înfățișare și la îmbrăcăminte cu cel de la umbra palmierilor, erau agățați în mai multe șiruri, ca boabele pe ciorchine, de odgoane lungi care încingeau blocul de piatră, și se opinteau să-l dea jos, tîrșindu-l pe grinzi groase, întinse de la țărm la barca greoaie.

— Mi se pare că din cauza mea nu ți-ai terminat masa, zise Ionică, văzînd că omul mai avea în mînă o bucată de pîine.

Femeia răspunse în locul bărbatului, zîmbind cu sfială :

— E bine să mănînci puţin la prînz ; aşa mai rămîne ceva şi pe seara.

— Nu trăiţi în belşug !

Omul se întoarse :

— Ce-nseamnă belşug ? N-am auzit vorba asta !

— Adică să aveţi din toate, după trebuinţă, şi să mîncaţi în fiecare zi după pofta inimii.

Femeia aruncă o privire speriată bărbatului, iar acesta, după ce se uită repede în jur, vorbi în şoaptă, cu teamă :

— Să nu te-audă cineva ! Unul din neamul nostru a spus odată aşa, şi regele a poruncit să i se taie capul.

— Şi cum ? întrebă Ionică indignat. Asta-i toată hrana voastră ?

— Ne ajunge, răspunse cu modestie bărbatul. Pentru munca noastră primim în fiecare seară o măsură de durah, din care facem pîine pe ziua următoare.

Şi-i întinse bucata de turtă, lipsindu-se pe el cu mărinimie :

— Gustă ; poate ţi-e foame !

Ciudat, nu-i era foame, deşi trecuseră, după semne, multe veacuri de cînd nu mai cunoscuse hrana. Şi-apoi nu îndrăznea să primească bucata de pîine pe care bietul om şi-o rupea de la gură.

— Mănîncă, mănîncă ! îl îndemnă şi femeia.

Turta nu avea nici măcar gustul pîinii.

— Din ce-i făcută ? întrebă băiatul, mestecînd anevoie.

— Făină de mei ; durah îi spunem.

— Dar pe valea Nilului creşte grîul !

— Grîu mănîncă numai cei bogaţi : preoţii, armata, scribii, negustorii... Grîul n-ajunge pentru toată lumea.

— Nu e drept ! exclamă Ionică.

— Taci, că te-aud zeii !

— Nu mi-e frică de zeii voștri ! Îi cunosc eu ! E chiar și-un bou Apis, printre dînșii, cred că neștiutor și nevinovat, dar fără altă însușire decît că are un nume destul de scurt !

Cei doi nu mai avură timp să se îngrozească, fiindcă în clipa aceea de la barcă porni spre ei un fel de oștean, judecînd după suliţa pe care o ţinea în mîna stîngă, dar mai degrabă logofăt, după biciul din mîna dreaptă.

— Ce faci aici ? răcni el către omul de la umbra palmierilor, așa de slab și de istovit.

— M-a doborît soarele ! răspunse acesta, îngălbenind.

— Abia se mai ţine pe picioare ! adăugă femeia. Lasă-i un pic de odihnă.

Logofătul ridică biciul :

— Pe tine nu te-a întrebat nimeni !

Dar cînd vru s-o lovească, bărbatul își uită datoriile de supunere și-i prinse biciul, cu furie.

— Nu ţi-e rușine— scrîșni printre dinţi — să lovești într-o femeie, cea care ne naște și ne crește copiii ? Ai uitat că sîntem din același neam cu tine ?

— Mi se pare că tu ești din cei care mănîncă pîine de grîu ! interveni Ionică, arătîndu-se în faţa zbirului.

Logofătul, orbit de furie, îl văzu abia acuma.

— De unde-ai răsărit și tu, să bagi zîzanie ?

Băiatul îl înfruntă cu trufie :

— Ești sluga asupritorilor ! Ce faci tu e mai rușinos decît ce fac aceia care ţi-au pus biciul în mînă !

Cel înfruntat nu putu să îndure asemenea ocară.

— Am și suliţă ! urlă el, dezlănţuindu-și mînia.

Și, aruncînd biciul, se năpusti asupra băiatului trufaș, să-l străpungă cu fierul. Ionică avu timp să se aplece cu o mișcare plină de agerime, astfel că suliţa îi trecu pe deasupra umerilor, iar el se propti cu capul în pîntecele atacatorului. Simţi sub tîmple o durere vie ; în schimb, logo-

fătul căzu pe spate și se duse de-a berbeleacul pînă la malul Nilului.

— Vai nouă ! Vai nouă ! se văita femeia.

— Fugi cît mai e vreme ! zise îngrozit bărbatul, știind care au să fie urmările.

În locul fricii, Ionică simțea în el numai revoltă și furie, și abia aștepta să înfrunte încă o dată zbirul. Acesta se ridică de la pămînt și, amețit de bușitură, văzînd poate stele în plină zi, ba încă verzi, ca ogoarele de pe malul celălalt al Nilului, începu să strige după ajutoare.

Îndată, zece oșteni se iviră, desprinși din șirurile care păzeau mulțimea înhămată la odgoane și, cu sulițele în mînă, îl împresurară pe Ionică, luîndu-i orice putință de împotrivire.

— Vai nouă ! Vai nouă ! se tot văita femeia.

Bărbatul se uita cînd la apa domoală și cenușie, cînd la cer, rugîndu-se parcă zeilor.

Cu mare alai, Ionică fu dus numaidecît și fără ocol în fața lui Keops, rege peste Egipt în acel timp — faraonul.

*

* *

Peste putință de numărat era mulțimea de truditori care tîrau, înhămați la odgoane, blocurile de piatră, ca să le ducă în deșert, de la malul Nilului. Sudoarea lor, adunată, uda nisipul, lăsînd dîre în urmă, iar răsuflarea grea, istovită, se urca pînă la cer, ca un blestem prelungit, pe care nu-l auzeau zeii, după cum nu auzeau ruga înspăimîntată a omului de la umbra palmierilor.

Deși între străji care îl țineau împresurat, că aproape îi opreau și aerul, să-l respire, Ionică își sucea capul într-o parte și alta, nescăpînd nimic din ceea ce se arăta privirii lui tot mai mirate, mai pline de nedumerire.

De o parte și de alta a acestui drum lucios ca asfaltul, datorită sudorii și lacrimilor, stăteau în nisip, tolăniți la soare, boi de toate felurile, ca vîrstă, culoare și formă a coarnelor. Priveau dobitoacele cum se trudeau oamenii, și în ochii lor, așa de blînzi îndeobște, acum se citea batjocura, și chiar perfidia cea mai nerușinată.

— Nu fiți proști! strigă Ionică oștenilor din strajă. Nu vedeți că rîd de voi? Mai bine înjugați-i și puneți-i pe ei să tragă piatra, că tot trîndăvesc degeaba. Și, oricum, au mai multă putere decît sclavii!

Străjile se îngroziră auzind asemena ocară.

Un bou din grămadă, înzorzonat de parc-ar fi fost însuși Apis, se stropși la băiatul străin, mișcîndu-și foarte nervos coada:

— Nu te băga! Nu fi tu mai deștept decît alții!

Apoi, mulțumit că se rostise astfel, își liniști coada și rămase cu privirea trufașă asupra băiatului.

Ionică știa boii, văzuse destui în drumurile lui pe la țară, dar nu și-ar fi închipuit niciodată că prostia omenească poate merge pînă acolo, încît să schimbe firea unor astfel de dobitoace.

Boii rumegau în tihnă, ridicați la rang de divinitate, iar sclavii se opinteau în odgoane, tîrînd din greu blocurile de piatră. Băiatul se simțea rănit în inimă de chinul bieților oameni și se minuna totodată de gigantica putere a acestor mulțimi asudate. Ar fi vrut să spună ce avea pe suflet, dar cui? Logofeților și oștenilor care se îngroziseră la vorba de adineauri?

— Bine, gugumanilor — zise totuși, neputîndu-și stăpîni firea — cum porniți voi la asemenea treabă dacă nu aveți scule?

Bineînțeles că din partea străjii nu-i răspunse nimeni, ci doar se stropșiră la el, ca să-și țină gura. Astfel încît,

aceeași întrebare băiatul fu nevoit s-o pună, mai tîrziu, faraonului.

*
* *

La faraon, în fața tronului, ajunse după ce străbătu un coridor nesfîrșit, avînd de o parte și de alta statui și coloane de piatră atît de semețe, că te durea ceafa să le tot privești înălțimea. Și sala unde aștepta faraonul era tot de piatră, și tronul așijderea, și jilțurile marilor sfetnici, și băncile sfetnicilor de a doua mînă. Și-aici se aflau, de jur împrejur, statui și coloane uriașe, încît oamenii păreau pe lîngă ele gîngănii de insectar, prinse în ace. Părea că un munte întreg fusese ras de pe fața pămîntului, cioplit de mîini neînchipuit de dibace, și-apoi cărat aici și înălțat la loc, în altă formă, piatră cu piatră.

Ionică simți frig între coaste, și iarăși o durere surdă sub țeastă.

Faraonul, înveșmîntat într-o mantie cu platcă pe piept, de unde stofa, încrețită, pornea în falduri, ședea pe tron, țeapăn, de parcă ar fi fost și el o statuie de piatră. În cap, peste un adaus de păr — perucă s-ar numi astăzi — avea mitra regească, roșie la partea de jos, la cea de sus, albă. Deasupra, pe spătarul care îi depășea cu mult capul, luceau un soare și un uliu de aur, vrînd să însemne bogăția și puterea regească. De altminteri, bogăția nu se arăta doar cu acestea ; în jurul faraonului străluceau aurul și nestematele, că doar privindu-le te usturau ochii și te durea capul.

— Vino mai aproape, străine cutezător ! porunci stăpînul oamenilor care era și zeu totodată.

Ionică păși, fără sfială, dar cu mîna la tîmplă, fiindcă tot îl încerca durerea aceea ascunsă sub țeastă. Cînd fu la picioarele tronului, faraonul îl întrebă aspru :

— Cum ai îndrăznit să te amesteci în treburile regatului ? Ştii cine sînt eu ?

— Cum să nu ! Keops, rege al Egiptului, probabil pe la anii...

— Ce-i aia „probabil" ?

— Adică nu se ştie sigur.

Curtea scoase murmure de indignare.

— Cum nu se ştie sigur, străine, scrîşni faraonul, abia stăpînindu-şi mînia.

— Istoria e lungă, reluă Ionică, senin şi sigur pe sine. În sute de secole se pierd urmele, nu se găsesc date şi dovezi destule.

— Urmele lăsate de mine au să ţină o veşnicie !

— Da, unele din ele ! Dar lumea n-a început şi nu se sfîrşeşte cu tine.

— Să-i tăiem capul, stăpîne ? întrebă şeful oştirii.

— Aşteaptă ! porunci, mîniat şi în acelaşi timp nespus de curios, faraonul. Ştii tu, străine, că piramida care se înalţă acuma pentru mine n-o să aibă niciodată pereche în lume ?

— Slavă Domnului ! exclamă băiatul. Nici n-ar fi nevoie ! Două milioane şi jumătate metri cubi de piatră, tăiate, cărate şi ridicate cu mîna ! O sută patruzeci şi patru de metri înălţime ! Cum porneşti la asemenea treabă, cînd n-ai nici măcar macarale ?

— Cum, cum ? se miră faraonul.

Atît îl minunau cifrele pe care le spunea copilul, încît nici nu băgase de seamă batjocura lui şi mustrările.

— Cît ai spus ? De unde ştii tu toate astea, străine ?... Să vină şeful arhitecturii !

Maimarele peste arhitecţi ieşi din rîndurile curtenilor şi se înclină la picioarele tronului. Era un bătrîn uscat, în mantie de in, albă, cu o perucă al cărui păr, făcînd cîrlionţi, îi cădea pe umeri. În mîna dreaptă avea un echer

şi un compas, iar la subţioară stîngă strîngea un sul gros, cu foi străvezii, din cel mai subţire şi mai bine lucrat papirus. Faraonul îl întrebă, tulburat la culme :

— E adevărat ce spune străinul ?

— În ceea ce priveşte înălţimea, este exact, stăpîne. Cît despre volum, socotelile trebuie să fie gata din clipă în clipă.

Un ofiţer primi porunca să-l aducă pe şeful socotitorilor. Acesta sosi cu sufletul la gură, ducînd în braţe un registru mare, cu scoarţele din scîndură subţirică, iar cu foile, bineînţeles, de papirus. Avea obrazul neras de mai multe zile, peruca aruncată pe cap în neştire, ochii roşii, ca după beţie, iar pe frunte, pe ceafă şi pe gît sudoarea îi curgea gîrlă.

— Ai mîntuit ? îl întrebă faraonul.

— Chiar în clipa asta, stăpîn al stăpînilor !

— Două milioane şi jumătate ?

— Chiar atît !

— Nu crezi c-ai greşit ?

— Nici c-o santimă !

O mare tulburare cuprinse curtea care, cu ochii la faraon, aştepta urmările. Dar tulburarea faraonului o întrecea pe a tuturora.

— Aceste cifre — întrebă el, cuprinzînd pe arhitect şi pe socotitor într-o singură privire — puteau să încapă sub alţi ochi decît ai voştri şi-ai scribilor ?

— Nu ! răspunse arhitectul.

— Nici pomeneală ! adăugă următorul. Barem socoteala volumului o terminai abia adineauri ! Şi apoi scribii, chiar dac-ar vrea să vorbească... Ştii prea bine, din grija mea, zeule şi stăpîne, scribii au clopot la gură !

— Cum ai spus ? se miră Ionică.

Prea mult îi uimise pe toţi cu cifrele spuse adineaori, ca să-l mai mustre cineva că vorbea în faţa regelui, fără a

cere încuviințarea. Iar socotitorul îi dădu lămurire :

— Spre a păstra taina celor scrise de ei pe papirus, scribii de la curte au limba străpunsă și, cu un lănțișor, li se leagă cîte un clopot la gură ; așa, dacă ar vrea să vorbească, tot palatul ar începe să răsune.

— Despre una ca asta n-am auzit. Nu pomenește istoria !

— E o născocire a mea ! se fuduli socotitorul. N-o s-o afle nimeni !

— Nu pot să vorbească, pot în schimb să scrie !

— Aș ! Papirusul și condeiele le țin eu, sub cheie !

— Păcat că nu ți-ai folosit iscusința pentru fapte mai bune ! zise Ionică, drept încheiere.

Faraonul între timp dădea semne de nerăbdare.

— Dacă tu știi ceea ce nu știu nici eu, i se adresă prizonierului, înseamnă că ești trimis de zei ! Pe tatăl tău îl cheamă Ra ? Ești fiul soarelui din amiaza zilei ?

— Da' de unde !

— Atunci ești fiul lui Horus, zeul soarelui răsare ?

— Nici gînd !

— Poate al lui Osiris, zeul soarelui apune !

— Fugi de-acolo ! Tatăl meu e om ca toți oamenii, șofer pe autobuzul 39 !

Marele preot se aplecă la urechea stăpînului :

— E întruparea unei zeități noi ! Să-l recunoaștem pînă ce nu se pornește mînia divinităților !

— Am să-l cîștig de partea noastră cu o șiretenie, răspunse faraonul.

Și, ridicîndu-se de pe tron, cu mîinile la cer, zise tare, în auzul tuturor curtenilor :

— Străin slăvit ! Nu știu cine ești, dar pentru istețimea ta, te cinstesc ca pe mine și-ți dau pe fiica mea de soție !... Să vină !...

Sunară trîmbițele, apoi amuțiră, și de pe coridorul care se deschidea în dreapta tronului răzbiră sunete de flaute și de țimbale. Cu cinci sclave înainte, deschizîndu-i drumul, cu cincisprezece în urmă, intră fiica faraonului, îmbrăcată în văluri ; ea își luă locul, micuță și semeață, în stînga celui ce-i era tată, iar celorlalți le era stăpînul.

— Iat-o ! zise ademenitor Keops.

Fata, subțire, mlădie, cu părul retezat pe frunte, deasupra sprîncenelor, cu nasul drept ca îndeobște egiptenele, cu ochii negri, își privea pe furiș mirele, dar nu părea mai răsărită decît o copilă.

— Știu că pe-aici vă-nsurați copiii tare devreme, se rosti Ionică, rușinat de neașteptata propunere. Numai că eu mai am pînă la vîrsta însurătorii. Deocamdată mi-e gîndul la școală !

— Ce să mai înveți, că știi destule ! exclamă faraonul.

— Așa e ! încuviințară preoții, sfetnicii și curtenii.

— Mai am de învățat, numai prin școli, pe puțin zece ani de acum încolo !

— Atîta învățătură tulbură mintea omului !

— Așa e ! încuviințară toți cei din sală și din jurul tronului.

Iar faraonul stărui, mirat de lunga împotrivire :

— În zece ani înveți de zece ori toată știința lumii.

— Eu sînt mulțumit să-nvăț o parte din ea, de mult folos oamenilor : arhitectura.

Faraonul se lumină la figură :

— Asta ți-e toată dorința ? Te fac arhitectul meu, să construiești temple zeilor și să termini piramida cea mare !

— Mai întîi n-am nici un fel de pricepere, răspunse băiatul, cu modestie. În al doilea rînd, n-aș dori să construiesc asemenea monumente frumoase, dar inutile.

Un murmur de dezaprobare străbătu sala tronului. Ionică nu ţinu seama şi continuă, înainte ca faraonul să-şi vină în fire :

— Cu piatra care-o să intre în piramida ta şi cu munca oamenilor s-ar putea construi... (aici făcu o socoteală în gînd, desigur foarte sumară) s-ar putea construi douăzeci de baraje, sau cincizeci de uzine, sau o sută de blocuri cu unsprezece etaje, şi în fiecare din ele ar încăpea zeci de familii...

— Cum ? făcu faraonul, cu ochii căscaţi de uimire, în timp ce curtenii aşteptau încremeniţi urmarea îndrăznelii. Din vorbele tale neînţelese, străine, am înţeles doar dispreţul pe care-l arăţi măririi mele. Eşti un zeu trimis să ne înmoi mîndria şi să ne pui răbdarea la încercare ? Sînt şi eu zeu, nu doar rege asupra muritorilor, şi pînă azi n-am primit nici o mustrare din partea cerului ! Adică să mă mustre cerul acuma fiindcă ridic spre bolta lui piatra cioplită din porunca mea, spre a închina zeilor neasemuita şi veşnica-mi măreţie ?

— Keops ! zise Ionică, fără să se sperie, vorbind blînd şi trist, cum le vorbeşti nebunilor. Piramida are să ţină, ce-i drept, o veşnicie. Dar ea n-are să fie dovada măreţiei, ci a cruzimii tale !

— Apăraţi-ne, zeilor ! murmurară înfricoşaţi curtenii.

Băiatul nu se sfii să spună tot ce avea pe inimă, şi-i dădu drumul, fără oprire, adresîndu-se faraonului pe care îl stăpînea, în egală măsură, şi spaima şi mînia :

— Piramida n-are s-arate cît ai fost tu de mare, ci va fi semnul chinului îndurat de oameni. O sută de mii de supuşi luaţi cu anasîna trudesc la ridicarea ei dinaintea zorilor pînă după apusul soarelui, şi vor trudi douăzeci de ani de acum încolo, neprimind altă plată decît o măsură de mei pe zi, ca să-şi facă pîine. Ei nu te proslăvesc, ci îţi poartă ură, şi ura lor o să fie cunoscută, prin fiecare bloc

de piatră, secolelor viitoare. Piatra din munți o scot cu mîinile, cu mîinile o duc în bărci, la apa Nilului, cu mîinile o coboară, cu mîinile o trag în deșert, unde îți înalți trufia...

— O, zei, astupați-i gura! murmurară preoții în cor, cu mîinile la piept, cu ochii spre ceruri.

Netemător, băiatul se opri doar o clipă, cît să-și tragă răsuflarea.

— Cu capul meu care nu știe destule — zise în continuare, coborînd iar tonul — m-am întrebat cum au putut să ridice oamenii blocuri de zeci de tone la înălțimea aceea. Acum știu, am văzut că la fiecare rînd de piatră se cară pămînt și se bate cu maiul, făcîndu-se drum la înălțime, ca să fie tîrîte cu mîinile blocurile următoare. Să spună socotitorul tău, dacă n-o înnebuni făcînd socoteala, cîte milioane de metri cubi de pămînt au să intre aici pînă la urmă! Cînd ultima piatră are să fie împinsă sus, sărmani tăi supuși au să înceapă o trudă nouă: să care pămîntul înapoi, și-au să-l care acoperindu-te cu sudalme. Și la sfîrșit, cînd piramida are să se arate, despresurată, în toată măreția, n-au să vadă cît ești tu de puternic, ci au să-și dea seama ce sînt ei în stare!

Aici se opri Ionică, și începu să tremure. Dar nu de frica faraonului; atîta încordare fusese în el, încît își simțea trupul sleit, de parcă ar fi tras blocuri de piatră toată ziua.

— Nu-i zeu! exclamă marele preot. E un muritor răzvrătit! Zeii nu înfruntă pe regi, fiindcă regii le apără pe pămînt puterea din ceruri!

— Sînt muritor, firește! recunoscu băiatul, strîngîndu-și în pumni tîmplele care-l încovoiau de durere. Dar toți sînteți muritori! Chiar și tu, Keops!

— Nu! răcni faraonul.

— Ba da, ba da ! zise încet Ionică, adunîndu-şi cu greutate puterile. Din tine o să rămînă o biată mumie pusă într-un sarcofag de aur. Norocul tău că sarcofagul o să fie furat, şi mumia o să ţi se piardă. Altfel ţi-ar fi dat să ajungi şi tu prin muzee, în văzul tuturor muritorilor, cum are să se întîmple cu alţi faraoni după tine, bunăoară cu Tutankamon, despre care nici măcar n-ai auzit, deşi te lauzi că ai puterile zeilor !

Aceste vorbe, spuse încet, dar cu adîncă încredinţare, iscă îndoieli şi temeri în sufletul lui Keops :

— Cine eşti tu, de cunoşti viitorul ?

Deşi abia mai îndura durerea din creier, iar fierbinţeala îl dobora din picioare, Ionică mai avu puterea să zîmbească. Şi, zîmbind uşor, zise o vorbă al cărui tîlc nu-l deslușiră nici faraonul, nici sfetnicii, nici învăţaţii din sala tronului.

— Viitorul vostru, Keops, este într-un foarte îndepărtat trecut pentru mine !

— Să i se taie capul ! Să vină călăii !

Trîmbiţele începură să sune.

— Tăiaţi-mi-l, că tot mă doare ! gemu băiatul, la sfîrşitul puterilor.

Şi, în timp ce glasul trîmbiţelor creştea într-una, năprasnic şi barbar, sfredelindu-i timpanele, se prăbuşi pe lespezi, avînd o singură grijă, pe deasupra durerii : să nu cadă la picioarele tronului.

Din față venea frig, din spate o adiere caldă ; nu de sobă, nu de calorifer : o căldură ca de trup viu.

— Mai dați-mi o cuvertură ! gemu Ionică prin somn.

Și se trase spre partea de unde venea căldura ciudată. Îndată aceasta îl cuprinse, peste umeri și peste brațe, ca și cum l-ar fi învelit maică-sa... Tresări deodată : nu putea să fie acasă, fiindcă nu simțea sub cap perna cu miros proaspăt, de levănțică, ci asprime rece de piatră. Deschise ochii încet, anevoie, luptîndu-se să învingă o greutate care îl apăsa pe pleoape...

Cînd deschise ochii era noapte ; se văzu sub cerul gol, cu luna plină în față. La cîțiva pași stătea un om, cu capul dat pe spate, uitîndu-se în sus, cum ar fi căutat o stea pe cerul nopții albastre. Cine să fi fost, că parcă îl mai văzuse odată ? !

Omul, mai mult scund decît înalt, dar stînd drept și trufaș, cu trufia marilor șefi de oaste, avea cizme pînă peste genunchi, pantaloni albi, strînși pe coapse, vestă albă, o tunică albastră, cu tigheluri roșii, iar pe deasupra o manta neagră, descheiată în față, lăsînd să se vadă la șold o sabie a cărei teacă lucea, de parcă ar fi fost de aur și nestemate. În cap purta o pălărie în două colțuri, de sub care o șuviță de păr castaniu se abătea pe fruntea lată și albă.

După ce își prelungi un timp contemplația, omul își duse o mînă în față, petrecîndu-și degetele în deschizătura vestei, o alta, îndoită din cot, și-o înțepeni la spate, și zise,

adresîndu-se poate cerului, fiindcă altă ființă nu se vedea în preajmă :

— Am învins pe austrieci la Cadibone, la Mantua, Lodi, Arcolo și în multe alte locuri ; i-am fugărit apoi pînă la Ulm și le-am zdrobit armatele, le-am umilit generalii și-am eliberat Italia de sub stăpînirea împăratului !

— Ca s-o pui sub stăpînirea Franței !

Vorbise cineva, aproape, cu un glas care, deși stins, avea în el ceva din sunetul aspru al unei pietre frecate de alta. Ionică nu îndrăzni să se miște, să descopere de unde pornea glasul, fiindcă se temea să nu-l vadă omul din față, și era curios să audă ce-o să spună el mai departe.

Și omul, după ce-și scoase trufaș pieptul înainte și își înțepeni mai bine mîna la spate, continuă astfel, ca și cînd n-ar fi auzit glasul celălalt :

— Am să ocup Belgia și Olanda, ca să le scap de primejdia Angliei, am să eliberez Polonia de-atîtea ori subjugată...

Glasul de piatră rîse amar și pe înfundate.

— Am să cuceresc Spania și Germania totodată și, trecînd peste împăratul Rusiei, am să întind hotarele Franței pînă în Asia...

Străinul comandant de oaste rămase o clipă visător, apoi își umflă pieptul încă o dată și zise, aproape în șoaptă :

— Poate că am să merg și mai departe !

— Dar ce cauți în Egipt ? răsună glasul bizar, care nu se știa de unde pornește. Ce nevoie ai să te războiești cu mamelucii, acest popor pașnic ?

Acum străinul îl auzi, dovadă că răspunse pe dată :

— Am venit aici să-i învîng pe englezi, fiindcă era mai greu să-i dibui la ei acasă !

Făcu o pauză, apoi, ațintindu-și în sus ochii care luciră în lumina lunii, întrebă, cu vocea imperioasă :

— Tu, făptură atotștiutoare și enigmatică, spune-mi care-mi va fi soarta ?

Și Ionică auzi limpede celălalt glas, alături, venind însă ca din niște străfunduri de piatră :

— Ai să fii stăpînul lumii, Napoleon Bonaparte !

— Îți mulțumesc, Sfinxule ! răspunse generalul, salutînd cu sabia.

Băiatul sări în picioare ; nu-i mai era frig, nici cald, nu-l mai durea nici capul, deși se rezemase, mult timp pare-se, pe o pernă tare și rece ca gheața. Fiindcă pernă îi fusese degetul mic de la unul din picioarele ciudatei alcătuiri de piatră, leul cu cap de om, numit Sfinx, care de mii de ani meditează, stînd pe patru labe, în nisipurile de la Ghizeh, în Africa.

Era Sfinxul, într-adevăr, și la lumina lunii se vedeau în preajmă cele trei piramide, dintre care a lui Keops, făcută prima, rămînea cea mai înaltă. Ionică își scutură capul ; nici vorbă să fie o închipuire : toate se vedeau limpede și el își simțea mintea întreagă. Nici chiar omul de adineauri, în haina de general al lui Napoleon Bonaparte, nu fusese o închipuire, de vreme ce se mai vedea încă, îndepărtîndu-se pe nisipuri, în noapte, cu luna bătîndu-l din spate.

— De ce l-ai mințit ? întrebă mustrător băiatul, ridicînd capul și privind la făptura de piatră, ai cărei ochi reci se pierdeau nespus de sus, amestecați cu stelele de pe bolta înaltă.

Sfinxul nu mișcă, dar vorbi în noapte :

— L-am mințit ?

— L-ai amăgit că are să fie stăpînul lumii. Asta nu se cade !

— Eu ? ! se miră cioplitura de piatră. S-a amăgit singur, și-așa o să se amăgească pînă au să-l ducă departe

de lume, pe o insulă de unde n-ar mai putea fugi nici duhurile înaripate !

— Ei, asta-i ! protestă Ionică. Doar ţi-am auzit glasul !

— Nu era glasul meu, ci al lui, băiatule !

Aici făptura tainică rîse uşurel şi adaugă cu o voce glumeaţă :

— De altfel Sfinxul nu vorbeşte, precum ştii, niciodată !

— Dar mie îmi vorbeşte !... Sau poate vrei să spui că am halucinaţii ?

— A, nu ! Cu tine e altceva ! Îţi vorbesc, fiindcă eşti singurul care n-ai venit la mine spre a mă întreba cum să împilezi pe alţii. În tine am încredere şi speranţă !

— Îţi mulţumesc ! răspunse Ionică, tulburat de încrederea mărturisită lui astfel.

Apoi, coborînd ochii, descoperi alături o umbră înfricoşătoare, şi îngheţă de spaimă.

— Un leu ! Scapă-mă !

Era un leu adevărat, tolănit pe patru labe la picioarele Sfinxului, şi se vedea limpede în lumina lunii, care se făcea mai strălucitoare către dimineaţă. Un leu viu, ca o întruchipare nouă — în carne şi oase, şi la o scară de o sută de ori mai mică — a leului de piatră. Dihania dormea chiar în locul unde dormise Ionică, şi acesta îşi dădu seama, cu groază, că frigul deşertului îl făcuse să se ghemuiască prin somn, cu spinarea îngheţată, în blana lui caldă. Dormea fiara, deocamdată, gîfîind şi gemînd — ai fi zis chinuită de vise, sau avînd în trup o trudă veche, care nu se ostoia într-o singură noapte. Din cînd în cînd, fără să deschidă ochii, o dată cu geamătul stins leul îşi mişca spasmodic picioarele, parcă îndurerate. Din blana lui se ridicau aburi...

— Nu-ţi fie teamă ! îi şopti Sfinxul băiatului, ca să-l liniştească.

Totuși, un leu rămîne leu, și nimeni n-are curajul să-i stea cu mîinile goale în față, oricîte îmbărbătări ar primi de la un leu mult mai mare, dar, din păcate, de piatră. De aceea Ionică se trase ușurel într-o parte și își căută ascunziș între degetele Sfinxului, desigur însă că la laba cealaltă. Nu apucă să se ghemuiască bine, cînd iar sări în lături, împins de-o silă poate mai mare chiar decît groaza ; deasupra capului un păianjen negru își avea pînza întinsă între trei colțuri de piatră. Gîngania hidoasă, cu burta foarte umflată, dormea mai într-o margine, iar pe pînza subțire și înșelătoare, care-i era capcană și casă, zăceau numeroase resturi de muște, supte și sfîrtecate.

Dormeau și leul și păianjenul, dar în vreme ce primul gemea prin somn amarnic, celălalt rîdea (oamenii de obicei nu văd cum rîd păianjenii) și, din cînd în cînd, cu un picior își pipăia, plin de satisfacție, burta umflată.

Ionică ieși scîrbit din ascunzătoare.

— I-ai văzut ? întrebă uriașa făptură de piatră. Leul și păianjenul ! Am să-ți spun întîmplarea lor, ca să tragi poveață.

Și Sfinxul începu astfel, punîndu-și vorba în versuri, spre a putea fi memorată :

Ăst leu, c-o fire din cele mai hîrbare,
(Ci dă-mi, te rog, crezare !)
Dornic să aibă o altfel de mîncare,
Goni pe muscă de opt ori pînă-n zare,
Cîștig fiindu-i durerea de picioare,
Iar pe deasupra risipa de sudoare !...
Paingul între timp, fără o mișcare,
Plesnea de-ndestulare.

— Asta-i o fabulă ! observă Ionică, uitînd și spaima, și scîrba de adineaori.

— Numește-o fabulă, dar e o simplă relatare!

— Morală are?

— Cum altfel oare?

— Și-anume, care?

— Pune-ți și tu mintea la încercare!

— Vorbele tale rimează cu ale mele! exclamă băiatul. Ce întîmplare!

— Nu-i de mirare...

Sfinxul tăcu, fiindcă se auzeau pași (aș zice... în depărtare).

— Cine-o fi oare?

Era generalul.

— Am inspectat bivuacul, zise el, adresîndu-se Sfinxului, iarăși. În afară de santinele, toată lumea doarme... Santinelele nu dorm, fiindcă asta le e datoria. Dar eu?...

Se uită în jur, de parcă s-ar fi temut să nu-l audă și alții.

— Mă gîndesc la nevastă...

Făcu un pas înainte și, ridicîndu-se pe vîrfuri, întrebă, avînd pe față un chin care nu se potrivea de loc cu trufia de prima dată:

— Spune-mi, Sfinxule, ce face Iosefina la ora asta?

Dar Sfinxul rămase mut ca piatra.

Iar comandantul de oaste, după ce scrîșni din dinți în mînia-i neputincioasă, fiindcă nu era în stare să supună poruncii lui stana de piatră, se întoarse pe călcîie și se îndepărtă gîrbov, de parcă ar fi dus tot trupul Sfinxului în spate.

— Are să se lumineze și are să înceapă lupta îndată! zise Sfinxul, adresîndu-se lui Ionică, rămas la picioarele lui, nemișcat, fiindcă nu știa ce să facă.

— E adevărat că tu dezlegi toate tainele? întrebă băiatul.

— N-am dezlegat nici o taină pînă astăzi!

— Păcat! Aș fi vrut să te întreb ce s-a făcut cu restul de elixir pe care l-am uitat acasă.

— Nu pot să-ți răspund; am să-ți dau în schimb cîteva sfaturi.

— Ascult! zise băiatul.

— Ele nu cuprind tot ce-o să-ți trebuiască; restul au să-ți spună alții... Totuși, cele mai bune sfaturi sînt cele pe care le afli de la viață.

Și alegîndu-și vorbele iarăși, și iarăși potrivindu-le și înșirîndu-le ca pe ață, iată ce-i spuse în noaptea aceea Sfinxul băiatului:

Pentru cîte știi tu, să n-arăți îngîmfare,
Dar nu te rușina că nu știi lumea mare!

Ionică înclină din cap:
— Spune mai departe!
Glasul care parcă măcina piatră continuă astfel:

Să nu lovești în omul fără apărare!

De-l știi pe vultur, nu-l împiedica să zboare.

Pe corb să nu-l asculți ca pe privighetoare,
Și nu da porcului, chiar alb, mărgăritare.

Nu face cheie ușii fără-ncuietoare;
De ce să născocești ce știe fiecare?

Nu dori apusul cînd soarele răsare,
Nici luna albă ziua, în amiaza mare!

Dă-i sfat flămîndului, dar mai întîi mîncare!
Prietenu-ncercat nu-l pune la-ncercare!
Nu-l plîngeți nimeni pe învingător, de moare!
În suferință grea, doar munca-i alinare!

Ionică nu mai auzi vorbele celelalte ; o flacără țîșnise în față, la zarea întunecată, și curînd se auzi o bubuitură care ar fi fost năprasnică, să fi venit mai de aproape. Nu se sfîrșise ecoul ei, cînd răbufni alta, și-apoi altele, amestecate, cîte două, trei, cinci deodată ; ele se învălmășiră așa, încît nu mai auzeai decît un vuiet care răscolea nu doar văzduhul pornit să se lumineze, ci chiar nisipurile deșertului, încă acoperite de noapte.

— Spune mai tare ! strigă băiatul, dornic să asculte și restul sfaturilor.

În clipa aceea, trăsnete începură să cadă în spate, și deșertul scoase un vaier. Ghiulelele, care treceau pe deasupra capului, explodau în tabăra cealaltă, unde armata de mameluci a Egiptului, puțină și sărăcăcios înarmată, aștepta să moară, acesta fiind singurul ei mijloc să se apere.

— Spune mai tare, mai tare ! strigă Ionică, dîndu-și seama că Sfinxul continua să vorbească.

Vorbea zadarnic, fiindcă sub bolta zguduită de canonadă urechea ascultătorului nu prindea decît vorbe trunchiate. Auzi doar un muget, o dată, și-l văzu pe leu luînd-o la goană, cu coada pe spate, de-ai fi zis că iar îi cășunase ceva pe muscă ; și iar vroia s-o fugărească pînă își sleia oasele, nevenindu-i să creadă că îi lipseau mijloacele de a o prinde vreodată. Păianjenul în schimb dormea mai departe, zîmbind, cu burta umflată, fiindcă era prea mic să-l atingă ghiuleaua sau gloanțele...

Apoi se iviră zorile, și cu lumina lor se făcu liniște, dintr-o dată.

— N-am înțeles ce spuneai adineaori ! scînci obidit băiatul.

Sfinxul răspunse, și glasul i se deslușì limpede de data aceasta :

— Cînd bate tunul, nu se mai aud sfaturile !

Ionică întoarse capul, atras de uralele care izbucniră pe neașteptate. În lumina zorilor se vedea deșertul, și în față, la cinci-șase sute de metri, mult mai aproape decît se așteptase, deslușì armata generalului Bonaparte, așezată în linie, gata să înceapă atacul. În mijloc era regimentul de gardă, de o parte și de alta veneau grenadirii, apoi restul pedestrașilor, iar la aripi, călări, lăncierii și dragonii, cu tunici roșii și penaje albe. Iar generalul, omul de astă-noapte, cu aceleași haine și aceeași manta neagră, călare pe un cal alb ca spuma laptelui, trecea în buestru prin fața armatei.

Uralele nu conteniră pînă ce nu se opri la mijloc, ridicînd brațul.

— Soldați ! strigă atunci generalul, în liniștea deplină care se lăsase, arătînd la piramida cea mai înaltă și cea mai apropiată. Patruzeci de veacuri privesc în jos la voi !...

Urmarea nu se auzi ; iarăși izbucniră uralele armatei.

Sfinxul zise, măcinîndu-și în dinți propria-i piatră :

— Oricît ai să fii tu de mare, împăratule, veacurile rămîn veacuri !

Și cu această ultimă vorbă a lui porni atacul. Porniră toți deodată — și călăreții și pedestrașii — unii cu lănci, alții cu săbii, grenadirii și garda cu puști din care împroșcau gloanțe în lungul baionetelor albe.

Valul lor cotropi nisipul ca valul oceanului răsturnat pe maluri — și în revărsarea lui Ionică simți că se înecă. Se ghemui jos, sub ploaia de nisip care îi cădea în creștet ca un vîrtej de ani, prea învălmășiți spre a le putea deslușì sensul, dacă-l duceau înainte, sau înapoi, la începutul istoriei știută de el ca pe apă. Nu erau decît cizmele pedestrașilor și copitele cailor, însoțite de strigăte, de îndemnuri, de urale, de scrîșnete și de gemete. De la un timp se făcu întuneric ; valul, deasupra băiatului, se con-

topise, alcătuind o singură pînză, neagră ca mantaua conducătorului. Doar o dată, printr-o ruptură, izbuti să vadă trecător cerul și atunci, în acea singură clipă deslușì, deasupra tuturora, capul Sfinxului, supraviețuitorul, proiectîndu-se neclintit, rece, pe bolta zdrențuită de gloanțele și baionetele atacatorilor. Dar în neclintirea aceasta a pietrei aflate acolo de secole, lui Ionică i se păru că Sfinxul avea în colțul gurii un zîmbet ironic.

*
* *

Întunericul de data aceasta se prelungi multă vreme. Nu-l durea nimic, n-avea nici o dorință, nu simțea nici frig, nici cald, nici binele, nici răul... Dar nu putea deschide ochii să ia cunoștință de lumea în care călătorea acuma. Uneori era liniște în jur, alteori bîntuia parcă furtună, foșneau copaci, sunau clopote, șuiera cîteodată viscolul iernii — și după alte clipe de tăcere nemăsurată se auzea bubuind tunul, amestecîndu-se cu nechezatul cailor și cu urletele mulțimii. I se mai păru la o vreme, după clipe de pace înșelătoare, că aude răsuflarea domoală a mării și simți chiar că se leagănă, o dată cu nava nevăzută, dar reală, fiindcă deslușea limpede foșnetul adormitor al etravei care despica valurile. Atît de limpede era senzația navigației, încît, după un timp, dorința să știe pe unde umblă, pe care mări ale lumii, învinse în el moleșeala. Și cînd, cu o cazmă dureroasă, deschise ochii pe jumătate, văzu drept în față, ca prin sute de pînze de păianjen, țesute unele peste altele, o insulă stîncoasă, tristă și tăcută, stînd singuratică între ape...

Iar după aceea se trezi, pe neașteptate, cu vederea limpede și mintea pe deplin trează, în camera împăratului, ba chiar în patul lui de fier, care îl urmase în toate cam-

paniile și-l urma și aici, pe insula pierdută în mijlocul oceanului, în ultima etapă dezolantă și neglorioasă.

Ionică se ridică rușinat și se așeză pe marginea patului. Camera era mare, cu tavanul scund, văruită proaspăt, cu o fereastră fără perdele, deschizînd vederea asupra unei văi înverzite, dincolo de care se ridicau coline rîpoase. În afară de pat, în camera sărăcăcioasă nu se mai afla decît o ladă cu lumînări și sfeșnice, iar către fereastră o masă cu un jilț — și în jilț, aplecat peste masă, era chiar împăratul. Îl recunoscu, deși nu mai avea îmbrăcămintea de altădată, ci o jiletcă neagră, ca a comercianților, cam lustruită și poate chiar roasă în coate, și cam strîmtă, fiindcă împăratul se îngrășase.

Băiatul stătea încurcat pe marginea patului ; nu i se părea ciudat și stînjenitor că se află aici, dar nu știa cum să se adreseze gazdei : domnule, sire, sau împărate ?... În sfîrșit, zise, simplu :

— Bună dimineața !

Cîtuși de puțin surprins să-i audă glasul, omul de la masă își băgă mîna în buzunarul jiletcii, scoase ceasul, îl privi, apoi răspunse ursuz, cu ochii la hîrtiile aflate în față :

— E ora două după-amiază !

— Mulțumesc ! răspunse băiatul. Ce faci acolo ?

— Îmi scriu memoriile.

— Nu le dictezi ?

— N-am încredere în ceea ce au să transcrie alții.

— De ce ?

— Au să le denatureze. Au să m-arate mai mic decît am fost în realitate !

— Dar tu n-ai să te arăți mai mare ?

Împăratul bătu cu pumnul în masă :

— Ca să mă arăt mai mare decît am fost, nu se găsesc cuvinte în limba noastră !

Apoi, după această izbucnire trufașă, păru obosit deodată ; pleoapele i se lăsară peste ochi, umerii i se curbară și, căzînd cu capul pe masă, peste brațele înmuiate, împăratul începu să plîngă amar, ca și cînd n-ar fi fost niciodată marele comandant de oaste.

— Sfinxul m-a mințit ! zise printre suspine.

Ionică se ridică și, apropiindu-se de el, clătină din cap :

— Am cuvînt din partea lui să-ți spun că el nu ți-a vorbit nimic, niciodată !

— Dar atunci al cui a fost glasul ?

— Al tău ! Ai auzit, în vorbe nespuse de nimeni, dorințele tale !

— Și chiar dac-ar fi așa ? ! izbucni împăratul, revenindu-și brusc și ridicînd capul.

Ochii îi erau vii, scînteind de trufie ; parcă nu plînseseră niciodată.

— Puteam să fiu stăpînul lumii ! strigă bătînd cu pumnul în masă. Dacă nu mă vindea Talleyrand !

— Te-a vîndut pe tine, cum ție ți-a vîndut pe alții !

— Nu înțeleg...

— Ai avut nevoie de el, ca să-ți ascundă cu șiretenie gîndurile în fața regilor și împăraților ! Cunoșteai prețul șireteniei lui. Nu i-ai plătit mai mult decît îi plăteau alții !

— Ei bine — răcni împăratul — cu el sau fără el, aș fi fost stăpînul lumii, dacă nu mă trădau generalii !

— Nu ! Te-ai trădat singur, Napoleòn Bonaparte !

— Cînd ?... Unde ?... Cum ? gîfîi împăratul.

— Cînd ?... În clipa cînd ți-ai schimbat haina ! răspunse simplu și calm băiatul.

— Vorbești în parabole !

— Da' de unde !... Cînd învingătorul de la Toulon, care apărase revoluția Franței, și-a lepădat uniforma de general. Cînd ți-ai pus stema pe un steag, ale cărui trei culori le cucerise poporul, luptînd pe baricade și la hotare, împotriva coaliției regești, ca să-și apere libertatea, egalitatea și fraternitatea atît de mult așteptate, așa de greu cîștigate. Cînd, în locul regilor alungați, ai dat Franței un împărat !

— Îndrăznești să mai spui și altceva ?

— Îți răspund tot ce ai vrut să afli. Unde te-ai trădat ? Pretutindeni ! La Versailles, la Paris, în Italia, în Egipt, în Belgia, în Olanda, în Austria, în Germania, în Polonia, dar cel mai rău în Rusia și în Spania ! Și încă mai rău, în conștiința ta !

— E interesant ! mormăi împăratul, uitîndu-se la băiatul străin cu un ochi ciudat.

Ca să-și ascundă înfiorarea, băiatul înaintă spre el un pas. Era un șiretlic, și desigur omul din fața lui îl știuse cîndva : dacă n-ai arme să te aperi, fă-l pe dușman să creadă că te pregătești de atac !

Împăratul clipi, se trase puțin înapoi și păru încurcat.

— Cum te-ai trădat pe tine însuți ? continuă Ionică, prinzînd curaj. Prin fapte mărunte și prin fapte mari. Punîndu-ți frații regi și surorile regine peste popoare care nici măcar nu-i cunoșteau. Încoronîndu-i, cu singurul merit că erau născuți din aceeași mamă cu tine, în Corsica ta.

— Ajunge ! răcni împăratul.

— Nu-mi îngădui să continui ?

— Nu !

— Măcar un cuvînt !

— Nici unul!

— E esențial!

— Sfîrșește!

De la o replică la alta, glasurile crescuseră, încît la urmă amîndoi aproape urlau. Apoi tăcură deodată; nu se mai auzea decît gîfîitul lor între pereții albiți cu var. Și cînd împăratul credea că se terminase, Ionică îi aruncă deodată ultimul gînd, fiindcă altfel nu se simțea împăcat. Și-l spuse, pe nerăsuflate, pînă la capăt:

— Dar te-ai trădat mai cu seamă înșelînd popoarele Europei și dîndu-le altceva decît libertatea pe care-o așteptau și pentru care te-au aclamat!

Împăratul ridică pumnul, strînse din fălci, și cîteva clipe Ionică se și văzu răpus pe podea. Dar după acele clipe, omul din față coborî brațul, își trecu degetele prin deschizătura jiletcii, îndoi din cot brațul celălalt, și-l propti la spate și începu să se plimbe prin cameră, cu capul în jos, cu pași îndesați. Așa merse, furios, de cîteva ori, dintr-un perete în altul, pînă ce deodată se opri în fața băiatului, la un pas:

— Știi ce-aș face dac-aș mai fi împărat?

— M-ai împușca!

Obrazul împăratului se destinse, ochii i se îmblînziră, în colțul gurii îi apăru un zîmbet poznaș:

— Nu! Te-aș face mareșal!

Ionică îi văzu mîna ridicîndu-se, trăgîndu-l încet de ureche, apoi bătîndu-l ușor pe obraz. Bine dispus, împăratul rîdea:

— Ți-ar place?

— Nu știu dacă m-ar lăsa de-acasă... răspunse băiatul, destul de încurcat. Și apoi, cu școala... Eu vreau să mă fac arhitect, nu mareșal! A, poate că mi-ar fi plăcut, dacă trăiam pe vremea ta!

— După cîte ai spus despre mine?

— Nădăjduiesc că ai da popoarelor libertatea și nu te-ai mai proclama împărat! Fiindcă altfel rămîi, ce-i drept, un mare general!

Împăratul se întristă.

— Un foarte mare general! adăugă băiatul.

— Nu cel mai mare?

— Știu eu ce să zic? Așa au mai fost și Gingishan, și Alexandru Machedon...

În clipa aceea se auzi ciocănind la ușă; intră un mareșal care se înclină, zdrăngănindu-și fireturile.

„D-apoi știu c-a făcut la mareșali!" exclamă în gîndul lui Ionică.

— Sire, zise noul venit, caii așteaptă!

— Da, da! mormăi distrat împăratul. Să mergem! O cavalcadă este necesară sănătății. Mergi cu noi, băiatule?

— Mă simt obosit! răspunse Ionică, cuprins de o slăbiciune care venise pe neașteptate.

— Atunci culcă-te în patul meu și dormi pînă ce ne întoarcem!

Ușa se trînti, și zgomotul ei, amplificat inexplicabil, îl izbi pe Ionică în țeastă. Era tare obosit, mai obosit ca niciodată, și o ameteală care creștea repede făcea să i se legene capul. Clipi de cîteva ori, încercînd să se dezmeticească: pereții odăii începuseră să se miște încet, venind spre el — și nu se opriră decît atunci cînd camera se micșoră la mai puțin decît jumătate. Dincolo de ușa pe unde ieșise împăratul se auzeau pași, murmure, glasuri... Pași spre pat: în locul lăzii de lumînări și sfeșnice era o noptieră albă, de tablă. Se întoarse: masa rămăsese nemișcată, dar pe ea, în locul hîrtiilor se vedeau sticluțe, cutii, fiole, o seringă — și altele. În locul jilțului, un scaun rotund, metalic...

Ionică reveni spre pat, împleticindu-se, simțind că are să cadă. Deodată, sîngele îi îngheță în vine, obrazul i se făcu alb, în gît i se opri un nod, care împiedică strigătul lui de spaimă... Nu mai avu altă putere decît să se apuce, cu amîndouă mîinile înghețate, de tăblia metalică.

În pat era *el însuși*, cu fața în sus, cu capul în pernă, cu obrazul supt, palid, cu fruntea îmbrobonată.

Singurul simțământ cu care rămăsese Ionică, după primele clipe de uimire, fu mila pentru bolnavul din pat; deși își dădea seama că acolo era el însuși, simțea milă pentru acela, nu pentru sine. Pe urmă, răul de adineauri reveni, cu mai multă putere; ținîndu-se cu o mînă de tăblie, își duse mîna cealaltă la tîmplă și scoase un geamăt. În aceeași clipă gemu și bolnavul... Nu era o amăgire: își auzise limpede geamătul său, și-l auzea de asemeni pe cel dinafară, ca și cum ar fi fost al unei ființe străine.

Ușa se deschise atunci, fără zgomot, lăsînd să pătrundă, cîteva clipe, mai supărătoare, foiala neobișnuită de pe coridorul spitalului. O soră se apropie de pat în vîrful picioarelor. O cunoștea, o mai văzuse, era sora cea tînără, care îl veghease în seara sosirii, dar nu-i știa numele. La început Ionică făcu o mișcare de teamă, gîndindu-se unde s-ar putea ascunde, ca ea să nu-l întrebe ce caută acolo. Pe urmă se liniști și schiță chiar un zîmbet de șiretenie; nu putea să-l descopere, fiindcă el își păstra ciudata însușire de a rămîne nevăzut tuturora.

Dar o ciudățenie și mai mare se petrecu în clipa următoare: aplecată la căpătîiul patului, sora puse mîna pe fruntea bolnavului, apoi, cu un tifon, îi șterse sudoarea. Și Ionică, la doi metri depărtare, fără să-l atingă nimeni, simți mîna ei pe propria-i frunte, simți apoi tifonul,

și-abia atunci își dădu seama că și fruntea lui fusese îmbrobonată de năduşeală.

Pe urmă i se strînse pielea : sora, care între timp se dusese la masa cu medicamente și trebăluise ceva acolo, se întorcea cu seringa în mînă. Nu-i plăceau injecțiile și vederea seringii îi dădea totdeauna teamă, deși n-o arăta nimănuia.

— Au !

Cu pleoapele strînse, simți înțepătura, dar nu mișcă, să nu se rupă acul în piele. Cînd deschise ochii, sora se ridica de pe pat, cu seringa golită — și era limpede că injecția i-o făcuse celui de-acolo.

Îndată după aceea, și cu totul pe negîndite, Ionică simți în tot trupul căldură, apoi puțin frig și, în sfîrșit, o înviorare care-i alungă și durerea de cap și amețeala. Tot atunci pleoapele bolnavului se mișcară.

— Te simți mai bine ? întrebă sora.

Ochii celui din pat se deschiseră, înceţoșați, privind ca de pe altă lume.

— Cine ești ?

— Nu mă recunoști ?

— Nu...

De la picioarele patului Ionică își mișcă buzele, cum i-ar fi șoptit din bancă, la școală :

— Ba da, ba da ! E sora... O știi !

Dar bolnavul nu văzu semnele lui, nu auzi ce-i șoptise.

— Te simți mai bine ? continuă sora.

— Mai bine decît cine ?

— Mai bine decît ți-a fost înainte.

— Acum un an ?

— Nu ; adineauri, sau azi-dimineață, sau ieri.

— Vorbești încîlcit... Nu te înțeleg...

— Aiurează ! șopti sora, ca pentru sine, fiindcă în odaie nu mai era nimeni.

Atunci se deschise ușa din nou, dar încet, cu grijă, și iarăși pătrunse zgomotul forfotei de pe coridor. Întîi se ivi numai capul, în broboadă neagră, cu obrazul slab, palid, cu ochii îndureraţi... Ionică își duse pumnul la gură :

— Mamă !

O privea tremurînd, și-avea în suflet și valuri de lacrimi, și cascade de rîs. O mînă îi rămăsese încleștată de tăblia patului, altfel s-ar fi aruncat în calea ei.

— Ce face ? întrebă mama.

— Acum a adormit.

— Se simte mai bine ?

Sora își feri ochii.

— Mai bine...

Atunci mama își luă curaj și înaintă. Mergea cu pași mici, abia atingînd covorul de cauciuc, cu brațele îndepărtate de trup, ca și cum ar fi vrut să se sprijine cu ele pe aerul din jur, ca să calce și mai neauzit.

— E-așa mult zgomot astăzi aici ! rosti ea. Oare nu-l supără ? Nu l-o trezi ?

— Așa-i în zilele de primire, răspunse sora. Ar trebui oprite vizitele în spitale !

— Vai de mine ! se sperie mama. Și cînd ai pe cineva bolnav, să nu-l mai vezi de loc ?

Sora rid.că din umeri și ieși... Mereu speriată de propriii ei pași, mama luă ușor scaunul metalic, îl duse lîngă pat și, așezîndu-se pe el, rămase cu privirea sfîșiată asupra bolnavului, care nu vedea, nu auzea nimic. Și părea mai mică, și gîrbovită, și parcă îmbătrînise ani mulți. Din ochii ei chinuiți curgeau încet, în tăcere, lacrimi de suferință, de teamă, de dragoste, de adorație — și lacrimile parcă săpau pe obraz șanțuri care n-aveau să se mai șteargă. Iar bolnavul pentru care inima ei bătea acum între cuțite ascuțite, înțepînd-o ritmic, o dată cu pulsul, bolnavul pentru care ochii ei se secau de lacrimi nu simțea, nu auzea nimic.

Și Ionică o privea tremurînd, strivindu-și pumnul în dinți ; imagini peste imagini îi treceau prin față, aducîndu-i-o pe ea în ochi, laolaltă cu lacrimile — imaginea mamei, neasemuită, inegalabilă ; mama care îți așterne patul seara și-ți îngînă la ureche cintec de leagăn, ca să te adoarmă, și-ți veghează apoi somnul multe ore din noapte ; mama care îți pune mîna ei binefăcătoare pe frunte, cînd te doare capul ; mama care te spală, te piaptănă, te îmbracă și-ți deschide fereastra, arătîndu-ți grădina din față, și ce se întinde dincolo de ea, orașul, cîmpul — viața. Și din cîte știe dînsa, și din cîte simte, îți dă ție cîte ceva, la tot ceasul, secătuindu-se pe ea, ca să-ți facă mintea și inima întregi și bogate. Mama care se uită pe sine, ca să nu-și uite băiatul, care își ia ei tot ce-i mai mic, spre a-i da lui ce-i mai mare. Mama care acum lăcrimează, în odaia de spital, în lumina tristă a după-amiezii de toamnă, cînd se întunecă timpuriu și trăsăturile băiatului bolnav se șterg în perna albă, iar inima ei se zbuciumă și sîngerează, fiindcă nu știe ce-l doare, și nu-i vede ochii, și nu-i aude glasul...

— Mamă ! șopti Ionică, de la picioarele patului.

Ciudat, în penumbra aceea i se păru că bolnavul mișcase buzele, repetînd mișcarea buzelor care scoseseră șoapta.

Chipul mamei se înviora deodată ; ea se aplecă deasupra patului, și în mișcarea ei, în privire, în respirație i se citeau grija, speranța și dragostea.

— Da, Ionică ! răspunse, căutînd însetată chipul bolnavului.

Dar nu-l vedea bine, fiindcă se lăsa întunericul, de la o clipă la alta.

— Să aprind lumina ?

— Nu ! răspunse Ionică, scuturînd ușor capul.

Bolnavul făcu întocmai aceeași mișcare, poate doar mai firavă.

— Ai dormit ?

— Da, mamă,

— Te simți mai bine ?

— Mai bine. Poate că în curînd au să-mi dea drumul acasă.

Mama suspină, iar băiatul zise mai departe :

— Mi-e să nu rămîn în urmă cu lecțiile.

— Nu te gîndi acum la lecții !

— Ba da... Cînd mai vii, să-mi aduci cărțile și rezumatele...

— Lasă, dragul mamei !

— Să te duci la școală, să-l cauți pe Aurel, îl știi tu, mi-e vecin de bancă, și să-ți dea notițele.

— A venit chiar ieri, să întrebe de tine. Vin și alții, mereu, cînd termină orele...

— Spune-le că le mulțumesc, mamă !... Dănuț n-a fost cu ei ?

— Ba a trecut pe la noi chiar a doua zi după ce te-ai îmbolnăvit.

— Părea speriat ?

— Speriat ? De ce ?

Mama clipi, nedumerită și temătoare. Atunci băiatul schimbă vorba, ca să iasă din încurcătură :

— Tata ce face ?

— E bine ; n-a putut să vină, fiindcă e în tură după-masă.

— Tot pe 39 ?

— Nu ; acum merge la pădurea Băncasa.

— Și Tincuța ?

— E la școală ; dar întreabă mereu de tine, și îți deretică odaia, și te așteaptă. Toți te așteaptă.

— Andrei e sănătos ?

— E sănătos și harnic. I-au mărit leafa.

— Va să zică, sînteți bine cu toții !

Nu îndrăznea Ionică să întrebe ce se întîmplase cu elixirul din sticla aceea — astfel că o luă cu ocoluri :

— Mamă, nu s-a întîmplat nimic, cu nici unul din voi ? Nu s-a făcut nimeni nevăzut ?

Mama îl privi cu îngrijorare :

— Ai obosit, dragul mamei ! N-ar fi mai bine să închizi ochii oleacă ?

Ionică zîmbi în sine şi gîndi : „Ce să obosesc ! ? Dacă ai şti tu cît am umblat zilele astea !"

— Mamă, Andrei a terminat sania ?

— N-a terminat-o încă ; şi-a îngrijit motocicleta, s-o bage în boxă pentru la iarnă. Dar o să mîntuie şi sania, zilele astea.

— Şi mîţa ce face ?

— Se cam plictiseşte, că aici în bloc n-avem şoareci.

— Cînd am să viu acasă, am să mă joc eu cu ea, numai că trebuie să-i dăm alt nume. Filofteia e prea lung...

Sora deschise uşa :

— E timpul să plecaţi ! Vizitele prea lungi nu-i fac bine.

Ionică vru să protesteze : „Mai stai, mamă !" — dar, fără să-şi dea seama de ce, nu-l ascultă glasul.

Mama se aplecă şi îşi lipi buzele de fruntea bolnavului. Din locul unde se afla, băiatul îi simţi mîngîierea, ca pe o binefacere, ca pe un balsam care i se răspîndi în sînge — şi apoi prisosul lui se prefăcu în lacrimi. Nu ; o singură lacrimă, în colţul ochiului, unde rămase fără să cadă.

— Duminică are să vină tata, zise maică-sa, ridicîndu-se şi neîndurîndu-se să-şi ia ochii de la chipul bolnavului.

— Tu nu vii, mamă ?

— Doctorii spun că nu e bine să venim toţi odată.

— Să vină măcar Andrei şi Tincuţa.

— Bine, dacă le-o da voie.

— Pot să vină cu rîndul.

— Aşa au să facă !

— S-o aducă și pe Filofteia !

Mama zîmbi :

— Lasă mîța ; cînd te faci bine o găsești acasă.

— Dar de bicicletă aveți grijă ?

— Andrei a spălat-o, a șters-o și-a dus-o în boxă. Stă bine acolo.

— Nu umblă nimeni la ea ?

— Nimeni, Ionică !

— De cărți nu-ți mai spun, mamă ! Aveți grijă cui le împrumutați, să nu se rătăcească vreuna !

— Fii fără grijă ; știm toți cît ții la ele !

— Mamă, n-ar fi mai bine să-mi spuneți Ion ?

— Ion îi spunem tatii...

— Da, fiindcă-i mare... Dar mie o să-mi spuneți mereu Ionică ?

— Alții au să-ți spună cum le-o veni, sau cum ai să vrei tu... Pe mine lasă-mă să-ți spun Ionică toată viața...

Înainte de a pleca, mama mai mîngîie o dată fruntea băiatului.

— Cam arde ! îi șopti sorei, care rămăsese în ușă, parcă zorind-o. Și adineauri a spus ceva nedeslușit, dacă vreunul de-acasă nu s-a făcut... N-am înțeles... Nevăzut ?

— Vorbește uneori așa. E ora cînd crește temperatura.

Mama ieși, pășind tot atît de ușor ca la venire.

După plecarea ei, camera întunecată rămase parcă pustie, și lui Ionică i se făcu dor de ceilalți ai casei, un dor atît de adînc și de fierbinte, că îi venea să plîngă — și nu mai putu să îndure. Porni spre ușă fără să privească în urmă. Doar cînd să iasă se opri și, ducînd un deget la gură, șopti spre colțul unde patul pierise în umbră :

— Sst ! Să nu scoți o vorbă ! Să stai cuminte, că altfel nu te faci bine !

*

* *

Pe coridor se sfîrșise forfota vizitatorilor. Băiatul merse fără să întîlnească pe nimeni, decît o soră, în capul scărilor, dar trecu pe lîngă ea ca o umbră, și ea nu-l văzu, nu-l simți, cum nu-l văzu nici sora de la ieșire, nici portarul, în curte, cu toate că privea pe geamul gheretei, gata să oprească pe oricine.

Ionică își continuă drumul pe stradă, pînă la colț, unde era cofetăria. În vitrină se vedeau savarine, indiene, torturi, cutii cu bomboane învelite în țiplă strălucitoare, iepuri de ciocolată, ba chiar și alte animale, cu funduliță la gît, iar în mijloc un castel cu turnuri, făcut din zahăr în toate culorile.

Înăuntru, printre alți mușterii, la o masă aflată chiar în fața vitrinei, era un băiat de școală, cu fața bucălată, care mînca lacom dintr-o savarină, plin de frișcă la gură. Lîngă el, maică-sa îl sorbea din ochi, mai lacom decît își mînca el prăjitura.

Geamul fiind aburit, Ionică îl recunoscu abia cînd băiatul ridică ochii din farfurie, așteptînd altă prăjitură. Era chiar Dănuț, cel care-i dăduse elixirul !... Trebuia oare să-i fie recunoscător pentru starea lui de acum, sau să-i poarte ură ?

Pînă să gîndească el și să ajungă la vreo lămurire, Dănuț terminase încă o savarină. Pe urmă dori o pricomigdală, și începu s-o ronțăie cu ochii dați peste cap, fără să mai vadă pe nimeni. Mînca așa de pofticios și-atîta plăcere se citea pe chipul lui cînd înghițea dumicatul îndulcit cu zahăr, încît Ionică uită să mai gîndească la întrebarea de adineauri și rămase cu ochii curioși asupra mîncăului.

După pricomigdală, acesta ceru un tort de ciocolată, pe care îl mînca tot atît de lacom, și tot fără să vadă pe nimeni. La a cincea prăjitură, Ionică nu mai putu să îndure : intră în cofetărie și merse întins la masa mîncăului, fără

să-l vadă nimeni. În clipa următoare, doar ce-o atinse cu mîna, și se făcu nevăzută și prăjitura...

După o altă clipă, de uluială, grăsunul începu să urle... Ionică nu mai rămase să-i asculte jelania, ci ieși în stradă. Avea prăjitura în mînă, proaspătă, aromată, și-i făcea chiar poftă, dar nu îndrăzni să se înfrupte din ea, fiindcă n-o cumpărase. Trebuia să întrebe pe cineva mai mare dacă făcuse bine, dacă era în dreptul lui să se amestece într-o astfel de treabă, cînd se afla acolo și mama băiatului. Oricum, era sigur că rîzgîiala nu se cuvine să fie încurajată, și măcar pentru acest motiv n-avea să-l judece nimeni prea aspru.

Dar, pînă una-alta, mergea pe stradă cu prăjitura nevăzută în mînă și nu știa cui s-o dăruiască...

Între timp, afară, în loc să se întunece, parcă se mai lumînase ; fusese un nor cenușiu, ca toamna, deasupra orașului, și vîntul îl destrăma, ducîndu-l fîșii-fîșii pe deasupra caselor. Spre apus se ivi chiar soarele, jos de tot, dar mai avînd încă pînă să asfințească.

Ionică merse încotro îl duceau pașii, ținînd departe de trup mîna cu prăjitura, și prăjitura parcă îi ardea palma. Tot mergînd astfel, avînd grijă să se ferească de trecătorii care, nevăzîndu-l, puteau să-l izbească, traversînd străzile numai prin locurile marcate cu dungi albe, după ce se uita de mai multe ori după automobile, în stînga și-n dreapta, ajunse pe neașteptate la Piața Victoriei, și atunci își dădu seama deodată că nu făcuse drumul anapoda, ci urmărind un gînd abia acum limpede, cum are să se vadă puțin mai departe.

Pe șoseaua Kisselef copacii își scuturau frunzele — și erau frunze de toate culorile, făcîndu-te să te minunezi de iscusința toamnei care, deși le amesteca la întîmplare, nu scotea înrudiri mai puțin izbutite decît pictorii cu renume...

De aici nu mai merse mult, ca să ajungă în stația de autobuze, unde îl ducea gîndul de adineaori. Un autobuz tocmai plecase, plin de lume, și altul sosea, cotind greoi pe alee. Ionică se uită în cabina șoferului... Era un om tînăr, nu cel așteptat, dar putea să mai rămînă, avea încă vreme...

Cel așteptat de el sosi abia peste o jumătate de oră. În stație se adunase lume, care mergea la Băneasa, copii întorcîndu-se de la școală, oameni mari cu pachete în mînă, gospodine cu tîrguieli de tot felul. Mulțimea se îmbulzi la ușa din urmă, dînd din coate, împingînd, împiedicîndu-se unul de altul, fără ca așa să ajungă sus mai devreme.

„Dacă ar sta la rînd, unul cîte unul, pînă acum s-ar fi urcat toți, fără ceartă și îmbulzeală" — se gîndi Ionică, așteptînd liniștit să se scurgă toți călătorii.

În clipa aceea văzu la ușa din față o bătrînică, adusă de umeri și împovărată de o sacoșă grea pentru dînsa, căci abia de putea s-o țină cu amîndouă mîinile. Pînă să ajungă la ea, ca să-i ajute, trei băiețandri, cu ghiozdane în mînă, neținînd seama nici de regula cunoscută de toată lumea, nici de bunăcuviința care stă așa bine tinerilor, o împinseră cît colo pe biata bătrînă și dădură să urce pe ușa destinată coborîrii. Primul din ei chiar pusese piciorul pe scară, cînd Ionică îl înșfăcă de pulpană.

— Urcarea prin spate ! strigă el, luîndu-și, pe cît putea, un glas gros și aspru, ca al controlorului. Băieți de școală sînteți voi ? Nu vă e rușine ?

Cel de pe scară coborî speriat și își pocni capul de-al următorului. Toți trei se priviră zăpăciți, neînțelegînd unde dispăruse controlorul. Dar, pînă una-alta, se duseră, cu privirile în pămînt, la ușa din spate, unde nici măcar nu îndrăzniră să se înghesuie, ci așteptară rîndul, spășiți și doborîți de nedumerire.

În acest timp, Ionică luă sacoșa numai cu o mînă, în mîna cealaltă avînd prăjitura, o puse sus, apoi se întoarse

și-i ajută bătrînei să urce scările, cam înalte pentru cel ce nu mai are picioarele bune. Bineînțeles, sacoșa se făcuse și ea nevăzută în atingere cu mîna năzdrăvană — atît că bătrînica nici n-avusese cînd să bage de seamă.

— Mulțumesc, maică ! zise ea, cu glasul puțintel și blajin. Să ai parte numai de bine !

Dar cînd întoarse capul, nu văzu pe nimeni, și rămase cu ochii zgîiți, atît de hazlie în marea ei nedumerire, încît Ionică ar fi pufnit în rîs, dacă ar mai fi fost acolo.

— Ei, asta-i bună !... Nu-i să zici că aș avea vedenii ! murmura bătrînica, sucindu-și capul în dreapta și-n stînga, spre a căuta măcar un martor al întîmplării. Doar mi-a luat sacoșa din mîini și m-a ținut de braț ! Asta n-a fost închipuire !

Ionică se strecurase prin spatele ei, fără să-l vadă nimeni, și se așezase pe capota motorului, loc neîngăduit călătorilor, ceea ce știa prea bine. Dar el nu putea fi socotit un călător ca oricare !... Inima îi tresări, amestecîndu-se în ea și tristețea și bucuria : taică-su era jos și trăgea ultimul fum din țigară.

— Hai, nea Ioane ! zise dispecerul de la capul liniei. Dă-i drumul !

Șoferul se uită la ceas, slobozi fumul pe gură și, ridicînd sus de tot piciorul, pe scară, se strecură la volanul cît toate zilele. Motorul începu să duduie, ușile se închiseră, și autobuzul porni greoi, lăsînd în urmă mirosul de motorină.

„Să-i dau lui prăjitura ? se întrebă Ionică. I-o fi foame, și mai are patru ceasuri pînă termină."

Prăjitura, pe care nu putea s-o vadă decît el atît timp cît o ținea în mînă, se cam turtise la învălmășeală ; altminteri, cu siguranță că era încă bună. Dar cum să i-o dea ?... Și-apoi, șoferul nici n-are voie să mănînce în timpul drumului !

Băiatul rămase așa, pe capota motorului, fără să-l simtă nimeni. Se uita la chipul celui care conducea mașina ; conducea atent, cu ochii ațintiți înainte, gata în orice clipă să sucească volanul și să pună frîna. Pe sub șapcă i se vedea părul încărunțit, pe care îl știuse mai negru în anii din urmă. Ar fi vrut să-i spună : „Trece timpul, îmbătrînim, tată, dar bine că ești sănătos, bine că sîntem împreună și ne înțelegem bine !“

Simțea cald în tot trupul, poate de la motor, poate de la inimă.

În stații, călătorii coborau unul cîte unul ; la podul Băneasa coborî și bătrînica, ajutată de un om tînăr, care îi luă sacoșa și-o ținu de subțiori, să coboare scările.

— Mulțumesc, maică ! Dumneata m-ai ajutat la urcare ?

— Nu, mătușică !

— D-apoi atunci cine ciorile ? !

Se dădură jos și cei trei școlari, la stația următoare, vorbind între ei cu ciudă și cu nedumerire, fiindcă tot nu puteau înțelege cine-i gonise de la ușa din față cu atîta asprime.

Acum autobuzul mergea mai repede pe asfaltul șoselei naționale. Curînd rămase în urmă aeroportul, și după un kilometru cotiră luînd-o drept la pădure. Zece minute mai tîrziu erau la ultima stație, în preajma Grădinii zoologice, de unde venea miros înțepător de menajerie.

Încă nu se înnoptase și nu se aprinseseră luminile pe alee. Șoferul coborî, își îndreptă spinarea, se uită la ceas și pe urmă se așeză posomorît pe o bancă din marginea pădurii.

Veni îndată și taxatoarea, așa de tînără, să zici că-i o fetișcană. Mușca dintr-un măr cu atîta poftă, că îți lăsa gura apă și-ți venea să rîzi din fundul inimii.

— Stai jos, Eudoxio ! Mai avem de așteptat cinci minute ! zise șoferul.

„Ce nume !“ se gîndi Ionică, simțind că-l furnică timpanele.

— Nu vrei un măr, nea Ioane ? întrebă taxatoarea.

Șoferul făcu un semn cu mîna și rămase posomorît, cu gîndul la ale sale. Ionică se apropie ; poate ar fi fost acum momentul potrivit să-i dea prăjitura, însă înțelese că lui taică-său nu-i era aminte de mîncare.

Văzîndu-l așa de posomorît, taxatoarea încetă să-și mai rontăie mărul și, după ce se șterse la gură cu dosul mîinii, se așeză în marginea băncii, rușinată că nu se gîndise pînă acum la necazul șoferului.

— Cum îi merge ? întrebă cu sfială.

— Nu știu ; azi s-a dus nevasta la spital. O să-mi spună diseară.

— Să n-ai grijă, nea Ioane ! Trebuie să fie băiat voinic, dacă-ți seamănă dumitale. O să se facă bine !

— Așa nădăjduiesc și eu ! murmură șoferul, luminîndu-se la figură.

„Ce femeie cumsecade !“ își zise Ionică, uitîndu-se la taxatoare.

Și simți în tot trupul căldură, simți în inimă bucurie, umbrită doar de gîndul că taică-său își făcea griji crezîndu-l bolnav rău, în timp ce el umbla razna pe drumuri.

„Acum, cînd se urcă la volan, am să-i vorbesc ! hotărî el în sine. Poate o să se mire, dar am să-l rog să nu spună nimănui ce se întîmplă cu mine !“

Cele cinci minute trecură.

— Hai, Eudoxio ; îi dăm drumul !

Lui Ionică îi pieri curajul, îndată ce auzi zgomotul motorului. Cum să vorbească, așa, fără să se arate privirii ? S-ar fi putut ca taică-su să creadă că are năluciri și să scape volanul din mînă... Hotărî să aștepte aici și să mai chibzuiască pînă la cursa următoare...

Autobuzul pieri la colțul șoselei, și Ionică rămase singur în pădure. Printre copacii desfrunziți se vedea soarele, care parcă nu mai voia să apună, ba chiar, în loc să coboare, ai fi zis că începuse să suie, ca și cum n-ar fi mers spre noapte, ci spre miezul zilei. Băiatul îl privi o vreme, nedumerit, pînă ce constată cu uimire că, într-adevăr, soarele mergea înapoi, răspîndind din ce în ce mai multă lumină.

* * *

În jur nu se vedea nimeni ; se auzeau doar animalele, foindu-se neastîmpărate între gratiile menajeriei. Ionică porni într-acolo ; pînă să vină autobuzul era tocmai o oră.

Prima vietate cu care dădu ochii fu veverița, stînd pe o ramură, în două picioare, ca oamenii, cu botișorul ei micuț și gingaș, cu ochii vii, lucind ca mărgelele, cu coada pufoasă dată pe spate, așa de mare că îi depășea cu o palmă urechiușele ciulite la vederea vizitatorului.

— Bună ziua, băiete cu inima bună ! îl întîmpină veverița, salutîndu-l ea prima.

La drept vorbind, nu mai știai dacă-i seară, sau ziuă, dar altceva îl miră pe băiat, auzind acel glas al pădurii.

— Mă vezi ? întrebă el, care-și cunoștea însușirea.

— Te văd foarte bine !

— Păi... pe mine nu mă vede nimeni. Uite, chiar acum a plecat autobuzul ; nu m-a văzut nici șoferul, nici taxatoarea.

— Ești nevăzut doar pentru oameni ; noi te vedem, animalele.

Și veverița scoase un fel de chițcăit vesel, în triluri.

— De ce crezi că am inima bună ? continuă Ionică, trecînd la altă întrebare, de teamă să nu fie la mijloc vreo lingușire.

— Fiindcă ai în mînă o prăjitură şi n-ai mîncat-o pînă acuma !

— Asta nu-i dovadă destulă !

— Ba da. Te gîndeşti s-o dai cuiva căruia îi e mai foame decît ţie.

Băiatul se scărpină în creştet, dovedind că se află în încurcătură.

— Nu ştiu dacă-i chiar aşa, răspunse el, pe urmă. Prăjitura asta nu mi se cuvine...

— Ştiu ; i-ai luat-o lui Haplea, din farfurie.

— Îl cunoşti ?

— Dar cum să nu ! Vine dumineca şi înfulecă într-una. De cînd îl ştiu nu mi-a dat măcar o alună !

— Vrei tu prăjitura ?

Veveriţa se strîmbă, de parcă i-ar fi oferit ulei de ricină.

— Mie nu-mi plac decît nucile şi alunele.

— Dac-aş fi ştiut că vin aici, ţi-aş fi adus o pungă plină. Altceva ce pot să fac pentru tine ?

— Să-mi dai drumul.

— N-am voie.

— Doar un ceas ; vreau să mă plimb puţin prin pădure.

— Am să mă mai gîndesc ! zise Ionică.

— Pînă cînd ?

— Nu ştiu ; poate am să vin din nou, mîine.

— Vrei să zici ieri ! îl îndreptă veveriţa, chiţcăind vesel şi subţire.

— Cum adică „ieri" ?

— Aşa ! Nu vezi că timpul se întoarce în urmă ?

Ionică privi în sus şi rămase mut de mirare. Soarele, de la apus, se ridicase deasupra pădurii şi acum înainta pe boltă, cu mare repeziciune. Pînă să se dezmeticească, îl văzu în înaltul cerului, de unde începu să coboare spre răsărit, mărindu-şi viteza într-una.

— Hai, ce hotărăşti? îl zori veverița. Uite, acu' se face dimineaţă, şi pe urmă o să vină noaptea. N-o să ne mai putem plimba prin pădure!

Băiatul nu mai avu timp să gîndească; soarele porni vijelios la vale, spre răsărit, lăsînd o dungă roşie în urmă. Şi, cît ai clipi, se făcu întuneric.

— Veveriţo! şopti Ionică speriat de toanele firii.

— Acum lasă-mă să dorm! Vorbim ieri, pe lumină.

Timpul o luase razna şi fugea înapoi, cu iuţeala închipuirii. Băiatul se rezemă de un copac, altfel îi venea ameţeală...

Şi aşa, într-un vîrtej căruia nu-i putea pune împotrivire, trecură peste capul lui vălurile întunecoase ale nopţilor şi fulgerele orbitoare ale zilelor. La un timp se porni un vînticel călduţ, care începu să ridice frunzele căzute, aurii, galbene, roşcate, brune şi să le poarte printre copacii dezgoliţi ai pădurii. Dar în loc să se ducă aşa, în neştire, cum se duc frunzele purtate de vînt, toamna, fiecare din ele — cum atingea o ramură — se lipea la locul ei de peste vară, unde începea să se învioreze şi să-şi schimbe culorile. Pădurea se vedea înverzind, în sclipirile de lumină ale zilelor şi, cînd fu verde ca vara, soarele se opri deodată în înaltul cerului.

Ionică se frecă buimac la ochi. Veverița era tot acolo unde o ştiuse, pe ramură, numai că părea mai mică, mai vioaie şi, din roşcată, blana i se făcuse neagră şi tare lucie.

— Ai avut destulă vreme să te gîndeşti! zise ea. Acum îmi dai drumul?

— Cum să mă gîndesc, cînd nu ştiu ce se întîmplă cu mine?!

— Atunci, măcar dă-mi o alună!

— Ţi-am spus că n-am alune!

— Ba da! Uită-te în palmă!

În locul prăjiturii pe care o ținuse atîta vreme în mînă, și căruia îi știa doar forma, și mirosul, și culoarea, Ionică descoperi, în culmea uimirii, o bucățică de zahăr, un ou cît degetarul, o fărîmă de unt, o grămăjoară de făină și alături, într-adevăr, o alună.

— N-am ce zice! îngînă el. Trebuie să fi fost o prăjitură grozav de bună!

Veveriţa se strecură printre gratii și, dintr-o săritură, fu pe umărul lui, de unde întinse lăbuța și luă aluna.

— Poți să ieși singură? se miră băiatul.

— Bineînțeles!

— Atunci... de ce mi-ai cerut să-ți dau drumul?

— Pe vremea aceea nu aveam loc printre gratii. Eram mai mare.

— Așa e!... Dar ce s-a întîmplat cu tine?

— Și cu tine s-a întîmplat la fel. Și tu ești mai mic; ești abia un băiețel acuma.

— Da' de unde! Am împlinit treisprezece ani astăvară.

Veveriţa începu să chițcăie — rîsul ei subțire.

— Nu-i adevărat! Ai abia nouă!

— Așa de mult ne-am întors în urmă?

— Am sărit peste ierni, d-aia nu ți-ai dat seama.

— De ce am sărit peste ierni? Iarna e frumos... Să schiezi, să te bați cu zăpadă, să te dai cu sania!

— Dar ai fi înghețat. Ești îmbrăcat prea subțire.

— Asta așa e!... recunoscu Ionică. Vroiai să te plimbi prin pădure; pînă vine autobuzul aș merge și eu cu tine.

— Acum sînt mai mică și nu cunosc drumul. Poate să mai luăm pe cineva, să ne țină tovărășie.

— Pe cine să luăm?

— Bunăoară pe cumătrul urs! El cunoaște pădurea.

Ajunseră la un țarc pustiu, care în fund avea o vizuină.

— Moș Martine ! strigă veverița, ronțăind aluna. Hei, moș Martine !

Trecu timp destul pînă ce ursul să iasă, ursuz, din vizuină. Era cam buimac de somn și își sugea o labă în gură, iar ca mărime, abia să fi fost cît un cîine ; pui de urs, nu urs în toată firea ! Se cunoștea că îl dăduseră înapoi anii aceia.

— Ia te uită ! mormăi el, privind pădurea verde și cerul albastru de vară. Eu tocmai mă pusesem pe hibernare. S-a sucit vremea !

— Vrei puțină făină ? îl întrebă Ionică, văzîndu-l cum își sugea laba de foame.

— Făină ?! Aș vrea mai degrabă un fagure de miere sau un coșuleț de zmeură.

Zicînd acestea, ursul se strecură printre gratii, se apropie de musafir și îi mirosi mîna.

— Uite că ai zahăr ! zise cu mulțumire.

— Nu știam că-ți place ; zahărul nu se găsește în pădure !

— M-au deprins vizitatorii !

Și porniră tustrei, pînă ajunseră la căprioară.

— Fetico ! strigă veverița.

Căprioara, care se încălzea la soare, sări în sus, arcuindu-și toate patru picioarele, cu o sprinteneală de balerină. Botul umed, nările gingașe adulmecau aerul, și toată făptura ei era numai freamăt.

— Noi sîntem ! o liniști veverița, văzînd cît se speriase blînda sălbăticiune.

— Unde-ați plecat ? întrebă căprioara cu glasul sfios, dar limpede ca apa izvoarelor.

— Prin pădure ; doar așa, într-o mică plimbare.

— O, tare mi-e dor de pădure ! Dar singură nu îndrăznesc să mă duc, de teama dușmanilor. Luați-mă și pe mine !

— Cu dragă inimă! se învoi veverița, zglobie.

Căprioara se cățără pe un trunchi de copac care-i împodobea ograda și sări sprintenă pe deasupra împrejmuirii.

— Nu vrei puțin unt? o întrebă Ionică, fermecat de sfiala și gingășia puiului de căprioară, că și pe ea o dăduseră înapoi anii.

— Nu-mi place untul; dar văd că ai făină!

Și îndată, băiatul simți cum botișorul rece și umed îi adulmecă palma.

— Ia te uită cîte vietăți s-au înfruptat dintr-o prăjitură! zise el, bucurîndu-se din toată inima. Oare cui să dau untul?

Ursul strîmbă din nas, în timp ce-și sugea pe îndelete bucățica de zahăr, prelungindu-și astfel desfătarea.

— Pentru unt n-ai să găsești prea mulți mușterii în pădure!

— Mulțumesc! zise căprioara, adunînd din palmă ultimul fir de făină.

— Dar oul?

Nu-și sfîrși Ionică întrebarea, cînd, printre gratiile ogrăzii ei, vulpea roșcată își scoase capul, zîmbind cu prieteșug și slugărnicie.

— Să n-o poftești la plimbare! șopti veverița, făcîndu-se că n-o vede.

— De ce? Pare foarte la locul ei și foarte blajină.

— E o prefăcută! Ai să te căiești mai pe urmă!

— Ce băiat deștept! zise vulpea, dîndu-și ochii peste cap de plăcere. Și ce frumos îmbrăcat! Și ce viteaz!... N-am văzut pînă azi ființă omenească mai izbutită ca tine!

— Ești nedreaptă cu ea! îi șopti Ionică veveriței, care își foia coada pe la urechile lui, doar-doar l-o face să nu mai audă lingușeala.

Vulpea își îndulci mai mult glasul, de parcă ar fi avut limba unsă cu miere :

— Ce-ai în mînă, voinicelule ?

— Puțin unt... Și un oușor de găină.

— Untul poate să-l duci corbului, ca să-și ungă penele, că tare se fudulește cu ele. Dar oul dă-l puțin încoa', să-ți arăt o scamatorie !

— Nu i-l da ! mormăi ursul.

— Are să te păcălească ! adăugă veverița.

— De ce ? Vulpii îi plac găinile, nu ouăle !

Căprioara tăcea cu sfială, dar în ochii ei mari și limpezi Ionică ar fi putut să citească dezaprobarea.

— Haide, băiat deștept, dă oul, și-ai să vezi o minunăție ! stărui vulpea cu același glas lingușitor de adineauri.

Băiatul îi întinse oul, călcînd sfaturile tuturora. Vulpea îl luă cu gura și, chicotind, se duse în mijlocul bătăturii. unde îl puse la soare.

— Hai, arată-mi scamatoria !

— Nu acum ! Să vii peste o lună de zile !

— Te-a păcălit ! ziseră într-un glas și ursul și veverița.

— Și ce-a cîștigat ? răspunse băiatul, cu nepăsare.

Vulpea începu să rîdă, în timp ce-și foia coada roșcată pe deasupra oului.

— Ce-am cîștigat ? Mai ai să înveți multe, băiețelule ! Din ou o să iasă pui, și puiul o să se facă găină !

Ionică strînse din dinți, mistuind greu păcăleala.

— Dacă pîn-atunci nu te-o prinde vînătorul !

— Ha-ha-ha, ia te uită deșteptăciune ! Cine îndrăznește să vîneze animalele înlăuntrul menajeriei ?

— Nu m-așteptam să pățești asemenea rușine ! zise veverița, aspru, ea care la început îi arătase băiatului atîta prietenie.

Și, dintr-o săritură, fu în copacul de lîngă alee, iar de acolo, în pădure.

Ursul nu-l părăsi chiar de-a dreptul, ci cu oarecari ocoluri :

— Ia ascultă ! Auzi ?

— Ce s-aud ?

— Zumzăie albinele ! Trebuie să fie vreun stup pe aici, prin vreo scorbură. Mă duc să fac rost de ceva miere !

— Dar ți-am dat zahăr adineaori !

Tînărul moș Martin făcu pe surdul și se duse mormăind printre lăstare.

Rămase doar căprioara.

— Tu mergi cu mine ?

— Merg ! răspunse ea, adulmecînd fricoasă în aer.

— Să știi că nu mai am făină ! o vestí Ionică, începînd să se teamă de ingratitudinea animalelor.

— Dar ce, crezi că pentru făină merg cu tine ? Merg fiindcă ești singur, și ți-o fi urît în pădure.

Lui Ionică vorba căprioarei îi încălzi inima.

— Hai mai întîi pe la corb, că mi se topește untul în mînă ! hotărî el, pornind pe alee.

Pînă să ajungă la corb, trecură prin fața leului ; acesta scăzuse și el în mărime, ca toate animalele atinse de întoarcerea vremii. Ședea leul în bătătura lui, bucurîndu-se de soare, și o muscă se rotea pe lîngă el, i se așeza pe urechi, pe nas — numai că nu-i intra în gură. Dar jivina o lăsa în voie, chit că afurisita îl necăjea și nu se ducea de loc mai încolo.

Ionică începu să rîdă, stîrnind mirarea căprioarei, care nu rîdea niciodată, de nimeni.

— Rîd — o lămuri băiatul — fiindcă mi-am adus aminte o întîmplare. Dar se vede că și leul trage pînă la urmă învățătura pățaniei, nu numai omul !

Corbul tocmai își lustruia penele și era singurul din pădure care își păstrase mărimea; ce înseamnă la el cîțiva ani, cînd trăiește un veac, dacă nu chiar două? Era mare și negru croncanul și făcea umbră în jur, înghițind în pene toată lumina soarelui.

— Cumetre, uite, poate vrei un pic de unt, să iasă lustru mai bine!

— Da' unde-ai mai pomenit tu corb să-și ungă penele?

— Așa mi-a spus vulpea... Poate a vrut să rîdă de mine, că m-a păcălit și cu oul.

— Cum, cum?

Corbul ascultă foarte curios pățania, după care se puse pe un rîs, de croncănea toată pădurea.

— Ia te uită cum l-a păcălit! Cra, cra, cra! Dacă n-ai minte, așa îți trebuie, copile!

De la rîsul lui se molipsiră toate vietățile grădinii. Din vîrful copacului unde se cățărase să-și lustruiască penele, păcătosul croncănea în gura mare, repetînd întîmplarea:

— Auziți ce-a pățit băiețelul ăsta, care n-are mai multă minte decît oul găinii!...

— Da' ție nu ți-a șterpelit cașcavalul? răcni Ionică, pierzîndu-și răbdarea.

Cine mai putea să-l audă, cînd rîdeau în hohote și tigrul, și leul, și pantera, împreună cu toate patrupedele; și pelicanul, și cocostîrcul, și cocoșul de munte, și rața de baltă, împreună cu toate zburătoarele; și bursucul, și vidra, și ariciul, și nevăstuica — ba chiar și șarpele boa.

Doar lebăda se plimba pe lac, demnă, fără să facă haz cu mulțimea, nu fiindcă s-ar fi ținut mare, ci fiindcă lebedei îi stă bine tăcerea.

— Hai să mergem! zise căprioara, văzînd cîtă batjocură îndura băiatul, fără altă vină decît că era prea bun la inimă. Altădată să te ferești de șiretenia vulpii,

dar mai cu seamă de croncăneala corbului ; nu degeaba are el atît de prost nume !

— Dar ce i-am făcut ? Ce vrea cu mine ?

— Vrea să-ţi pierzi firea, să te aducă la disperare !

— Cîştigă ceva pe această cale ?

— Cîştigă tot ce-i doreşte inima !

— Nu te înţeleg ! zise băiatul, privind întrebător în ochii limpezi ai căprioarei.

— Nici nu vreau să înţelegi de la mine ! Dar dacă-l mai întîlneşti pe corb vreodată, ţine-te bine ! El n-aşteaptă decît o clipă de slăbiciune !

Cu aceste vorbe nu prea lămurite ale căprioarei, hărmălaia se pierdu în urmă, şi în jurul lor rămase numai pădurea. Copacii se îndeseau, împiedicînd să treacă razele soarelui. Nu clintea nici o frunză, nu răzbătea nici un zgomot ; se auzeau doar paşii băiatului şi-ai căprioarei, călcînd pe crengi şi pe frunzişul putred al anilor.

— Ţi-e frică ? întrebă căprioara, adulmecînd în aer cu botul ei umed.

— Nu... Adică, ştiu eu ? ! Dar ţie ?

— Îmi dîrdîie inima.

— Mi-ai făgăduit să nu mă laşi singur !

— N-am să te las, nici dacă om întîlni vînători !

Şi iarăşi merseră, multă vreme, căutînd un capăt pădurii, fără să întîlnească însă nici măcar un luminiş, ca să se vadă cerul. Într-un tîrziu, dădură de o cărăruie care le tăia drumul şi, pînă să se hotărască în ce parte s-o ia, ca să ajungă la o lumină, auziră paşi uşurei apropiindu-se din bezna pădurii. Căprioara îşi încordă toate patru picioarele, de păreau arcuri gata să zbîrnîie, şi-n ochii ei aşa de limpezi se citi deznădejdea din urmă.

— Vînătorul ! zise ea cu glasul atît de plăpînd, încît îţi rupea inima.

Ar fi putut să fugă, și-n două clipe s-ar fi depărtat destul ca să n-o mai vadă nimeni, dar, cu toată spaima, îi era rușine să nu-și țină cuvîntul pe care-l dăduse însoțitorului.

— Am să te apăr! o îmbărbătă acesta, știind că îi datora ocrotire.

— Cum să mă aperi? Vînătorul are pușcă! Nu-l poți înfrunta cu mîinile goale!

— Ba am să te apăr, chiar dacă ar fi să tragă în mine!

Iată însă că printre copaci nu venea nici un vînător, ci o fetiță zglobie, cu o rochiță scurtă, înfoiată pe poale, proaspăt spălată și călcată cu fierul, netedă ca hîrtia. În mînă avea un coșuleț, acoperit cu un ștergar, strălucind și el de curățenie, iar în cap... o scufiță — ei da! — roșie ca zmeura. De sub această scufiță cunoscută și oamenilor mari și copiilor, ieșeau cosițele, ca paiul de grîu peste care a căzut, întunecîndu-l puțin, prima brumă.

— Bună ziua! zise Ionică.

— Bună ziua! răspunse copila.

— Unde te duci singură prin pădure?

— Mă duc la bunicuța, cu demîncare.

— Putem să mergem și noi cu tine?

— De ce nu, dacă aveți vreme?!

Porniră toți trei pe cărare. Fetița mergea înainte, pe urmă venea Ionică, iar căprioara era la urmă, tot adulmecînd primejdiile în aer.

— E căprioara ta?

— Nu; oamenii n-au căprioare.

— Păcat! zise fetița.

Căprioara nu zise nimic, dar suspină, privindu-și cu ochii el calzi însoțitorii.

Ionică se adresă copilei:

— Cum te cheamă?

— Marioara... Cînd am să fiu mare, au să-mi spună Maria.

— Foarte bine !

Acum cărăruia se lărgea, pînă ce se prefăcu într-un drumeag, și de aici merseră unul lîngă altul — fetița la mijloc, iar căprioara și Ionică în pas cu ea, de o parte și de alta.

— N-ai în coș ceva să-i dăm căprioarei ? întrebă băiatul.

— Am plăcinte și mere. Nu știu ce-ar putea să-i placă.

— Mulțumesc, dar nu mi-e foame ! răspunse căprioara, arătîndu-și iar ochii blînzi și recunoscători ca ai oamenilor.

Ionică văzu că semănau cu ai fetiței, numai că păreau mai deschiși la culoare. Ai fetiței erau negri, mai negri decît murele coapte, pe cînd ceilalți aduceau cu castanele.

Cu cît înd, drumeagul răzbi într-o poieniță cu iarba mărunță și deasă, presărată cu năsturași în toate culorile. În fund se vedea o căsuță, ca de jucărie, cu pereții de bîrne, cu acoperișul de țiglă roșie, înnegrită de vreme și năpădită de mușchi — plantă pufoasă și leneșă. Singura fereastră deschisă asupra poienii avea perdelele de pînză subțire, dar așa de încrețită, că nu lăsa să vezi nimic înăuntrul încăperii. Pe coșul de cărămidă ieșea fum, de parcă n-ar fi fost vară deplină.

— Bunicuța e răcită, zise fetița, adresîndu-se însoțitorilor. De aceea face focul în sobă, ca iarna.

Căprioara adulmecă spre căsuță, cu botul ei umed, și-n ochi i se citea neîncredere și teamă :

— Poate ar fi bine să ne întoarcem !

— De ce ? întrebă mirat Ionică.

— Miroase a lup prin apropiere.

— E scurteica bunicii, o lămuri fetița, mergînd mai

departe, zglobie. Bunica are o scurteică de lup, și-o poartă chiar și vara.

Cu aceste cuvinte păși pe prispă și strigă, netemătoare, în timp ce-și ștergea ghetuțele pe un țol pus în fața intrării :

— Bunicuțo, ți-am adus demîncare !

— Intră, intră, nepoțică dragă, că tare mi-e foame !

Glasul suna cam dogit, răsunînd parcă din fundul butoiului.

Căprioara se opri cu urechile ciulite și cu trupul cuprins de tremur :

— E glas de lup ! îl cunosc bine !

— Aș ! răspunse fetița, fără să se teamă. Bunica e răgușită ; așa vorbește ea totdeauna !

— Desigur ! zise Ionică, adresîndu-se căprioarei. Fetița știe mai bine !

— Nu intrați !

Băiatul ridică din umeri, fără să vadă ce triști erau ochii căprioarei.

— Dacă ți-e frică, du-te înapoi în pădure !

— Am făgăduit să merg cu tine !

— Și eu am făgăduit să te apăr la nevoie.

— Numai să-ți poți ține făgăduiala !

Și sărmana căprioară, credincioasă hotărîrii, păși pragul, deși presimțea că o așteaptă pieirea.

Înăuntru era cald ca în cuptorul de pîine. Bunicuța, în scurteică sură, cam largă la umeri, ședea într-un jilț, lîngă sobă, îmbrobodită pînă peste ochi cu un șal de lînă. Pe nas avea ochelari, fiindcă tocmai citea jurnalul.

— Ai întîrziat ! zise ea, cu nemulțumire. Dar pe cine-ai adus cu tine?

— Un băiețel pe care l-am întîlnit în pădure.

Bunica privi pe deasupra ochelarilor.

— Cîți ani ai tu, băiețelule ?

— Știam că am treisprezece, numai că s-a întîmplat o ciudățenie, și s-ar putea să am nouă !

— Fraged, fraged ! se bucură bunicuța, înghițind în sec, și lovindu-și măselele. Iar dumneaei cine e ?

— Căprioara ! E foarte blîndă ; a venit singură cu noi. Am făcut rău, bunicuțo ?

— Nuu ! Ai făcut foarte bine ! E fragedă și are carnea dulce. Bine-ai venit, căprioaro !

Căprioara aruncă priviri deznădăjduite protectorului, dar acesta nu băgă de seamă.

— Sst ! Să nu scoateți o vorbă ! zise deodată bunica, ducîndu-și un deget la gură. Am auzit pașii lupului pe afară. Băiețelule, ia du-te tu și încuie ușa cu cheia !

Ionică se supuse, și nu văzu nici de data asta ochii căprioarei. Bunica întinse mîna cu mănuși tricotate, de lînă.

— Dă cheia la mine !

Era o cheie mare și grea, de fier bătut cu ciocanul, cum fac țiganii ; băiatul abia o putea duce în mînă. Bunica o luă, o puse lîngă jilț, la picioare, și-apoi începu să rîdă cu mulțumire.

— Bunicuțo ! întrebă fetița, care se așezase pe un scăunel, lîngă jilțul bătrînei. De ce ai dinții așa ascuțiți ? Nici nu i-am văzut pînă acuma !

— Ca să te mănînc pe tine, fata mamei !

Cei trei musafiri împietriră. Bunicuța se ridicase în picioare, își lepădase scurteica, dintr-o smucitură își aruncase ochelarii, șalul, și se arătase în adevărata ei înfățișare.

— Mai întîi am să te mănînc pe tine, căprioaro !

— Știam că ești lup și-ai să mă mănînci...

— Atunci de ce-ai intrat în capcană ?

— Îi făgăduisem băiețelului... Dar dacă tot mă mănînci pe mine, măcar dă-le lor drumul !

— Aș ! zise lupul, rînjind de i se vedeau toți dinții din gură. O asemenea pleașcă nu-mi cade nici o dată pe lună !

Ionică i se așeză în cale și-i vorbi hotărît, deși cu multă cumpănire :

— Lupule, mă simt obosit, mă cam doare capul, și n-aș avea nici chef, nici putere să mă iau la trîntă cu tine. Dar înțelege-mă că nu pot să las în ghearele tale pe fetița asta plăpîndă și fără apărare...

Văzîndu-i neașteptata dîrzenie, lupul începu tocmeala :

— Poftim ! Fetiței îi dau drumul !

Iar în gînd își zicea : „Las' c-o ajung eu din urmă !"

— Să-i dai drumul și căprioarei ! E o făptură care mi-a arătat credință, și nu pot s-o las în părăsire !

— Așa ? Atunci pregătește-ți pielea ! Am să termin mai întîi cu tine !

Lupul scoase un urlet, la care pereții începură să se zgîlțiie, iar afară pădurea se umplu de vuiet. Ionică îi văzu botul căscîndu-se, încît falca de sus ajungea în tavan, pe cînd cea de jos atingea podeaua. Dar în ultimele clipe, el își socotise toate mișcările. Cu botul căscat așa, lupul se repezi să-l înșface la nimereală, că de văzut nu mai putea să vadă decît tavanul ; atunci băiatul se aplecă mai iute decît săgeata din arcul întins pînă zbîrnîie, luă cheia de lîngă jilț și, ținînd-o zdravăn cu amîndouă mîinile, i-o băgă în gură. În lăcomia lui, lupul o înghiți pe nemestecate ; cheia i se duse pe gîtlejul care scîrțîi ca o încuietoare neunsă de multă vreme. Ionică nu se mulțumi cu atît : după cheie, și-aproape din aceeași mișcare, îi dădu să înghită și vătraiul. Dihania se frînse de mijloc, ținîndu-se cu labele din față de pîntece și începu să urle :

— Ce mi-ai făcut ? Ce-ai avut cu mine ?...

— Trebuie să ți se înfunde odată ! zise băiatul, în timp ce-și ștergea sudoarea de pe frunte, care curgea gîrlă,

fiindcă îi trebuise multă încordare spre a săvîrși, fără greș și fără să tremure, fapta aceea.

— Îndură-te ! se rugă lupul, zvîrcolindu-se și vărsînd lacrimi de pocăință. Scapă-mă de fiare, că îmi rup măruntaiele, și jur că am să-mi schimb obiceiurile !

Fetița cu scufița roșie începu să plîngă cu pumnii la gură :

— Iartă-l, bietul de el ! Mi-e așa milă !

— Să nu-l crezi ! șopti căprioara. Lupul își schimbă părul, dar...

— Știu și cu vorba ! zise Ionică.

— Și dacă nu-i scoți cheia — continuă fetița — nici n-avem cum să ieșim. Fereastra e bătută în cuie !

Lupul încuviință din cap, strîmbîndu-se de durere :

— Vezi ? ! Fetița are dreptate ! Cum o să mai ieșiți de aici fără cheie ?

Desigur, îl chinuia rău fierul și-i tăia măruntaiele, fiindcă începuse să facă bale cu sînge la gură.

— Te scap ! hotărî Ionică. Întinde-te cu fața în sus, pe podele !

Pe căprioară o cuprinse tremurul.

— Ai să plătești cu viața bunătatea din inimă !

Băiatul se întoarse și zise încet, s-audă numai ea, nu și dihania :

— Dacă o fi bunătate în inima mea, nu-i pentru lupi ! Nu te teme !

Apoi luă cleștele de cuie.

— Cumetre, să te știi bine, că s-ar putea să te doară !

Lupul scoase un urlet și se zvîrcoli pe dușumele.

— Ce faci ? Aoleu ! Mă seacă la inimă !

Ionică trăgea de îi tremurau mîinile, pînă ce cleștele scăpă din gura dihaniei, împreună cu unul din colți — pare-se cel mai ascuțit, și lung cît un lat de mînă.

— Ce făcuși ? Aoleu ! A fost vorba să scoți fiarele !

— Cum o să ajung la fiare, dacă nu mă lasă colții din gură ? Haide, stai liniștit și ține-te bine !

Grea trudă fu pentru Ionică să scoată toți colții dihaniei. Cînd sfîrși îi tremurau mîinile și era lac de sudoare... Fetița plîngea în colțul odăii. Pînă și băiatului i se înmuie inima... Ba chiar și în ochii căprioarei se citea milă. Ce rău mai poate să facă un lup fără colți în gură ?

Ionică tocmai se gîndea cum să-i bage cleștele pe beregată, cum să apuce vătraiul, apoi cheia, și să-i dea drumul jivinei — că primise pedeapsă destulă ! Dar este o vorbă, la al cărui tîlc nu se gîndesc oamenii totdeauna, că fiecare pasăre pe limba ei piere ! Și, pe propria lui limbă, lupul își hotărî pieirea.

— Aha ! horcăi el, chinuit și furios de durere. Crezi că dacă mi-ai scos dinții m-ai lăsat fără arme ? Parcă n-am fălci ? Nu pot să-nghit și fără să mestec ? Scoate-mi fiarele, și-ai să vezi tu pe urmă !

Se știa puternică dihania, și vorbea așa din prostie, fiindcă de multe ori mintea din creier nu-i pe măsura puterilor !

Ionică își aspri iar inima. Sînt, așadar, ființe în lume care nu se căiesc nici în ceasul din urmă...

— Nu izbutesc cu nici un chip ! zise el, după ce răsuci de cîteva ori cleștele în beregata dihaniei.

Pe lup îl cuprinse iar spaima, adăugîndu-se durerilor :

— Scapă-mă, băiete ! Uită vorba de adineaori !

— Nu-i decît o cale !

— Spune-o !

— Să te punem la căldură. Fierul o să se topească și-o să curgă pe gură.

— N-o să mă frigă ?

— Prea puțin ! Și chiar de te-ar frige tare, altă cale nu e !

— Fie !

Ionică deschise ușa cuptorului :

— Atunci, suie !

Lupul se cam codea, dar îi îndeplini porunca, neavînd altă scăpare. Băiatul îl închise cu zăvorul, și simți o sfîrșeală în inimă.

— Acum, lemne pe foc ! hotărî el, pe cale de a-și pierde puterile.

Căprioara lăcrima, și inima ei bătea între spaimă și milă.

Fetița se împotrivi :

— Ești crud ! Nu-ți dau voie !

— Așa ? făcu băiatul. Atunci să-ți pun o întrebare : bunica ta unde este ?

— Trebuie să fie pe-aici ! Poate s-a dus să se plimbe prin pădure.

— Da ? Să-l întrebăm pe lup. Cred că el știe mai bine... Lupule, unde e bunica ?

— Am mîncat-o... Dar era slabă și avea carnea tare. Mai bună o să fie căprioara !

Fetița se trînti pe pat și începu să plîngă. Ionică ațință focul în sobă. Curînd începu să miroasă a păr ars și-a friptură.

— Mă cam frige ! mormăi lupul, din fundul capcanei.

— Rabdă !

— Rabd, că de-abia aștept să mănînc căprioara !

Băiatul aruncă lemne pe foc, cu mai multă furie.

— Ba nu ! mormăi lupul, întîi am s-o mănînc pe fetiță !...

Din cuptor ieșea fum înăbușitor ; în odaie se răspîndi miros de blană pîrlită. Dihania începu să urle, zbătîndu-se ca în frigare :

— Mă arde ! Mai ține mult pînă s-o topi fierul ?

— Ai puțină răbdare !

— Aștept cît o fi nevoie... Dar mi-e cam foame... Poate că mai bine să-l mănînc pe băiat, pe urmă pe căprioară, și să las fetița la urmă...

Focul duduia în sobă, cuptorul se zgîlțîia, răspîndind duhoarea grăsimii încinse și toate duhorile... Dar mult timp se mai auzi glasul lupului, care tot își mai făcea planuri :

— Nu ! Întîi fetița, pe urmă căprioara ; băiatul îl păstrez pentru mîine.

Ionică puse ultimul lemn în sobă, apoi căzu pe podele ; fumul îl înăbușea, nu mai putea să respire, și creierul i se zbătea să se rupă în două.

— Mor ! gemu lupul. Mai bine să mănînc întîi căprioara ; are carnea mai fragedă ; tot îmi lipsesc dinții din gură !

La fereastră se abătu o umbră, o aripă neagră întunecă încăperea și-un cioc hrăpăreț ciocăni în geam, gata-gata să-l facă fărîme.

— Băiețelule ! se auzi croncănitul corbului, de afară. E adevărat că l-ai răpus pe cumătrul lup ? Rogu-te, iartă-mă că te-am necăjit mai devreme, și dă-mi mie stîrvul !

Ionică îl auzea, dar nu putea să-i răspundă. Auzi chiar glasul vulpii după aceea, mieros cum îl știa din pădure :

— Băiețelule, am știut eu cît ești de viteaz ! Cine, în afară de tine, ar fi putut să-l înfrunte pe cumătrul lup, că doar e cel mai tare din toată pădurea ! Uite, băiețelule, ți-am adus înapoi oușorul, că n-am vrut decît să glumesc. Ce, parcă poate cineva să te păcălească pe tine ? Dar uite ce te rog, drăguțule, deșteptule, frumușelule : vezi că pe dulăpior este cheia de la coteț... Dă-mi-o, că răposatului nu-i mai trebuie găinile !

Cuptorul sfîrîia, să arunce ușa din zăvor și din balamale. Glasul lupului se mai auzi o ultimă oară, și ultima lui vorbă era tot a fiarei :

— Întîi fetița, pe urmă băiatul, și la urmă căprioara...

— Mă doare capul ! gemu Ionică.

Plîngînd cu suspine, fetița îngenunche la căpătîiul lui și-i puse mîna răcoroasă pe fruntea care frigea ca ușa cuptorului.

Căprioara îngenunche în partea cealaltă, tristă, blîndă, cu ochii umezi, și începu să-i lingă mîna...

Aripile corbului se deschiseră larg, acoperind toată fereastra — și în odaie se făcu întuneric...

* * *

Cînd deschise ochii, după o vreme, Ionică nu mai recunoscu odaia. Privită mult timp, culoarea neagră îți dă alb pe retină. Alb se făcuse totul, după negrul care îi luase lumina. Ar fi vrut să se frece la ochi, dar nu-l ascultau mîinile...

Fetița era îngenuncheată lîngă el și-l privea cu duioșie.

— Tu ești Fetița cu Scufița Roșie ?

— Nu, Ionică ! Eu sînt Tincuța !

— Da ?... Cum ai venit singură în pădure ?

Mai erau și alții acolo, un om îmbrăcat în alb, la picioarele patului, o femeie toată albă în dreapta — prea mult alb după ce penele corbului făcuseră atît de neagră odaia !

Ionică tresări și dădu să se ridice din perne :

— Dar... unde-i căprioara ?

Fetița rămase împietrită. Femeia albă din dreapta clătină din cap. Omul celălalt strînse din dinți, se încruntă la chip ; cîteva clipe păru descumpănit, apoi se scutură și zise :

— Continuați cu streptomicina !

Băiatul tresări, poate vroia să facă un gest de împotrivire ; se vede însă că nu mai avea nici un pic de putere, fiindcă rămase sleit și închise ochii, ca pentru totdeauna. Ceilalți îl auziră bolborosind stins, nelimpede, cuvinte care li se păreau fără nici o noimă, în schimb spuse cu multă duioșie :

— Ce bine ar fi dacă în pădure ar trăi numai căprioare !

În clipa următoare băiatul mai deschise ochii o dată, și atunci în locul oamenilor din jur văzu o pînză albastră, care cobora lin, așezîndu-i-se pe față.

Ciudat, după ce-i mîngîiase faţa, pînza se răsturnase, lichefiată, la marginea patului...

O apă de munte, rece, limpede şi albastră curgea între maluri stîncoase, de la miazănoapte către miazăzi. In stînga ei, unde era răsăritul, se înălţau munţi tociţi, de piatră roşcată, arsă de soare, cu pîlcuri de păduri care poate fuseseră falnice altădată. În dreapta se deslușea un alt şir de munţi, mai mărunţi, poate tare bătrîni, acoperiţi de ierburi sărăcăcioase. Spre miazăzi, departe, rîul se vedea lucind într-o cîmpie goală, dar la capătul privirii se ridicau alţi munţi, tăindu-i calea şi silindu-l să se abată şi să se strecoare prin trecători nevăzute de-aici.

Soarele ardea în înaltul cerului, pe o zi de vară cu văzduhul neclintit, şi arşiţa era atît de mare, chiar între munţi, încît se vedea aerul pîlpîind. Peste această întreagă privelişte plutea o pulbere roşiatică, căzută poate din soare, poate ridicată de pe pămînt.

Totul în jur îi era necunoscut lui Ionică, şi nici nu-şi amintea pe ce căi ajunsese aici. Se văzu întins pe un prundiş de pietre roşcate, bînd cu sete din apa rîului şi răcorindu-şi faţa înfierbîntată. Pe urmă se ridică mai limpezit şi cercetă locul, cu oarecare nedumerire, dar cu multă curiozitate.

De-a lungul rîului se vedea un drumeag plin de colb roşu şi de hîrtoape. Şi cum privea el această cale, neştiind pe cine să întrebe unde se afla şi încotro să meargă, din-

spre miazănoapte, acolo unde pîcla roșiatică părea mai deasă, se ivi un călăreț singuratic, cu înfățișarea — ar fi spus — cunoscută și foarte ciudată. Omul, pe care nu-l puteai deslușî limpede de departe, călărea pe un măgar sur, și așa de ostenit, încît urechile îi atîrnau în jos, fără vlagă, iar copitele se împiedicau jalnic de fiecare piatră. Călărețul părea și el tare obosit, altfel ar fi descălecat, lăsînd măgarul în pace. Fiind foarte înalt, picioarele îi dădeau de pămînt cîteodată, și atunci, cîteva clipe, măgarul își simțea spinarea despovărată. De altminteri, omul însuși se străduia să-i facă placul, fiindcă în locurile mai anevoioase mergea cu picioarele pe jos, păstrînd doar iluzia că-i călare, cînd bietul de el se ostenea ca tot pedestrașul.

Bucuros să întîlnească ființă omenească în aceste locuri neumblate, Ionică își șterse apa de pe față, urcă malul rîului și ieși în drum, așteptînd nerăbdător să se apropie echipajul.

Cînd omul ajunse la o aruncătură de piatră, băiatului i se păru că îl mai văzuse o dată. În mînă călărețul ținea, drept în sus, un băț lung, proptit în scara șeii, semănînd cu o lance. N-avea nici coif, nici platoșă, și, cu toate că măgarul nu putea fi confundat cu Rocinante, Ionică nu se îndoi că în fața lui se afla însuși vestitul și iscusitul hidalgo Don Quijote de la Mancha. Desigur că, pierzîndu-și pe undeva bătrîna lui gloabă, încălecase pe măgarul lui Sancho Panza.

— Bună ziua, băiete ! grăi drumețul cînd fu aproape.

Măgarul se opri și își băgă botul în colbul roșiatic, ca și cum ar fi vrut să pască praful de piatră.

În prima clipă, uimirea îi ținu lui Ionică gura încleștată ; abia mai tîrziu izbuti să și-o deștepenească și să răspundă, cu ochii zgîiți la atît de vestitul erou al ținuturilor hispanice.

— Bună ziua, nobile cavaler al Tristei Figuri ! bîigui el, străduindu-se să-i vorbească în limba cea mai aleasă.

Era Don Quijote, fără îndoială, înalt din cale-afară, costeliv și uscat de drumurile fără capăt, de năzuințele-i neînțelese, care nu-și aflaseră limanul niciodată. Soarele îi lumina în plin fruntea neobișnuit de lată, fața prelungă și osoasă, ochii vii și visători totodată, gura mică, avînd buzele strînse într-o grimasă care putea să însemne dispreţul, dar mai degrabă sila de viaţă. În adaus, și parcă nepotrivindu-se cu cele ce se știu despre cavalerul rătăcitor, cunoscut în lumea întreagă, o mustaţă lungă îi cădea peste colţurile gurii, acoperind ce era mai amar în desenul ei aspru.

În picioare drumeţul avea cizme înalte, cu pinteni de-o șchioapă, iar peste pantalonul care adunase tot praful, în călătorii fără capăt, atîrna o tunică neagră, multă vreme purtată, împodobită însă la gît cu o coleretă albă, bogat înfoiată, ca a nobililor din castele și din palate. Cît despre arme, poate cavalerul le pierduse în ultima luptă, dacă nu cumva le amanetase, judecînd după înfăţișarea lui tare săracă, fiindcă nu mai avea asupră-i decît băţul cu care-și îndemna măgarul, sau, la trecerea prin tîrguri, își deschidea drumul în gloată. Iar altă avuţie nu purta cu dînsul, decît o traistă, atîrnîndu-i pe spate, și o pereche de desagi aruncaţi în faţa șeii, pe grumazul măgarului.

— Te cunosc ! strigă Ionică, bucurîndu-se să întîlnească un atît de drag și vestit personaj, întristîndu-se să-l vadă în starea aceasta.

— Nu sînt cine crezi ! răspunse cavalerul, cu vocea amară, cu privirea ostenită și ștearsă.

Zicînd, lăsă băţul să-i cadă și își propti picioarele în pămînt, slobozindu-și măgarul. Acesta își arcui îndemînatic spinarea, se strecură printre cizmele lui, după care coborî la rîu să se adape.

— Ba da ! stărui băiatul. Tu eşti Don Quijote de la Mancha, şi ăsta-i măgarul lui Sancho Panza. Dar unde-i servitorul tău ? Şi unde-i Rocinante ?

Abia acum văzu că omul îşi ducea greu braţul stîng, care-i atîrna fără vlagă în mîneca hainei. Şi mai văzu că, descălecat, nu se arăta aşa de înalt cum i se păruse prima dată.

— Nu sînt Don Quijote, grăi drumeţul. Dar îl cunosc îndeaproape. Şi pe Sancho Panza... Şi pe Rocinante... Şi pe toţi ceilalţi...

Vorbind astfel, ajunse la umbra unui măslin şi îşi lăsă jos traista, cu gîndul probabil să facă aici popas pentru masă.

Ionică îşi duse mîna la gură :

— Tu eşti. Tu eşti...

— Întocmai cel la care te gîndeşti ! Don Miguel de Cervantes Saavedra !

— Dar... cum de ai ajuns în... sărăcia asta ?

— Stai jos, băiete, şi ospătează-te la masa mea păcătoasă ! Întreaga Spanie este astăzi săracă, în afară de... în afară de cei care rămîn totdeauna bogaţi, fiindcă sînt în fruntea bucatelor !

— Nu se poate ! protestă Ionică. Toate bogăţiile Americii vin în Spania ! Corăbii întregi de aur...

— Cum vine aurul, aşa pleacă ; nimeni nu-i plătit şi îndemnat să muncească ; la noi se cumpără totul de peste graniţă, cu preţuri de zeci de ori mai mari decît altădată, iar poporul are viaţa neagră.

Băiatul rămase gînditor.

— Timpului tău are să i se spună „Secolul de aur" !!

— Poate pentru alte pricini decît bogăţia noastră ! zise cavalerul.

— Bogăţia din sufletele unor oameni ! îi întoarse vorba tînărul tovarăş. Şi dintre toţi, desigur, tu, seniore Don Mi-

guel de Cervantes Saavedra, ai să rămîi sufletul cel mai bogat al vremii tale !

Drumeţul se ridică în picioare şi salută, printr-o înclinare adîncă, mişcînd cu mîna sănătoasă — într-un gest de curte — o închipuită pălărie regească.

Folosindu-se de clipa aceasta şi socotind că vor mai rămîne un timp împreună, Ionică îndrăzni să-i ceară un hatîr :

— Don Miguel de Cervantes Saavedra, nu s-ar putea, măcar aşa, între noi, să-ţi spun pe un nume mai scurt ?

— Fie ! Dar numai cît sîntem singuri ! Spune-mi Don Miguel !

— Mulţumesc ! Nici nu ştii cît mi-era de greu !... Braţul tău stîng e beteag, după cît văd !

În loc să pară umilit, cavalerul răspunse trufaş, lovindu-se cu braţul celălalt în piept :

— În lupta navală de la Lepanto, o archebuză turcească mi-a zdrobit cotul, şi doctorii nu s-au priceput să mi-l pună la loc !

— Ce noroc că n-a fost braţul drept, Don Miguel !...

Drumeţul cavaler se făcu a nu înţelege vorba, sau poate n-o înţelese, într-adevăr. Iar băiatul continuă :

— Mi-aduc aminte acum de lupta aceea, dar mai ştiu că zăceai în pat atunci, rău bolnav, şi nimeni nu te silea să ieşi pe punte ca să-l înfrunţi pe turc !

— E adevărat ! Ce multe ştii tu !

— Atunci de ce n-ai rămas sub punte, la adăpost tihnit ?

Drumeţul căzu pe gînduri, apoi zîmbi :

— Poate ca să existe Don Quijote de care ai spus !

Şi după aceea schimbă vorba, cu ochii în pămînt, trişti :

— Haide mai bine să prînzim !

Îndată aprinse focul, cu găteje, la umbra măslinului prăfuit. Pînă să se facă jar, scoase din traistă o pîine mare,

uscată, din care tăia de multe zile cîte puțin. Mai scoase un burdujel de brînză îngălbenită, și aceea purtată pe drumuri cine știe de cînd ! Jăraticul fiind gata între timp, aruncă deasupra lui — unde începuseră să sfîrîie, răspîndind miros iute și unsuros — două bucăți de pastramă crestate cu cuțitul — carne de capră, tare sărată și uscată la vînt...

Prînziră în tăcere, mestecînd greu, amîndoi gînditori. Măgarul își umplea și el pîntecele supt, smulgînd smocuri de iarbă țepoasă și scaieți dintre pietrele de rîu și mestecîndu-le răbdător, cum purta răbdător în spinare desagii plini.

— De ce nu l-ai despovărat, Don Miguel ?

— Cu mîna asta mi-era greu să pun desagii la loc.

— Ți-aș fi ajutat eu !

— Lasă, mai bine așa ! Fără povară s-ar fi făcut prea zglobiu, și poate nici nu s-ar mai fi lăsat prins.

Își vedeau de prînzul sărac, între timp.

— Mulțumesc ! zise Ionică, la sfîrșit.

Se simțea nespus de abătut ; îl întrista și locul acesta pustiu, și drumețul, și masa lui sărăcăcioasă, și măgarul smulgînd mărăcini...

— Don Miguel, reluă băiatul vorba, cu sufletul aproape rănit. Știam că în Spania poeții nu sînt ținuți în cinste și la adăpost de griji, dar parcă nu-mi venea să cred. Acum, văzîndu-te aici, m-am încredințat pe deplin !

— Te înșeli, băiete ! protestă drumețul, gata să se înfierbînte din nimic, cum era firea lui. Sînt ținuți în cea mai mare cinste !

Apoi își reveni și adăugă, cu un zîmbet cam stînjenit :

— Decît că uneori cerșesc, la poarta regelui, a nobililor și chiar a oamenilor de rînd !

— Și cel ce și-a pierdut brațul, luptînd pentru patrie, nu se bucură de onoruri ? Regele nu i-a dat nici o răsplată, dacă nu pentru altceva, măcar pentru vitejia lui ?

— Ba da ! Dovadă că m-a luat în slujba regească !

— Nu știu ce slujbă o mai fi și asta, să bați drumurile călare pe un măgar prăpădit !

— O slujbă foarte importantă : aprovizionarea armatei !

— Și de ce umbli pe-aici ?

— Am fost să caut grîu.

— Ai găsit ?

— Da ! răspunse drumețul, arătînd desagii din spinarea măgarului. Sînt plini !

— Numai atît ?!

— Vrei să spui că asta-i puțin, cînd nu se găsește nimic ?

— De unde vii cu acest grîu ?

— Tocmai de la Valladolid !

— Cînd ai pornit ?

— Acum două săptămîni.

— Și unde îl duci ?

— La Sevilla !

— Foarte departe !

— Departe... Aș fi putut să iau drumul drept, pe la Salamanca și Trujillo, dar pe-acolo munții mișună de bandiți. Am socotit că-i mai bine să merg pe valea acestui rîu, Duero, către răsărit, pînă la Zaragoza, și de acolo să mă îndrept spre sud.

— Dar asta înseamnă cale de...

— O lună, nu mai mult. Dimineața, cînd măgarul e odihnit, merge ceva mai vrednic decît ai văzut...

— Don Miguel ! strigă Ionică, sărind în picioare.

— Ce e ?

Cît prînziseră și stătuseră de vorbă — cum am povestit — măgarul se îndepărtase pe malul rîului, în sus,

căutînd iarbă și mărăcini. Se afla la vreo sută de pași, cînd băiatul văzu doi derbedei zdrențuroși, murdari și nebărbieriți, nemîncați pare-se de mult — după cum arătau de sfrijiți — repezindu-se dintre stînci. Cît ai clipi, unul luă măgarul de dîrlogi, altul prinse să-l altoiască nemilos peste bietele picioare pline de ciulini, și îndată se pierdură în locul unde drumul făcea cot, adîncindu-se între tufișuri și bălării. În urma lor nu mai rămase decît un norișor de colb arămiu...

Drumețul rătăcitor păli:

— Sînt un om pierdut!

— Hai să fugim după ei! Nu pot să meargă prea repede, cu măgarul împovărat și obosit!

— Zadarnic! În clipa asta s-au și ascuns prin cine știe ce văgăuni!

— Ei bine — îi întoarse vorba Ionică — o desagă de grîu și un măgar bătrîn nu-i cine știe ce pagubă! Nu mai fi amărît!

— Regele o să mă învinuiască de furt!

— Merg cu tine să depun mărturie în fața oricui!

— N-au să te creadă! Mă așteaptă dezonoarea. Și nu numai atît!

Nefericitul cavaler își ridică traista, o petrecu peste gît, își luă bățul și se pregăti să plece la drum.

— Încotro pornești?

— Acu', dacă s-a întîmplat astfel, nu mai am ce să caut la Sevilla. O iau spre Madrid, unde-i Regele, să-l îmbunez, dac-oi izbuti... Pe seară trebuie să caut un loc unde să înnoptez.

— Merg cu tine. Nici eu nu am unde înnopta, dar n-am să te încurc.

Porniră și merseră ore în șir, tăcuți, în lungul acelui rîu, printre munți, pînă ce soarele ajunse spre asfințit. Locul aici era sălbatic și pustiu, atît că pe malul apei se

vedeau urmele unei vechi așezări omenești, o cetate pesemne, cu zidurile rase pînă la temelii.

— Iată, aici e bine să poposim! hotărî cavalerul încercat în necazuri și nenorociri.

Păși peste urmele vechi de ziduri, și într-un colț, înăuntrul cetății din care nu rămăsese aproape nimic, găsiră un loc mai adăpostit, unde socotiră că-și pot face culcuș. Pînă să adune găteje, să-și aprindă focul și să cineze la fel de sărăcăcios ca la prînz, soarele coborî peste munți, și în curînd se lăsă întuneric adînc.

Ionică abia mai putea ține ochii deschiși; simțea o oboseală apăsătoare și dureroasă în trup, dar îl urmărea cu privirea încețoșată pe tristul său tovarăș de drum. În lumina jăraticului rămas de la foc abia îi mai deslușea trăsăturile aspre și amarnic îndurerate de timp.

— Ai avut multe necazuri în viață! zise băiatul mîhnit.

— Am avut, și m-așteaptă altele... Culcă-te, băiete, că mîine pornim iar la drum!

Băiatul se ghemui pe pămîntul gol și își puse capul pe o piatră. Îndată urechea lui prinse un vaier, un amestec îndepărtat de strigăte, de bocete, de țipete, glasuri de bărbați, de femei, de copii, alcătuind o înspăimîntătoare jelanie omenească. Se ridică într-un cot și privi în jur, fără să-și dea seama unde se află. Dar curînd își văzu însoțitorul în locul unde îl lăsase, ca o umbră tristă și nemișcată.

— Am auzit glasuri pe-aproape! bîigui băiatul, neștiind ce să înțeleagă.

Cavalerul îi întoarse vorba din noapte:

— A vorbit piatra!

— Piatra poate să vorbească?

— Numai cui știe s-o asculte, și numai într-un ceas la o mie de ani. Poate că ai nimerit ceasul!

Ionică își lăsă iar capul pe piatră și iar izbucni vaierul.

— Nu deslușesc nimic...

— Ascultă cu luare-aminte !

Dintre strigătele și gemetele amestecate, care aci creșteau, aci dădeau înapoi, ca niște talazuri, se desprinse un glas, atît de aproape și atît de limpede, încît, deși pornea din piatră, lui Ionică i se păru că-i glasul vecinului său, a cărui umbră continua s-o zărească printre pleoape, în lumina din ce în ce mai stinsă a jeraticului.

— Băiete ! se auzea glasul. Aici unde odihniți voi noaptea asta a fost odată, aș putea spune — în felul poveștei — ca niciodată, fiindcă n-a mai rămas nimic, decît piatra pe care-ți ții capul... A fost odată, acum mai bine de cincisprezece veacuri, o cetate falnică, numită Numancia. Aici trăia un neam de oameni harnici, cinstiți, pașnici : numantinii. Pe vremea aceea, peste mare, departe, era o împărăție care își întinsese puterea peste multe popoare, și tot nu se săturase. Și acea împărăție avea un general dibaci, vestit pînă peste cele mai îndepărtate hotare. El înfrînsese multe cetăți, și chiar neînfrînta Cartagină, aflată spre miazăzi, în cealaltă parte a mării albastre.

— Știu ! șopti Ionică, lipindu-și mai tare capul de piatră. Scipio Africanul !

— Pe numele lui întreg, Publius Cornelius Emilian, zis și Scipio Africanul ! continuă glasul de lîngă focul stins, sau din piatră. Și acel vestit Scipio Africanul porni cu armată la Numancia, care de douăzeci de ani se împotrivea, neînvinsă, romanilor. Mulți generali încercaseră s-o supună, însă zadarnic. Numantinii nu făceau nimănui nici un rău pe lumea asta ; n-aveau nici bogății, nici bucate din belșug, nimic care să ispitească pe alții. Războiul împotriva lor se ducea numai din ambiția generalilor. Și tot din ambiție a pornit Scipio să spele ru-

șinea îndurată douăzeci de ani de oștile romanilor, mult mai numeroase și mai bine înarmate decît ale numantinilor. Aceștia nu aveau de partea lor decît mîndria și dorința de libertate. Și nu s-au dat învinși nici de data aceasta. Oricîte asalturi a pornit Scipio, cînd dintr-o parte, cînd din alta, truda și vărsarea de sînge au rămas zadarnice. Dar generalul se jurase că nu pleacă de-acolo pînă nu înfrînge cetatea. Și-a împresurat-o, punînd om lîngă om, să nu poată trece nici vîntul, și-a ținut-o astfel sub pază, pînă cînd celor dinăuntru le-a lipsit și pîinea și apa. Numai că nici atunci n-au deschis poarta, ci s-au dat morții, slujindu-se de spade, de foc și de otravă, ca să nu-i ia vii generalul și să-i ducă la Roma, în urma carului său, spre a-și mări gloria deșartă. Mamele și-au ucis pruncii, bărbații și-au ucis nevestele — și toți au privit moartea în față. Așa că Scipio n-a găsit acolo nici un învins, decît piatra, și-un flăcăiaș, cam ca tine, băiatule, pe care-l chema Viriarte, singurul rămas în viață în cetatea pustiită și arsă. Era tînăr, sărmanul, și ar fi vrut să trăiască, de-aceea, cînd a început măcelul între ai lui, a fugit într-un turn, pe ziduri, ca să scape... Nu te grăbi să-l judeci fără dreptate !...

* * *

Glasul din piatră se pierdu printre vaietele din ce în ce mai stinse, dar din ce în ce mai amarnice. Și în acest murmur de jale Ionică adormi, un somn trudnic, care îl făcea să se zvîrcolească și să geamă cum gemea piatra. Iar la un timp tîrziu din noapte parcă și piatra începu să se zvîrcolească, fiindcă o simțea sub el lovindu-l în țeastă... Pe urmă, prin somn i se păru că urcă scări înguste, cu trepte nenumărate, într-un întuneric rece și tainic. Pînă ce,

deodată, se pomeni la lumină, cu soarele deasupra, în plină nămiază.

Lîngă el, nemișcat, cu fața în soare, stătea un băiețandru, care nu părea să-l vadă. Ionică îl privi buimac, fiindcă îl știa, dar nu putea să-și aducă aminte cînd și unde îl întîlnise ultima dată. Băiețandrul era îmbrăcat în zdrențe, cu cămașa sfîșiată și murdară, deschisă la piept, lăsînd să se vadă pielea însîngerată. Obrazul îi era înnegrit de fum, ochii duși în fundul capului, de unde sticleau, cu privirea neclintită și aspră. Părul, netuns și încîlcit, îi atîrna în cîrlionți negri peste urechi și pe ceafă. Întreagă înfățișarea lui era îndîrjită și sălbatică.

— Gavroche! strigă Ionică, deodată.

Acum îl recunoscuse, își amintea și întîlnirea lor neobișnuită, cu totul de necrezut pentru alții.

Neprimind nici un răspuns, Ionică se apropie de el și-i apucă brațul:

— Gavroche, mă bucur că te întîlnesc iarăși. Nu te-au îngropat pînă astăzi?

Băiețandrul nu întoarse capul, să-l privească, dar în colțul gurii lui îndurerate apăru un zîmbet trist, care îi îmblînzi puțin fața.

— Nici n-au să mă îngroape! Aici morții nu se mai îngroapă!

Răspunsul de neînțeles îl făcu pe Ionică să clipească. Ochii lui îl măsurară de jos pînă sus pe celălalt. Atunci văzu că băiatul avea un șirag de chei pe care le ținea cu o mînă atît de încleștată, încît părea moartă.

— Tu... nu ești Gavroche?

— Nu!

— Dar cum te cheamă?

— Viriarte!

O dată cu răspunsul lui, o trîmbiță răsună aproape, și atît de puternic, încît cerul vui, iar Ionică își duse speriat mîinile la tîmple, simțind că sunetul îi pătrunde prin țeastă. Cînd ecoul ei războinic se stinse, un glas porni din aceeași parte :

— Numantini ! Vă făgăduiesc îndurare ! Închinați-vă !

Ionică privi de jur împrejur, și deodată, fără nici un fel de mirare, își dădu seama unde se află. Locurile erau tot acelea, cum le știuse de ieri seara, dar cavalerul rătăcitor dispăruse, iar în locul ruinelor se înălța cetatea numantinilor — și el se afla pe ziduri, lîngă băiatul cu numele ca de piatră.

— Închinați-vă ! răsună iarăși același glas poruncitor, în care se simțea trufia mînioasă, și nicidecum îndurarea făgăduită adineaori, cu vorbe mieroase.

Sub zidurile cetății se înșirau oștile romane, de jur împrejur și pînă hăt, departe, pierzîndu-se în zarea pîcloasă. Dincolo de rîu erau puse în rînd catapultele, cu arcurile încordate, gata să slobozească ghiulele de piatră. La porți, trunchiuri grele de cedru, purtate fiecare de sute de brațe, ținteau încuietorile, să se repeadă, ca niște berbeci, și să le spargă.

Sunetul de trîmbiță izbucni încă o dată.

— Coboară ! îi porunci lui Ionică băiatul numantin, singurul dintre ai săi rămas în viață.

Ionică se supuse și coborî prima treaptă, dar acolo încremeni, fiindcă jos, înlăuntrul zidurilor, priveliștea era jalnică. La tot locul zăceau leșuri însîngerate, toată suflarea cetății, acum moartă, bărbați, bătrîni, tineri,. fete, femei, copii, căzuți claie peste grămadă, cu țestele zdrobite de piatră, cu piepturile străpunse de săgeată, de lance — și deasupra se ridica vaierul înfricoșător, auzit peste noapte. Și Ionică înțelese acum ce spunea Viriarte : aceste leșuri n-aveau să-și găsească mormînt niciodată.

— Numantini ! se auzi, după trîmbiță, glasul trufaș, care strigase prima dată. Scipio dorește să vă vorbească !

— Vorbește ! strigă Viriarte, fără să se clintească.

Ionică privi printr-un crenel făcut în piatră, și în fruntea armatei romane văzu un om călare, cu coif și platoșă de aur, cu o sabie scurtă în mîna dreaptă, în stînga cu un scut care lucea la soare. El era generalul, de bună seamă, și răspunsul băiatului păru să-l nemulțumească.

— Nu cu tine vreau să vorbesc, ci cu maimarele cetății.

— E mort ! răspunse Viriarte.

— Cu cel care urmează !

— A încetat din viață !

— Atunci cu căpitanul oastei !

— Mort !

— Cu un ofițer !

— Nici unul nu mai trăiește !

— Măcar să vină un om în toată firea ! Nu pot sta de vorbă cu un copilandru !

— De ce-ați venit aici, romani, ce căutați ? zise atunci Viriarte cu un glas care pornea parcă și el de pe lumea cealaltă, unde plecaseră și de unde îl vegheau, aspri și neîndurați, toți numantinii. Dacă vreți să intrați în Numancia, pășiți ușor... Iată cheile cetății, dar vă vestesc de pe zidul ei înalt că aici nu mai e nimeni viu — aici moartea a triumfat !

Un freamăt străbătu oastea romană, iar Scipio se clătină în șa.

— Nu înțeleg ce spui ! De ce să triumfe moartea, cînd eu vă făgăduiesc îndurare, lăsîndu-vă viața ?

— Îndurarea ta vine tîrziu, Scipio ! Nimeni nu mai are nevoie de ea, și nici eu, fiindcă vreau să urmez soarta părinților mei și a cetății mele pe care o iubesc, primind, ca și ei, moartea mîndră și grea !

— Nu ! strigă generalul, ridicînd scutul spre el. Rămîi în viaţă şi îţi făgăduiesc tot ce doreşti, aur şi bogăţii. Dar am nevoie de tine, să te duc la Roma, în urma carului meu de triumf, ca o dovadă că numantinii au fost înfrînţi.

Viriarte păşi pînă la marginea zidului şi abia acum se îndură să privească în jos ; ochii lui erau încărcaţi de mîndrie şi dispreţ.

— Romani ! strigă el, cu toată puterea pieptului său de copil. În inima mea fierbe mînia tuturor celor morţi în această cetate care nu va mai fi. Toată strălucirea Numanciei trăieşte în mine acum !

Iarăşi trecu un freamăt prin oştile romane, înşirate la nesfîrşit. Iar dinlăuntrul cetăţii vechiul vaier creşcu, trecînd peste ziduri şi ducîndu-se pînă în munţi.

— Supune-te, copil fără fericire, şi îmi vei mulţumi ! strigă generalul, cutremurat.

Viteazul flăcău nu-i răspunse, ci se întoarse şi privi morţii săi.

— Cetate iubită, popor fără noroc ! şopti el, nefiind nevoie să ridice glasul, spre a fi auzit de cei ce nu mai erau vii. Nu-ţi fie teamă şi nu crede că eu, fiul tău, am să mă las doborît de frică sau amăgit de făgăduinţi. În clipa asta pămîntul, cerul, iadul şi lumea întreagă ar vrea să mă întoarcă din drum. Dar eu voi împlini tot ce datorez bravurii tale, poporul meu iubit ! Şi dacă o frică trecătoare m-a adus aici, ca să mă ascund de apropiata şi înfricoşătoarea moarte, care n-a cruţat pe nici unul din voi, voi plăti acum greşeala vîrstei mele fragede şi nevinovate, urmînd destinul vostru, tuturor ai mei !

Sărmanul Viriarte privi o ultimă oară morţii săi şi cetatea moartă, apoi, revenind la marginea zidului, ridică glasul :

— Ascultaţi, romani ! Dacă marea voastră putere ar fi încă mai mare, fiţi siguri că tot nu m-aţi înfrînge. Sînt

tînăr și îmi place viața, dar ceea ce veți vedea acum va dovedi că dragostea mea pentru cetate a fost deplină și fără pată ! Priviți, romani !

Și fără să șovăie, fără să mai privească soarele, cerul, munții și apa, Viriarte se aruncă din înălțimea zidului, ca să predea învingătorului Scipio cheile cetății și trupul său fără viață...

Soarele păli, cerul se întunecă deodată, munții prinseră să se frămînte, unduindu-și crestele de piatră, rîul gemu îndurerat...

— Viriarte ! răcni Ionică.

Și, nesocotind porunca pe care i-o dăduse nefericitul băiețandru, se repezi la marginea zidului, ca să privească jos, în prăpastie.

Oastea romană încremenise — cîți soldați, atîtea stane de piatră. Stană de piatră erau și calul, și generalul care înfrînsese Numancia. Dar ultimul numantin, copilandrul, zăcea neînfrînt la picioarele zidului de cetate, cu brațele date în lături, cu fața spre cerul dragii lui patrii, adeverind că o iubise mîndru, deplin și fără nici o pată.

Și atunci, dinlăuntru cetății, peste vaierul morților, se ridică glas de trîmbițe, suflarea biruitoare a trîmbițașilor fără viață — și Scipio și oștile romane, cu capetele în pămînt, făcură calea-ntoarsă...

Între atîţia morţi rămase viu doar Ionică, prăbuşit pe zidul cetăţii şi plîngînd în hohote disperate... Plîngea de mila poporului brav, care nu se dase învins în faţa armatelor numeroase, plîngea de atîta suferinţă omenească, îl plîngea pe viteazul fiu al numantinilor...

Şi cum plîngea el astfel, sub cerul care rămăsese întunecat, deşi soarele se afla sus, şi parcă nici nu mai mişca, îşi dădu seama deodată că ajunsese la picioarele zidurilor pe jumătate dărîmate, căzuse fără să se zdrobească, sau coborîse în neştire, treaptă cu treaptă. Auzea ca prin vis, vedea ca prin ceaţă...

Un huruit de automobil creştea pe şoseaua cu hîrtoape şi praf roşiatic, străbătută ieri în tovărăşia lui Don Miguel de Cervantes. Doi oameni în haine albe şi o femeie tot alb îmbrăcată veneau peste rîu, cu o barcă.

— Trebuie să-l salvăm pe Viriarte ! zise unul din oameni, aplecîndu-se asupra trupului însîngerat, de pe piatră.

— Eu nu sînt Viriarte ! şopti băiatul.

Celălalt bărbat zise :

— Aiurează !

Ionică protestă, cu vocea slabă :

— Nu aiurez ! Dar se întîmplă fapte ciudate ! N-aţi întîlnit pe drum un om ciung, cu o traistă ? Trebuie să merg cu el, altfel...

Cei din jur păreau să nu-l audă, sau nu luau în seamă vorbele lui, pe care nici n-ar fi putut să le înțeleagă.

— Oxigen ! șopti o voce îngrijorată.

Băiatul simți pe față o atingere rece, simți cum plămînul începe să-i crească, bîntuind parcă înlăuntrul lui un viscol de gheață, care îi alunga amețeala, trezindu-i în schimb, în tot trupul, o durere năprasnică.

— Lăsați-mă în pace ! gemu, căutînd cu ochii pe cei de aproape. Vreau să dorm, îndurați-vă !

Dar nu mai era nimeni în preajmă ; nici Viriarte : îl luaseră, poate, cu ambulanța...

Văzu în schimb, cu privirea limpede, din care pierise orice urmă de ceață, un tub metalic culcat alături, pe piatră, un tub albastru, ca o ghiulea uriașă, cu o mașinărie complicată la unul din capete. Ochii lui rămaseră neclintiți asupra acestei mașinării, alcătuite dintr-un corp de bronz, cu țevi, robinete și ceasornice, ale căror ace stăteau nemișcate, ca și cînd timpul s-ar fi oprit în loc, așteptînd să vină din urmă toți întîrziații. Și, după o vreme care n-avea cum fi măsurată, văzu că pe țevile aparatului se așază zăpadă.

Era zăpadă adevărată, dar se mira de unde, fiindcă nu cădea nici un fulg și în jur vremea stătea împăcată. Și totuși zăpada creștea într-una, și se făcea mai groasă, pînă ce începu să alunece și să cadă pe piatră. Atîta era de uimit băiatul, încît sări în picioare, ca să se dumirească.

Atunci văzu că totul în jur se schimbase. Rîul nu se mai afla unde îl știuse, sau poate era înghețat și îl acoperise zăpada. Întreg ținutul apărea alb, pînă în zarea îndepărtată. Dar schimbarea cea mai ciudată o suferiseră munții din preajmă... Ionică se frecă la ochi, nevenindu-i să creadă. Piscurile lor crescuseră, ca și cum piatra ar fi fost un uriaș aluat de cozonac pus să dospească. Spre a le vedea vîrfurile trebuia să-ți dai capul pe spate. Iar între

toate se ridica unul, înfricoșător și falnic, străpungînd norii și pierzîndu-se la înălțimi pe care doar închipuirea putea să le urmărească.

Pe cînd se întreba cum se întîmplase ciudățenia aceasta, Ionică auzi un glas gros și spart deasupra capului :

— Bună ziua, băiatule !

Pe ramura desfrunzită a unui copac descoperi o pasăre neagră. Stătea pasărea acolo, cu ghearele prinse pe creanga plină de gheață, cu penele lucioase, lustruite proaspăt, și se uita în jos la el, cu o privire neînțeleasă ; era în ea și curiozitate, și batjocură, și nerăbdare — și-o ură ascunsă, dar pe care o puteai bănui fără margini.

— Ia te uită ! zise băiatul. Parcă te-aș cunoaște ! Tu nu ești corbul din pădurea Băneasa ?

— Ba da ! răspunse cu batjocură pasărea.

— Și ce cauți aici ?... Unde mă aflu ?

— La poalele munților Himalaia, în Asia !

— Nu se poate !

— Ai să vezi cînd vei începe urcușul !

— Trebuie să urc ?

— Nu se poate altfel !

— Pînă în vîrf ?

Aici pasărea începu să rîdă, și rîse croncănind și bătînd din aripile lucioase.

— De ce rîzi ? întrebă nedumerit și puțin supărat băiatul.

— Fiindcă nimeni n-a ajuns sus pînă astăzi !

— Am să ajung eu ?

— Încearcă !

— Dar de ce trebuie să urc ?

Iar rîse și croncăni pasărea :

— Fiindcă așa e în firea omenească !

Aici corbul se aplecă, ținîndu-se cu ghearele de ramură, și adăugă, scăzînd glasul :

— Omul vrea să le știe pe toate ! Să cerceteze necunoscutul și să-l afle !

— Și ce găsești de rîs în dorința asta ?

— Nu rid, ci mă bucur ! croncăni pasărea.

— De ce ?

— Ai să afli, cînd va veni ceasul !... Hai, băiete, fă-ți datoria ! Încearcă să ajungi unde n-au ajuns alții !

Ionică se uită cu ciudă la corbul care croncănea pe ramură, apoi îi întoarse spatele și începu să urce povîrnișul înzăpezit, fără potecă, avînd singură călăuză vîrful ghicit în negurile groase. Urca ușor, de parcă și-ar fi pierdut greutatea, și în afara durerii din oase nu simțea nici o suferință, dimpotrivă, o bucurie care îi înaripa pașii. După un timp auzi un fîlfîit în aer, și cînd ridică ochii îl văzu pe corb, rotindu-se pe deasupra capului.

— Ce cauți aici ? se răsti băiatul.

— Merg cu tine ! răspunse pasărea.

Și începu să rîdă, croncănitor, de îți băga spaima în oase.

— Du-te înapoi, pasăre blestemată !

— Cra, cra, cra ! croncăni corbul. Cine poate să mă oprească ?

Acum drumul era mai anevoios, piciorul începea să alunece, și deodată în fața băiatului se ivi un perete de gheață, mai înalt decît zece blocuri cu unsprezece etaje, puse unul peste altul. La picioarele lui zăcea un morman uriaș de zăpadă, o avalanșă căzută odată — și alături Ionică văzu, cu groază, rămășițe omenești, numai oase și hîrci, albe de ger, înghețate acolo parcă de veacuri.

— I-am cunoscut pe toți ! croncăni corbul, rotindu-se pe deasupra avalanșei. Haide, înainte, băiete ! Aici nu mai am ce face !

În peretele de gheață erau săpate scări, înfipți țăruși de fier, întinse cabluri — muncă îndelungată și anevoioasă.

— E uşor să vii la de-a gata ! hîrîi corbul, văzînd că Ionică începuse să urce cu înlesnire, punînd piciorul din treaptă în treaptă şi ţinîndu-se cu amîndouă mîinile de cablu.

Nu era greu ca băiatul să înţeleagă cine făcuse treptele acestea. Alţii înaintea lui urcaseră nesfîrşitul perete de gheaţă şi, ajunşi deasupra lui, căzuseră cu o avalanşă, încît din ei nu mai erau azi decît oasele. Dar moartea lor nu fusese zadarnică, fiindcă lăsaseră deschis drum altora...

Pe înserat ajunse sus, unde se întindea un podiş de gheaţă. În marginea lui se vedea scheletul unui cort şi resturi de pînză fluturînd pe barele metalice. Viscolul nărăvaş al înălţimilor neumblate smulsese învelişul şi-l dusese — fîşii-fîşii — în văzduhul învîrtejat cu zăpadă.

Ionică privi în jur — şi merse mai departe.

— Nu te opreşti ? gîfîi corbul, bătînd mai anevoie din aripi.

— Nu ! răspunse băiatul.

— Nu eşti obosit ?

— Ba da ! Dar dacă mă opresc, am să îngheţ peste noapte.

— Oricum ai să îngheţi ! îi cobi pasărea.

Dar Ionică îşi văzu de drum, ştiind prea bine că prostul obicei al corbului e să cobească — şi dorinţa lui nu-i alta decît să te aducă la deznădejde, cum îi spusese căprioara odată.

Gheaţa, sclipitor de albă, răspîndea pe podiş destulă lumină, ca el să vadă unde pune pasul, deşi deasupra noaptea era întunecată.

După o vreme de mers, nemăsurată, podişul se sfîrşi, iar mai departe începea alt urcuş, o pantă aşa de pieptişă, încît nu o puteai învinge decît luînd-o de-a curmezişul, în largi zigzaguri.

— Mai mergi ? croncăni slab corbul, pe la miez de noapte.

— Dac-am pornit, vreau să ajung pînă la capăt.

— N-ai să izbutești ! Mai bine stai și te odihnește. Am să te învelesc cu aripile mele și o să-ți fie cald ca acasă !

La aceste vorbe inima băiatului se înmuie dintr-o dată. I se făcuse dor de ai săi, și se temu că n-o să-i mai vadă. Cîteva clipe șovăi, gata să se întoarcă. Pe deasupra, corbul îi dădea tîrcoale, mișcîndu-și din ce în ce mai greu aripile.

— De ce gîfîi ? îl întrebă băiatul.

— N-am aer... Hai să ne întoarcem !

Ciudat, Ionică nu simțea lipsa aerului, dimpotrivă, avea plămînii mai îndestulați ca niciodată. Și, după cîteva inspirații, îi pieri pe loc orice teamă și-și regăsi toată vlaga.

— Stai ! croncăni corbul, văzîndu-l cum pornea, voinic, mai departe.

Pînă în zori Ionică îi auzi gîfîielile și croncănitul în spate. O dată cu lumina zilei, pasărea neagră scoase ultimul croncănit, moale, fără viață :

— Stai, băiatule !

Văzînd că se ostenea zadarnic, împroșcă, scrîșnind, un blestem groaznic :

— Să-ngheți acolo, și mama ta să nu știe unde-ți sînt oasele !

Aceste vorbe sinistre stîrniră în sufletul lui Ionică altceva decît voise pasărea. În el se născu trufia bărbătească de-a învinge toate piedicile și-a ajunge unde dorea, de vreme ce plecase. Laolaltă cu trufia, simțea dorința fierbinte de-a se întoarce acasă, unde ai săi îl așteptau cu nerăbdare și dragoste. Numai că, unul fără altul, aceste simțăminte nu puteau să trăiască.

Privi înapoi, văzu cum pasărea cobitoare și hrăpăreață se ducea în jos, cu aripile înmuiate, planînd fără vlagă. Curînd o înghiţiră negurile — și el porni mai departe.

Așa merse Ionică, fără odihnă și fără să se hrănească, de parcă avea în el puteri fără capăt, respirînd ușor, dar punînd trudnic pasul, cu inima neobosită, dar durîndu-l din ce în ce mai rău capul, pînă ce, spre jumătatea zilei, pe un colţ de stîncă îmbrăcată în gheaţă, văzu o altă pasăre, cenușie, nu neagră, mai mare decît corbul care îi tot croncănise în spate. Îi era atîta silă de cîte auzise, încît vru să treacă nepăsător mai departe. Atunci pasărea se ridică în picioare, își deschise larg aripile, care păreau nemăsurate, și, aplecîndu-se spre el, îl întîmpină cu o vorbă neprefăcută, dar semeaţă :

— Viteazul munţilor îţi urează bun sosit, viteazule !

— Mulţumesc pentru urarea frumoasă ! Cine eşti tu ? se miră băiatul.

— Vulturul de Himalaia ! răspunse pasărea.

— Și de ce te ţii viteaz ?

— Fiindcă nimeni, în afară de mine, nu ajunge la înălţimea asta !

— Mă bucur că te-am întîlnit, dacă așa stă treaba ! Pînă mai adineaori s-a ţinut după mine corbul, care n-a făcut decît să gîfîie și să-mi cobească. A, cu tine îmi place să fiu tovarăș ! Hai să pornim mai departe !

Vulturul scutură din cap :

— Nimeni din neamul nostru nu s-a încumetat să zboare dincolo de stînca mea !

— Atunci în ce-ţi stă vitejia ?

— Zbor mai sus decît orice pasăre !

— Viteaz la tine acasă !

— Ei și ? Casa mea este cea mai înaltă !

— Poate... Dar ca să fii viteaz înţeleg să-ţi depășești înălţimea ! Să faci mai mult decît îndrăznesc alţii !

— Asta nu se poate !

— Vorbirăm degeaba ! zise Ionică, nemulţumit că se lăsase înşelat de semeţia pasării singuratice.

Şi îşi reîncepu urcuşul, mai anevoios de data aceasta. După doi paşi se opri şi întoarse capul.

— Spune-mi, ce faci aici ? Pîndeşti vreun drumeţ curajos să cadă ?

Vulturul îşi legănă mîndru aripile :

— Nu mănînc pe cei ce cad, niciodată. Hrana mi-o găsesc în vale, şi-o vînez proaspătă.

— Atunci ce cauţi la înălţimea asta ?

— Îmi place aerul tare, şi-mi plac piscurile, şi-mi place să privesc în jos abisurile nemăsurate !

— Te las cu bine atunci ! Îţi doresc priveliştea cea mai frumoasă !

După alţi cîţiva paşi, Ionică întoarse iar capul.

— Oricum — îi zise vulturului — eşti o fiinţă destul de simpatică !

Abia noaptea, după un urcuş care părea fără capăt, şi pe care îl învinse, cîştigînd cu trudă fiecare pas mai departe, căţărîndu-se prin hornuri de gheaţă, lăsînd prăpăstii fără fund în stînga şi-n dreapta, în primejdie să se prăbuşească, ferindu-se de avalanşe care alunecau huind şi îmbrincind întreg muntele în pulbere albă, ajunse pe o şa pustie, în bătaia viscolului sălbatic.

Acolo, pe creasta deschisă, unde nu trăia decît vîntul şi nu creştea decît gheaţa, Ionică văzu un cort singuratic, ancorat cu cabluri de oţel, care zbîrnîiau pe tonuri amestecate, născînd la acele înălţimi, goale de cînd lumea, o muzică necunoscută urechii noastre — înfricoşătoare ca hăul şi moartea. Pînă la vîrful încă neatins de nimeni mai era o etapă ; ea se bănuia în noapte, ucigătoare şi nemăsurată.

Băiatul se apropie de cortul acela și își căută adăpost lîngă el, să-și tragă puțin răsuflarea, să se odihnească, fiindcă viscolul îl dobora din picioare și-i storcea vlaga.

Și cum stătea lipit de pînza pe care vîntul o făcea să sune ca darabana, auzi înăuntru inimi omenești, opt inimi pare-se, bătînd îngrijorate. Le auzi cum se aude tictacul ceasului, și abia mai tîrziu deslușì glasuri.

— Unde or fi înnoptînd acum ? zicea unul, în șoaptă.

Urmă o pauză, cît zece bătăi de inimă, ritmice și amplificate, apoi cineva răspunse cu vocea slabă :

— Nimeni nu poate să știe !

După ce iarăși se auziră cele opt inimi bătînd în cadență, toate laolaltă, iar întrebă șoapta :

— Ce trudă îndelungată ! Oare au să ajungă ?

Alt glas răspunse :

— Dacă n-or ajunge ei, o să încerce alții dintre noi, fără zăbavă.

— Nu ! Eu nu mai pot ! Cobor mîine dimineață !

— Dar n-o să ai liniște toată viața !

Glasul mai slab crescu, șuierînd, cu o revoltă greu înfrînată :

— Și de ce ne-am chinuit sute de oameni ? De ce unii și-au dat viața ? De ce trebuie cucerit Everestul ?

— Fiindcă există !

Afară, Ionică înclină din cap ; cunoștea mai de mult vorba aceasta, și-o încuviința cu satisfacție.

În cort nu se mai auziră un timp glasuri, ci doar cele opt inimi, bătînd laolaltă. Cîte una rămînea uneori în urmă, apoi se grăbea să cîștige pasul, neîngăduindu-și să rămînă stingheră la aceste înălțimi unde, mai dovedit ca în orice altă parte, un om nu poate trăi fără altul.

Apoi iar zise unul, după ce meditase :

— Așa, există multe locuri unde oamenii n-au ajuns pînă astăzi ! Fundul necunoscut al oceanelor...

— Are să se cunoască !

— Antarctica, neumblată, misterioasă.

— Va fi explorată !

— Dar Cosmosul, spațiul nemăsurat și fără de capăt ?

Aici urmă tăcerea grea a îndoielilor, care fac să șovăie inma omenească. Vuietul viscolului crescu năprasnic, și înăuntrul cortului cele opt inimi își pierdură ritmul, bătînd altfel.

— Și Cosmosul o să fie cucerit, chiar în anii care urmează ! zise Ionică, de afară, unde era el singur și noaptea.

În cort inimile se opriră cîteva clipe, apoi porniră să bată în ritmuri accelerate.

— Cine-a vorbit ?

— Nu știu.

— Dar am auzit limpede ! Nădăjduiesc să nu am halucinații... Ei bine, aș vrea să știu de ce trebuie cucerit și Cosmosul, după atîtea altele ?

— Fiindcă există ! răspunse Ionică, ridicînd glasul.

Și nu mai zăbovi, socotind că se odihnise de ajuns și că era destul de lungă calea rămasă. Urcușul de-aici înainte se arăta mai greu decît toate, pierdut în beznă și răscolit de viscolul care lua de jos pînă și gheața, rozînd-o cum apele rod piatra, dar neasemuit mai repede și mai vajnic. Fiindcă o vedeai cum se toceste și se duce în prăpăstii, pulverizată, unde poate se închega iarăși, ca să fie rasă în pulberi încă o dată.

Pe alocuri, Ionică întîlnea trepte, dovadă că urcau alți oameni, în față, după cum și aflase de la cei ale căror inimi băteau laolaltă. Ciudat însă, oricît de anevoios era povîrnișul de gheață, oricît îl smucea vîntul sălbatic, urca ușor, din treaptă în treaptă, simțea în inimă și în creier, răzbătînd acolo, pe căi neînțelese în clipa aceasta, tot greul

îndurat de ceilalți — cîți ajunseseră pe aici, sau doar încercaseră...

Așa merse băiatul toată noaptea, într-o beznă atît de deplină, că nu se vedea nici măcar pe el însuși, de-ar fi putut să se creadă dispărut, dacă n-ar fi avut cunoștință de sine prin celelalte simțuri, în afara vederii. Cînd veni ziua, că doar trebuia să vină, de vreme ce pămîntul se rotea încă, spre a-și arăta fețele pe rînd soarelui, nu se făcu mai multă lumină. Mergea drumețul prin nori și vedea cum din ei se naște zăpada, acolo, pe loc, ca într-un laborator al ninsorilor, în fulgi grei, feluriți ca formă și de toate mărimile, atîta zăpadă că nu știai unde-ar putea să încapă, oricît ar fi fost cerul de înalt și lumea de mare.

Apoi, spre amiaza zilei, zări două mogîldețe în față, doi oameni se vădiră îndată, mergînd unul după altul. Mergeau trudnic, ridicînd piciorul de parcă ar fi atîrnat de el tone de gheață, și se opreau la tot pasul. Erau doi, dar nu puteai ști dacă nu-i decît unul, fiecare din ei putînd să fie umbra credincioasă a celuilalt.

Ionică rămase în urma lor, la o depărtare cuviincioasă, gîndind că-i dreptul lor să ajungă primii, dacă plecaseră mai devreme și urcau așa anevoie. Ba chiar îi era rușine de ușurința cu care el făcea zece pași, iar ei, în acest timp, numai unul.

Cît se străduiau oamenii aceia, Ionică simțea acuma mai viu, fiindcă îi avea în față — și iarăși se răspîndi în ființa lui truda lor nemăsurată. Apoi oamenii se opriră, și în aceeași clipă băiatul simți că urcușul se terminase. Se afla pe cel mai înalt pisc al lumii, și parcă tot nu-i venea să creadă.

Nu se vedea nimic în jur, decît hăuri prin care norii, fugăriți de viscol, și ei fugărindu-se unul pe altul se sfîșiau, gemînd, în colțurile de piatră. Doar o dată îl zări pe vultur, stînd maiestuos pe stînca lui înghețată, și în

altă clipă parcă îl ghici pe corb, mult mai jos, croncănind nemulțumit pe o ramură.

Cei doi oameni se îmbrățișau, despărțiți însă de îmbrăcămintea groasă și de feluritele poveri care îi țineau la distanță. Pe față aveau măști cu geamurile înghețate, încît abia puteau să se vadă. Dar, desigur, își vorbeau și se vedeau cu inimile, fiindcă și Ionică îi vedea și-i auzea pe aceste căi tainice.

— Am ajuns ! zise inima primului, cel mai înalt, bătînd să se spargă.

— Am ajuns ! răspunse inima celuilalt.

Ionică se apropie de ei, fără teamă ; erau oameni vii, deci nu puteau să-l vadă. Dar la primii lui pași ei se întoarseră, amîndoi deodată.

— Cine ești tu ? întrebă unul.

Băiatul păli.

— Mă vedeți ?

— De ce să nu te vedem ?

— Fiindcă pe mine nu mă văd decît oamenii care nu mai sînt în viață.

— Poate că și noi sîntem mai aproape de moarte decît de viață !

— Ba nu ! protestă băiatul. Sînteți mai vii decît s-ar putea crede fără o judecată temeinică a faptei voastre ! Dar înțeleg de ce mă vedeți : fiindcă, desigur, de la înălțimea asta vezi altfel. Totdeauna vede mai bine cel care-i mai sus decît alții !

— În orice caz — zise cel mai înalt, privindu-l bănuitor dintr-o parte — noi am ajuns primii ! Să nu vii cu pretenții vreodată !

Și după aceste cuvinte înfipse repede, în gheața neumblată a piscului, steagul britanic.

Între timp, omul celălalt, mai mărunt, îngenunchease și scobea gheața cu un cuțit. Cînd adîncitura atinse vreo două

palme, desprinse de la brîu o legăturică, o desfăcu, luă din ea cîteva boabe de grîu și le îngropă în gheața care n-avea să se topească niciodată.

— Ce face ? întrebă Ionică.

— Aduce ofrande lui Buda, dumnezeul lui !

Omul mai scund rămăsese în genunchi, cu fruntea plecată, fără să ia seama la ce se petrece în jur.

— Acum ce face ? dori să afle băiatul.

— Se roagă și se închină ! Tu nu te închini nimănui ?

— Ba da !

— Cui ?

— Vouă azi, mîine altora ! Oamenilor nebiruiți !

Ca și cum ar fi vrut să recunoască și să întărească spusele băiatului, viscolul, domolit o vreme, reizbucni dintr-o dată, izbind crestele cu pieptul lui uriaș, îmbrăcat în armură de gheață. Lui Ionică i se păru că întreg muntele se clatină, huind în adîncurile lui neumblate și răspîndind în văi trosnete care se duceau din perete în perete, răsfrîngîndu-se, întîlnindu-se și ciocnindu-se cu altele, noi, fără capăt, ceea ce dădea naștere unui scrîșnet peste putință să-l îndure urechea omenească.

Băiatul își prinse capul în mîini, apărîndu-se, cu teama că vuietul putea să-i fărîmițeze țeasta. Dar toți trei aflați acolo rămîneau în picioare, decît că fiecare clipă de întîrziere smulgea din ei vlaga.

— Să ne grăbim ! zise un glas. Altfel se termină oxigenul, și aici ne rămîn oasele !

— Haide, băiete ! veni prin viscol alt glas. N-o să mai ai oxigen, și te îngroapă zăpada !

Ionică începu să se clatine.

— Oxigen ! Oxigen ! se auzeau glasurile.

Oamenii coborau, se pierdeau în nori de ninsoare deasă.

— N-am nevoie de oxigen !... Luați-l voi, luați-l ! strigă băiatul, istovit dintr-o dată.

Pesemne abia acum se revărsa în el oboseala nesfîrșitului urcuș, învins pe nerăsuflate.

Glasurile oamenilor se auzeau din ce în ce mai departe, mai jos, din ce în ce mai slabe :

— Oxigen !... Oxigen !... Oxigen !...

Pe urmă nu mai auzi nimic, nici glasurile, nici viscolul, nici trosnetele muntelui care continua să se clatine. Peste toate se așternu o liniște înghețată, și băiatul începu să cadă. Cădea însă cum n-a căzut nici un om vreodată, cădea nu în jos, ci în sus, ducîndu-se în spațiu. Și cît ai clipi se pomeni înconjurat de aștri.

Orice cădere are un capăt și-o izbitură, mai blîndă sau mai dureroasă, pe aceeași măsură cu distanța străbătută în spațiu, după legile gravitației și ale accelerației...

Cînd ești mic și cazi din pat, noaptea, te ridică o mînă îngrijorată :

— Te-ai lovit, dragul mamei ?

Cînd cazi din pom, mai tîrziu, și rămîi din fericire agățat într-o ramură uscată, rupîndu-ți doar nădragii, te ceartă tata :

— Să nu mai faci așa altădată !

Cînd cazi de pe acoperiș, poți să-ți rupi piciorul și te doare groznic... Dar ce să caute copilul cuminte pe acoperișul casei ?

Poate erau ore, sau zile de cînd cădea Ionică, învîrtindu-se cînd pe o parte, cînd pe alta, cu capul în jos uneori, alteori cu picioarele, văzînd cînd soarele, cînd luna, cînd pămîntul pe care parcă se deslușeau munții Himalaia, locul de unde plecase...

Izbitura trebuie să fi fost strașnică, și cu toate astea n-o simți, ca și cînd ar fi avut trupul de vată și ar fi căzut într-o plasă elastică.

Și totuși era un corp dur, un astru mai altfel, alcătuit nu din mineralele brute ale aștrilor, ci din oțelul cel mai tare și mai călit, și nu dintr-o singură bucată, ci din tăblii, rotunjite și sudate pe forma unei sfere, cum poate să dese-

neze numai compasul. Cu însușiri neobișnuite nici la metalele cele mai maleabile, oțelul se adînci, luînd forma trupului care venea din spațiu. Numaidecît, deasupra acestuia, imobilizat astfel, se revărsă plastic oțelul din margini, alcătuind o nouă carcasă... Atunci, totul fiind gata, vechiul perete se topi, fără să curgă și fără să dogorească — și Ionică se pomeni teafăr înăuntrul ciudatului astru...

Totul era ciudat, de altfel, și de neînțeles minții fără imaginație ; fiindcă prima descoperire pe care o făcu băiatul, după ce clipi să se dezmeticească, fu un om, un om viu și adevărat, adică un om în carne și oase, deși învești mîntat ca scafandrii.

Omul ședea pe un scaun, pe un fotoliu cu linii complicate și confortabile, avînd la îndemînă pîrghii nenumărate, iar în jur cadrane de toate formele și altfel de aparate, peste putință să le urmărești pe toate deodată.

Deși dezmeticit pe deplin, Ionică nu putea să-și dea seama unde-i podeaua și unde-i tavanul acestei odăi sferice, care zbura în spațiu, fiindcă el plutea nemișcat la mijloc, neavînd atingere cu nimic din preajmă. Nu putea să spună dacă omul era mai jos sau mai sus decît el ; dar oricum — că ar fi fost deasupra, sau dedesubt, sau într-o parte — îl vedea cam la un metru distanță, deci destul de aproape ca să-i deslușească limpede chipul sub casca lui de scafandru.

— Unde mă aflu ? fu prima întrebare pe care o puse băiatul.

Fără să se mire de ivirea lui atît de neașteptată, și fără să pară supărat — fiindcă la urma-urmei nimănui nu-i place să-i intre oaspeți în casă fără să se vestească — omul își roti capul, arătîndu-și ochii limpezi și fața prietenoasă.

— În Cosmos ! răspunse el, modest, cînd ar fi avut toate motivele să se fudulească.

— În Cosmos ? Numai pe-aici nu fusesem... Dar stai : nu visez ? Eşti un om viu ?

— Dacă ai vreo îndoială, iată aici aparatele care îmi înregistrează mersul inimii şi respiraţia !

— Straşnic ! Şi mă vezi ?

— Cu cea mai mare claritate !

— Da... murmură băiatul. Îndeobşte sînt nevăzut... Dar la înălţimea asta !... Şi eşti de pe planeta noastră — de pe pămînt vreau să zic ?

— Desigur !

Cu aceste cuvinte cosmonautul arătă în faţa sa, pus pe un suport de argint, printre aparate, un steguleţ roşu, cu secera şi ciocanul într-o margine — simbol care lui Ionică îi era cunoscut, după cum îi era cunoscut şi steagul.

— Straşnic ! exclamă el încă o dată. Şi cum te cheamă ?

Întrebarea îl făcu pe cosmonaut să se îmbujoreze de sfială, sub cască.

— Numele meu ai să-l afli cînd te întorci pe pămînt.

— De ce nu vrei să mi-l spui acum ?

— S-ar cuveni oare să rostesc numele meu aici, cînd cei care mi-au pregătit zborul sînt mii şi mii ?

Băiatul căzu pe gînduri... Erau mii şi mii de oameni, într-adevăr, cei care pregătiseră zborul acesta, mii de oameni de astăzi, şi mii din secole îndepărtate, adunaţi laolaltă, toţi care visaseră, năzuiseră, se luptaseră să se înalţe în aer şi să cucerească spaţiul. Se mulţumiseră oamenii la început să zboare ca păsările, iar azi zburau, în afara gravitaţiei, după legile aştrilor. Mii şi mii gîndiseră cum să fie alcătuită maşinăria aceasta, alte mii căutaseră mijloacele să fie lansată, alţii descoperiseră instrumentele care să o conducă pe orbita ei aproape abstractă. Şi după ce atîţia o gîndiseră, alte mii şi mii lucraseră în laboratoare, în uzine, în fabrici, s-o înfăptuiască. Chiar şi-n clipa de faţă, cînd biruinţa se vădea întreagă, alte mii şi mii de oa-

meni, în fața aparatelor, în centrala de conducere — desigur gigantică — vegheau ca zborul să decurgă cu bine pînă la capăt...

Toți aceștia însă erau foarte departe, încît închipuirea băiatului încetă deodată să-i mai vadă ca pe niște ființe adevărate — și îl cuprinse neliniștea izolării lui definitive în spațiul fără viață. Era aici, cu el, un singur om, înlocuind lumea întreagă de unde plecase! Ionică făcu o sforțare să-și stăpînească teama și se adresă celui ce îi rămînea unicul tovarăș:

— O să ne mai întoarcem?

— Cu siguranță, și exact în clipa prevăzută prin calcule!

— N-o să se întîmple nimic cu noi? Oamenii au să ne recunoască?

— Condițiile zborului în Cosmos au fost îndelung studiate; n-o să se schimbe nimic în structura noastră, nici fizică, nici sufletească. Ne vom întoarce, deci, teferi, și oamenii se vor bucura să ne vadă!

— Dar ei sînt așa de departe! Poate au și uitat de existența noastră!

Cosmonautul începu să rîdă, dovedind că nu lua în serios teama băiatului.

— Deci, nu ți-e frică? întrebă acesta.

— De loc!

— Nu te simți singur?

— Cum aș putea să mă simt singur? Milioane de oameni, chiar cei care ar trebui să doarmă acum, fiindcă la ei e noapte, veghează cu gîndul aici, așteptînd știrile despre zbor, transmise prin radio. Iar eu le percep gîndul, îi văd în imensa lor colectivitate și mi se pare că, o dată cu mine, zboară omenirea întreagă!

Multă putere are cuvîntul cînd izbutește să aprindă închipuirea, ca pe o flacără luminoasă! Nu-i trebui mai mult băiatului, ca să aibă pe de-a-ntregul imaginea plane-

tei noastre, împînzite de luminițe, milioane de lămpi aprinse în noapte — și lîngă fiecare stînd un om, cu pumnii amorțiți de încordare, cu respirația accelerată, cu inima arzînd ca filamentul becului de la capul patului. Trecîndu-i spaima de singurătate, ideea că toată omenirea stătea acum trează îi dădea lui Ionică, mai limpede decît zborul însuși, căruia îi era martor, simțămîntul unei biruințe miraculoase...

Dar el cu ce drept se afla aici ?... Băiatul își duse mîna la tîmplă — dacă se mai gîndea mult, putea să-l apuce și durerea de cap, să și amețească. Spre a-și reveni, se uită în jur, ca să-și găsească locul în realitatea învecinată.

Ciudată treabă ! Un loc propriu-zis nu putea să-și găsească ; plutea parcă în vid, ca în clipa cînd se pomenise aici, în același loc, în mijlocul cabinei etanșe.

— Ai putea să mă lămurești de ce stau așa, fără nici un reazim, ca un duh ? îl întrebă el pe omul care-i era gazdă.

— Fiindcă ne aflăm în afara zonei de gravitație a pămîntului, unde îți pierzi greutatea.

— A, știu ! Sîntem în imponderabilitate.

— Acum lasă-mă puțin ! zise cosmonautul. Trebuie să transmit un mesaj Americii !

Apăsă pe un buton, învîrti un mîner, se uită la un cadran în care prinse să clipească o lumină albastră și începu să vorbească în microfon, puțin intimidat, și cu multă gravitate...

Pe urmă închise aparatele și se adresă însoțitorului său :

— E mai ușor să vorbești cu oamenii cînd îi ai în față. Dacă nu-i văd, parcă nu-mi aud nici glasul.

— Eu l-am auzit. Va să zică, acum sîntem deasupra Americii !

— Am și trecut de ea. Zburăm peste Atlantic ! Uită-te pe fereastră !

Fuseseră prea multe deodată ; abia acum descoperi fereastra, și prin ea văzu spațiul, albastru, iar foarte departe pămîntul, rotund, cu oceanul ca o pată de cerneală, între continentele cenușii, cu mari dîre roșietice și verzui. Ar fi semănat cu globul terestru, de la școală, dar nu era colorat așa viu, și îi lipseau meridianele care să-l împartă, ca pe un harbuz, în felii.

— Nu se văd vapoare ! observă Ionică, destul de dezamăgit. De oameni nici nu mai spun !

— Ei însă mă văd pe mine, zise cosmonautul, arătînd în fața sa obiectivul celulei de televizor.

— Te văd tot timpul ?

— Bineînțeles !

— Asta-i destul de neplăcut ! Ce faci dacă-ți vine să casti ? Nici măcar nu-ți poți duce mîna la gură !

— Ca să-ți spun drept, nu-mi vine să casc. Am prea multe de făcut... Stai puțin ! Trebuie să transmit un mesaj popoarelor din Africa !

— Am și ajuns ?

După ce mesajul se termină și coasta Africii rămase în urmă, Ionică reluă, mai timid :

— Pot să viu lîngă tine ?

— Nu !

— Te încurc ?

— Nu mă încurci, dar apari la televizor, și n-am voie să iau pasageri clandestini.

— Așa e ! Am să stau mai pitit. Nu vreau să ai încurcături cu cei de pe pămînt.

— Așteaptă ! Trebuie să salut popoarele Indiei !

— Grozav de repede mergem ! se minună băiatul. India ! Și cînd te gîndești că pe-aici mișună elefanții, nici nu-ți vine să crezi ! Unde să încapă pe bucățica asta de pămînt ?

Între o întrebare și un răspuns rămînea în urmă cîte un ocean sau un continent...

Pe urmă se făcu noapte, soarele apuse fulgerător, mai bine zis se prăbuşi, în afara legilor lui, pierzîndu-se dincolo de pămînt, iar pămîntul se umbri, trist, parcă părăsit. Nu se vedeau luminiţele acelea, nu... Ionică se simţi puţin cam dezamăgit ; mai adineaori prea dăduse frîu liber imaginaţiei ! Şi totuşi oamenii stăteau de veghe — altfel nu se putea — dar cum să zăreşti nişte luminiţe aşa de îndepărtate ?

Noroc că soarele nu pierise, nu-l spulberase nici un cataclism ; răsări curînd la celălalt orizont — un altfel de răsărit decît pe pămînt — o explozie de flăcări care te-ai fi aşteptat să incendieze toată întinderea unei galaxii...

Cît bătea de tare inima lui Ionică avea să-şi dea el seama mult mai tîrziu. Acum băiatul privea, fascinat şi încremenit. Toate erau uluitoare, toate se petreceau fulgerător, greu să le înregistreze şi să le judece o minte deprinsă cu mişcarea, aşezată aşa de milenii, a bătrînului pămînt ! Aici noaptea ţinea mai puţin de o oră, dacă o măsurai de după crepuscul şi pînă înaintea zorilor. Cînd să adormi, cînd să te trezeşti ? Şi mai era loc pentru un vis în acest răstimp ?... Nu rămînea decît să visezi cu ochii deschişi !...

Cînd erau a doua oară deasupra Atlanticului, după ce lăsaseră încă o dată în urmă America, Ionică dori să afle un amănunt foarte important pentru el :

— O să vedem România ?

— Nu-i în drumul meu.

Atît de tare se amărî băiatul, încît cosmonautul se răzgîndi :

— Am să-ţi fac un hatîr !

Vorbi ceva în cască, aşa de repede, că nu-l puteai urmări ; desigur, cerea permisiunea celor de pe pămînt să schimbe drumul prevăzut, şi totul trebuia manevrat la iuţeală : nu era timp. Pînă să mişte pîrghii, să urmărească

mișcarea indicatoarelor pe cadranele din jur, coasta Europei apăru dedesubt.

— Privește ! zise cosmonautul. Mergem în lungul Dunării ! Aici trebuie să fie Viena, aici Budapesta ; Belgradul e mai în dreapta. Acum vine Bucureștiul ! Fii atent !

Ionică privi, cu ochii mari, lipiți de geamul rotund.

— Crezi c-ai putea să-mi arăți casa noastră ? Stau în Giulești... E un bloc nou, galben, cu balcoane și cu multe ferestre...

— Prea tîrziu ! răspunse cosmonautul, care între timp transmisese un mesaj de salut poporului român. Am trecut de București !

— Nu se poate ! Văd case și blocuri dedesubt !

— Sîntem deasupra Moscovei !

— Așa repede am ajuns ?

— Am și trecut. Acum zburăm deasupra Siberiei...

Ionică își duse mîna la cap, și se schimbă la față ; tovarășul său îl privi îngrijorat :

— Nu te simți bine ?

— Mă doare puțin capul. Cred că am amețit de cînd ne învîrtim...

Da, îl durea capul, însă mai era și altceva, o tristețe care i se vedea în ochii încețoșați.

— De ce mă amăgești ? zise el, cu multă amărăciune în glas. Știi bine că, în mod obișnuit, nu poți să vezi nimic pe pămînt de la înălțimea asta ! Tu vezi ceva ?

— Nu ; dar datorită calculelor știu în orice clipă unde mă aflu.

— Atunci cum îți explici că eu văd toate amănuntele, munții, fluviile, orașele — pînă și casele ?

Cosmonautul păru încurcat :

— Poate ai ochi mai buni decît ceilalți oameni !

— Iar mă amăgești ! Nu văd cu ochii, ci cu închipuirea ! Știi ce înseamnă asta ?... Înseamnă că visez ! Da, visez și

cînd am să mă trezesc am să fiu dezamăgit că zborul meu în Cosmos n-a fost o realitate !

— Știi ceva, vorbi atunci omul de sub cască, preocupat cu multă seriozitate de frămîntarea băiatului. Visează mai departe ! Astăzi zbor eu, și tu mă vezi în vis, mîine ai să zbori tu, și-au să te viseze alții.

Ionică se învioră pe dată.

— Așa are să fie. Îți mulțumesc pentru zborul de astăzi !... Și pentru că m-ai făcut să cred în zborul meu de mîine !

— Ei, dar ce ne facem ? reluă cosmonautul, cu ochii la aparate. După două rotații cu aterizez. Va trebui să cobori îndată !

— Unde sîntem acum ?

— La Vladivostok.

— Închipuie-ți că îl și văd ! Poți să mă lansezi la București ?

— Nu-i prea ușor !

— Ei lasă ! În vis orice se poate !

— Bine... Am să calculez clipa cînd trebuie să cobori.

Cosmonautul deschise niște tabele cu diagrame, cifre și feluriți indici, care alcătuiau un păienjeniș, apăsă pe clapele unui aparat aflat în stînga sa, învîrti un mîner — aparatul prinse să zumzăie — și cîteva clipe mai tîrziu acul de pe cadran începu să oscileze, pînă se opri într-un punct. Alături se afla un cronometru, cu diametrul așa de mare, încît puteai să vezi secundarul, subțire ca un fir de păianjen și lung de o șchioapă, sărind din zecime în zecime de secundă, ceea ce îndeobște percepe greu ochiul omenesc.

— La ora zece, două minute, treizeci și cinci de secunde, precis, trebuie să cobori ! zise omul, după ce mașina de calculat îi furnizează aceste date. Mai ai cinci minute. Începi să te pregătești !

— Numai cinci minute ? Şi aş fi vrut să te întreb atîtea ! Unde sîntem acum ?

— De ce să-ţi mai spun ? Pînă să termin ajungem în altă parte.

— Aşa e ! recunoscu băiatul, cam ameţit. Dar am să te rog ceva : după ce ajungi la Moscova, vino şi la Bucureşti ! O să-ţi facem o primire foarte frumoasă !

— Am să vin cu plăcere, numai că e destul de greu !

— De ce ?

— E cam departe !...

Cît cosmonautul spusese aceste vorbe, zburaseră de deasupra Londrei pînă la Paris.

— Acum fii gata ! adăugă el. Deschide dulapul din dreapta şi ia o paraşută.

Băiatul îi îndeplini porunca.

— Dar ăsta-i un cearceaf ! Şi e ud !

— Înveleşte-te în el ! Altfel, cînd intri în atmosferă, frecarea cu aerul o să te ardă !

— Şi paraşuta unde-i ?

— Cearceaful se transformă de la sine în paraşută, la momentul potrivit.

— E foarte ud ! Şi mi-e groaznic de frig ! zise Ionică, dîrdîind.

— În curînd o să-ţi fie cald ! Pregăteşte-te !

Cosmonautul ridică braţul şi rămase cu ochiul pe acul cronometrului, care sărea ca un purice, din liniuţă în liniuţă.

— Cînd fac semn, te arunci ! Nu întîrzia nici o fracţiune de secundă !

— Mai voiam să-ţi spun...

— Acum, atenţiune... Sări !

— Am uitat să te întreb ceva...

— Sări imediat !

— Să vezi...

— Nu-i timp !...

În zăpăceala acestor clipe, Ionică nici nu mai știa ce voise să întrebe... Supunîndu-se comenzii, trecu prin peretele de oțel, care se plie pe forma lui, întocmai ca la venire, și la fel de ușor. Înainte ca învelișul să crească la loc, mai auzi glasul cosmonautului, destul de neliniștit :

— Ai întîrziat două secunde și nouă zecimi ! Ce-ai făcut ? !... N-ai să mai aterizezi la București !

— Dar unde ? întrebă Ionică.

Răspunsul nu-l mai auzi. Acum era în spațiu, învelit în cearceaful ud, care se făcuse scorțos, dîndu-i o senzație foarte neplăcută : pe de o parte cald, pe de alta frig. Și văzu din nou, întocmai ca la venire, că în loc să cadă, urca, fiindcă simțea în tot trupul truda înălțimii învinse, numai că nu urca în sus, ci în jos. Pămîntul se rotea dedesubt, luminat de soare pieziș. Desluși limpede cum planeta, rotundă, puțin turtită la cei doi poli, se învîrtea, în timp ce soarele stătea pe loc în chip de nedezmințit.

Văzu pe pămînt oceanele și continentele, umbrindu-se treptat, de la răsărit către apus. Pe măsură ce înainta în văzduh, i se părea că pămîntul se apropie de soare, mișcîndu-se lin ; pe urmă se dumeri că îl vedea mereu din alt unghi, pînă ce, la un timp, planeta noastră acoperi soarele pe deplin, și în jur se făcu întuneric adînc. Abia atunci descoperi luna în spatele său, răspîndind străluciri reci, aurii. Îndată se iviră și stelele de jur împrejur, clipind între ele și poate vorbind, fiindcă se auzea un țiuit neîntrerupt, ca o șușoteală de glasuri subțiri.

Temîndu-se că va ajunge mult prea departe de locul dorit, Ionică se strădui să se abată spre acea parte care, de pe pămînt, s-ar fi chemat apus, înotînd în Cosmos ca într-o apă cînd te dai la fund, și numai cînd crezu că își cîștigase spațiul pierdut se liniști.

Din cînd în cînd urechea lui prindea cîte o pocnitură și un hîrîit, alte ori bîzîituri, crîmpeie de muzică și glasuri în felurite limbi ; atunci înțelese că străbătea valul de unde al emisiunilor radiofonice de pe pămînt. Îi părea rău că nu înțelegea toate acele limbi, fiindcă ar fi putut să afle ultimele știri. Dar iată că, pe negîndite, în ureche îi ajunse grai cunoscut :

— Dragi copii...

Sunetele se cam învălmășeau, alte graiuri răzbăteau peste cel dintîi, astfel că nu prindea decît crîmpeie în limba lui :

— Și atunci moșul îi spuse babei... Împăratul se mînie... Baba-Cloanța își arătă dinții știrbi... Și el creștea, creștea, creștea într-o zi cît alții cresc într-un an... Dar nici zmeul nu se lăsa mai prejos... Și atunci, moșul îi spuse babei... Și baba îi spuse moșului... Împăratul se bucură foarte mult... Și moșul îi spuse babei : „Babă, știi ce m-am gîndit eu ?“...

Ionică începu să caște și adormi, în timp ce glasul subțirel și suav trecea prin văzduh, zicînd :

— Noapte bună, copii !... Noapte bună, copii !...

Din acest somn de neînvins care îl copleșise, Ionică se trezi gemînd. Îi ardea trupul, și cearceaful scorțos se usca sfîrîind. Parcă un fier de călcat, încins pînă la roșu, îl netezea pe trupul lui. Auzea un șuier neîntrerupt — ca de viscol ai fi putut să spui — și, într-adevăr, era un fel de viscol în jur, dar nu viscolul iernii, care îți îngheață inima, ci o răbufnire încinsă, năvălind ca dintr-un cuptor uriaș, o năprasnică năvală de vînt împletit cu șuvițe de foc ruginiu. Oricît de mare era suferința și spaima acestei treziri, Ionică își dădu seama că intrase de mult în atmosferă, și căldura ucigătoare lua naștere din frecarea aerului cu cearceaful care îi învelea trupul, spre norocul lui. Fiindcă țesătura ciudată avea însușirea să nu ardă, altfel de mult s-ar fi făcut scrum ; ba încă îl apăra și pe el îndestul, dovadă că rămînea viu.

Băiatul socoti că, după o asemenea călătorie, e dator să înfrunte bărbătește acest moment neplăcut, și strînse din dinți. Frigea rău, dar nu mai avea mult. Pămîntul se apropiase acum ; dacă nu l-ar fi văzut limpede cît era de rotund, l-ar fi luat drept un talger bombat, ca un scut.

Se întindea o mare albastră dedesubt, și în mijlocul ei o fîșie de pămînt, avînd forma unei cizme cu tocul cam ascuțit. O insulă — în vîrf — părea un pietroi căruia cizma se pregătea să-i dea vînt. Ionică recunoscu peninsula Italiei, ceea ce dovedea că el cîștigase spațiul în sensul dorit, dar înotase prea mult spre apus. Acum, fiind tîrziu să

mai schimbe din drum, se bucură că, deşi nu ajungea la Bucureşti, cel puţin nu nimerise la pol, sau într-un loc cu totul necunoscut.

Peninsula se mărea între timp, mîncînd din mare cîte un pic, pînă cînd apa înspre răsărit dispăru. Băiatul îşi dădea seama că ateriza în Italia, pe coasta ei de apus. Apoi deslușì munţi, un rîu care mergea de la miazănoapte către miazăzi, şi pe malurile lui un oraş luminat viu de soare — ce putea fi decît Roma ? — cu cupole sticlind...

În aceeaşi clipă, fără să-şi dea seama cum, cearceaful i se desfăşură de pe trup, rămase în urmă, se lăţi, se umflă, şi numaidecît Ionică simţi o smucitură care îl ameţi puţin. Îndată după aceea viteza scăzu, aerul se răcori şi începu să-l mîngîie blînd. Cînd se dezmetici, văzu o împletire de sfori, de care nici măcar nu ştiuse pînă acum, trecîndu-i peste piept, pe sub subsuori, şi sfîrşindu-se în marginile cearceafului, de jur împrejur. Era o parașută — ceea ce puteai să vezi şi limpede, şi numaidecît.

Mersul spre pămînt decurgea acum lin, şi nici nu mai ţinu mult. În mijlocul oraşului se desena un cerc, ca o arenă de circ, şi Ionică se îndrepta drept către mijlocul lui, ca şi cînd ar fi ţintit. Ar fi putut prea bine să fie un teatru în aer liber, fiindcă începea să se deslușească un fel de scenă, iar în faţa ei bănci cu oameni mulţi...

Şi pînă să se dumirească pe deplin, şi pînă să se dezmeticească, se pomeni căzînd drept pe o bancă de marmură, între doi inşi foarte ursuzi, care nici nu băgară de seamă venirea lui.

În schimb, altul aflat în faţă, un bătrîn voinic, cu obrazul desenat în linii apăsate, cu o barbă albă, cam rară, lăţită în fuioare pe piept, fără să-i acopere pe deplin colanul scînteietor de la gît, de care atîrna un crucifix de argint, întoarse capul, privind curios cum Ionică îşi împă-

turea paraşuta cu grabă, ca să nu-i supere pe cei doi vecini aşa de ursuzi.

— Asta-i o paraşută ! exclamă, foarte tulburat, bătrînul din faţă.

Avea părul alb de tot, pleşuv deasupra unei frunţi late, dar în părţi mai bogat, căzîndu-i peste urechi şi amestecîndu-se cu barba. Ochii lui arătau o tristeţe veche, de mult împăcată, ca şi zîmbetul împietrit în colţul gurii, parcă de veacuri.

— Ai coborît teafăr ? reluă el, însufleţindu-se, cu o lumină nouă pe faţă.

— După cum vezi !

— Eu am desenat de mult o paraşută, aproape ca asta, numai că n-am apucat s-o fac niciodată.

— Dar cine eşti tu ? întrebă Ionică.

— Leonardo !

— Da Vinci ? Tu ai pictat-o pe Mona Lisa !

— Între altele ! răspunse bătrînul, înfoindu-şi barba.

— Bine că te-am întîlnit ! Tare vroiam să te întreb : de ce are Mona Lisa zîmbetul strîmb ?

Bătrînul ridică din umeri :

— Nu-mi aduc aminte ; tabloul nu mai e de mult la mine. Zîmbetul strîmb spui ?

— Da ; un zîmbet foarte ciudat.

— Nu se poate ! Am lucrat patru ani la el ; am pus mai multă osteneală decît pentru altele. Îţi închipui că altfel nu puteam să dau ochii cu seniorul del Giocondo, soţul acelei doamne din nobilimea înaltă.

— Ba da ! stărui băiatul. Pot să jur, fiindcă de părerea mea este o lume întreagă !

În faţa acestei afirmaţii, bătrînul nu mai avea ce face.

— Aşa o fi, dacă zici ! Dar habar n-am avut !

— Nu-i făcut înadins ?

— Nuu !... Înseamnă că am greşit !

Lui Ionică nu-i prea venea să creadă într-o asemenea afirmație, dar ca să mai stăruie ar fi însemnat să se arate rău crescut. Deci, lăsîndu-l pe Leonardo deocamdată, socoti că-i cuviincios să spună o vorbă celorlalți vecini, și se întoarse mai întîi spre acela din dreapta.

Era și el tot bătrîn, cu părul alb scăpîndu-i de sub tichia neagră, cu ochii adumbriți, cu gura crispată, cu multe semne de amărăciune pe față. Omul, absent la cîte se petreceau în stînga și-n dreapta, meșterea ceva la o busolă străveche, în cutie de lemn, mîncată de cari — așa de mare, că abia o putea ține pe amîndoi genunchii, de sub care porneau carîmbii unor cizme grosolane și unsuroase. Atît după acest instrument, cît, mai ales, după mirosul veșmintelor sale, duhnind a catran și pește sărat, Ionică înțelese că vecinul din dreapta era marinar.

— Bună ziua ! îi zise, cercetîndu-l cu multă mirare. Ești navigator, după cîte pot să-mi dau seama. Ce cauți pe uscat ? Unde-i corabia ta ?

Omul rîse amar :

— Corăbiile mele ?... De mult mi s-au înecat !

— Cine ești tu, dar ?

— Cristofor Columb mi se spunea !

Ionică icni și făcu ochii mari :

— Chiar vestitul navigator ? Cel care-a descoperit America ?

În loc să răspundă, vecinul scoase din buzunar o țigară cît toate zilele, o aprinse și începu să pufăie, învelindu-se în nori albaștri de fum. Abia pe urmă zise, scîrbit, arătînd țigara :

— Am descoperit-o, dar uite cu ce m-am ales !

Oricît era el de ursuz, vecinul, Ionică îl sorbea din ochi, fermecat :

— Nici nu-mi vine să cred că ești tu !... Ce cauți aici ?

— Sînt martor.

— Martorul cui

— Al lui Ptolomeu.

Băiatul clătină din cap; poate navigatorul își bătea joc de el, altfel ce-ar fi putut să înțeleagă din vorbele acestea fără noimă și cam nesărate? Pînă una, alta, găsi potrivit să-l lase în pace, și se întoarse spre vecinul celălalt.

Tot bătrîn și el și, după înfățișare, după mirosul de pește sărat și catran — tot marinar. Era un om slab, cu obrajii supți, cu mustață neagră, cu ochii duși în fundul capului, întristați. Întreg chipul lui arăta nemulțumirea și suferința fără alean. Abia acum, venind prilejul să-l privească mai bine, Ionică văzu că avea un picior de lemn, pe care-l ținea întins țeapăn sub banca din față. De gît îi atîrna, prins cu o curelușă, un ochean lung, de alamă coclită, nelustruit de mulți ani.

Îndată ce simți privirea băiatului, omul ursuz, care ascultase înciudat convorbirea de adineaori, cu Leonardo, se făcu și mai aspru.

— Mie să nu-mi vorbești de surîsul cucoanei ăleia, că ea n-avea altă treabă decît să stea la pozat, pe cînd alții, rămași fără hrană și fără apă pe cel mai mare ocean, mîncau garniturile de piele de pe catarg!

— Fii pe pace! îl liniști băiatul. Cu surîsul Giocondei am lămurit treaba, măcar în parte.

— Nu știu; nu mă pricep! Mie nu-mi surîd femeile niciodată!

— Dar cine ești tu?

— Sînt nobilul portughez Fernand de Magalhaes, numit de unii, nu știu de ce, Magellan!

— ...Care-a făcut ocolul pămîntului?

— Nu pînă la capăt! Foloasele le-au tras alții.

— Ia te uită ce de oameni vestiți v-ați adunat! Tu ce cauți aici, dacă-mi îngădui a te întreba?

— Sînt martor! răspunse întrebatul.

— Şi tu ! ? Martorul cui ?

— Tot al lui Ptolomeu.

— Dar ce se întîmplă aici ?

Cei doi — din stînga şi din dreapta — tăcură posaci. În schimb, răspunse Leonardo :

— Se judecă procesul astronomilor eretici !

— Cine-i judecă ?

Bătrînul se uită cu coada ochiului într-o parte şi-n alta, apoi îşi duse un deget la gură şi şopti tainic :

— Inchiziţia !...

*

* *

Asupra acestei clipe, din faţă izbucni o cîntare, pe cît de dulce, pe atît de impetuoasă — glasuri de copii, cristaline, însoţite de trompete care sunau cu autoritate. Toată lumea se ridică în picioare, iar unii începură să se închine smeriţi, cu capul în pămînt. Ca să vadă mai deslușit, fiindcă era mărunt pe lîngă cei din jur, Ionică sări pe bancă, şi-abia acum avu răgazul să-şi dea seama unde se află.

Se afla într-o arenă, aşa cum se desenase ea încă de sus — poate chiar vechiul Forum roman, lucrat numai în piatră albă şi marmură. În faţă, ceea ce la început bănuise a fi o scară de teatru era doar un podium larg, avînd în fund un al doilea nivel, mai înalt, la care duceau trepte de porfir, îmbrăcate într-un covor bogat, roşu pe mijloc, pe margini cu benzi aurii.

Acolo sus, sub un baldachin de catifea purpurie, cu ciucuri de argint, se vedea un jilţ larg, suflat în aur, sau poate chiar de aur masiv, cu perne vişinii, de bună seamă umplute cu puf. Spătarul, bătut cu pietre de preţ — smaralde şi rubine — avea deasupra ochiul lui Dumnezeu, într-un triunghi, aşa cum e închipuit.

Pe podiul de jos, în dreapta, şedeau, probabil mai de mult — dar Ionică îi vedea abia acum — prelaţi în veşminte roşii, fiecare în jilţul lui aurit, nu aşa de bogat ca jilţul de sus.

În stînga, făcînd simetrie prelaţilor, apărea o mare pată neagră. Erau tot oameni, unul lîngă altul, în sutane negre pînă la pămînt, de nu li se vedea nici vîrful ciubotelor, cu cagule trase peste faţă, de nu li se vedeau decît ochii, prin tăieturi ca de mască — nicidecum gura şi nasul.

La mijloc, între cele două pete, se afla o masă îmbrăcată în pînză neagră, şi în spatele ei stătea un om mai voinic decît toţi ceilalţi. În îmbrăcămintea lui se amestecau cele două culori, fiindcă avea straie roşii, ca prelaţii, iar pe deasupra o sutană neagră, descheiată în faţă. La obraz era tot rumen, însă cu trăsături mult mai aspre decît ale tuturor celorlalţi.

Dacă oamenii din stînga erau inchizitorii — cei puşi să vegheze cu străşnicie asupra credinţei şi dogmelor ei, ca nu cumva cineva să le calce — apăi, fără îndoială, cel din mijloc nu putea fi decît maimarele lor, în mod vădit cel mai îndîrjit şi mai aspru.

Toţi aceştia se ridicaseră acum în picioare, împreună cu întreaga suflare acolo de faţă. Ionică descoperi oameni cu cele mai felurite înfăţişări, mai toţi vîrstnici, unii foarte bătrîni : care tunşi chilug, care cu clăi uriaşe de păr, care cu peruci, purtînd şi peplumuri antice, şi togi romane, şi cămăşi de zale, şi armuri de cavaler — îmbrăcăminte din toate veacurile, cum nu poţi să vezi decît la muzeu.

Îndată, în dreapta estradei, se stîrni mişcare ; prelaţii se traseră în lături, făcînd loc, şi printre ei trecu un şir de copii în rochiţe albe, cu aripi de îngeri, intonînd acea cîntare suavă şi năvalnică totodată. În urma lor veneau patru călugări, în sutane măslinii, ducînd pe umeri o

lectică de aur, iar după aceea, un alt șir de copii, suflînd în trîmbițe de argint.

În fața scărilor de porfir lectica fu lăsată jos și, în timp ce prelații se înclinau pînă la pămînt, din ea pogorî un om, care putea să semene și c-o femeie, gras, rotofei, îmbrăcat în odăjdii albe, țivite și împodobite în toate chipurile cu fir și cu șnur de aur și de argint. În cap, noul venit avea o mitră țuguiată, împodobită cu cruciuliță în vîrf, în rest bătută cu diamante și alte pietre de preț, unele verzi, altele sîngerii.

Înconjurat de copiii îmbrăcați îngeri, învăluit în cîntări, omul în odăjdii prețioase urcă anevoie scările și, ajuns sus, se așează în jilț, adîncindu-se cu un oftat în pernele de puf.

— Cine-i ? întrebă Ionică.

Leonardo întoarse capul spre el și-i șopti :

— Cardinalul !

— Ce spui ? !

Băiatul își lungi gîtul și căscă ochii să vadă mai deslușit. Dar cum depărtarea pînă acolo era destul de mare, se aplecă spre vecinul din stînga și, după ce îi ceru voie politicos, îi luă ocheanul de după gît. Era un ochean bun, cu toată vechimea lui — și descoperise atîtea lumi !

Acum îl vedea pe cardinal cum ar fi fost la un pas, chiar în fața lui ; îl vedea limpede cum gîfîia de urcuș, cu ochii pe jumătate închiși. Apoi cardinalul făcu un semn cu cîrja asupra întregii mulțimi ; prelații își îndreptară spinările, se așezară în jilțuri, la fel făcură și inchizitorii, și mulțimea de jos — nobili, cavaleri și oameni de rînd. Rămase în picioare numai marele inchizitor. Iar acesta, după ce se uită fioros la publicul felurit, porunci :

— Să fie adus Ptolomeu, primul învinuit între astronomii eretici !

Un prelat se ridică numaidecît.

— În ceea ce îl privește pe Ptolomeu — zise el, cu mîinile împreunate pe piept — socotesc că învinuirea nu este chiar dreaptă, iar termenul de eretic e prea dur !

Marele inchizitor se stropși :

— Ne-am adunat aici ca să judecăm ! Adevărul va ieși la lumină și dreptatea va triumfa. Învinuitul să fie adus !

Din stînga — între doi oameni în sutane negre, cu chipul acoperit, avînd, ca ostașii, halebarde în mîini — intră mergînd repede, cu pași mici și tîrșiți, un bătrîn uscat, tuns în cap, cu obrazul ușor umbrit de țepi suri. Era îmbrăcat cu peplum grecesc și ținea la subsuoară un ceaslov, legat în piele roasă și decolorată de timp.

— Tu ești Ptolomeu și spui că pămîntul e rotund ! i se adresă aspru marele inchizitor. De unde știi ?

Bătrînul nu se fîstîci :

— Am felurite dovezi...

— Să le auzim !

— Păi, mai întîi și mai întîi, umbra pămîntului pe lună este rotundă, după cum s-a văzut.

— Nu-i o dovadă ! Tot rotundă ar apărea, chiar dacă pămîntul ar fi ca un disc.

— A, nu ! se împotrivi bătrînul. Marginile umbrii, cercetate de mine ani mulți...

Și învinuitul dădu să deschidă ceaslovul lui. Marele inchizitor nu-i îngădui :

— Noi sîntem apărători ai credinței, și nu astronomi ! Să nu ne arăți dovezi care nu se pot pipăi !

— Am și altfel de dovezi. Martorii mei vor adeveri că, mergînd spre apus, ajungi la răsărit, ceea ce arată limpede că pămîntul e rotund !

— Să-i auzim !

— Primul e Cristofor Columb.

— Să vină ! porunci marele inchizitor, încruntîndu-se și mai mult.

Vecinul lui Ionică se ridică, lăsă busola pe banca de marmură și se duse, ursuz. După ce jură că va spune numai adevărul în fața lui Dumnezeu, care veghează de sus, fu luat la întrebări, foarte din scurt.

— Cardinalul doarme! observă Ionică, privind prin ocheanul care dezvăluia orice amănunt.

Era limpede că dormea, ba încă adînc, cu pleoapele grăsuțe și lucioase palpitînd, cu nările umflîndu-se cînd trăgea aer în piept, cu buzele dezlipindu-se, ca o supapă, la fiecare expirație. Dac-ai fi fost aproape, desigur că l-ai fi auzit sforăind.

Vorba băiatului, spusă cam tare, stîrni îngrijorarea lui Leonardo, care se întoarse și-i făcu semn să tacă :

— Sst! Să nu te-audă și alții!

— Dar dacă doarme?!

— Nu doarme! Stă de vorbă cu Dumnezeu!

— Fugi de-aici! Tu crezi?

Leonardo îi făcu cu ochiul, și în colțul gurii lui se ivi un zîmbet cam strîmb, zîmbetul neîncrezător și ironic pe care i-l pictase Giocondei.

— Nu crezi! zise Ionică. Și nici ea nu credea! Acum am înțeles!

În clipa aceea, cineva din spate puse pe umărul lui o mînă grea și foarte osoasă, făcîndu-l să înlemnească.

— Ești curajos, băiete! se auzi un glas, înainte ca Ionică să se reculeagă.

Un om îi zîmbea trist, dar cu dragoste, și zîmbetul părea nefiresc pe fața lui neînchipuit de chinuită și aspră. Temîndu-se de o cursă, băiatul socoti prudent să se apere :

— Dacă aici se caută adevărul, eu nu pot să mint! Doarme, asta-i! Îi trage la aghioase!... Poate că și visează, dar că vorbește cu Dumnezeu, să creadă alții!

— Nu există Dumnezeu! zise omul, mînios, ridicînd glasul.

În jur se stîrni freamăt; vecinii se trăgeau în lături, cu capul în pămînt, să n-audă și să nu vadă. Între timp, omul, a cărui mînie creștea de la o vorbă la alta, continua, revoltat, cu glasul din ce în ce mai slobod :

— Nu există Dumnezeu, nu există Fecioara Maria, nu există Duhul Sfînt, nici sfinți, nici nimeni !

— Blasfemie, blasfemie ! șopteau în jur glasuri înspăimîntate.

Dar omul, odată dezlănțuit, sări pe bancă și începu să urle :

— Nu există cer, nici rai, nici iad — nimic !

Adunarea încremeni : lumea de jos, cei de sus, prelații și inchizitorii, copiii înveșmîntați în îngeri — numai cardinalul își dormea mai departe somnul tihnit. Judecata se opri.

— Giordano Bruno ! tună marele inchizitor. Sînt abia treizeci de ani de cînd ai fost ars pe rug, tot aici ! Vrei să te ardem din nou ?

— În dogmele voastre nu scrie că omul poate să moară de două ori, așa că n-o să aveți cum ! răspunse omul din spatele lui Ionică, el fiind Giordano Bruno, și nu altul. Dar chiar dacă ar fi să mă mai ardeți o dată, eu tot am să spun că mințiți !

Inchizitorii și cardinalii spumegau, ceea ce numai Ionică putea să vadă deslușit, cu acel ochean care mărea foarte mult. Între ei se stîrniră șoșote — se sfătuiau, desigur, încolțiți. Pe urmă, marele inchizitor zise mai blînd :

— Giordano Bruno, de tine au să aibă grijă flăcările iadului. Dar, pînă una-alta, rogu-te, îngăduie-ne să continuăm judecata !

— Poftiți ! Sînt și eu curios !

Fu reluat interogatoriul lui Columb care, pînă să se stîrnească zarva, povestise călătoria sa, descurajarea echi-

pajului, revolta și toate celelalte, cunoscute și de fețele bisericești, nu numai de laici.

— Totuși — reluă marele inchizitor, referindu-se la povestirea lui — ca să pornești pe mări, la un asemenea drum, înseamnă că ai avut o credință !

— Bineînțeles ! Am crezut cu tărie că pămîntul este rotund.

— Și în credința ta nu te-ai bizuit pe Dumnezeu ? Nu ai invocat numele lui, spre a-i convinge pe cei care nu credeau în planul tău, socotindu-l nesăbuit ?

— Nu ! I-am convins că totul se înfățișa foarte simplu și că nu era nevoie decît de un gest hotărît !

— Dar cum ? stărui inchizitorul, fără să se dea învins. Desigur, tot cu ajutorul Dumnezeului nostru cel bun !

Navigatorul bägă mîna în buzunarul surtucului și scoase un ou de găină :

— Iată cum !

O dată cu această vorbă, turti neșovăitor capul oului pe masa inchizitorului. Atunci, prin coaja spartă își făcu loc un puișor auriu, care începu să piuie privind cu mirare în jur.

Columb se fîstîci :

— Îl port cam de multă vreme cu mine !...

Puișorul făcu doi pași pe masă, bătu din aripile-i neînvățate, privi întrebător, apoi începu să ciugulească pînza neagră...

Rămase dovedit că pămîntul e rotund ; nu se mai socoti trebuitor să fie interogat Magellan, martorul următor. Ptolomeu fusese învinuit de pomană, cum avu grijă să spună încă o dată prelatul care îi luase apărarea la început.

— Credința lui este adevărată — zise el în încheiere — fiindcă nu contrazice Sfînta Scriptură ! Mai rămîne să arate în fața inchiziției și bisericii că pămîntul e centrul lumii, așa cum l-a făcut Dumnezeu !

Ptolomeu se înclină cu smerenie.

— Nu numai că asta-i credința mea, dar am și dovedit-o în toate scrierile mele !

— Ți se ridică învinuirea de erezie ! zise inchizitorul.

Apărătorul adăugă, după ce luase încuviințarea prelaților :

— În numele bisericii, te numim astronom divin ! Poți să te întorci în rai, învățatule Ptolomeu ! Umblă cu bine !

Tocmai atunci cardinalul se trezi ; aflînd unde ajunsese judecata, dori să dea binecuvîntarea sa astronomului. Ptolomeu urcă scările și îngenunche la picioarele lui.

— Cum e în rai ? îl întrebă înalta față bisericească, scuturîndu-și somnul.

— Foarte bine ! Răcoare, parfum, cîntec de păsărele...

— Pe naiba ! exclamă Ionică, de la locul lui.

În spate, Giordano Bruno începu să rîdă în hohote, așa de caraghioasă i se părea născocirea astronomului. Dacă văzu că nimeni nu-i dă ascultare, băiatul se întoarse spre el — și rîseră amîndoi, petrecînd împreună nevoie mare, pînă la sfîrșitul scenei.

Între timp, spre a fi pe placul cardinalului, Ptolomeu se străduia să descrie un rai pe care — ce mai încoa', încolo — nu-l văzuse decît cu închipuirea :

— Va să zică, răcoare, parfum, cîntec de păsărele, munți de pilaf cu duiumul...

Cardinalul se încruntă :

— Munți de pilaf ?... Ți-ai îngăduit să sări gardul în raiul mahomedanilor !

— Așa e ! mărturisi astronomul. Am căzut în ispită, dar miroseau frumos orezul și seul !

— Nu-i toată vina a ta ! Mahomed e un șiret, ca toți orientalii... În orice caz, pentru partea ta de vină, îți dau două săptămîni purgatoriu !

— Merită ! se învoi Ptolomeu.

Pe tonică îl durea ceafa de rîs... Tocmai atunci copiii-îngeri suflară în trîmbiți, spre a se deschide porțile purgatoriului, iar pe urmă fu strigat învinuitul care urma la rînd :

— Copernic Nicolai !

Intră, între gărzi mai strașnice decît cel dinaintea lui, un bătrîn îmbrăcat în negru, avînd doar legătura de la gît albă. El se opri în fața judecății, adus de umeri, sfios, modest, dar demn și cu o mare hotărîre lăuntrică, vizibilă pe fața ca pergamentul îngălbenit de timp. Ducea și el sub braț o carte, în legătură bogată.

— Voi, nemții, în cap cu Luther, săpați temelia credinței ! începu inchizitorul, aspru.

Bătrînul îl întrerupse :

— Eminența voastră face o greșeală ! Sînt polonez, nu neamț, fapt pe care vreau să nu-l încurce nici lumea, nici judecata de astăzi !

— Dar tot eretic ! Tu spui, împotriva lui Ptolomeu, căruia i-am recunoscut dreptatea, că pămîntul se învîrtește în jurul soarelui !

— Întocmai ! Asta-i credința mea !

— Leapădă-o !

— Peste putință ! Chiar dacă m-aș lepăda, de frică, ea rămîne scrisă în cartea asta.

— Fiindcă ești mort, nu te mai putem arde pe rug, dar o să-ți ardem cartea !

— Rămîn altele !

— O să le adunăm și o să le ardem pe toate !

— Rămîn urmașii !

— Aici am vrut s-ajung ! scrîșni marele inchizitor, cu satisfacție. Dar... *o să-i ardem !* Aduceți-l pe Galileo Galilei, sub strajă !

Cu ocheanul la ochi, Ionică tremura, tulburat cum nu fusese pînă astăzi. Nu se aşteptase să vadă atîţia oameni iluştri adunaţi laolaltă.

Bătrîn era Ptolomeu, bătrîn Copernic, dar mai bătrîn decît toţi se vădi sărmanul Galileo Galilei, care intră împovărat de cei şaptezeci de ani ai săi şi de lungile procese pe unde îl tîrîseră inchizitorii, cardinalii şi papii.

— Galileo Galilei, îl cunoşti pe acest eretic, numit Copernic şi Nicolai, ca şi cum ar fi adevărat creştin ?

— Da ! Îl cunosc de mult !

— Cunoşti învăţătura lui ?

— Din scoarţă-n scoarţă şi în amănunt !

— Crezi în ea ?

Bătrînul şovăi :

— ...Da !

— Mai tare ! strigă Ionică de la locul lui.

Marele inchizitor scrîşni :

— Pe ce se bizuie învăţătura lui eretică ştii ?

— Numai pe logică şi pe bun simţ.

— E prea puţin !

— Recunosc că eminenţa voastră are dreptate, interveni, modest, Copernic. De-aceea am prelungit aşa de mult meditaţiile şi nu mi-am publicat tratatul decît în pragul morţii. Mi-a lipsit un instrument, ca să pot întări teoria mea prin observaţii

— Aşa e ! încuviinţă bătrînul Galilei.

Copernic se întoarse spre el :

— Dar tu ai construit un telescop !

— Adevărat ! Un telescop care măreşte de treizeci de ori !

Prin rîndurile prelaţilor şi inchizitorilor trecu un freamăt.

— Blasfemie ! răcni acuzatorul. Lumea trebuie privită în mărimea lăsată de Dumnezeu !

Copernic urmă, apropiindu-se mai mult de bătrînul Galileu :

— Și ce-ai văzut prin telescopul tău ?

— Că învățătura ta e adevărată ! Pămîntul se învîrtește în jurul soarelui !

Se stîrni mare tumult ; se auzeau glasuri : „Blestem, erezie ! Doamne, apără-ne !"

Cardinalul, care adormise iarăși, tresări speriat în jilțul său. Roșu de mînie, marele inchizitor se repezi amenințător la bătrînul astronom :

— Pămîntul se învîrtește în jurul soarelui ?! Poți să repeți această erezie ?

Galileo Galilei își lăsă umerii în jos :

— Sînt tare bătrîn !

— Poți să repeți ?

— Nu mai am mult de trăit...

— Îndrăznești să repeți ce-ai spus ?

După o pauză lungă, bătrînul răspunse, istovit :

— Nu !

Se auzi un murmur de satisfacție. Marele inchizitor rînjea mulțumit, prelații înclinau din cap, liniștiți, cardinalul, acum odihnit, prinse să se foiască în jilț. Ionică, în schimb, rămăsese paralizat de indignare, încît nu putea scoate un cuvînt. Îl auzi în spatele lui pe Giordano Bruno scrîșnind din dinți. În față, Leonardo era trist și parcă îmbătrînise mai mult.

— Îngenunchează și leapădă-te ! îi porunci marele inchizitor astronomului învins.

Acesta se apropie șovăind de masă ; o evanghelie legată în aur fu adusă, și i se puse în față. El îngenunche, tremurînd, își așeză mîinile pe carte, și, cu multă suferință în glas, zise, ținînd fruntea plecată :

— Eu, Galileo Galilei, astronom din Florența, în vîrstă de șaptezeci de ani...

Ionică asculta împietrit, îndurerat pînă în fundul inimii, lunga și jalnica lepădare a bătrînului :

— ...Am fost judecat necruțător sub bănuiala de erezie, deoarece am crezut și am susținut că soarele e nemișcat și e centrul lumii, iar pămîntul se învîrtește, și nu e centrul lumii. De aceea, vrînd să șterg din spiritele eminențelor voastre și a tuturor creștinilor asemenea cumplită, dar îndreptățită bănuială, mă lepăd cu scîrbă, și blestem greșelile mele spuse mai înainte, împreună cu orice altă erezie și greșeală. Amin !...

Un suflet cinstit nu putea să îndure această rușine. Ionică se năpusti înainte, sărind din bancă în bancă, îmbrîncind lumea, și nu se opri decît la masa în fața căreia stătea îngenunchеat astronomul :

— Ridică-te și spune !

— Ce să spun ?

— Ce-i în gîndul tău acuma !

— Nu pot... Nu mai am de trăit multe zile.

— Atunci am să spun eu ! zise băiatul, cu hotărîre.

Și uitîndu-se semeț la mulțimea prelaților și inchizitorilor, bătu cu piciorul în pardoseala de marmură.

— Și totuși se învîrtește ! strigă el, cît îl ținea gura.

Lemnul uscat se aprinde și arde trosnind, ridicînd vîlvătăi de jur împrejur...

Cum ajunsese aici ? Îndată după acel cuvînt !...

...Îndată, gărzile îl și înșfăcaseră. Inchizitorii și prelații se năpustiseră spre el. Pînă și cardinalul se ridicase din jilț, tremurînd de mînie... Dar să ne întoarcem la clipa aceea.

— De unde știi ? scrîșni în obrazul băiatului marele inchizitor, arătîndu-și dinții și măselele pînă în fundul gurii.

Ionică bătu mai îndîrjit cu piciorul.

— Dacă vă spun că se învîrtește, se învîrtește ! Ce să mai lungim vorba !

Fața marelui inchizitor se ascuți, se alungi, ca și cum ar fi fost de plastilină, dinții se prefăcură în colți, și deodată el luă întru totul înfățișarea lupului din pădure.

— De unde știi ?

— Am văzut cu ochii mei !

— Cumplită erezie ! răcneau inchizitorii.

— Cruțați-l ! E nebun ! ziceau prelații.

Băiatul scutură capul :

— V-ar conveni, dar nu sînt nebun ! Pot să vă răspund limpede la orice întrebare. Pot să spun tabla înmulțirii. Pot să vă demonstrez teorema lui Pitagora, dacă știți geometrie.

— Dar cum poți dovedi că pământul se învîrtește în jurul soarelui ? răcni lupul, cu glasul inchizitorului.

— Ce să mai dovedești ceva care se vede cu ochii, limpede ca lumina zilei ?

— Cine a putut să vadă această erezie ?

— Eu, cu ochii mei ! Abia mai adineaori am venit din Cosmos !

Asemenea blasfemie întrecea puterea de judecată a inchizitorilor. Începură să se clatine, bezmetici — și ei, și prelații — ridicînd mîinile spre cer, rugînd îndurarea Domnului unii, alții chemînd focul iadului, ca să cureţe pata de pe Evanghelie. Se auzeau glasuri și gemete :

— Cosmosul e împărăția lui Dumnezeu !

— Ai îndrăzneala să spui că te-ai ridicat de pe pămîntul hărăzit muritorilor ?

— Ai încălcat dogmele !

— Ai profanat căile Domnului !

Cu greu izbuti să facă liniște maimarele inchizitorilor.

— Știi ce te așteaptă ? întrebă el, clănțănindu-și colții, gata să sfîșie.

— Știu !

— Ai o singură scăpare ! Leapădă-te de erezie cu mîna pe Evanghelie !

— Nu mă lepăd !

— Să fie ars pe rug ! hotărî inchizitorul.

Cardinalul se ridică și, îndeplinind semnul binecuvîntării asupra tuturora, înălță ochii spre cer :

— Facă-se voia Domnului !

Copiii începură cîntarea lor, cu glasurile cristaline...

*

* *

Așa ajunsese aici...

De jur împrejur se ridica o perdea de fum care îi închidea vederea asupra lumii ; deslușea numai cerul și soa-

rele, la zenit, arzîndu-l în creștet și pătrunzîndu-i adînc în trup. Cîntarea copiilor se mai auzi un timp, apoi îi luă locul un amestec de pîlpîiri și trosnituri — și din perdeaua de fum începură să crească flăcări, dansînd.

Vru să se miște, dar nu izbuti ; simți frînghiile sugrumîndu-i carnea, peste brațe, peste mijloc, peste piept, strivindu-l cu spatele într-un stîlp : era țintuit.

Fumul se îngroșa, se ridica mai sus, pînă ce se învîrteji deasupra, acoperind cerul ; lumina albă a zilei se stinse ; în locul ei năvăli, pîlpîind, jucînd, lumina flăcărilor, roșie, cu șuvițe negre, violete, galbene, portocalii...

Deodată, în acest cerc de foc, unde nu mai avea ce să caute nici măcar un fluture rătăcit, Ionică auzi lîngă el pe cineva suspinînd. Era un suspin omenesc, trist și plăpînd. Sucindu-și greu gîtul în legături, băiatul întoarse capul, și alături văzu alt stîlp. Iar de stîlpul acela, pe care flăcările aveau să-l împresoare curînd, era legată o fată, abia-abia mai răsărită decît el, o țărăncuță bălaie, cu obrazul plin de lacrimi amestecate cu fum.

— Cine te-a pus pe rug ? întrebă fata.

— Inchizitorii și cardinalii.

— Dar ce-ai făcut ?

— Am spus că pămîntul se învîrtește în jurul soarelui.

— Cum poți să crezi una ca asta ?

— Fiindcă l-am văzut !

Ea clătină din cap :

— Au dreptate să te ardă ! Ești, într-adevăr, eretic !

— Dar pe tine cine te-a condamnat ?

— Englezii !

— De ce ?

— Din răzbunare ! Nu pot să ierte Franței că nu i-a primit drept stăpîni.

Ionică se smuci în frînghii și întoarse capul mai mult, s-o poată vedea deslușit.

— Tu ești Ioana d'Arc !

O pală de flăcări trecu printre ei și atinse obrazul fetei. Ea răspunse gemînd :

— Da. Sînt Ioana d'Arc !... Te arde ?

— Nu ; doar că mi-e cald.

— Și mie la fel... Credeam că se moare mai greu !

— Numai că trebuie să știi pentru ce mori ! zise Ionică.

Apoi se aplecă spre ea și-o întrebă mai încet, deși nu putea să-i asculte nimeni aici :

— Mie poți să-mi spui : e adevărat că ai auzit glasuri din cer ?

Fata clătină din cap :

— Da' de unde ! Se auzeau numai păsărelele, în pomi !

— Atunci de ce-ai mințit ?

— Altfel nu mă puneau în fruntea armatei ! Cine să aibă încredere într-o biată păstoriță ca mine ?

— Dar regele vostru putea să te apere acum !

— E un biet nevolnic !

— De ce-ai luptat pentru el ?

— N-am luptat pentru el !

— Atunci, pentru cine ?

O altă flacără trecu printre ei, biciuindu-le obrajii.

— Pentru Franța ! răspunse fata.

— Dacă-i așa, ești o fată vitează !

Ea întoarse capul spre el, mișcată de aceste vorbe, să-i mulțumească, și atunci Ionică văzu că avea în păr o floare albă, care pălea de dogoarea flăcărilor.

— De ce ți-ai pus floarea asta în păr, tocmai astăzi ?

— Fiindcă sînt tînără și-mi place viața !

Se ofileau amîndouă — și floarea și fata — și astfel, murind împreună, sfîrșitul lor era parcă și mai nedrept, și mai tragic. Băiatul se smuci în legături și izbuti să-și elibereze brațul. Voia să scape măcar floarea albă, s-o

arunce în afara flăcărilor și-a perdelei de fum — poate se găsea cineva s-o ridice și s-o pună într-o cană cu apă.

Nu izbuti decît pe jumătate : luă floarea din părul fetei, dar mai departe nu-l ascultă brațul. Rugul se încinsese deodată, și începu să se prăbușească. Nu se mai vedea fata...

O pală de foc atinse petalele albe, ofilite, și ele reînviară, făcîndu-se roșii ca flacăra. Ionică ținea floarea în mînă, o privea și nu-i venea să creadă că-i o floare adevărată... Lemnul rugului trosnea, buștenii aprinși se rostogoleau, ridicînd scîntei care, înainte de a pieri, alcătuiau constelații noi pe cerul de fum...

Nu, nu-l ardea ! Focul nu avea puterea să-l mistuiască, dar dogoarea lui îi chinuia trupul istovit, strîns în frînghii. Își lăsă capul în piept și gemu :

— Mi-e cald !

Fumul îi intra în plămîni. Gîfîi :

— Mă înăbuș !...

Atunci, în flăcări, dar neatins de ele, se desluși chipul mamei, îndurerat, privind la el cu o milă sfîșietoare. Îi simți pe frunte mîna răcoroasă.

— Tare dogorești, dragul mamei !

Din toate suferințele, tristețea și deznădejdea îl chinuiau cel mai tare. Și-atunci, înfrîngînd în el slăbiciunea, Ionică strînse cîtă putere era în stare să mai adune și zise încet, dar cu bărbăție :

— Nu-i nimic, mamă ! Am puțină temperatură !...

Apoi flăcările învăluiră, necruțătoare, ștergîndu-i-l din fața ochilor, chipul cel mai drag de pe lume.

*

* *

Cînd te crezi mort și-apoi deschizi ochii și vezi în fața ta lumea, înaintea ușurării și bucuriei simți numai nedumerire.

Ionică se frecă la ochi ; era în pat, şi-n faţă avea o uşă cu gratii, ca la închisoare. Alături, pe pardoseala de piatră, văzu o cană de pămînt smălţuit, ţărănească, şi-n cană, pusă în apă proaspătă, floarea pe care o avusese în mînă. Crescuse din ea însăşi, încă o dată, floarea aceasta ciudată, îşi reluase culoarea de la început, dinainte de a o fi atins flacăra, şi părea că-i priește la căpătîiul băiatului.

Dar iată că nu era singur în odaia cu gratii ; cineva dormea pufăind într-un al doilea pat, lîngă peretele din dreapta.

— Hei ! strigă Ionică spre acest vecin, căruia nu putea să-i vadă faţa, înfundată bine în pernă. Hei, cine eşti tu ? Unde mă aflu ?

Trebui să-şi repete de mai multe ori strigarea, pînă să se trezească vecinul.

— De ce nu mă laşi să dorm ? bolborosi acesta cu o voce alintată şi copilărească.

După glas, Ionică îl recunoscu dintr-o dată :

— Dănuţ !

Puteai să te miri, puteai să nu înţelegi, dar era chiar el, Haplea, cel care-i dăruise elixirul, şi dovadă stăteau proviziile puse în mormane la căpătîiul patului. Dintr-o săritură, Ionică fu în mijlocul camerei.

— Cum ai ajuns aici ? Şi eu ce caut cu tine ? Unde sîntem ? Ce-s gratiile astea ?

Cam multe întrebări pentru unul care nu şi-a lepădat somnul ! După ce căscă, umflîndu-şi obrajii pufoşi ca aluatul de cozonac dospit bine, Dănuţ răspunse cu lene :

— A... Sîntem la închisoare.

— Nu se poate ! Am fost ars pe rug, adineaori !

— N-ai ars ! Flăcările nu s-au atins de tine !

Într-adevăr, după ce îşi privi braţele, după ce îşi pipăi obrazul cu mînă, Ionică nu simţi, nu găsi semn de arsură.

— Asemenea minune nu s-a mai pomenit ! continuă Dănuț, întinzîndu-se leneș. De-aceea vor să te facă sfînt, ca și pe mine.

Ionică se puse pe rîs, și rîse pînă simți că îi înțepenește ceafa și îi vine sughiț.

— Și de ce să te facă sfînt ? Fiindcă ai născocit elixirul ? Pentru asta mai degrabă te-ar arde pe rug !

— Nu-i vorba de elixir...

— Dar atunci ce minune ai făcut ?

— Am copiat la toate tezele pe trimestrul întîi, și nu m-au prins. Am luat numai zece și zece plus !

— E și asta o minune ! recunoscu Ionică, fără chef de rîs. Dar eu nu vreau să mă fac sfînt ! Vreau să plec numaidecît !

— Nu se poate ! zise Dănuț, arătînd gratiile — gest la care nu mai trebuia adăugat nici un cuvînt.

— Asta înseamnă că sînt închis !

— Nu !... Sîntem păziți ! Vor să ne fure !

— Cine ?

— Da' cîți n-ar vrea ! ? Și patriarhul de la Constantinopole, și calviniștii, și luteranii, și protestanții. Toți doresc să ne facă sfinții lor. Înțelegi, biserica nu are încă nici un sfînt-copil !

Pe Ionică începu să-l plictisească gluma asta prostească.

— Nu vreau să mă fac sfînt ! Să-mi dea drumul acasă !

Văzînd cît de groase erau gratiile — la ușă și la fereastră — înțelegînd că n-avea cum să scape, se trînti pe pat, cu fața în jos, și începu să se tînguiască :

— Vreau la mama !... Vreau la mama ! Dați-mi drumul acasă !

Îi era chiar și lui rușine că bocea astfel, dar nu se putea stăpîni, după atîtea cîte mai îndurase.

Puțin păsîndu-i de tînguielile acestea, Dănuț se apucă să înfulece din cofeturile aflate la căpătîiul patului.

— Nu vreau să fiu sfînt ! bocea Ionică. Dați-mi drumul acasă !

— Tii, că prost ești ! Habar n-ai ce viață te-așteaptă ! zise Haplea, săturat numai pe jumătate.

Și, băgînd mîna în buzunarul de la piept, scoase o cărțulie pe care o deschise la prima pagină. Cu o caramea în gură, el începu să citească :

— Program zilnic pentru sfinții-copii, de la șapte la paisprezece ani...

Ionică își suci capul pe perna udată de lacrimi.

— Ce-i asta ?

— Canoanele alcătuite de capii bisericii. Au ținut sfat toată noaptea, cum anume să ne orînduiască viața. Ia ascultă colea !

Dănuț își bagă nasul în cărțulia tipărită proaspăt :

— Sub nici un cuvînt, sfinții-copii nu vor fi treziți înainte de ora nouă dimineața. Nimeni nu-i va pune să doarmă cu sila după-amiaza, iar seara vor fi îngăduiți să se culce oricît de tîrziu le place.

— Eu mă scol în fiecare zi la șase ! zise Ionică, puțin cam pizmaș. Uneori mi-e destul de greu.

Se ridică într-un cot și își șterse lacrimile. Ispita începea să-i dea tîrcoale, pe departe, în vreme ce vecinul său, cu carameaua în gură, continua să citească :

— La micul dejun, care se va aduce negreșit la pat, sfinților-copii li se va servi, după plac : cacao cu lapte, cu mult zahăr, cozonac proaspăt, unt, dulceață de toate soiurile, plus un pachet mare de ciocolată !

Ionică se ridică, se duse la patul celălalt și luă cărțulia din mîna lui Haplea.

— Lasă-mă că pot citi și singur ! zise, uitîndu-se nerăbdător pe pagină.

Iată ce scria în regulament mai departe :

„Articolul 3 : Copiii-sfinți vor fi scutiți de școală în zilele cînd au temperatura 36,9, sau cea mai mică durere de cap, sau orice fel de junghi, sau cînd n-au învățat lecția.

Articolul 4 : Copiii-sfinți, cărora nu le plac matematicile, vor învăța latina. Cei cărora nu le place latina vor învăța istoria. Cei care nu vor istoria vor învăța geografia. Dacă nu le place nici geografia, vor putea să aleagă între fotbal, volei sau științele naturii. În acest din urmă caz vor fi lăsați să studieze natura în sînul ei, pe cîmp, la gîrlă, în pomi oricît de înalți și oriunde le-ar fi voia.

Articolul 6 : Copiilor-sfinți li se vor confecționa, pe cheltuiala bisericii, atîtea prăștii cîte vor fi necesare. Geamurile sparte le va plăti Sfîntul Scaun !..."

— Ce zici ? întrebă Dănuț, satisfăcut și mîndru, de parcă el alcătuise canoanele.

Ionică strîmbă din gură :

— Micul dejun, da, n-am ce spune... Și problema cu somnul. Dar restul, nu-i de mine !

— Citește ce urmează ! Să vedem ce părere o să ai la urmă...

Al șaselea articol din canoane și următoarele glăsuiau astfel :

„Copiilor-sfinți li se vor face, ca și sfinților bătrîni, nimburi de aur. Dar, spre deosebire de sfinții bătrîni, sfinții-copii își vor putea scoate nimbul cînd doresc, ca să se joace cu el de-a dura !

Dimineața copiii-sfinți nu sînt obligați să se spele decît pe ochi, și în nici un caz cu apă rece, mai ales iarna.

Înainte de a se așeza la masă, copiii-sfinți nu trebuie să se spele pe mîini, după cum seara nu vor fi siliți să se spele pe dinți !"

Ionică ridică din umeri.

— Ce-i ? întrebă Dănuț, văzînd gestul lui. Nu-ți place ?

— E depășit !

Dar, o dată ce începuse să citească, băiatul nu se opri, și trecu la articolele de mai jos, care prevedeau felurite meniuri pentru prînz și pentru cină, ispititoare de altfel : ciulamale, ostropeluri, pilafuri, sarmale, cîrnați, ardei umpluți, fripturi la cuptor — de vițel, de curcan, de pui, de purcel. Salate și verdețuri nu prea se pomeneau ; spanacul era interzis. Urmau felurite dulciuri, în număr mult mai mare decît cele dintîi : creme de zahăr ars, sarailii, torturi, budinci, plăcinte cu mere, cu brînză, cu nuci, pricomigdale, savarine, indiene... Apoi înghețate : de vanilie, ciocolată, alune, fistic — și cîte altele, parcă fără sfîrșit. Fructele erau prevăzute, dar mai cu seamă crude, copiilor-sfinți îngăduindu-li-se să le culeagă de-a dreptul din pom, de la orice vecin, fără teama că vor fi pedepsiți.

Articolul 10 era astfel conceput :

„Copiii-sfinți au voie să bea zilnic orice cantitate de suc."

Iar articolul următor :

„Se pedepsește cu excomunicarea oricine va îndrăzni să dea sare amară sau unt de ricină copiilor-sfinți."

Mai cuprindea și altele cărțulia, dar Ionică nu avu răbdare s-o citească pînă la capăt și o dete la o parte, plictisit.

— Vreau acasă ! zise el, gata să se pună iarăși pe plîns. Mi-e dor de mama... Vreau să mă duc la școală, nu să stau închis !

Bineînțeles că Dănuț nu putea înțelege zbuciumul lui : să te duci la școală cînd ești scutit ! Astfel că se întinse la loc pe pat și reîncepu să înfulece, cu ochii închiși, pînă ce adormi, cu obrajii umflați, fiindcă mestecătura nu mai încăpuse pe gît.

Curînd după aceea, pe coridor se auziră pași tîrșiți, și un om bătrîn se opri la gratii, zîmbind. Avea mustața sură, părul cărunt și zîmbetul lui era blînd.

— Bună ziua ! zise el adresîndu-se băiatului pe care îl vedea zbuciumat și plîns.

Ionică se șterse la ochi.

— Bună ziua ! De unde te știu ?

— De la spital. Eu sînt portarul !

— Va să zică nu mi s-a părut ! Și ce cauți aici ?

— Am fost închis.

— Pentru ce ?

— Eh, mai bine să nu-ți spun !

— Ai făcut o faptă rea ? zise Ionică, uitîndu-se la el pieziș și cam strîmb.

— Rea sau bună, mi-am ispășit pedeapsa — și-acum mă duc.

— Nu cumva...

O bănuială trecu prin mintea băiatului, tulburîndu-l adînc.

— ...Nu cumva sînt eu de vină ?

Paznicul se cam codea, dar pe urmă mărturisi :

— Da , fiindcă te-am lăsat să ieși pe poartă și n-am spus nimănui.

— Cum era să spui, dacă nu m-ai văzut ?

— Trebuia să te văd, de aceea-s portar !... Se cheamă că am greșit !

— Îmi pare rău ! Nu bănuiam că au să te învinuiască și ai să fii închis !

— Acum a trecut !

Era un om bun portarul, altfel, în loc să-i zîmbească, l-ar fi certat, și toată dreptatea rămînea numai a lui. Om bun încă e puțin spus, fiindcă iată ce suflet vădi el, în convorbirea pe care-o urmă cu băiatul închis :

— Barem părinții tăi știu că ești aici ?

— Mă cred la spital ; nu știu nimic.

— Am să trec eu pe la ei, să-i anunț.

Oricît ar fi vrut să se stăpînească, Ionică izbucni în plîns.

— Ei, bietul băiat ! suspină portarul atunci. Știi ceva ? Du-te chiar tu !

— Dar cum ?

— Rămîn eu în locul tău, pînă vii.

Portarul se duse, fără alt cuvînt, și-ntr-o clipă se întoarse cu temnicerul, tot bătrîn, că făcea de mult slujbă aici. Ce vorbiseră între ei, băiatul nu știu ; văzu doar că lucrul era împlinit. Temnicerul căută îndelung într-un șirag de chei, pîn-o găsi pe cea care trebuia, și deschise ușa cu gratii, în timp ce Dănuț, sătul, continua să doarmă adînc.

— Dacă vii înapoi sau nu vii, mie mi-e totuna ! mormăi paznicul temniței, nepăsător, de parcă n-ar mai fi avut sufletul viu. Nu vă am aici pe nume, ci pe număr. Că el s-a învoit să rămînă în locul tău, treaba lui !

Ionică se înroși și strînse din pumni ; îl înjosea chiar numai bănuiala că ar putea să n-aibă cuvînt.

Portarul de la spital, cel cu sufletul așa bun, zise, șoptind :

— Bagă de seamă, băiete ! Am și eu copii !... Te-ai gîndit ce m-așteaptă dacă nu vii ?

— Te fac sfînt în locul meu ?

— Nu, că sfinți bătrîni se găsesc destui ! Mă ard pe rug !

— Îi cunosc și-i cred în stare ! răspunse Ionică, pălind. Apoi ridică ochii :

— Fii fără grijă !... Cît pot lipsi ?

— Ca să te duci și să te-ntorci, o săptămînă-i de ajuns !

— Am să viu la timp !

Cînd băiatul ajunse la ușă, portarul îl apucă de umăr și rămase cîteva clipe așa, gîndind.

— Băiete ! zise pe urmă, mărinimos. Dacă nu vrei să te faci sfînt, mai bine să nu te întorci aici !

— De ce ?

— Au să te pună la cazne ; i-am auzit. Du-te şi nu mai veni !

— Dar atunci pe tine...

— Eh ! Cu mine nu-i mare pagubă ; sînt destul de bătrîn ! Un an mai mult, un an mai puţin...

— Nu ! exclamă Ionică, nevrînd să-şi împovăreze inima cu sacrificiul acestui aşa de cumsecade bătrîn. Dacă-mi dai voie, mă duc, dar de întors am să mă întorc la timp, orice ar fi !

În faţa celulei se deschidea un coridor lung, cenuşiu, care parcă nici nu avea sfîrşit.

— Mergi drept înainte ! îl lămuri temnicerul. După ce ajungi în fund, o iei la dreapta, mergi cam încă o dată pe-atît, pe urmă o iei la stînga şi dai de poarta cea mare. Iată cheia ; încui cu ea pe dinafară, o ascunzi şi tu sub vreo piatră din zid, ca să n-o porţi cu tine pe drum, şi cînd te întorci mi-o aduci.

Ionică privi coridorul care nici nu se vedea pînă la capăt, aşa era de lung.

— Pe-aici, peste tot, sînt oameni închişi ?

— Cu miile ! Dac-ar fi să le scrii numele, n-ar încăpea în nici un catastif !

— Pe toţi vor să-i facă sfinţi ?

— A, nu ! Sînt închişi pentru felurite pricini. Asta-i o temniţă veche, şi atît de mare, că încap în ea toţi prinşii de pe lume, de azi şi din orice timp.

— Am uitat floarea ! zise Ionică. Vreau s-o duc mamei !

Portarul de la spital, pe care temnicerul îl şi încuiase în celula unde continua să doarmă Dănuţ, îi aduse floarea la gratii :

— Ia-o, şi acum fugi, că nu-i timp !

De o parte și de alta a coridorului erau uși cu gratii de fier, și dincolo de ele celule în care abia pătrundea lumina zilei. Ionică merse un timp, însoțit de blestemele prizonierilor, de gemete, de scrîșnete, de urlete. Din unele celule se ridica abia un suspin, în altele domnea tăcere deplină...

Capătul coridorului încă nu se zărea, și de acolo înainte știa cît mai este pînă afară, așa că nu putea pierde vremea. Dar, aruncîndu-și ochii într-o celulă, zări un om care i se păru cunoscut — și se opri. Omul ședea pe un butuc, cu capul în mîini, și avea mîini vînjoase, după cum trupul îi era voinic. Ca vîrstă, începea a încărunți.

— Bună ziua ! zise băiatul.

Omul ridică ochii, posomorît, dar, văzînd în fața lui un copil, chipul i se mai limpezi.

— Bună ziua, băiete ! Ce-i cu tine aici ?

— Mi se pare că te cunosc ! Pentru ce ești închis ?

— Pentru furt !

Fără voia lui, băiatul se feri ; nu c-ar fi avut cu el bogății, dar hoții nu plac nimănui.

— Și ce-ai furat ? întrebă, cu glasul de la sine asprit.

Închisul zîmbi trist :

— O pîine !...

— Acum te știu ! Tu ești Jean Valjean !... Și nici măcar n-ai luat-o pentru tine, ci pentru niște copii flămînzi,

deşi nici tu nu erai mai sătul ! Am plîns de multe-ori gîndindu-mă la nedreptatea care ţi s-a făcut !

— Nu pune la inimă. Sînt doar o închipuire !

— Eşti o închipuire adevărată ! În lume trăiesc mulţi oameni care îţi seamănă !

Ionică privi floarea din mînă.

— N-am nimic să-ţi dau. Doar, dacă vrei, floarea asta ; o duceam mamei.

— Du-i-o ei ; e păcat să se ofilească aici, fără apă şi fără soare. Şi-apoi, eşti tu dator să-mi dai ceva mie ?

— Nu sînt dator. Dar te iubesc ! Şi de-abia aştept să ieşi din închisoare, ca să faci fapte bune !

Omul îşi feri ochii :

— Mulţumesc, băiete ! Pentru inimi ca ale tale simt că merită să trăieşti...

Apoi adăugă, zîmbind cu un amestec de bunătate şi şiretenie :

— Chiar şi în închipuire !...

*

* *

Oricît era de grăbit, Ionică îşi aruncă privirea şi în celula următoare. Aici se afla închis un om cu totul altfel decît primul ; nici nu se putea spune că-i om, ca oricine, ci un gentlemen fără cusur. De statură înaltă, nespus de îngrijit, ras proaspăt, cu favoriţi bine aranjaţi din pieptene şi din foarfecă, gentlemenul şedea picior peste picior pe un scaun, într-o atitudine nu reţinută, ci mai degrabă ţeapănă. Pantalonii lui, întinşi cu şiret elastic pe sub gheata neagră, păreau aduşi chiar atunci de la croitor, ca şi redingota, fără nici o cută, fără nici o pată.

Gentlemenul nu luă în seamă pe băiatul cu floarea în mînă, care se zgîia la el după gratii ; parcă îl ştia acolo dintotdeauna. Era, desigur, unul din acei oameni care nu sar de pe scaun nici atunci cînd ia foc casa.

— Bună ziua, domnule ! îl salută Ionică, adresîndu-i-se mai sfios decît celuilalt.

În loc să-i răspundă, gentlemenul bägă mîna în buzunarul vestei, scoase ceasornicul, cu gesturi foarte măsurate, îl privi, îl puse la loc, apoi zise, ca pentru sine, fără nici o tulburare, fără ca pe faţa lui să mişte ceva, nici măcar o pleoapă :

— Mai am două minute !

— Bună ziua, domnule ! repetă băiatul, şi mai respectuos decît prima dată. Îmi îngăduiţi, dacă nu vă supăraţi, să vă întreb de ce sînteţi închis ?

Deşi nu făcea parte dintre oamenii gata să dea informaţii oricui îl întreabă, gentlemenul răspunse de data aceasta, fără să se mînie, fără să ridice glasul :

— Din cauza unui detectiv imbecil, care mă bănuieşte de furt !

Cu ultimul lui cuvînt, afară se auzi fluierînd o locomotivă, şi îndată după aceea Ionică deslusi limpede aburii fîşiind.

— A plecat ultimul tren ! observă gentlemenul senin. Am pierdut !

— Ce-aţi pierdut, domnule ?

— Rămăşagul ! Am pariat douăzeci de mii de lire sterline, tot avutul meu, că voi face ocolul pămîntului în optzeci de zile. Pentru cîteva minute de întîrziere, sînt ruinat pe deplin !

Ionică se dumeri ; gentlemenul îi era cunoscut, ba chiar simpatic, cu toată firea lui rece şi ţeapănă, de aceea îi vorbi ca unui prieten de altă dată :

— Tu eşti Phileas Fogg !

Gentlemenul se oţărî şi răspunse, cu glasul de gheaţă :

— Nu te cunosc, tinere, şi nu ştiu ce ţi-a dat dreptul să-mi vorbeşti astfel ! N-am îngăduit nimănui pînă astăzi atîta intimitate !

— Iertați-mă ! bîigui fistîcit băiatul. Sînteți, sînteți domnul Phileas Fogg !

— Phileas Fogg esquar ! îl întregi gentlemenul, cu demnitate.

— Dumneavoastră ați făcut ocolul pămîntului în optzeci de zile ! Nu-mi permit să vorbesc de simpatia pe care v-o port, de teamă să n-o luați iarăși drept intimitate. Dar îngăduiți-mi, domnule, să vă mărturisesc marea mea admirație !

Fața gentlemenului rămase nemișcată.

— Permiteți-mi, domnule, reluă Ionică, timid, însă împins de o irezistibilă curiozitate. Nu vreau să săvîrșesc o indiscreție... Îmi iau, cu tot respectul, îngăduiala să vă întreb : dumneavoastră nu vă pierdeți firea niciodată ?

— Niciodată ! răspunse gentlemenul, rece și neclintit ca piatra.

— Nu rîdeți pentru nici un motiv ?

— Nu !

— Ați plîns măcar o dată în viața dumneavoastră ?

— Nu înțeleg rostul lacrimilor !

— Nu v-ați mîniat ?

— Nu !

— N-ați ridicat glasul ?

— E o degradare inutilă, fiindcă glasul ridicat nu convinge mai bine decît vorba așezată.

— Știu, știu ! Dar mînia... Știți, sînt momente cînd... E greu să te stăpînești o viață întreagă !

— Tinere ! încheie gentlemenul. Nu mai stărui ! Sînt un om stăpînit, și nu mă tulbură nimic, niciodată. Numai așa am izbutit să fac ocolul pămîntului în timpul prevăzut de mine, inadmisibil pentru alții.

— Domnule ! vorbi atunci Ionică. Aveți bunătatea și apucați-vă cu amîndouă mîinile de scaun !

— La ce bun ?

— Am să vă spun ceva care s-ar putea să vă... iertați-mă, nu găsesc cuvîntul potrivit pentru dumneavoastră...

— De ajuns ! Nimic din ce-ai putea să-mi spui...

— Domnule, vă rog, totuși, apucați-vă de scaun !

— Inutil !

Ionică își vîrî capul printre gratii :

— Atunci aflați, domnule, că eu am făcut ocolul pămîntului în două ore și jumătate !

— Ce ?... răcni gentlemenul.

— Ocolul pămîntului în două ore și jumătate ! repetă băiatul.

O clipă gentlemenul rămase cu gura căscată. Pe urmă privi holbat spre ușa cu gratii. Pe urmă sări în picioare, ca aruncat de arcuri, fiindcă zbură un metru în aer. În mișcarea aceasta, șireturile elastice care țineau întinși pantalonii se rupseră, lăsînd să se vadă ghetele și un colț de izmană, ceea ce nu văzuse nimeni pînă astăzi, nici măcar istețul Passepartout, credinciosul lui servitor. Însă agitația lui Phileas Fogg nu se opri.

— Ocolul pămîntului în două ore și jumătate ! răcnea el, străbătînd cu pași mari și nestăpîniți celula, dintr-un perete în altul. Nemaipomenit ! Nemaipomenit !

Pe urmă se opri, își smulse redingota, o aruncă pe jos, rămînînd numai în cămașă, cum nici măcar doamna Auda, viitoarea lui soție, nu-l văzuse pînă astăzi. Aci rîzînd, aci plîngînd, gentlemenul își smulse legătura de la gît, ca și cum s-ar fi înăbușit, își băgă mîinile în păr, se ciufuli, se trase de favoriți, repetînd într-una un singur cuvînt, cînd printre dinți, cînd scrîșnit, cînd cu toată gura, strigînd :

— Nemaipomenit !... Nemaipomenit !...

— Domnule ! interveni Ionică, vrînd să-l liniștească puțin. Am o veste bună pentru dumneavoastră ! Ați încurcat socoteala zilelor, să știți ! Nu numai că n-ați întîr-

ziat acele cîteva minute, ci aţi sosit chiar cu douăzeci şi patru de ore mai devreme ! Rămăşagul nu este pierdut !

Dar gentlemenul nu-l auzea ; el continua să se agite, gesticulînd, urlînd, încît te temeai că ar putea şi înnebuni. Ionică se simţea vinovat de starea lui şi gîndea ce să facă spre a-l domoli, cînd deodată, peretele din fund se trase în lături, ca o uşă glisantă, şi înăuntru năvăliră doi oameni, unul înalt şi subţire ca un stîlp, altul scund, rotofei, cu obrazul aprins. După ei venea o doamnă tînără şi frumoasă, la fel de emoţionată.

— Domnule ! se bîlbîi omul dintîi. A fost o greşeală ! Hoţul a fost prins... Sînteţi liber ! Iertaţi-mă !

Ionică îl recunoscu : era detectivul Fix, după cum al doilea era bravul Passepartout, iar doamna... Desigur că ştiţi. Acum s-ar fi cuvenit ca gentlemenul să-l ia la pumni pe detectiv. Însă netulburatul Phileas Fogg îşi dădu ochii peste cap şi căzu leşinat în braţele lui Passepartout, îngînînd o ultimă oară :

— Nemaipomenit !

Ionică o luă la fugă în clipa cînd doamna Auda izbucnea în lacrimi şi cădea pe pieptul viitorului ei soţ, dezvăluindu-şi cu o zi mai devreme simţămintele, aşa de mult tăinuite în inima ei recunoscătoare şi credincioasă.

*

* *

Omul rîde şi plînge cu atît mai uşor cu cît are învelişul sufletului mai fraged şi inima mai bogată. Plîngi pentru o pricină, rîzi pentru alta. Uneori se întîmplă să rîzi şi să plîngi totodată, şi chiar pentru o pricină unică, oricît de ciudată ar părea vorba aceasta.

Ionică străbătea coridorul în fugă, fiindcă întîrziase ; deşi era foarte curios să vadă ce oameni mai sînt închişi dincolo de gratii, trebuia să nu piardă timpul, spre a se întoarce la termen, după cuvîntul dat portarului cumse-

cade. Dar îl uimi din cale-afară ca în acest loc al suferinței și lacrimilor să audă un hohot de rîs, neașteptat și inexplicabil. Rîdea cineva într-o celulă, cu atîta poftă, că făcea parcă să zbîrnîie gratiile.

Băiatul se opri și rămase cu gura căscată.

În celula de unde venise limpede rîsul acela năvalnic, se afla un om pe care îl recunoscu dintr-o dată, fiindcă nu trecuse mult timp de cînd se ospătase din prînzul și din cina lui tare sărace.

Omul ședea la o masă, ținînd cu cotul brațului stîng, țeapăn în mîneca hainei, un vraf de pagini, mînuind cu dreapta o pană și înnegrind, rînd după rînd, foaia albă aflată în față. El rîdea mai adineaori, fără doar și poate, numai că în clipa aceasta avea obrazul trist și ochii plini de lacrimi.

Nedumerit foarte, Ionică se apropie mai mult și își lipi obrazul de gratii. În clipa aceea omul izbucni iar în rîs, și rîse hohotind, pînă ce duse rîndul la capăt. Dar cînd să treacă la rîndul următor, pe chipul lui se zugrăvi iar durerea, și ochii iar începură să verse lacrimi.

— Don Miguel ! șopti băiatul.

Omul nu-l auzi. Plîngînd, rîzînd, el scria mai departe. Ionică nu îndrăzni să-l mai cheme, pînă ce nu-l văzu că sfîrșise pagina. Atunci șopti iarăși :

— Seniore don Miguel !

În sfîrșit, omul de la masă, îmbrăcat întocmai cum îl știa de pe drumul Numanciei, ridică ochii și-l privi, avînd într-un ochi rîs, în celălalt lacrimi.

— Nu mă recunoști, don Miguel ?

— Pe mine mă cheamă don Miguel de Cervantes Saavedra, și la alt nume nu răspund niciodată !

— Am mas împreună o noapte în cetatea Numanciei și mi-ai îngăduit să-ți spun pe un nume mai scurt, cînd nu-i nimeni de față, îl lămuri cu destulă sfială băiatul.

— Nu-mi aduc aminte !

— Mi-ai dat mîncare din traistă.

— Nu te cunosc !

— Don Miguel, se poate ? ! zise Ionică, mîhnit, ba chiar ofensat de data aceasta.

Văzîndu-i mîhnirea, cavalerul din celulă se ridică și veni mai aproape.

— Se poate să fie adevărat ce spui, vorbi el, cu blîndețe și bunătate. Dar nu fi supărat : am uitat pînă și de mine, d-apoi de altele !

— Pentru ce ești închis ?

— Unde să fiu închis ?

— În celula asta !

— Nu văd nici o celulă !

— Dar uite zidurile, gratiile !

— Ai închipuiri ! Sînt mai liber ca niciodată și călătoresc prin toată Spania, cu iscusitul meu prieten, hidalgul Don Quijote de la Mancha !

— Știu ! Am citit cartea...

Ionică își lăsă ochii în pămînt și mărturisi cam rușinat :

— Numai în parte !... Fiindcă să vezi, don Miguel, în limba mea nu s-a tălmăcit toată nici pînă astăzi !

— Nu înțeleg ce spui ! se miră cavalerul. Cartea o scriu abia acum, și mai am mult pînă la capăt.

— E o încurcătură cu timpul... zise Ionică.

Dar văzînd că omul nici nu aștepta explicații, nu găsi trebuitor să-l lămurească mai departe, deși, cunoscîndu-l și știind cît avea el de înflăcărată imaginația, era sigur că l-ar fi înțeles dintr-o dată. Găsi mai potrivit să se intereseze de soarta lui, fiindcă, oricît de mare ar fi fost Spania prin care călătorea el astăzi, deocamdată se afla închis între ziduri de piatră. Deci zise, încercînd să-i amintească realitatea :

— Don Miguel, nu cumva regele...

Cavalerul tresări :

— Ce-i cu regele ?

— Nu cumva desaga aceea cu grîu...

Cavalerul se frecă la ochi și privi în jur ; umerii îi căzură în jos, chipul i se schimbă deodată, făcîndu-l să pară mai bătrîn decît anii lui — și așa mulți.

— Sînt închis sub învinuirea de furt !

— Pentru grîul armatei ?

— Da !

— Regele n-a crezut ce-ai pățit ?

— N-a crezut !

— Ce rău îmi pare că n-am mers cu tine, să-ți fiu martor !... Și ai să stai mult închis ?

— Doar pînă pleci tu ! Pe urmă pornesc iar cu Sancho Panza și cu Rocinante !

— Îți doresc călătorie frumoasă, don Miguel ! zise Ionică, mîhnit, fiindcă nu putea să se lase furat de închipuirea nefericitului cavaler, care chiar dacă era liber în gînduri, altminteri rămînea închis, ca un hoț de rînd.

Înainte de a pleca, băiatul mai întrebă doar un cuvînt :

— Seniore don Miguel, te-am văzut scriind. De ce rîzi la un rînd și la altul plîngi ?

— Fiindcă viața e și bucurie și tristețe, și n-o poți povesti, dacă n-o simți adînc, dacă n-o trăiești cu adevărat alături de eroii tăi închipuiți. Dar ce spui ? M-ai văzut turîzînd ?

— În hohote, don Miguel !

— Și plîngînd ?

— Da ! Cu obrazul ud !

Cavalerul se lumină la chip :

— N-aș fi crezut ! Înseamnă că nu-s chiar atît de bătrîn !

— Vrei floarea asta ? întrebă Ionică, înainte de a porni.

Omul închis zîmbi și răspunse, arătînd cu mîna, într-un gest larg, pereții celulei, de jur împrejur :

— Păstreaz-o tu ! Nu vezi ce grădini și ce flori am eu peste tot aici ? !...

*

* *

De-aici înainte nu se mai auzi rîs, decît hohotele bolnave ale celor pe care închisoarea îi făcuse nebuni. Erau și din aceștia, resturi de om, cu obrajii pămîntii, cu părul răvășit, cu ochii roșii, bulbucați, văzînd desigur o lume închipuită de ei, fiindcă se credeau regi sau împărați și socoteau că în jurul lor roiesc domnițe prealuminoase la chip și curteni preastrălucițI. Unii împărțeau nestemate acestor supuși, zîmbind fericiți, alții îi certau cu blîndețe înțeleaptă pe șambelani, că fazanul de la dejun nu fusese bine fript. Se găseau și din aceia care dădeau porunci generalilor strînși în jur, să înceapă război, către miazănoapte sau către miazăzi. Sau din aceia care dansau menuet în sunetele unei muzici auzite numai de ei, și credeau că de-a lungul zidurilor de piatră sînt capete încoronate care îi pizmuiesc pentru putere, frumusețe și eleganță...

Unul dintre acești sărmani nebuni îl opri pe Ionică, adresîndu-i cuvîntul, de sus :

— Pajule ! Vestește-o pe regină că balul a început !

Băiatul o luă la fugă, de teamă că ar putea să-și piardă și el mințile, dacă mai zăbovea pe la uși. Era lung coridorul cu închișii nebuni, dar cel care se deschidea la dreapta se vădea și mai lung. Aici nu se mai auzea nici măcar rîsul trist de pînă acum, ci numai gemete, urlete și scrîșnit de dinți. Printre ele se împletea zornăitul lanțurilor atîrnate de picioarele bieților osîndiți. Cîte un pumn izbea cu deznădejde în zid, dar zidul rămînea ne-

clintit ; în schimb se auzea osul trosnind — şi carnea însingerată sfîrîia, ca pe grătarul încins.

— Sînt nevinovat ! striga, din fundul unei celule întunecoase, un glas tînăr şi atît de plăpînd că părea de copil. Nu vreau să mor ! Cruţaţi-mă ! N-am făcut nimic !

Din altă celulă răzbea un glas mai surd :

— De ce nu mă judecaţi ? Vreau să ştiu pentru ce m-aţi închis !

Unii strigau după ajutor — de la cine ? Alţii cereau îndurare — cui ? Glasurile lor pătrundeau în inima băiatului ca un fier înroşit, şi el simţea arsura şi durerea din inimă risipindu-i-se în trup. Îl durea iarăşi capul şi începea să se simtă iar istovit ; nu ştia dacă paşii au să-l mai ducă pînă la poartă, să vadă lumina soarelui şi să respire aerul de pe cîmp.

În faţa unei celule se opri şi, ca să nu cadă, se ţinu cu mîinile de drugi. Rămase aşa un timp, adunîndu-şi forţă în trup, cînd din fundul acelei tainiţe, tăcute pînă atunci, cineva îi vorbi :

— Ce-i cu tine, taică ? Eşti bolnav, sau doar ostenit ?

Era un ţăran, nu în floarea vîrstei, ci mai degrabă bătrîn, un mujic îmbrăcat cu mundir peticit, cu obiele legate pînă sub genunchi, aşa fel că picioarele îngroşate păreau doi butuci, cu opinci din scoarţă de copac — prăpădite încălţări, care dovedeau că omul nu-i dintre cei mai avuţi.

— Cine eşti tu ? întrebă Ionică, privindu-i chipul bărbos, cu părul atîrnînd în laţe de sub căciula trasă pînă pe ochi.

Şi căciula dovedea sărăcie : blană de iepure, năpîrlită, roasă şi găurită în fund.

Mujicul se ridică de jos, unde stătea ghemuit pe un maldăr de paie murdare.

— Ia, cine să fiu ? ! Dacă am fost ceva, apoi n-am fost decît un biet ţăran, din părţile Moscovei, de la Domnino...

Dar acum nu mai sînt nimic, fiindcă au să mă străpungă cu săbiile, cît mai e ziuă.

— Cine să te străpungă ?

— Soldaţii lui Sigismund, riga care duce război împotriva Rusiei.

— Dar ce vină ai să înduri osîndă aşa mare ?

— Vină ? grăi mujicul, păşind în faţă, mai la lumină. Apoi vina mea, taică, judecînd de pe partea rigăi, nu îngăduie milă. Venind el cu oastea şi întîlnindu-mă în pădure, m-a silit să-i arăt care-i mai scurt şi mai bun drumul ca să ajungă la Moscova, după care-i tînjea inima. Iar eu, prefăcîndu-mă a-i da ascultare, l-am dus tocmai pe-acolo pe unde şi-a înţărcat dracul copiii. Asta mi-e vina !

— Te ştiu ! Tu eşti Ivan Susanin !

— Am fost, taică ! De astăzi încolo, nu mai sînt nimeni !

— Ba ai să fii, şi ai să rămîi totdeauna !

— Iacă, asta-i o vorbă pe care eu, cu mintea mea nedusă la şcoală, n-o pot înţelege prea bine. Dar orice caznă are să-mi vină, eu unul sînt împăcat în mine, socotind că am făcut ceea ce eram dator şi mă îndemna inima. Altfel n-aş mai fi avut tihnă nici în viaţa d-aici, nici în cealaltă, dacă o fi vreuna...

— Vrei floarea asta ? întrebă Ionică, altceva neavînd cu sine.

— Îţi mulţumesc pentru gîndul bun, taică, dar la ce-mi trebuie ? Curînd, pe pieptul meu are să crească o întreagă grădină ! Dacă s-o nimeri şi-o tufă de iasomie, apăi pot spune c-am avut tot norocul şi fericirea... Că tare mult mi-au plăcut mie, de cînd mă ştiu, între copaci — mesteacănul, iar între flori — iasomia !

După aceste vorbe, mujicul trase o traistă atîrnată pe umăr, scotoci în ea cu grijă şi cumpătare şi scoase, evlavios, o bucată de pîine.

— Ia-o tu ! grăi, întinzînd-o printre gratii cu mîna cuprinsă de tremur. Ar fi păcat să se piardă, că numai eu știu cu cîtă trudă a venit piinea asta pe lume !

* * *

Floarea nu-i trebuia nici unuia dintre osîndiți. Cui să dea pîinea ? Lui nu-i era aminte de mîncare, și simțea că nu-i va veni foamea nici mai tîrziu. Iar ca s-o arunce, ar fi însemnat să batjocorească amintirea acelui mujic care-o muncise și i-o dăduse cu mîinile tremurînd.

Un chip cunoscut, parcă de pe icoane, se deslușì în una din celulele următoare, pe a cărei fereastră se vedeau, jos, apele verzui și albastre ale Bosforului. Omul, cu barbă neagră, puțin stropită de cărunțeală, purta coroana și veșmintele domnitorilor, și nu se afla aici singur. Era Constantin Brîncoveanu, împreună cu toți cuconii.

— Te-au osîndit ! îi grăi Ionică domnului. Ai tăi merg la moarte cu tine de bună voie ?

— Cum i-aș putea sili, cînd nu mai am nici o putere ?

— Puterea din inima ta, Doamne !

— Chiar de-ar fi așa, și tot nu s-ar numi silă ! Dar nu puterea inimii mele îi îndeamnă, ci aceea din inima fiecăruia.

— Așa e ! adeveriră cuconii

— Pentru credința în Dumnezeu mori, mărite Constantin Brîncoveanu ?

Tăcu domnitorul, tăcură fiii. Și Ionică înțelese că apărîndu-și-l pe Dumnezeu și respingînd credința sultanului, osînditul țintea să apere neatîrnarea poporului.

— Vreți floarea asta, doamne și coconilor ?

— Ar fi păcat s-o ducem cu noi în fundul Bosforului

— Vreți o bucată de pîine ?

Domnul făcu un gest, arătîndu-i colțul celulei. Acolo se vedea o măsuță cu cele ce se dau de mîncare domnilor și boierilor ; sultanul era darnic !

Oare nu-i trebuia nimănui pîinea ?

Băiatul o luă la fugă, fiindcă tocmai venea gîdele cu securea.

*

* *

Înfometații urmau abia de aici încolo — și erau de toate felurile și din toate timpurile istoriei. Ionică nu-l întîlni mai întîi pe Spartacus, care ridicase sclavii din Roma, izbutind să bage spaima în nobilime și să țină mult timp piept legiunilor, cu vitejie vrednică de o soartă mai bună. Mai întîi ajunse la celula unde se afla un țăran pus la chinuri, un țăran din secolele apropiate, temnița neținînd seama de anii istoriei. Omul zăcea pe un tron de fier, cu o coroană spinoasă, bătută din metal aidoma tronului. Și dacă a sta țintuit astfel era o cazną greu s-o îndure carnea omenească, apoi caznele adevărate abia aveau să vină.

Sub tron era pregătit focul, doar să-l aprinzi și să-i ațîți vîlvătaia. De jur împrejur, pe vetre cu jeratic, stau la înroșit clești, să smulgă carnea vie, spre a o da drept hrană tovarășilor care se răsculaseră și merseseră la luptă cu omul osîndit, din celulă.

— Gheorghe Doja, tu să fii oare ? întrebă, cutremurat, băiatul.

Acel osîndit avea ochii negri, mistuiți de alte flăcări decît ale focului care aștepta să pornească ; iar fața lui chinuită, cît e greu să ne închipuim astăzi, era rece, hotărîtă și aspră.

— Da, sînt Gheorghe Doja, comandant de oaste.

Îl știa Ionică pe omul viteaz care condusese războiul țăranilor din Ardeal, acum mai bine de patru veacuri,

după cum știa și îngrozitoarele cazne îndurate de el apoi. Mersese Doja cu oastea țăranilor, de la Buda pînă-n lăuntrul Carpaților, și dăduse Ardealului roată, punînd pe fugă armatele și pe nobilii care-și apărau țarina nemuncită de ei niciodată.

— N-am izbutit ! gemu osînditul, aflat în fața neînchipuitelor cazne. Au să izbutească alții ! Robul n-o să se liniștească, la sate și la orașe, pînă n-o dobîndi pîinea și libertatea !

— Libertate n-am cum să-ți dau ! răspunse, în mare mîhnire, băiatul. Vrei pîinea asta ?

Capul călăilor zise, rîzînd ca descreierații, în timp ce ajutoarele lui pregăteau focul și fiarele :

— Iată, aici, în temnița alăturată, sînt ortacii ! Tocmai le pregătim ospățul. Dă-le pîinea, că noi le-om da friptură proaspătă !

Ionică străbătu îngrozit coridorul, urmărit de rîsul călăului. Printre gratii se întindea cîte o mînă, cu semne de lovituri, cu urme de lanțuri. Chipuri chinuite se arătau în puțina lumină și glasuri sfîrșite cereau pîine. Tuturora le dădu băiatul cîte o fărîmă. Erau chipuri cunoscute între acelea, altele le vedea prima oară și nu rămînea timp să-i întrebe pe fiecare de nume. Dar îl recunoscu, într-un licăr de lumini, și pe Avram Iancu, și pe Iancu Jianu ; printr-o putere care înfrîngea voia temnicerilor, Horia, Cloșca și Crișan se aflau tustrei în aceeași celulă, și pe fereastra ei se vedea Alba-Iulia...

Erau haiduci în unele hrube, încolțiți de poterile stăpînirii, în altele țărani, din capul secolului nostru și din secolele lăsate în urmă, toți răsculați pentru libertate și pentru pîine...

Și neputîndu-le da el libertatea, Ionică îi dădea fiecăruia cîte o fărîmă de pîine.

Erau muncitori, din fabrici și de sub pămînt, din mine, negri de cărbuni, de fumul uzinei, cu palmele bătătorite, fiindcă de copii ţineau ciocanul în mînă. Și acestora le dădu băiatul cîte o bucăţică de piine, pînă rămase numai cu floarea, aproape de marea ușă cu gratii, de la ieșire...

Credea că se sfîrșiseră tainițele închisorii, cînd mai văzu o celulă.

*

* *

Aici, aproape de capătul coridorului, unde nu se mai auzeau gemetele și strigătele osîndiţilor de pe lume, era o celulă păzită cu altfel de străşnicie. Ușa ei era mai ferecată decît toate, cu două rînduri de gratii, avînd între ele o împletitură deasă de sîrmă ghimpată, să nu poată trece prin ea nici măcar umbra omului. Apăsat de o tristeţe pe care abia mai putea s-o poarte, Ionică se opri să-și tragă sufletul, să privească. Oare suferinţa omului este fără capăt ? Cine mai zăcea și aici, ferecat astfel ?

— Nu te apropia ! Nu pune mîna pe gratii !

O voce plăpîndă, dar limpede, îi strigase din fundul celulei întunecoase.

— De ce să nu mă apropii ? întrebă Ionică, rămînînd la distanţă.

— Gratiile au curent electric ! Te carbonizează !

Era un glas de fată, șuierat, aspru, păstrînd totuși acea gingășie prin care glasul fetei se deosebește totdeauna de al băiatului, acel timbru de sticlă și aur pe care ea nu și-l pierde nici între ziduri de piatră. Ferindu-se de atingerea ucigașă, Ionică veni mai aproape. Numai atunci desluși, în fundul celulei, o copilă abia împlinită, ţinîndu-se drept, cît era ea de istovită și de firavă, cu gîtul lung, ca de lebădă, ieșind din despicătura rochiei sfîșiate. Avea mîinile legate la spate, cu frînghii groase, și frînghiile erau

trecute printr-un inel prins în piatră, așa că nu putea nici să stea jos, nici să meargă.

— Pentru ce te-au închis aici ?

Fata își lăsă capul într-o parte, pînă ce o rază, venind de la geamul mic, cu gratii, îi lumină fața. Avea fața oacheșă, prelungă, ochii întunecați, părul negru, dat pe spate și ciuntit cu foarfeca. Pielea, cîtă se vedea — gîtul, umerii, brațele — era învinețită de lovituri și însîngerată.

Și fata răspunse, mișcîndu-și greu buzele arse :

— Pentru patrie !

— De ce te-au schingiuit astfel ?

— Ca să-mi trădez tovarășii !...

Văzînd o mișcare neliniștită a băiatului de la gratii, ea clătină din cap și încercă să zîmbească :

— Nu i-am trădat ! Fii pe pace !

— Dar cine ești tu ?

— Nu ți-ai dat seama ?

Dinapoia gratiilor Ionică o privea împietrit, fiindcă o recunoscuse deodată și el știa ce-o să se întîmple cu făptura aceasta așa de fragedă și așa de bravă !...

O umbră se tupilă sus, la fereastră, și-o mînă ciocăni, într-un anumit fel, în geamul cenușiu, peste care pluteau pînzele de păianjen. Fata trase cu urechea.

— Mă auzi ? șopti un glas de afară.

— Da ! răspunse ea, tot în șoaptă.

— Am încercat să te scoatem... Am făcut totul. N-am izbutit ! Iartă-ne !

Ea scutură capul :

— N-am de ce să vă iert !... Nu purtați grija mea ! Faceți-vă datoria mai departe !

— Îți făgăduim să mergem pînă la capăt !

Chipul ei se oțeli dintr-o dată, pierzîndu-și gingășia de fată, și glasul chiar îi fu altul, un scrîșnet de fier, nu de

sticlă și aur. Și ea zise cu o ură care făcea să tremure zidul de piatră :

— Să-l urmăriți pînă în bîrlog, m-auzi ! Pînă în fundul bîrlogului ! Să-i scoateți colții și să-i tăiați beregata !

Urmă o tăcere aspră, în care Ionică își auzea inima cum bate, într-un ritm nefiresc, cîte două bătăi dintr-o dată ; poate auzea și inima fetei, pulsînd de departe. Pe urmă, glasul de sus se auzi iarăși, șoväind de data aceasta :

— Curaj !... Are să fie... mîine dimineață !

— Bine ! răspunse ea, după o pauză. Acum du-te, să nu te vadă !

Cînd întoarse capul spre ușă, ochii ei erau plini de lacrimi. Și Ionică plîngea, fără să se stăpînească.

— Nu le atinge ! șuieră fata, văzîndu-l că vrea să se sprijine de gratii.

— Zoia ! începu băiatul. Mîine dimineață...

Dar nu putu să pronunțe cuvintele celelalte. Privi grumazul fetei, și parcă niciodată nu văzuse o linie mai frumoasă ; simți că i se face frig și îngheață, fiindcă pe acest grumaz ca un gît de lebădă, mîine, în zori, avea să se strîngă șireangul.

— Vrei floarea asta ? întrebă în șoaptă.

— Dă-mi-o ! răspunse fata. Dacă m-or lăsa, mîine am să mi-o pun în păr. E frumos să-ți pui o floare în păr, cînd ești tînără și îți place viața !

Ionică aruncă floarea printre gratii, țintind ca ea să cadă la picioarele fetei. Dar o petală se prinse în sîrma cu ghimpi, și pe loc izbucni flacăra. O flacără scurtă, un trăsnet, după care între sîrme nu mai rămase decît tija uscată.

— Ce rău îmi pare ! suspină fata.

Suspină și băiatul. Apoi, cu toată durerea, un zîmbet se deschise în inima lui sfîșiată. Arătînd cu mîna pereții de piatră, el zise, zîmbind printre lacrimi :

— Dar tu nu vezi ce grădini și ce flori ai în jur ? Ale tale sînt toate !

Fata răspunse, cu capul în piept, cu ochii închiși :

— Îți mulțumesc ! Sînt necrezut de frumoase !...

*

* *

Ieșise pe poarta închisorii și se uita încotro să pornească. Nu se vedea soarele, după care tînjise atît, nici cerul — și nu-și simțea libertatea. Se deslușeau numai ruine în jur, iar deasupra plutea un nor greu de fum, aruncîndu-și întunericul pe pămînt.

Ionică făcu numai cîțiva pași și se prăbuși. Ce era aici nu știa, dar ce ducea la fund, ca într-un puț de ascensor, pînă se opri, nevătămat, pe maldăre de moloz, în altă parte a lumii — cum altfel ?... Îl urmărea o muzică surdă, sunete îndepărtate de tobă și-un răpăit furtunos de tamburi, peste care țipa, la răstimpuri, o trompetă cu sunetul cel mai de sus — doar atît...

Un glas rupt, ca pocnetul tablei bătute de vînt, ca un grohăit de mistreț, ca un urlet de lup, un glas al cui nu s-ar fi putut ști că trăiește cu oamenii pe pămînt îi pătrunse în craniu, deodată, și-l făcu să tremure, îngrozit :

— Împușcați-l numaidecît !

Atît zise glasul și se liniști, cum se liniștește ghiuleaua după ce plesnește, năruind totul în jur...

Într-o parte a puțului unde căzuse băiatul, zidul spart de cîteva palme lăsa să se vadă o încăpere ciudată, iar în mijlocul ei o masă care ocupa jumătate din spațiu. Acolo, ridicat în două picioare, cu labele din față, gheroase, sprijinite în marginea mesei, era lupul din pădure, așa cum îl știa de cînd îl înfruntase, numai că părea mai slab, mai istovit, cu ochii mai roșii, cu privirea mai fioroasă. Din gură îi picura sînge, care i se prelingea în jos, pe sub bot,

pe grumaz, pe piept, făcîndu-i blana roşcată. În faţa lui era întinsă o hartă mare, acoperind toată masa, şi lupul îşi plimba asupra ei, de la o margine la alta, privirea roşie şi înfricoşată, mişcîndu-şi numai ochii în cap, fiindcă avea grumazul ţeapăn, ţeapăn şi trupul, ca şi cînd ar fi înghiţit un fier pe care, bineînţeles, nu-l poate mistui niciodată stomacul.

„Mai are în el vătraiul !“ se gîndi băiatul.

Apoi se frecă la ochi, să se dezmeticească. Avea închipuiri, fiindcă lupul din pădure de mult răposase, dovadă că venise chiar corbul să-i dea tîrcoale şi să-l priveghieze după a lui datină. Cîteva clipe, Ionică văzu întuneric şi stele jucîndu-i sub pleoape : se frecă iarăşi la ochi şi, în sfîrşit, privirea începu să i se limpezească, risipindu-se întunericul şi stelele, rămînînd doar un vălişor de ceaţă. Şi atunci văzu că nu era lupul, ci un om, atît că rămînea între ei o asemănare ciudată.

Omul stătea tot ţeapăn, de parcă îi umpleau fiare stomacul, avea ochii roşii, privirea tot înfricoşată şi, întocmai ca lupului, i se prelingea sînge din gură, picurînd pe hartă. Cu o mînă sprijinit în marginea mesei, mînuia cu cealaltă un creion, trăgînd apăsat linii, într-o parte şi-n alta. Pe fruntea zbîrcită îi atîrna o şuviţă de păr, căzîndu-i pînă în sprîncenele încruntate, iar sub nasul, care trebuia să fi fost bot odată, se desena, ca un gîndac ars la flacără, o mustăcioară neagră.

Creionul pe care omul îl mişca apăsat şi smucit, trăgînd linii bezmetice pe hartă, se frînse deodată, rămînînd numai aşchii.

De afară pătrundea, prin zidul de piatră, un huruit îndepărtat şi neîntrerupt — parcă tancuri trecînd peste dărîmături. Se auzeau surd bubuituri de tun, care păruseră tobe mai adineauri, iar acum se întăreau, deslușit.

Omul aruncă furios aşchiile creionului frînt şi apasă pe un buton aflat la un capăt de masă, într-un şir de butoane felurit colorate.

Îndată se deschise o uşă, pe care n-ai fi văzut-o altfel, avînd întru totul asemănarea peretelui cenuşiu de piatră, şi intră un ofiţer cu trupul cam ţeapăn, îmbrăcat numai în fireturi, şi purtînd pe piept numai decoraţii. Cînd se opri şi îşi pocni călcîiele, pintenii scoaseră sunetul cel mai înalt al instrumentelor de fanfară, dezacordate şi gălăgioase.

Prin ziduri pătrundea huruitul şi tunetul neîntrerupt, crescînd de la o clipă la alta.

— Un creion ! răcni omul de la masă.

Ofiţerul îşi pocni iar călcîiele, salută ridicînd braţul drept, ca din arcuri, apoi rămase ţeapăn :

— Nu mai avem creioane !

— Cine-i însărcinat cu creioanele ?

— Generalul von Leist !

— Împuşcaţi-l !

— Nu mai avem gloanţe.

— Spînzuraţi-l !

— Nu mai avem frînghie !

— Sugrumaţi-l !

Răcnetele omului cu gura însîngerată creşteau, pînă ce începu să zbîrnîie fereastra aflată în spatele lui, deasupra capului.

— Pleacă ! răcni el o ultimă dată.

Rămas singur, şi nemaiavînd creion, începu să tragă săgeţi cu degetul, lungind într-o parte şi în alta picăturile de sînge căzute din gură, de-a dreptul pe hartă. Cînd împînzi harta cu aceste linii care îşi pierdeau repede culoarea sîngelui proaspăt, şi parcă începeau să duhnească, omul se linişti şi începu să rîdă — nu rîs, ci rînjet de satisfacţie.

— Cine te-a aruncat aici ? întrebă atunci Ionică, prin spărtura de zid.

Omul răcni, cu gîtlejul încordat, cît pe-aci să plesnească :

— Nu m-a aruncat nimeni !

— Dar ești sub pămînt !

— Aici e un blokhaus !

— Da ?... Și ce faci în blokhausul tău ?

— Conduc operațiile !

— Te cunosc ! exclamă băiatul.

Apoi se apropie de zid și zise, într-o șoaptă șuierată :

— Acum știu cine ești ! Operațiile pe care le conduci tu se termină astăzi ! Blokhausul tău e un bîrlog ! Te-ai ascuns aici, dar au să te încolțească !

Cel dinăuntru îl privi, cu ochii roșii, apoi sări peste masă și se repezi la el cu gura căscată. Fruntea i se pocni de zid, făcîndu-l să rămînă în loc, cu fălcile depărtate.

— Ți-au scos colții !... observă băiatul. Și de ce stai așa țeapăn ?

— Sînt oțelit, nu țeapăn !

— Nuu !... Ai înghițit ceva care-ți stă în gît ! Ai fost necugetat și lacom... Ai vrut să stăpînești lumea întreagă!... Dar acum nu mai poți nici să muști, nici să mistui ! ! Iar bîrlogul nu te mai apără !

— Sînt mai puternic ca niciodată !

Și, dezlipindu-se de zid, omul se întoarse la masă.

— Am să-mi îndrept din nou armatele încoace și încolo, spre răsărit și spre apus, spre nord și spre sud ! horcăi el, plimbîndu-și palmele pe liniile însîngerate. Am să pornesc de la început, ca în 1939 ! Întîi Cehoslovacia și Polonia, apoi Rusia, apoi Franța, Anglia, America, Africa și Asia !...

— Nu mai ai colți ! zise Ionică.

— Îmi rămîn fălcile !

— Degeaba ! Acum oamenii te cunosc și știu să se apere. Împotriva ta s-a ridicat lumea întreagă !

Pe chipul omului de la masă se ivi un rînjet șiret :

— Am să mă împac cu unii, și-am să-i mănînc pe cei-lalți ! Pe urmă am eu grijă de primii !

— N-o să se poată ! Toată lumea veghează ! Nimeni nu mai vrea să se împace cu tine.

— Atunci am să-i mănînc pe toți dintr-o dată ! răcni arătarea, căscînd gura-i uriașă. Am să distrug capitalele, orașele și satele ; n-o să rămînă piatră pe piatră ! N-o să rămînă nimeni viu, cît ține uscatul și apa !

— Nici copiii ? întrebă Ionică.

— Nici !

— Nici femeile ? Mamele noastre ?

— Nici !

— Nici bătrînii ? Părinții care ne-au dat viață și ne-au crescut cu trudă, cu dragoste ?

— Nimeni !

Atunci Ionică zise, stăpînindu-și oroarea și mînia, păs-trînd în el doar o curiozitate dureroasă, curiozitatea celui care disecă, fărîmiță cu fărîmiță, cadavrul, ca să învețe, să afle :

— Cum îți spuneau ție, cînd erai mic, cei de acasă ?

Arătarea nu răspunse ; devora, cu ochii înroșiți, harta.

— Ai fost și tu copil ? Ai gungurit vreodată ?

Un horcăit veni de la masă.

— Ai avut și tu o mamă ? O mamă care te-a alăptat și te-a mîngîiat, duioasă ?

Iarăși se auzi horcăitul, în locul glasului.

— Ai avut, desigur ! Dar mai ții minte chipul ei ? Ai iubit-o și ai respectat-o ?

— Întîi Polonia și Cehoslovacia, apoi Rusia !... se auzi horcăiala nesățioasă.

— Spune-mi, ai iubit pe cineva în viață ?

— Pe urmă Franța și Anglia !...

— Te-a iubit cineva vreodată ? Ai sădit vreun pom cu mîna ta ? Ai avut o floare pe masă, sau la căpătîiul patului ?

Huruitul îndepărtat crescuse, și creștea într-una, acoperind și horcăiala, și glasul.

— Pe urmă America, pe urmă Africa !...

Ușa se deschise și intră același ofițer de adineaori, desigur aghiotantul. În mînă avea o cupă neagră, cu un cerc alb într-o parte. Pe pata albă se vedea o hîrcă, iar sub ea două oase petrecute unul peste altul, cu capetele frînte, ca o cruce încîrligată.

— Într-un sfert de oră, rușii au să fie aici ! zise aghiotantul.

— Generalul von Kleist nu i-a oprit ?

— Nu !

— Împușcați-l !

— S-a împușcat singur.

— Generalul von Meist n-a venit cu trupe proaspete ?

— N-a putut să răzbată.

— Împușcați-l !

Ochii roșii priviră cupa din mîna aghiotantului :

— Ce-i asta ?

— Tot ce ne-a rămas : otravă !

În ochii roșii mînia se amestecă, fierbînd, cu deznădejdea, dînd naștere unei priviri înfricoșătoare, cum nici o fiară pe lume n-a avut cînd i-a sunat ceasul.

— Am s-o beau ! hîrîi, și scrîșni, și urlă, și tună gura însîngerată. Am s-o beau, ca să arăt că moartea nu se atinge de mine, că nu mă poate dobori nici glonțul, nici otrava !

Și cupa fu deșertată, și-n huruitul tancurilor care erau acum aproape se auzi otrava gîlgîind pe beregată, cu sunetul unei cascade de apă stătută și fiartă. Și un rîs spart, de oase, de fiare și table zgîlțîi pereții blokhausului :

— Am să-i mănînc pe toți, unul după altul ! Întîi Rusia, pe urmă...

Arătarea înțepeni deodată, cu mîinile răşchirate deasupra stomacului. Ochii i se rotiră în cap, vărsînd flăcări... Pe urmă, cu o sforțare neașteptată, mîinile se desprinseră, umblară rătăcite pe masă, degetele se încovrigară botind harta, pînă ce-o făcură ghem, şi-atunci gura se repezi s-o înfulece, nestăpînită, hrăpăreață... Şi cu harta în gură, încercînd s-o înghită în spasmuri, umplînd-o de bale însîngerate, tragica făptură, descreierată şi nesățioasă, căzu pe spate, unde începu să se zvîrcolească. Şi zvîrcolindu-se aşa, cu mişcări din ce în ce mai stinse, dar parcă din ce în ce mai sălbatice, mai zise o dată, înăbuşit, abia făcîndu-şi auzit glasul în huruitul tancurilor :

— Întîi Rusia, pe urmă Anglia !...

Cînd spasmurile încetară, la geamul de sus se ivi o umbră neagră, un cioc izbi giurgiuveaua, corbul se auzi de afară, croncănind, înfometat şi neliniştit, nefiind sigur că o să i se dea prada :

— E gata ?

Aghiotantul privi leşul de jos, apoi înclină din cap şi răspunse :

— E gata ! Ia-l repede, să nu ți-l găsească !

După ce huruitul tancurilor se șterse în depărtare și fumul se risipi, și praful se duse cu vîntul, și se limpezi, în sfîrșit, toată zarea, Ionică se pomeni pe un cîmp care parcă nu cunoscuse niciodată chinul, chinul lui însuși și pe-al oamenilor. Erau holde gata de secerat într-o parte, în alta grădini și pajiști semănate cu flori, printre care alergau, jucîndu-se, copii în haine de sărbătoare. La orizont, coșuri de fabrică fumegau pașnic și păreau niște steaguri, fluturîndu-și flamurile albe ale unei ere noi, mult așteptată de oameni. Drept în față se vedea un oraș, pe care îl estompa puțin depărtarea. Dar se deslușeau blocuri înalte, ai fi zis aliniate cu sfoara și așezate la distanțe egale, cu pereții în atîtea culori cîte cunosc florile, și, la fel cu florile, cătînd vesele către soare.

O apă îngustă, printre sălcii stinghere, ducea într-acolo, străbătînd lunci și zăvoaie, pînă ce pe malul ei apărură cheiuri de piatră, apoi case vechi care cădeau sub tîrnăcoape, deschizînd calea. Și cum se netezea locul aici, se iveau oameni, cu mașini și macarale. Pînă să privească Ionică în stînga, în dreapta creșteau ziduri, ca prin minune. Și cît se uita la ele cu nedumerire, în stînga răsărea altă clădire, ba pînă și iarba creștea, pe unde fusese molozul mai devreme — și în iarbă înfloreau trandafirii.

Peste putință să mai recunoști drumul! Ionică merse mai degrabă la voia întîmplării... Nimeri totuși și ajunse, cînd suna ceasul trei, iar soarele pierdea înălțimea, îmbră-

cînd fața blocului într-o lumină blîndă, ca toamna, dar încă strălucitoare.

Băiatul urcă șaizeci de trepte în goană, nemaiavînd răbdare să ia ascensorul. Cînd ajunse în fața ușii, își auzi inima scoțînd sunetul soneriei.

— Cine este ? întrebă atunci, dinăuntru, glasul blînd al mamei, cu un timbru de nerăbdare și de nedumerire.

Ușa se deschise și ea își scoase capul pe sală.

— Cine e ? întrebă, mai domol și mai trist, văzînd că nu era nimeni.

Ionică se strecură pe lîngă dînsa și se făcu mic în colțul vestibulului. Din casă se auzi glasul tatii, așezat și greoi, ca al motorului Diesel pe care-l conducea de o viață :

— Ce e ?

— Parc-am auzit soneria.

— Ți s-a părut. Hai că se răcește supa în farfurie !

Mama trecu dincolo, unde era toată familia.

— Nu știu ce am, dar mereu mi se pare că sună...

Și, așezîndu-se, oftă din adîncul inimii :

— Asta-i ora cînd pleca Ionică la școală !

— Da' de unde ! se deslușI glasul Tincuței. Pleca de la unu !

— Nu mai știu !... zise mama. Într-una mi se pare că pleacă și vine.

— Poftă bună ! se auzi glasul lui Andrei, care tocmai ieșea din baie, cu prosopul în mînă.

Tatăl îl mustră cu oarecare asprime :

— De ce să fii tu ultimul, cînd ne-am adunat toată lumea ?... Și du prosopul în baie ; ce-l tîrăști după tine ?

Andrei se strădui să-i intre în voie :

— M-am grăbit, tată. Am avut de făcut o mulțime...

Tatăl bombăni, învîrtind linguța prin farfurie ; se vedea că-i supărat și are gîndul aiurea :

— Mereu grăbit, și niciodată nu faci nimic ca lumea !

— Tată ! zise, mîhnit, feciorul cel mare.

Tincuța tăcea, dar mama nu-și ascunse dezaprobarea :

— Cum vorbești cu băiatul ? ! Doar e vrednic și ascultător, și nu supără pe nimeni !

Tatăl lăsă să-i scape lingura din mînă :

— Apăi ar trebui să înțelegeți că oi avea și eu un of la inimă !

După aceea se lăsă tăcere. Atunci Ionică păși pe vîrfuri și intră în sufragerie. Îndată ce se ivi acolo, toate se opriră în loc, chiar și pendula, a cărei limbă rămase într-o parte, într-un echilibru nefiresc, ca și cum s-ar fi agățat de un cuișor, în cutie. Mîța, care se juca pe covor cu un ghemotoc de cîrpă, înțepeni așa cum o prinsese clipa, cu coada pe sus, cu toate patru lăbuțele în aer, într-un salt neterminat și parcă rămas așa pentru totdeauna. În camera de alături, unde fusese Gavroche într-o seară, aparatul de radio nu ieși din funcțiune, dar se opri pe un sunet, un acord domol, egal, venind parcă de nicăieri și de pretutindeni, și răspîndind în toată casa o armonie blajină.

Se afla în mijlocul sufrageriei o masă făcută anume, cum nu se obișnuiește pe nicăierea, o masă cu cinci colțuri, dînd naștere la cinci laturi, și pe fiecare latură erau puse tacîmurile. Toți patru aflați acolo stăteau nemișcați, cu lingurile în mînă, cu ochii în farfurie, și aburii care ieșeau din supa fierbinte, supă cum Ionică știa că nu poate face decît mama, pluteau ca niște norișori pe care vîntul nu-i adie.

Băiatul se așeză pe al cincilea scaun, locul dintotdeauna, și, văzînd farfuria, lingura, furculița și cuțitul lui, puse pe masă, ca în toate zilele, i se stîrni în inimă atîta tristețe și-atîta bucurie, încît îi veniră lacrimi în ochi și înțelese — de data asta pe deplin și cu adîncime — cum oamenii pot să plîngă și să rîdă, din aceeași pricină.

Se întoarse, uitîndu-se pe rînd la fiecare, apoi îi cuprinse pe toți într-o privire și zise adresîndu-se tuturora :

— Sînteţi cu mine şi sînt cu voi, întotdeauna ! E foarte bine !...

Mîţa stătea în aer, stătea nemişcată pendula ; sunetul dulce al difuzorului umplea odaia într-una.

Ionică privi la cel mai mare.

— Îţi mulţumesc, tată, pentru pîine, pentru haine, pentru căldură... Pentru că m-ai certat şi te-ai răstit la mine, pentru că m-ai mîngîiat şi mi-ai spus vorbe bune. Îţi mulţumesc că m-ai adus pe lume şi ţi-ai luat povara mea pe umeri !... Cum merge ?

Tatăl nu mişcă, după cum nu mişca nimeni, dar vorba i se auzi, ştiută din toate zilele :

— Bine !... Am făcut suta de mii ! Şi mai ţine !

— Maşina ?

— Nu, inima.

— La suta de mii ţi se cuvine o primă !

— Prima eşti tu, şi sînt ei, fiule !

Băiatul înclină din cap, cu o gravitate care nu i se vedea pe chip, fiindcă pe chip mai avea încă trăsăturile copilului. Ochii i se opriră la Andrei, fratele mai mare. Se vedea că-i viu, dar parcă era într-o fotografie.

— Cum merge ?

— Toate ar fi bune, dacă...

Aici glasul fratelui se opri, iar pe faţa lui se citi mîhnirea.

— Am înţeles ! zise Ionică. Tu vezi-ţi de treburi, fără grijă. Am să mă fac bine !

Obrazul Tincuţei se făcu roşu cînd Ionică ajunse la ea cu privirea. Şi, înainte de orice întrebare, vorbi, ruşinată, cu ochii în farfuria care continua să fumege — abur nemişcat şi subţire :

— Am luat un patru, la istorie !

— Ce te-a întrebat ?

— Despre faraoni şi despre piramide...

Ionică zîmbi — și cu șiretenie, și cu melancolie.

— Cînd am să vin acasă, am să-ți spun eu, în amănunțime. Știi că și eu era cît pe ce să iau un patru la geografie ?

— Vai de mine ! Și îți place atît de mult geografia ! Ce n-ai știut ?

— Înălțimea munților Himalaia.

— Asta-i rușine !

— E adevărat, recunoscu Ionică. Dar acum o știu foarte bine !

Înveselit o clipă, chipul lui deveni grav cînd se întoarse spre cea din urmă, care-i întotdeauna prima :

— Sînt obosit și mă doare capul, dar nu-i acum timp să-mi pui pe frunte mîna ta bună. Vin de departe și am văzut o mulțime... Cum aș fi putut merge, cum aș fi putut înțelege, cum aș putea spune, dacă n-ai fi fost tu, mamă ?

Mama șopti :

— Cînd te-aud, îmi crește inima... Spune !

Și băiatul spuse :

— Peștele, cum ia viață, începe să înoate, fără să-l învețe nimeni. Mînzul zburdă, din prima clipă, sărind sprinten pe picioarele lui subțirele. Așa se întîmplă, pare-se, cu toate viețuitoarele. Neamul nostru, al oamenilor, se vede că este încă tînăr ; nu și-a trăit decît parte din ceea ce are să-i fie istoria. E încă așa de tînăr neamul nostru, al oamenilor, și au trecut așa de puține sute de veacuri de cînd s-a ridicat de la pămînt, încît și astăzi, la naștere, copilul umblă de-a bușilea, ca puii animalelor...

— Așa e, dragul mamei !

— Am umblat de-a bușilea, cînd eram mic, printre picioarele mesei și ale scaunelor, laolaltă cu mîța și cu cîinele. Și-ai venit tu, și m-ai luat de mînă, m-ai ridicat, și încetul cu încetul, cu răbdare, cu bucurie și cu trudă, m-ai învățat mersul oamenilor.

— Cît mă durea inima cînd cădeai, dragul mamei !

— Dar într-o zi n-am mai căzut, și de-atunci umblu tot în picioare. Îți mulțumesc că m-ai învățat să merg, mamă !...

— Să mergi cît mai departe și cît mai frumos, fiule !

— Mi-ai cîntat seara cîntec de leagăn, și din cîntecul tău am început să învăț graiul oamenilor.

— Spune-l !

— A fost numai graiul tău și al meu, o vreme, graiul nostru, tainic, pe care nu l-ar fi înțeles nimeni. Dar, încetul cu încetul, sunet cu sunet, urechea mea a deprins din vorbele tale vorbele tuturora. Tu mi-ai arătat soarele și i-ai spus pe nume. Și-am învățat numele soarelui, cum l-am învățat pe-al cerului, pe-al luminii, pe-al căldurii și pe-al gerului, pe-al ierbii și pe-al florilor...

— Parc-a fost ieri ! șopti mama.

— Și-n timp ce mă învățai vorbirea, îmi arătai, cu cuvintele mele puține, care-i drumul răului, care-i drumul binelui.

— Să ai parte numai de bine !

— Dar dacă nu erai tu, cum aș fi știut să ocolesc răul ?... Și cînd mi-ai dat tot cît trebuia ca să nu fiu rătăcit între cei de-o vîrstă cu mine, mi-ai pus ghiozdanul în spinare și, luîndu-mă iarăși de mînă, m-ai dus să învăț carte, la școală. Pentru toate cîte ai făcut, îți mulțumesc, mamă !

Ionică se ridică ; pe chipul lui, obosit mai la urmă, se vedea acum un semn de nedumerire. Își duse mîna la cap și își frecă tîmpla, cum ar fi vrut să-și trezească sub ea un gînd din amorțire :

— Mi-e să nu întîrzii ! Trebuie să mă duc undeva, și nu știu unde... Da, m-așteaptă cineva, și trebuie să ajung la vreme ; dar cine-i acela ?... Vă las cu bine !

Din vestibul mai băgă o dată capul pe ușa sufrageriei. Cei ai casei, care își începuseră mișcările, se opriră din nou, cu ochii în farfurie ; mîța era acum cu două picioare pe covor, și numai cu două, cele din față, în aer ; limba pendulei

se oprise în partea cealaltă a cutiei, iar acordul radioului coborîse cu două tonuri.

— Am uitat să vă spun poftă bună !

* * *

Era ceasul patru după-amiază ; zăbovise numai o oră şi i se părea că trecuseră multe zile din acea săptămînă la capul căreia trebuia să fie într-un loc, unde-l aştepta cineva, şi el n-avea dreptul să întîrzie... Nu cumva la şcoală ?

Şcoala se afla pe strada a doua, dar acum drumul pînă acolo parcă se lungise din cale-afară ! Dacă n-ar fi ştiut că abia plecase de acasă, şi dacă n-ar fi văzut blocul galben în urmă, ar fi crezut că nimerise în altă parte, într-un cartier unde nu mai fusese pînă acuma... Dar nu ! Era doar o părere, datorită grabei şi oboselii, fiindcă altminteri recunoştea casele vechi, de pe vremuri...

Între două rînduri de blocuri, aproape terminate — că li se vopsea tîmplăria — rămăsese mahalaua, cu cocioabe intrate în pămînt şi culcate pe o rînă ; aici avea să fie parc la primăvară, cu copaci mari, aduşi din pădure, cu alei asfaltate, cu peluze şi cu bazine. Oamenii aveau să uite curînd cum fuseseră locurile înainte vreme, şi Ionică luase chiar cuvîntul, la o şedinţă a pionierilor, dînd ideea să se trimită o scrisoare edililor, din partea tuturora, cu propunerea de a fi lăsată în picioare măcar una din cocioabele acelea. Înconjurată de gard frumos, cu zăbrele, şi avînd table explicative, n-ar fi supărat prea mult privirile, mai ales dacă locul ei se alegea bine. În schimb, rămînea acolo, ca la un muzeu de arheologie, spre ştiinţa tuturor vizitatorilor, fiindcă în mersul ei înainte lumea nu trebuie să uite nimic din ce a fost odinioară.

Ionică mergea pe o uliţă bolovănoasă şi pustie. De mult se mutaseră oamenii, lăsînd zidurile vechi pe seama tîrnă-

coapelor, să le dărîme. Doar într-un loc, la o poartă de lemn, care scîrţiia trist în balamale, era un cîine bătrîn, alb, cu pete negre, chelălăind încet, cu durere ; pare-se aştepta pe cineva, şi nu venea nimeni.

E greu să recunoşti un cîine pe care nu l-ai văzut niciodată, decît într-o fotografie, din vremea cînd el era pui de o lună sau două.

Ionică se opri şi-l chemă pe nume :

— Ciobănel !

Scîncind, cîinele începu să se gudure. Era cîinele bunicilor, cum îl văzuse, împreună cu stăpînii lui, într-o poză, luată pe malul Dîmboviţei, la Ciurel, într-o primăvară, pe timpul cînd se scutură floarea salcîmului. Apărea şi-un salcîm în fotografie, dar încolo numai sălcii bătrîne şi, la umbra uneia, pe un macat, se vedeau înşirate merinde, şi-o damigenuţă, ca în zile de sărbătoare. În josul ei bunicul scrisese cu mîna lui nu tocmai deprinsă cu creionul : 1 mai 1921...

Chiar şi adineaori, acasă, în sufragerie, i se opriseră ochii o clipă la fotografia aceea. În afară de bunicul şi de bunica mai era tatăl acolo — pe atunci băieţaş de zece ani numai — şi încă doi oameni mustăcioşi, cu nevestele şi copiii — vecini amîndoi şi tovarăşi ai bătrînului la atelierele cefereului. Iar în faţă, Ciobănel, căţelandru pe vremea aceea, alb, cu pete negre, gudurîndu-se, ca şi acuma.

Se gudura cîinele bătrîn, de parc-ar fi simţit, fără să-l ştie, că Ionică făcea parte şi el din familie.

— Ce-i cu tine, Ciobănel ? zise băiatul, aplecîndu-se şi mîngîind cîinele.

Tot scîncind, Ciobănel se trăgea înapoi, spre poarta care scîrţiia în balamale, îndemnîndu-l să vină.

Ionică păşi în curtea unde nu pusese niciodată piciorul, dar pe care, ştiind-o din vorbele mamei, i se părea că o cunoaşte de cînd lumea. Două rînduri de odăi, pe o parte

și pe alta, iar în mijloc curtea, atît de îngustă, că nu putea să intre nici cotiga cu lemne. La toate ferestrele erau perdelele trase, de parcă dormea toată lumea, sau muriseră cu toții, pînă la unul.

Lîngă poartă, cișmeaua picura, și jos, o dîră de gheață se întindea pe sub gard, pînă afară, în mijlocul caldarîmului...

Era iarnă, așadar, și băiatul nu mai știa cînd se mutase iar vremea ; înțelese, în schimb, de ce-l strîngea cleștele în spinare : n-avea pe el îmbrăcăminte de înfruntat gerul.

O ușă se deschise atunci, mai în fundul curții, și o femeie își scoase capul, cu broboadă neagră, afară.

— Hai fuga, puiule ! Vin' la căldură !

Băiatul intră, după el intră și cîinele. Era doar o tindă, cu un pat în fund, unde nu puteai dormi decît înghesuit, ca-n sicrie. Iar de aici răspundeai în odaie, ale cărei ferestre înguste, lipite de jur împrejur cu hîrtie, îți deschideau vederea spre magazia de lemne, care mai era și bucătărie de vară.

— Tu ești bunica ! zise băiatul, recunoscînd-o după fotografie.

Îi venea cam peste mînă să-i spună bunică, fiindcă nu era foarte bătrînă.

— Am să fiu bunica ta, dar mai încolo ! Tu nu te-ai născut încă, și taică-tu nu prea are de gînd să se însoare !... Și-apoi, pe vremurile astea așa grele !... I-auzi cum sună ! De ieri de la prînz sună într-una !

Se auzea parcă, în iarna de-afară, un țipăt continuu, în depărtare, dar ar fi fost greu să deslușești ce e și de unde vine.

— Ce sună ?

— Sirena de la ateliere.

Băiatul, care cunoștea această tristă istorie, își duse mîna la gură.

Acum se auzea deslușit sirena — cînd mai înfundat, cînd mai țipătoare, după cum bătea vîntul rece al iernii.

— Va să zică, s-au răsculat muncitorii ! Și bunicul unde-i ?

— Iat-acolo !

— Și tata ?

— Umblă s-adune merinde, să le strecoare oamenilor, dac-o răzbi prin cordoane, c-au împînzit locul jandarmii și comisarii !... Ia stai ! Ce s-aude afară ?

Se auzeau împușcături dese în partea depoului, peste sunetul neoprit al sirenei.

— Iar trag ! se tîngui bunica. Doamne, aibi milă și îndură-te !

— Bunico, mi-e foame !

— Ce să-ți dau, Doamne, că azi nici n-a venit pîinea la prăvălie !

Atunci, din strada care fusese adormită și goală, se ridică un murmur, crescînd într-una, pînă ce se deslușiră glasuri de femei : „Vine pîinea ! Vine pîinea !"...

— Rămîi aici, la căldură ! zise bunica.

Și ieși, după ce își puse un șal negru pe umeri. Ciobănel se strecură după dînsa, iar o clipă mai tîrziu începu să urle afară, așa, din senin, a pustiu și a jale. Tot se mai auzeau împușcături, tot mai suna sirena, dar peste acestea se ridica strigătul femeilor și urletul cîinelui.

Ionică nu avea liniște să rămînă singur în casa întunecoasă, unde te așteptai să iasă stafiile, și se duse fuga afară, înfruntînd frigul care se asprea, fiind vremea spre seară.

O dubă mare, gălbuie, venea hurducînd din capul străzii ; o cunoșteau bine femeile adunate afară. Dar duba nu se opri la prăvălie, ci își continuă drumul, cu atîta viteză cîtă îi îngăduiau bolovanii.

— Pîine ! Pîine ! strigau femeile, ținîndu-i calea, strînse grămadă, de nu se mai vedea caldarîmul.

Cînd Ionică sosea la poartă, tocmai se oprea și duba — nu c-ar fi vrut șoferul, ci de nevoie. O sută de femei închideau drumul, unele cu prunci în brațe, altele ținîndu-și de mînă copilul, și toate strigau :

— Pîine, pîine !

Pe peretele dubei, scria cu litere trase la linie : „La masă bună, pîine bună ! Deci, consumați pîinea Gagel !"

Urla a jale Ciobănel, în poartă, și alți cîini urlau mai încolo...

Un comisar, cu haine negre, cu eghileți albi căzîndu-i în lungul brațului, de pe umăr, își scoase capul pe ușa mașinii.

— La o parte ! răcni el. Deschideți drumul !

De o parte și de alta a cabinei era cîte un jandarm, stînd pe scară, cu arma în mînă.

— Pîine ! strigau femeile.

— Pornește ! Treci peste ele ! îi porunci comisarul, șoferului.

Șoferul rămase țeapăn, cu mîinile pe volan, adus de umeri :

— Nu pot, domnule !

Se citea atîta suferință împietrită pe fața lui, și atîta trudă de parcă ar fi avut pe umeri toată greutatea mașinii.

— Te împușc ! răcni comisarul.

— Apoi, și dacă nu mă împuști, mare bucurie nu mai am de acum încolo !

Era un om bătrîn, și n-avea îndemn destul, sau n-avea destulă putere, că altfel, după ce i se citea în privire, moale nu i-ar fi fost comisarului !

Acesta scoase iar capul pe geamul cabinei, și-n vreme ce femeile strigau, cerînd pîine, cîinii urlau pe la por-

ţile mărunţele, iar în depărtare se auzea încă sirena şi împuşcăturile, răcni scos din fire :

— Nu acum ! La morgă, mîine !

Atunci, de pe o străduţă aflată zece paşi mai în urmă, dădu năvală o ceată de tineri. Paltoane, mantăi n-aveau decît unii, şi cei mai mulţi erau cu capetele goale, neţinînd seama de gerul serii. Toţi suflau greu, aruncînd aburi pe gură ; se vedea că vin de departe şi tot într-o goană...

Ionică tremura de frig în portiţă, lîngă Ciobănel care nu-şi contenea urletul. Nu văzu decît o învălmăşeală... Nu ştia cum se topiseră comisarul şi jandarmii : sau intraseră în pămînt, sau fugiseră fără urmă ; în cabina maşinii nu mai rămăsese decît şoferul, înţepenit pe volan şi privind în neştire.

Iar tinerii, şi printre ei unul cu o rangă în mînă, se năpustiră la partea din spate a maşinii, unde uşile, după o izbitură, săriră cît colo.

Şi-atunci un bocet umplu strada, amestecat cu urletul cîinilor. În loc de pîine duba căra, către morgă, leşurile muncitorilor.

Între tineri, Ionică îl recunoscu pe cel ce era tatăl lui acuma, dar nu l-ar fi recunoscut dacă nu l-ar fi ştiut din fotografie. Avea abia douăzeci şi doi de ani în acel trist şi crîncen februarie, şi băiatului, care îl văzuse mai adineaori, i se făcu o milă sfîşietoare de tinereţea lui apăsată de nelinişti, de temeri şi doliu.

În bocetul fără contenire, bunicul fu luat din duba de pîine şi purtat în casă, pe braţele tinerilor.

— Du-te de-aici, nu-i de tine !

Aşa i se păru lui Ionică a-i fi spus bunica, pe cînd portiţa scîrţîia subţire, iar în depărtare tot se mai auzeau sirena şi împuşcăturile.

Băiatul porni, făr-a ști unde. Trebuia să ajungă într-un loc, negreșit și la vreme, dar, pătruns de ger pînă în mădulare, începu să tremure. Tremura de frig și plîngea moartea bătrînului, împreună cu a tuturora... Tremură și plînse pînă se făcu întuneric deplin în jur, parcă pentru totdeauna și pentru toată lumea. Atunci se prăbuși, lipsit de orice-putere...

*

* *

Băiatul zăcu astfel, cu prea puțină știință de sine, căzut ca și altădată de-a dreptul pe piatra tare și înghețată a caldarîmului, pînă ce, scurgîndu-se o noapte întreagă de chinuri, simți printre pleoape lumina plăpîndă care vestea zorile.

Toată noaptea auzise sirena, cu alt sunet decît cel de pe seară ; era poate chiar alta, mult mai aproape acuma, urlînd la răstimpuri egale și sfredelindu-i timpanele. Un huruit căzut ca din ceruri o însoțise, punctat din cînd în cînd de bubuituri și de tremurul caldarîmului.

Nu putea să-și explice de ce în acest huruit, care semăna cu al avioanelor, deslușea un glas, cunoscut de altminteri prea bine, povestind cu înfiorare întîmplări auzite de el nu prima oară, fiindcă le regăsea pe rînd în memorie.

— Trei nopți nimeni din noi n-am pus geană pe geană... zicea glasul — al tatii, de bună seamă. Cum venea întunericul, se ridica un avion, de la Băneasa — că aerodromul a rămas în mîinile lor cîteva zile — și se rotea pe deasupra orașului ; nu lăsa decît o bombă la o jumătate de oră, dar parcă puteai să știi unde-o să cadă ?... Termina benzina, pleca, venea altul, și tot așa se schimbau pînă la ziuă, ca să țină lumea în adăposturi și s-o istovească de spaimă... De cîștigat nu mai aveau ce să cîștige, dar se răzbunau, cu prostie și cruzime de fiară...

Își amintea totul Ionică, din istoria ultimelor zile ale armatei lui Hitler în România, cum o învățase la școală, întregită cu povestirile celor care o trăiseră aievea, în adăposturi, sau luptînd pe străzi, la lumină. Numai că nu înțelegea ce se întîmplase cu el astăzi, unde se afla și cum de auzea glasul tatălui în apropiere.

Mirat, băiatul își mișcă pleoapele, parcă lipite cu smoală, și cu greu le desprinse una de alta... Dar nu văzu pe nimeni.

În clipa cînd el deschidea ochii, o dată cu luminarea de ziuă, împușcăturile de ieri, oprite peste noapte, porniră din nou și se întețiră. El însă nu se mai afla în același loc de aseară, și nu mai era nici vremea geroasă a lunii februarie ; dimpotrivă, cerul limpede și boarea călduță, pe care o simțea ca pe-o oblojală, vesteau o zi binefăcătoare de vară.

Glasul se stinsese, și imaginile înconjurătoare nu-i întăriră băiatului credința că tatăl lui fusese acolo ; ce să caute pe malul acestei ape, care nu putea fi decît Sena, văzută în plină lumină ? Iar împușcăturile ce puteau fi, decît dovada că se întorsese încă o dată în locul și la timpul cînd îl întîlnise pe Gavroche prima oară ?

Se dezmeticea anevoie, cînd, printre împușcături, auzi pași repezi în lungul cheiului ; venea chiar băiețandrul viteaz de odinioară, în capul gol, cu hainele lui zdrențuite, numai că avea acum o brasardă tricoloră la mînecă.

— Gavroche ! strigă și bucuros, și nedumerit Ionică, ridicîndu-se și ieșindu-i în cale.

Drept răspuns, celălalt se trînti jos, lîngă un stîlp de fontă de pe marginea cheiului.

— La pămînt ! șuieră el, poruncitor, o dată cu alt șuierat care creștea în aer.

Ionică se supuse poruncii autoritare și se pomeni ghe-

muit pe trotuar, în clipa cînd un trăsnet năprasnic, căzut din senin, făcea să se cutremure cheiul.

— Stukas ! scrîşni printre dinţi băieţandrul.

— Gavroche ! Iată dar că te întîlnesc iarăşi ! Ce se întîmplă aici, şi ce este cu tine ?

Nu-l vedea limpede ; de sus se scutura o ploaie de moloz, venită nu se ştie de unde, căci doar nu putea să cadă din cerul senin al frumoasei zile de vară. Mai departe se prăbuşeau cărămizi şi blocuri de zidărie, făcînd să se prelungească tremurul pămîntului pe care Ionică îl simţea în tot trupul, cum l-ar fi scuturat friguri de boală.

— Sus ! porunci băiatul celălalt, înainte chiar de a se fi liniştit zburăturile.

Se ridicară amîndoi în picioare.

— Nu mă mai ţii minte, Gavroche ? Ai fost acasă la noi într-o noapte.

— Te-o fi zăpăcit bombardamentul ! Pe mine nu mă cheamă Gavroche, şi acum te văd pentru prima oară !

— Ai uitat ! Ne-am întîlnit tot aici, pe malul Senei !

— Hotărît că eşti zdruncinat rău, bietul de tine !

— Nu-s zdruncinat de loc ! Am fost puţin buimac, dar acum m-am dezmeticit pe deplin ; te recunosc foarte bine !

— Pe mine nu mă cheamă Gavroche, ci Ilie. Iliuţă, cum îmi spun unii.

— Poate vrei să cred că apa asta nu-i Sena ?

— E Dîmboviţa, toată ziua !

— Şi podul de colo nu-i Pont-Neuf ? Gîndeşti că am orbul găinilor ?

— E podul Mihai-Vodă ! Nu mai vorbi aiurea !

Ce-i rămînea de făcut lui Ionică, decît să se frece la ochi şi să se uite în jur, cu uimire ? Deodată, malul de dincolo începu să se mişte, de parcă ar fi fost un decor, pe scenă, apa se îngustă, căpătînd proporţiile Dîmboviţei, ştiută prea bine, podul îşi scuturâ pilonii şi rămase cu o

singură arcadă — să te prindă uimirea! Era podul Mihai-Vodă, cum putea să-l recunoască oricine trecuse pe el măcar o singură dată — și toate din jur îl lămuriră dintr-o privire pe Ionică asupra locului unde se trezise de dimineață.

— Nu mai știu ce să cred! bîigui el, deși era învățat acum cu astfel de răsturnări ale timpului și modificări ale spațiului.

— La pămînt! porunci tovarășul său, încă o dată.

Împușcăturile nu încetaseră, dar Ionică era deprins cu ele, fiindcă le auzise toată după-amiaza de ieri, și toată noaptea. În schimb, îl nedumerea șuieratul de sus, care venea iarăși. Se trînti la pămînt, și de acolo privi iscoditor bolta nespus de curată. La început i se păru că vede o pasăre de prin alte locuri ale lumii, cum nu mai întîlnise pînă astăzi, năpustindu-se în jos, după pradă, și scoțînd din gîtu-i hrăpăreț un șuier care putea să te îngrozească. Curînd însă își dădu seama că era un avion, mai altfel decît celelalte, cu aripile scurte și îndesate și mai iute decît păsările de pradă. Pica spre pămînt așa de năprasnic, că aproape se deslușea aerul sfîșiat fluturîndu-i în spate, și din această frecare, dacă nu ieșeau flăcări, ieșea în schimb șuieratul acela care străpungea cerul albastru.

Băiatul străin — Iliuță, cum spusese el însuși că-l cheamă — scrîșni din dinți și repetă o vorbă de mai înainte, stăpînit de mînie și revoltă, în loc de groază:

— Stukas! Lua-i-ar dracu'!

Mai avea cîteva sute de metri să ajungă jos avionul și să se fărîme, dacă își continua picajul astfel, cînd se smuci dintr-o dată, își îndreptă botul, și după ce descrise o buclă largă, se pierdu în depărtare, tupilîndu-se pe deasupra orașului. Dar în clipa cînd începea manevra neașteptată, de sub burta lui se desprinse ceva, ca o tablă a fuzelajului, și această parte, cu formă nedeslușită deocamdată,

urmă vechea traiectorie — să fi zis că-i o piatră scuipată din praștie. Se vedea limpede cum cădea, înșurubîndu-se în aerul pașnic, pînă ce Ionică își dădu seama că era o bombă aducătoare de moarte.

— Capul jos! îi porunci de alături Iliuță, tînărul său tovarăș.

Deși își dădea seama ce-o să se întîmple îndată, Ionică nu-și putu desprinde ochii de la bomba aceea, care nu părea de loc primejdioasă, și o urmări, paralizat, cu ochii curioși și în același timp plini de groază, văzînd-o limpede cum crește și sfîșie aerul, pînă ce căzu între case.

Pămîntul prinse să tremure mai din adînc decît prima dată, o jerbă de fărîmături țîșni spre cer, întunecînd soarele care tocmai se ridica peste acoperișurile orașului, în timp ce bubuitura zgîlțîia iarăși aerul și scutura molozul din zidurile apropiate. Zgomotul nu ținu mult — se duse în ecouri, de-a lungul apei; în urma lui se mai auzi zornăitul geamurilor, bușiturile dărîmăturilor aruncate în stradă... Înainte ca ele să se liniștească, de undeva, dintre ruine, se ridică țipătul unei femei, nesfîrșit parcă — și jalnic.

Ionică sări în picioare și se repezi într-acolo, fără judecată, cu o pornire firească, să dea ajutor, chiar cu puțina lui pricepere și cu puterile-i slabe. Noroc că, pînă la colț, Iliuță îl ajunse și-l opri în clipa cînd — cîțiva pași mai departe — de pe strada care venea pieziș către apă, se revărsa o jerbă de gloanțe. Trăgeau mitralierele de la ferestrele unei case lungi, cu două caturi, ca o cazarmă.

— Unde te duci? șuieră flăcăiandrul, apucîndu-l de braț și silindu-l să se adăpostească lîngă o împrejmuire cu soclul de piatră. Curînd are să înceapă atacul!

— Dar ce se întîmplă? Ce-i în clădirea asta?

— E comandatura nemțească!

— Și de ce trag? Pe cine le-a cășunat dis-de-dimineață?

— Știu că sînt încolțiți, și vor să se apere. Ce, tu n-ai auzit nimic pînă la ora asta ? Pe ce lume te afli ? Astă-noapte, armata noastră, țara întreagă s-a întors împotriva lor, iar ei nu se lasă !

Abia sfîrși Iliuță vorba de lămurire, cînd de peste Dîmbovița se auzi o comandă ; un tun mic, pe care doi oameni l-ar fi tîrît cu ușurință, ca pe o roabă, începu să tragă, și altul, aflat nu prea departe, sub un castan din marginea apei, se însoți cu el, sporind canonada firavă. Dar, oricît ar fi fost tunurile de slabe, la clădirea unde pîrîiau mitralierele și de unde porniseră împușcăturile toată noaptea se văzură cum cad geamurile și se năruie tencuiala. N-aveau putere tunurile să dărîme zidăria veche și groasă ; în schimb, cînd proiectilele nimereau pe fereastră, dinăuntru răbufneau valuri de fum și urlete furioase. Se stîrni acolo tevatură și agitație, ca într-un mușuroi de furnici pe care-l răstoarnă lopata.

Nu trecuse decît puțin timp, cînd de peste pod se năpusti armata, o companie românească — ușor să deosebești ostașii noștri de cei ai vrăjmașului, fiindcă aveau uniforma în altă culoare, și mai ales altă formă de cască.

— Înainte !... Pregătiți grenadele ! răzbi o comandă.

Din rînduri îi răspunseră strigăte gîtuite, însă nu lipsite de vlagă :

— Nu vă lăsați, fraților !

Mitralierele țintiră spre ei și își întețiră focul, trăgînd în grămadă. Cădeau ostașii în gîtuitura podului, nevoiți să înfrunte snopii de gloanțe, fiindcă nu puteau trece prin altă parte. Cei care scăpau se resfirau pe locul mai larg, de dincoace, și își continuau atacul, aplecați înainte, cu baionetele la arme, împuținați, dar fără să micșoreze pasul. Însă, cu toată bătaia tunurilor care ciuruiau ferestrele casei asaltate, mitralierele acolo se învrăjbeau să tragă ; nu c-ar mai fi fost vreo scăpare pentru cei dinăuntru, ci

numai ca să verse sînge şi să semene moarte. Curgea sîngele, ce-i drept, şi cădeau răpuşi ostaşii — din ce în ce mai răriţi, cu fiecare pas mai departe.

Ajunşi la gardul care împrejmuia comandamentul armatei vrăjmaşe, cei cîţi rămăseseră din compania românească se opriră sub soclul de piatră, adăpostindu-se, cum stăteau adăpostiţi Ionică şi tovarăşul său, în partea cealaltă. Mitralierele măturau soclul, că nici o pasăre n-ar fi putut trece, fără a fi spulberată.

La locul său, Ionică îşi muşca pumnul, îi venea să scîncească, fiindcă era lipsit de orice armă şi-i era peste putinţă să vină în vreun fel în ajutorul armatei. În schimb, Iliuţă, mai stăpîn pe sine, ca unul care ştia de ce se află aici şi ce are să facă, privea într-o parte şi-n alta, pregătindu-şi grenadele... Deodată, el se răsuci spre dreapta şi, fără să se ridice în bătaia gloanţelor, începu să facă semne cu braţul. Numaidecît, pe strada care cobora pieziş către apă se iviră, venind în pas iute, dar tupilîndu-se cu grijă pe lîngă ziduri, spre a avea pavăză, un şir de oameni în haine civile, cu şepci unii, alţii în capul gol, cum se întîmplase, toţi înarmaţi, şi la mîneci toţi cu brasarde tricolore, acestea ţinînd locul uniformelor din armată. Erau muncitori, după semne, veniţi din fabrici, dar nu ţineau puştile în mînă cu mai puţină deprindere decît unealta de totdeauna. Iliuţă îi urmărea cu luare-aminte, după cum urmărea tot ce se întîmpla în preajmă.

— Sînt cu ei! îşi lămuri el tovarăşul. Fiindcă-s mai mărunt şi mai sprinten, şi nici nu bat la ochi ca alţii, i-am rugat să mă trimită pe mine aici în iscoadă...

Nu ajunseseră muncitorii la colţul străzii, cînd din partea cealaltă, luînd în lung cheiul, se năpustiră, răsfiraţi ca ostaşii şi cu puştile în cumpănire, alte grupuri de oameni civili, cu brasarde la mîneci.

— Înainte ! strigă unul din fruntea coloanei, ridicînd arma și fluturînd-o pe sus, în văzul celor din urmă.

Gurile mitralierelor din clădire se împărțiră, și focul slăbi de la sine. Ostașii, opriți o vreme, se năpustiră, căutîndu-și drum înainte — care pe porți, care sărind peste grilajul de fier — lăsînd și unii, și alții jertfe destule. Dar cîți rămîneau în picioare și puteau să țină arma în mînă se apropiau acum de clădire, o dată cu muncitorii veniți în ajutor, din cealaltă parte a cheiului, unde coloana lor înfrunta focul mitralierelor.

Nu mai aveau mult — nici unii, nici alții — să ajungă sub ziduri, unde greu i-ar mai fi atins glonțul și de unde ar fi început mișcarea din urmă, cînd Ionică văzu țîșnind flăcări pe ferestrele de la etajul clădirii. Ai fi spus că izbucnise focul înăuntru, dacă flăcările n-ar fi pornit toate deodată, ca la o comandă. Și-apoi, nu erau flăcări ca oricare altele, ci jerbe compacte, ca niște uriașe jocuri de apă — sinistre jocuri, fiindcă măturau curtea, mai ucigătoare decît o ploaie de gloanțe.

Iliuță, rămas în aceeași așteptare încordată, gemu înăbușit, ca omul care se înecă :

— Aruncătoare de flăcări ! Sălbaticii !...

Și muncitorii, și ostașii se trîntiră la pămînt ; nimeni n-ar fi putut să facă un pas mai departe. Cei curajoși se încumetaseră să se strecoare prin ploaia de gloanțe, și mulți din ei scăpaseră cu viață ; nimeni însă nu putea trece prin flăcări.

Se auziră comenzi, oamenii luară puștile la ochi și începură să tragă, țintind ferestrele de unde țîșneau flăcările ucigașe. Alții, din spate, împovărați de mitraliere, își găsiră loc printre primii, trîntiră afetele jos, desfășurară benzile, manevrară închizătoarele — îndemînatici — și îndată aerul începu să se toace sub gloanțe.

Tunurile din partea cealaltă a cheiului, care trecuseră cînd să pornească asaltul, deschiseră focul iarăși ; și iarăși — ici, colo — se auziră zornăind geamurile, cîte nu fuseseră fărîmițate. De mult se umpluse cerul de fum, că nu mai știa nimeni cît fusese de frumoasă dimineața aceasta, din a douăzeci și patra zi a lunii august, anul 1944...

Încapabil să se amestece într-o luptă care începuse să pară nenorocoasă, Ionică privea de după parapet.

— Ce să fac ? ! scrîșni, întrebîndu-și tovarășul. Nu pot să stau așa, ca ologii ! Învață-mă !

În loc să răspundă, Iliuță o luă la fugă, tupilat, în întîmpinarea grupului de oameni care veneau din susul străzii, adăpostindu-se pe lîngă case. El schimbă cîteva vorbe cu cei din față, făcînd semne, agitat, dînd explicații pare-se — și numaidecît după aceea sări grilajul în curtea împresurată — cu gîndul, desigur, să arate drumul celorlalți. Își făcuse el bine planul, cît timp așteptase, căci pe-acolo pe unde își ducea tovarășii nu băteau aruncătoarele de flăcări și cei dinăuntru nici nu puteau să-i vadă.

Oamenii ajunseră la zid, alunecară în lungul lui, iar cîteva clipe mai tîrziu dispărură privirii lui Ionică, acoperiți de fum și de flăcările năprasnice. Ai fi zis că se duseseră la moarte — fără să judece cu ce folos pentru ei și pentru ceilalți — fiindcă un timp nu se mai simți nimic în acea parte.

Dar deodată, din iadul care-i înghițise, vulcanic, începură să zboare grenade. Zburau cu zecile, ca un stol de potîrnichi speriate, și dacă unele din ele nu-și atingeau ținta, destule nimereau pe ferestrele etajului.

Bubuituri urmate de urlete izbucniră în comandatura nemțească ; aruncătoarele de flăcări se stinseră, pe rînd, sugrumate...

Dar mai era la o mansardă un geam unde nu putea ajunge grenada ; flăcările care țîșneau de acolo, parcă mai înverșunate decît celelalte, țineau în loc atacatorii, în clipa cînd crezuseră că pot începe asaltul...

Ionică nu văzu bine, și cînd văzu nu-și dădu seama de la început ce se întîmplase. O făptură omenească firavă, un flăcăiandru urca sprinten pe scara de incediu fixată în zid, la colțul clădirii împresurate. Abia cînd ajunse sus făptura aceea îndrăzneață, recunoscu în ea pe Iliuță, pornit să-și ajute tovarășii...

Luptătorii de jos așteptau încremeniți, fiindcă nu mai puteau să-l oprească ; în fiecare din ei, de bună seamă, era teamă — și o lacrimă dinainte vărsată pentru băiatul curajos, care își primejduia astfel viața.

Un ultim urlet, după detunătură, se auzi de sub acoperișul casei. Iliuță ajunsese deasupra și, aplecîndu-se peste mansardă, aruncase înăuntru grenada.

Jerba de flăcări se stinse pe dată ; în aceeași clipă, băiatul de sus se prăbuși, după ce bătu aerul cu brațele larg deschise — mișcarea nobilă a aripilor care au îngăduit omului să zboare ca pasărea.

*

* *

Dar Ionică îl mai văzu pe băiatul acela o dată. Nu se scursese mult timp de la încheierea asaltului. Pe acoperișul clădirii fluturau acum două steaguri, unul roșu, altul în trei culori, roșu, galben, albastru și aceleași culori de pe brasarde...

Treceau prin fața lui nesfîrșit de multe brasarde, pe mînecile înnegrite de fum și sfîșiate. Muncitorii se adunau pe chei, la un loc cu ostașii, gata să plece mai departe — că lupta nu era sfîrșită la ora aceasta.

Unde să se ducă Ionică, pomenindu-se într-o lume care abia se zămislea, și-n care el mai avea ani pînă să se nască?

Atunci îl văzu pe Iliuță, în picioare, rezemat de zidul casei, și se apropie de el, cu teamă, lipsindu-i curajul să-l privească, fiindcă sub hainele zdrențuite flăcăiandrul avea, desigur, mădularele fărîmate.

Dar cînd își luă îndrăzneala să ridice ochii, Iliuță îi apăru teafăr, și găsi chiar puterea să-i zîmbească.

— Iliuță ! Ce bine că nu te-au atins gloanțele !

Se bucura Ionică de minunea aceasta, din toată inima, și cu toată dragostea, fiindcă luptătorul curajos îi era la fel de scump ca un frate. Și cum îl privea astfel, se făcu palid deodată. Cămașa lui Iliuță era pătată de sînge la piept — părea că înflorește pe inima lui o garoafă cu petale mari și frizate.

— Ești rănit ! Mă duc să chem un doctor ! Spitalul este aproape !

— Sînt mort ! răspunse liniștit flăcăiandrul.

Apoi adăugă, senin, dar grav, fără să mai zîmbească :

— Mulți au trebuit să cadă, ca să se poată ridica steagurile !

Cu aceste cuvinte arătă flamurile care fluturau libere pe cerul devenit iarăși albastru.

Ionică privi steagurile, pînă ce în ochi îi veniră lacrimi, și-atunci, în apa curată a lor, culorile se răsfrînseră, ca într-o lentilă, și începură să crească, pînă ce acoperiră tot cerul zilei de august.

Mult timp privi culorile acelea fluturate de vînt, uitînd unde se află și ce-l adusese acolo, cînd, după o clipă de ameţeală, dezmeticindu-se, își dădu seama că se afla în preajma școlii și se oprise la ieșirea din parc, să se bucure încă o dată de armonia decorului...

Avea simţămîntul că făcuse multe ocoluri ca să ajungă aici — și totuși, dacă se uita în urmă, vedea blocul galben unde-și lăsase familia, luminat de soarele molcom al după-amiezii de toamnă ; nu se mutase de loc umbra balcoanelor — dovadă că el abia plecase de-acolo.

Renunţînd să-și limpezească amintirile și să dezlege ciudăţenia — ca nu cumva să-i vină iar ameţeală — băiatul își mută din nou ochii la școală. Era nouă, ca tot cartierul, și avea de zece ori mai mică înălţimea decît blocurile care o înconjurau, făcîndu-i o incintă în toate culorile. Nu poţi pune multe etaje școlii unde toată ziua se vîntură copiii ; sînt de ajuns două.

Dar așa era socotită ea cu privirea, încît mai înaltă nici nu i-ar fi stat bine, mai cu seamă cum o înconjurau peluzele și grădinile, lăsîndu-i mult loc s-o bată soarele, mult aer, să respire.

Ionică intră, bineînţeles fără să dea socoteală portarului... Era tăcere pe coridoarele largi și mai luminoase decît chiar ale spitalului, fiindcă așa li se socotiše arhitectura, încît să bată soarele în ele — cînd dintr-o parte, cînd din alta — la fel cum bătea și-n clase, de dimineaţă pînă la

sfîrșitul zilei. Ionică știa cît cap și cîtă străduință se cere pentru o astfel de împlinire — școala avînd patru fațade, iar soarele fiind numai unul!

Copiii erau la oră, judecînd după deplina liniște a coridorului. Merse băiatul, fără să întîlnească pe nimeni, pînă la aripa dinspre cheiul gîrlei. Cînd deschise ușa, școlarii, așezați în bănci, încremeniră; încremeni și profesorul, aflat mai în fund, cu o carte în mînă; nici copacii la geam nu se mai mișcară, fiindcă se oprise și adierea vînticelului care, pe ocolite, aducea iarna. Era atîta liniște, că ai fi auzit musca-n pod — cum spune o vorbă școlărească, de pe vremuri.

Dănuț mințise la închisoare, lăudîndu-se că a dat teză la toate materiile și a luat note bune. Abia acum se dădeau tezele pe trimestrul întîi, și ora era de istorie. De altminteri, mincinosul lipsea de la școală; locul lui se vedea liber și, nu știu cum, fără el parcă îi stătea clasei mai bine. În schimb, Ionică simți o fierbințeală la tîmple și-o răceală în inimă: acum știa unde trebuia să ajungă fără întîrziere. Îl aștepta portarul spitalului, care îi ținea locul la închisoare, în celula unde se afla și cel absent azi de la școală. Dar dacă, după atîtea ocoluri, timpul rămînea încă o dată în urmă — dovadă că tezele se dădeau abia acum — însemna că mai este vreme!

Liniștit astfel, băiatul își privi clasa în voie. Școlarii stăteau nemișcați, așa cum îi apucase clipa intrării lui, nevăzută de nimeni. Aveau în față caiete, și fiecare scrisese pînă acum o pagină, două, nouă — cum se pricepuse mai bine. Îi știa pe toți Ionică, și-ar fi putut să spună cam cine o să ia zece la teză, cine șapte, cine trei — căci era printre dînșii unul care cu siguranță avea să capete tocmai această notă de mare rușine. Se numea Popescu Raul, nesilitorul, și tare se mîndrea cu numele lui, necunoscut cartierului,

de parcă avea el vreun merit că îl botezase astfel năsină-su ! El era, de altminteri, repetentul pomenit la începutul povestirii — moștenire dintr-o generație care nu mai avea mult să termine prima parte a liceului. Și cu siguranță nu din întîmplare se afla singur în bancă la această oră ; profesorul îl mutase anume acolo unde, prin absența lui Dănuț, îi lipseau cu desăvîrșire vecinii de la care ar fi putut, cum se spune, să se inspire. Cît despre cartea lui de istorie, cea mai bună inspiratoare, o avea profesorul în mînă, și, bineînțeles, nu din întîmplare, după cum, de asemeni, nu din întîmplare îl ținea sub ochi de la începutul orei. Pas de te mai inspiră !

Musafirul simți mare curiozitate să vadă ce mai putea să scrie Popescu Raul, încolțit astfel, mai rău ca dușmanii. Merse deci să se așeze în locul liber, de-a dreapta școlarului ; de-a stînga acestuia, în picioare, stătea profesorul.

— Cum merge ? întrebă Ionică, avînd în colțul gurii un zîmbet de ironie.

Că doar nu era să plîngă, văzînd cum se chinuia cu caietul în față școlarul, tînjind după cartea de istorie, pusă la popreală, și neavînd nici măcar un vecin, ca să-i mai sufle cîte unele.

— Întrebarea întîia sînt pe cale s-o lămuresc ! răspunse Popescu Raul, fără să deschidă gura. Partea proastă-i că mai rămîn două !

— Dănuț de ce lipsește de la școală ?

— Zice că-i bolnav, dar minte : i-a fost frică de teză, că n-a învățat nimic la istorie... Ia vezi tu ce-am scris. E bine ?

Ionică se aplecă spre caiet și citi cu uimire :

„Întrebarea întîia : Bătălia de la Podul Înalt. Răspuns : Podul înalt este un pod înalt, de unde și numele, pe linia Bumbești-Livezeni. Aici, în anul... s-a dat o mare bătălie."

Erau mai mulți ani, fiecare șters cu două linii, dovadă de nehotărîre, și pînă la urmă nu rămăsese nici unul. Sau poate școlarul se gîndea că profesorul o să-l aleagă pe cel care îi convine !

În loc să-i răspundă prin viu grai, Ionică luă tocul, îl muie în călimară și scrise, acolo unde urma să fie dezvoltată întrebarea a doua : „Nătăfleață, în loc de creier ai numai mătreață !“

Apoi se ridică și veni în fața profesorului.

— Nu puneți la inimă !... începu să-i spună.

Cînd să adauge o vorbă, pe sală se auzi sunînd clopoțelul, și numaidecît se stîrni forfota copiilor care ieșeau de la ore.

— Acum ce să fac ? întrebă musafirul, uitîndu-se la școlarii rămași țepeni, cu tocurile în mînă. Le-am răpit zece minute, și-ar mai fi putut să scrie o pagină, sau chiar două.

Profesorul nu mișcă, dar i se auzi vocea, cunoscută prea bine :

— Îi mai țin zece minute, fiindcă-i recreația cea mare. N-o să păgubești pe nimeni !

— Foarte bine !

— Și-apoi — adăugă zîmbind profesorul de istorie — o asemenea vizită nu primim în toate zilele !

Ionică înclină din cap, apoi porni spre ieșire. La ușă se opri și se uită în urmă. În nemișcarea lor, toți îl urmăreau cu privirea, băieți și fete, aliniați în bănci, de parcă i-ai fi pus acolo cu mîna — curați, cuviincioși, cu hainele călcate și periate, să zici că s-au adunat la serbarea de sfîrșitul anului. Și, cu toată ora de înserare, soarele trimitea încă atîta lumină, încît clasa să se vadă strălucind, ca sub reflectoare.

— Vă las ! zise musafirul, salutîndu-i pe toți, cu mîna. Spor la învățătură !

Nu mișcă nimeni, dar toți răspunseră, într-un glas și într-o vorbă, de parcă s-ar fi înțeles și ar fi făcut repetiție o săptămînă :

— Îți mulțumim și te așteptăm, Ionică ! îți dorim sănătate, din toată inima !

Bineînțeles, Popescu Raul n-avea cum să se asocieze la această urare : stătea posomorît, fiindcă nu înțelegea observația din josul paginii, el unul fiind convins că a răspuns foarte bine.

Coridorul era plin de școlarii care ieșeau din clase și fugeau afară, să se bucure de ultimele raze ale soarelui din acest prag de iarnă, fiindcă venea iarna — ce mai ! — fugea timpul, fără nici o socotință, ducîndu-se cînd înainte, cînd întorcîndu-se în urmă. Pe unde trecea Ionică rămîneau nemișcați copiii, urmărindu-l doar cu privirea, ca niște santinele care salută și dau onorul.

În cancelarie, unde se ducea băiatul acum, se adunaseră toți profesorii și stăteau pe scaune, la masa lungă, de consiliu, cu fața spre ferestrele largi, răspunzînd spre grădină, astfel că pe toți îi cuprindea din plin lumina de-afară. Cu toții încremeniră cînd intră musafirul, și toți rămaseră cu ochii la el, cum se întîmplase și-acasă — oameni adevărați, că doar se vedeau cum respiră, dar stînd nemișcați, ca într-o fotografie.

În capul mesei ședea un bătrîn cu părul albit, cu mustața mare și groasă, obișnuită în alte vremuri, cu ochii obosiți, dar plini de căldură. Nu-l mai văzuse de mult Ionică ; era învățătorul lui, de la cealaltă școală, și se bucura să-l întîlnească aici, deși nu știa ce-ar putea să caute bătrînul în cancelaria liceului. Merse la el, și lui îi vorbi primul :

— De-aș crede că am asemenea putere în mine, aș zice că numai gîndul meu v-a adus aici, astă-seară ! Ce căutați la noi, dacă mi-e îngăduită asemenea întrebare ?

— Iacă, de cînd am ieşit la pensie nu prea am ce face pe-acasă, şi-am venit să-mi văd copiii !

— Aveţi copii aici, la şcoală ?

— Pe voi ! N-aţi fost copiii mei, patru ani de zile ?

— Aşa e ! recunoscu Ionică, bucuros că îşi revedea învăţătorul.

Şi se uită mult şi adînc în ochii lui, pînă ce amintirea celor patru ani — primii ani de învăţătură — se depănă pe îndelete, făcîndu-i-se ghem pe inimă. Multe amintiri au timp să se vînture în cîteva clipe de gîndire. Şi cînd toate se adunară, iar inima învelită în ele îşi atinse temperatura destăinuirilor, băiatul îi vorbi astfel învăţătorului :

— După mama şi după tatăl meu, aţi fost primul care m-aţi luat de mînă şi mi-aţi arătat drumul. Mi-aţi arătat folosinţa condeiului, m-aţi învăţat cum să trag beţişoare, cum să fac litere din ele, cum să citesc cu ajutorul lor cuvintele oamenilor, cum să-mi scriu gîndurile pe hîrtie... De la abecedar pornesc toate pe care le-am învăţat, le-am citit şi le-am scris mai pe urmă. Tot ce ştiu azi, ce-o să ştiu mîine datoresc mai întîi abecedarului... Vă mulţumesc din toată inima pentru toate şi pentru totdeauna !

Nu mişca nimeni în cancelarie, după cum nu mişcau nici arătătoarele ceasornicului electric, de parcă ar fi fost întrerupt curentul de la uzină. Numai copiii se zbenguiau pe afară, mirîndu-se poate că recreaţia se lungeşte peste măsură.

Cel care urma învăţătorului era tînărul profesor de limba română. De trei ani îl cunoştea Ionică, şi nu băgase de seamă pînă acum ce priviri visătoare avea profesorul.

— Faceţi poezii, aşa e ?

Tînărul profesor se înroşi, ca şi cînd ar fi fost prins cu fapte greu de mărturisit lumii.

— Aşa e !

— De ce nu le publicați ? V-ați preamări numele !

— Alții fac poezii mult mai frumoase decît mine ! De ce să mă țin în coada lor, cînd nu mă simt în stare să întrec pe vreunul ?

Mult se miră băiatul, auzindu-i mărturisirea.

— Se poate să fii poet și să te judeci cu o atît de necruțătoare modestie ? !

— Se poate, dar pentru asta se cere o însușire : să cunoști unitățile de măsură și să respecți regulile metrologiei !

— M-aș fi mirat să nu folosiți măcar o imagine pînă la urmă ! Poetul tot poet rămîne ! Îi zgîndăre ceva, într-una, să potrivească astfel cuvintele, încît să nu le înțelegi fără cheie !

— Cheia-i la îndemîna oricui ! Dar sînt vorbe care se țin minte mai bine și capătă chiar adîncime, dacă nu le dai mură-n gură. Am vrut să spun adineaori...

— Știu ! Să nu-i judeci pe alții cu alte măsuri decît cele pe care le folosești cînd te judeci pe tine !

— Întocmai ! încuviință zîmbind profesorul. Să știi însă că nu-i treabă ușoară !

— Mi-ați dat încă un sfat prețios, și am să mă străduiesc să nu-l uit cînd va fi nevoie. Dar spuneți-mi, nu aveți nici o părere de rău cînd, în loc să ne citiți și să ne lămuriți poeziile proprii, ni le înfățișați pe-ale altora, ba încă, după cîte am simțit, cu rîvnă — cu dragoste și căldură ?

— A fi poet, mai mic, sau mai mare, răspunse profesorul, înseamnă, înainte de toate, a iubi poezia ! După ce am stat multe nopți de vorbă cu mine, am socotit să las în sertar poeziile mele, și să vă aduc vouă poezia lumii.

— Vă mulțumesc, fiindcă am înțeles-o și am simțit-o ; de altfel asupra mea a avut multă înrîurire... Mi-am dat seama mai ales în vremea din urmă !

Se stîrni doar un pic de mișcare, cît intră profesorul de istorie, întîrziat cum se știe. Avea vraful de teze la subțioară, și îndată își luă locul la masa de consiliu, unde rămase neclintit, întocmai ca toată lumea.

Ionică trecu pe la toți, să le spună o vorbă de mulțumire — acum cînd, după lunga lui călătorie prin lume, înțelegea cît de multe știa, de la fiecare. Nu uită să-i mulțumească profesorului de chimie, și îi vorbi recunoscător, dar cu oarecare rușine, fiindcă înainte de a fi băut elixirul s-ar fi cuvenit să-l consulte, ba chiar să facă împreună analiza băuturii și să-i afle formula, nu s-o primească așa, în neștire.

Profesorul de matematici avea în stînga pe cel de muzică, iar în dreapta pe cel care preda claselor mari știința filozofiei ; îi lega, după cum aflase Ionică, o veche prietenie, și ea ar fi putut să pară nepotrivită, dat fiind așa de deosebitele preocupări ale fiecăruia. Se adresă celui din mijloc, primul :

— Ați visat poate, în anii de învățătură, cînd citeați noaptea la lumînare tomuri groase și umpleați pagini cu ecuații și cu formule, ați visat poate că descoperiți o teoremă nouă, sau că fundați noi teorii în geometrie. Privind cerul noaptea, de la fereastra mansardei — sărăcăciosul dumneavoastră observator astronomic — ați visat poate să descoperiți cu mintea o constelație nouă... Unde sînt visele de odinioară ? Nu vă pare rău după vremea cînd contemplați bolta cerului ?

— Și astăzi o contemplu, și astăzi visez ! răspunse profesorul, cu un zîmbet puțin enigmatic, ca o ecuație de gradul al doilea. Iar cînd sînt la catedră, cu creta în mînă, și privesc în bănci cele patruzeci de chipuri tinere, ochii lor mi se par o constelație în devenire și mă întreb care din ele își vor afirma mai tîrziu strălucirea deplină a stelelor.

Ionică rămase doar cu o nedumerire :

— Profesor de matematici, și vă place cîntul ?

— Fără seamăn !

— Și filozofia ?

— De asemeni ! De altfel, toate trei — și chiar altele — merg mînă în mînă. Matematica ţinteşte să dezlege nu numai ecuaţii şi teoreme ; cu ajutorul ei se pot pătrunde, pînă în străfundurile cele mai adînci, şi arta, şi gîndirea omului !

— Asupra acestor vorbe — răspunse băiatul, nevrînd să se laude că le înţelesese prea bine — am să mă gîndesc pe îndelete, de acum încolo.

— Ai tot timpul. Ţi-am pus o problemă ; încearcă de-o înţelege şi de-o dezleagă ; păstrează din partea mea doar încredinţarea că ţi-am spus adevărul !

Pe nici unul din profesori nu-l uită Ionică, nici chiar pe cel cu care făcea gimnastica — aşa de neplăcută copiilor leneşi, aceştia neînţelegîndu-i rostul cu limpezime, deoarece roadele ei se văd abia mai încolo.

Mai era printre dascăli şi acel care îi învăţa pe şcolari caligrafia şi desenul.

— Ştiţi că l-am întîlnit pe Leonardo ? i se-adresă băiatul, cu bucurie.

— Nu mai spune !

— Daa... Am vorbit despre Mona Lisa, ceea ce oricui ar putea să pară o îndrăzneală, iar unora chiar o îndrăzneală prea mare... Vă mulţumesc că mi-aţi dat putinţa să duc o asemenea conversaţie — şi cînd te gîndeşti, cu cine ! — fără să-mi fie frică şi fără să mă fac de ruşine !

Nemaiavînd cui adresa vorbe recunoscătoare, băiatul vru să plece, zorit de altă îndatorire. La uşă se opri şi îşi duse o mînă la tîmpla care zvîcnea, dîndu-i iarăşi durere în creier.

— Trebuie să ajung undeva, fără întîrziere ; tare aș sta să mă odihnesc, măcar și o oră, dar n-am liniște la gîndul că îmi ocolesc datoria. Aici am învățat că, atîta timp cît omul nu și-a făcut datoria, viața nu-i dă dreptul la liniștea zilei de mîine...

* * *

Trebuia să ajungă undeva, la vreme, și deodată își dădu seama că, după ocoluri nelămurite ale memoriei, pierduse din minte acel loc unde îl chema datoria.

Ieșise din curtea școlii, după ce trecuse pe lîngă banca unde îi venise rău în ziua de pomină — și, cu mîna la tîmpla care îi zvîcnea într-una, mergea în neștire.

Rătăcea iar pe niște străzi din alte vremuri, fără să știe cum se schimbase din nou cartierul, ca în amintirile acelea, așa de tulburi, că nici nu păreau ale sale. Era în jur tot vreme blîndă, de toamnă, ca mai adineauri, în schimb lumina nu semăna cu a înserării ; s-ar fi zis că soarele răsărise abia de o oră sau două, și urca pieziș către naltul cerului — pînă la apus mai avînd de mers toată ziua... Cît despre an, ce-ai fi putut spune ? Fugise înainte, sau înapoi vremea ?

Înapoi — altfel de unde atîta părăginire ?

Pe ulița bolovănoasă se deschidea un maidan, mai încolo, iar în fundul maidanului, o hardughie, o casă lungă, lăsată pe-o rînă, cu o ușă la mijloc, cu trei ferestre de o parte, cu trei de alta, răsuflători înguste și cu zăbrele, cu brîuri de cărămidă înnegrite de vreme, întunecoase pe-afară, luîndu-ți nădejdea că ar da înăuntru vreo lumină mai acătării.

Deasupra intrării atîrna o firmă bătută în cuie, pe care un zugrav scrisese „Școala comunală" — numai atît, și fără îndemînare,

La capătul uliței, tocmai atunci se stîrni huruit de fiare, ropot domol de potcoave pe caldarîm, în trapul leneș sau ostenit al calului — și curînd băiatul văzu, cu uimire, un tramvai cum nu mai cunoaște lumea, oprind drept la răspîntie, spre a coborî călătorii. Ce să vezi, decît o platformă cu coviltir, trasă de două gloabe bătrîne, cu capișoane peste frunte și peste urechi, cum se pun cailor de dric, numai că erau capișoane de pînză albă, nu neagră, de doliu.

După ce coborî un băiat, o precupeață cu două tîrne și un domn cu pălărie de pai, vizitiul desfăcu frîna, învîrti biciul, dete un îndemn cu gura — și tramvaiul porni, în zgomot de fiare...

Pe cînd se întreba ce-i rămîne de făcut în fața acestei noi răsturnări a vremii, Ionică văzu că băiatul care coborîse din tramvai venea spre el, alene, căscînd gura și lovind cu gheata în pietrele caldarîmului. Purta haine de școală, cam prăfuite, ca și cînd s-ar fi tăvălit în țărînă, iar la subțioară ducea un șomoiog murdar, în locul ghiozdanului. Cînd ajunse mai aproape, în același mers foarte leneș, Ionică îl recunoscu — se înțelege că plin de mirare și cu toată nedumerirea, fiindcă nu era altul decît Dănuț, la fel de bine hrănit ca întotdeauna, și ca de obicei mîncînd ceva, cu obrajii umflați și cu gura plină.

— Ce-i cu tine pe-aici ? îl întrebă, privind șomoiogul care ținea loc caietelor și cărților de școală.

— Am fost la domnu', să-i curăț hamurile, și stă departe, tocmai în gura oborului ; noroc că s-a pus tramcaru' ăsta, altfel îmi rupeam picioarele !

Aici Dănuț adăugă în grabă o lămurire :

— Să nu crezi că am plătit bilet, că eu nu-s din ăia cîștigați la belciuge ; știu cum stă socoteala ! Am venit pe scară. Dar nu înțeleg ce-i cu tine ! De ce lipsești de la oră ?

Parcă Ionică putea să înțeleagă mai bine ?!... Dănuț nici nu-i aștepta răspunsul, nici nu-i dădu vreme de gîndire, ci îl luă de mînă și-l duse în școală, pe un coridor unde dansau șobolanii. Unde dispăruse așa de frumoasa lor școală nouă, cu coridoarele pline de soare ? Pînă să se dezmeticească, băiatul se pomeni împins pe o ușă, avînd o etichetă care vestea că aici e clasa a treia — va să zică se vedea dat, fără voia lui, cu patru clase în urmă.

La catedră era un domn scund, grăsuliu, cu părul mărunt și încărunțit, cu barba ascuțită din foarfecă, mai mult albă, și albă ca zăpada în vîrf ; avea ochii verzi, mici și neastîmpărați, pe o față gălbuie, curată și fără pic de sînge, ca oamenii bolnavi sau lipsiți de lumina soarelui. Lui Ionică îi rămaseră ochii la el, de frumos ce era îmbrăcat domnul : haină albăstrie, pantaloni negri, jiletcă de dril ca năutul, călcată și lustruită, iar peste ea un lanț de aur, gros cît un deget, cum poartă negustorii bogați sau bancherii.

Acesta era profesorul ?... Îl mai văzuse, fiindcă și chipul și înfățișarea lui îi erau cunoscute prea bine — dar de unde ? Nu cumva dintr-o povestire ?

Dănuț se duse drept la catedră și zise, dîndu-și ifose în fața școlarilor :

— Domnule, a poruncit doamna să-mi puneți nota zece, fiindcă am frecat humurile, de le-am făcut lună !

Domnul behăii cu satisfacție, în timp ce dădea un bobîrnac pe mîneca hainei, s-alunge o scamă, pe care n-a văzut-o nimeni :

— Bine, tătarule ! Nota zece, tătarule ! Ai spălat și trăsura ?

— I-am dat și lustru ! răspunse Dănuț, ținîndu-și pieptul bombat, ca ostașii.

— Bine, tătarule ! Treci în bancă !... Dar tătarul ăsta care a venit cu tine cine-i ? Te-a ajutat la treabă ?

— Da' de unde, domnule ! L-am găsit umblînd brambura pe uliță și l-am adus cu sila la școală !

Ionică nu dorea sprijin din partea gămanului, dar nu se aștepta nici la o ticăloșie ca asta. Obrazul i se făcu roșu de indignare. Pînă să spună o vorbă, domnul începu să behăie, trăgîndu-se cu nervozitate de barbă :

— Va să zică am prins tătarul ! Vino încoace, tătarule !

Vreo douăzeci de școlari cîți erau în clasă stăteau smirna, fără să miște măcar pleoapele, cu mîinile aliniate pe bănci, cu pălăriile legate de gît cu cordeluțe, atîrnînd pe spate, după o regulă pe care nimeni n-ar fi îndrăznit s-o calce.

Numai atîția copii într-o clasă ? Nu ! Vreo alți șapte ședeau pedepsiți lîngă tablă, cu genunchii goi pe coajă de nucă scorțoasă, plîngînd cu nasurile în carte. Și ceilalți ? Apoi doi erau de rînd, cu coșnițele, la domnul acasă, datori fiind să aducă felurite tîrguieli de la piață ; alți doi îi ajutau cucoanei la treaba deretecatului, iar încă doi se îngrijeau de ogradă.

— Ce-i cu tine, tătarule ? behăi domnul, cînd Ionică ajunse aproape.

— Nu știu ! răspunse, în mare nedumerire, băiatul.

— Va să zică, tătarul nu știe ! Tătarul n-a învățat lecția pe astăzi ! Monitor general ! Vino să-i tragi zece tătarului ! Cinci cu linia lată, cinci pe muchie ! Să învățăm minte tătarul !

— Lecțiile le știu foarte bine, domnule ! protestă băiatul. Și nu doar cît se cere în clasa a treia ! Nu știu cum am ajuns aici, asta-i !

Domnul își scărpină barba, cu mișcări iuți, de nici nu-i vedeai degetele grăsuțe și inelele.

— Va să zică, zici că știi ? O să vedem noi îndată ! Spune, tătarule, rîurile Munteniei, toate !

Asta era toată greutatea ? Ionică ridică din umeri şi zise pe nerăsuflate, ca să-i facă placul :

— Rîurile Munteniei, de la apus la răsărit, sînt următoarele : Oltul, Vedea şi Teleormanul, Argeşul — cu afluenţii săi Neajlovul şi Dîmboviţa — Ialomiţa cu...

— Nu ştie tătarul ! Am prins tătarul ! începu să behăie domnul, cu o bucurie răutăcioasă.

— Astea sînt, domnule !

— Nu ! Eu ţi-am spus să le înveţi de la răsărit la apus !... Nu ştie tătarul !

— E totuna !

— Nu ştie tătarul ! L-am prins cu lecţia neînvăţată !

Şcolarii în bănci stăteau încremeniţi, cu pălăriile date pe spate ; numai Dănuţ se bucura, rîzînd înăbuşit, fiindcă se avea bine cu domnul pe ziua de astăzi, şi nu-i era teamă că ar putea s-o păţească.

— Domnule — reluă Ionică — dacă vreţi, pot să le spun şi astfel ; pentru mine nu are importanţă.

— Tătarul nu ştie lecţia, dar ştie să-i dea cu clanţa !

Băiatul începu să-şi piardă răbdarea şi ridică glasul :

— V-aş ruga, înainte de toate, să nu mai folosiţi expresii nepotrivite. Eu nu sînt tătar şi, chiar dac-aş fi, nu aveţi dreptul să-mi spuneţi aşa în batjocură ! Asta-i !

Obrazul galben al domnului se făcu albastru.

— Monitor general, douăzeci pe muchie şi oprit la carceră.

Un vlăjgan care era maimarele clasei, investit cu putere de viaţă şi moarte asupra şcolarilor, luă de la catedră linia în patru muchii, cu armătură metalică, şi se apropie de vinovat, să-i aplice pedeapsa. În clipa aceea uşa se deschise şi intră — mînioasă Dunăre — o doamnă mai tînără decît domnul. Obrazul ei, atît cît se vedea sub voaleta cu puchinaşi negri, era frumos sulemenit şi plin de zbenghiuri desenate cu artă.

— Nu ești bun de nimic ! Ești un papă-lapte ! strigă ea către domnul, care se făcuse miel dintr-o dată. Ce fel de derbedeu mi-ai trimis acasă ? Trăsura e murdară și hamurile unsuroase !

— Bibiloi, te aud școlarii !

— S-audă și să afle ce fel de bărbat mi-a dat soarta !

— Bibiloi, calmează-te !

Ca prin minune scăpă domnul să nu-l bată doamna cu umbreluța pe care o și ridicase. Și nu-l scăpă decît Ionică, în luptă crîncenă cu monitorul general, care trăgea de el să-l ducă la carceră.

Speriată de zarvă, cucoana ieși grabnic. După plecarea ei, domnul începu să behăie, ca și cum nimic nu se întîmplase :

— Va să zică, m-a mințit tătarul ! I-am dat zece tătarului ! Cum ai curățat hamurile, tătarule ?

Dănuț o băgase pe mînecă.

— Zece pe muchie tătarului, și oprit la carceră !

Din toată această întîmplare, cel mai neplăcut pentru Ionică era că îl închisese împreună cu unul care îi făcea greață. Îi băgaseră pe amîndoi într-o cămăruță, unde se țineau măturile și lăzile de gunoi, iar șoarecii umblau nestingheriți, ca la ei acasă.

— Vrei un măr ? întrebă Dănuț, ca și cînd nu mai știa ce rău se purtase.

Ionică îi întoarse spatele.

— Nu vrei o bucățică de salam... Nici alune ? Poate vrei ciocolată !

— Nu vorbesc cu neisprăviții și lașii.

Dacă văzu așa, grăsunul ridică din umeri, se așeză pe o ladă de gunoi și dădu drumul înfulecatului...

La prînz, cînd copiii plecară acasă și școala se liniști, de părea moartă, cineva ciocăni la ușă, cu o mînă sfioasă.

— Băiatule ! șopti un glas de copil.

— Ce vrei ?

— Mi-a mers la inimă ce-ai făcut !... Ascultă aici : mîine o să te-asculte negreșit ; caută prilej să te bată. Să-nveți pe de rost, de la pagina 95 pînă la 108, „Despre luptele românilor cu turcii“... Dar bagă de seamă, să nu încurci nici un cuvînt !

Rămas singur, fiindcă pe Dănuț nu și-l socotea tovarăș, Ionică se gîndi : „De la pagina 95...“ N-avea cartea la el, nu putea să învețe cum scria acolo și cum dorea domnul să-i spui, rînd cu rînd, dar despre luptele romînilor cu turcii știa destul, cît nu știau mulți. Așa că începu să-și rememoreze lecția de a doua zi : „De-a lungul veacurilor, aflate la această răscruce de drumuri, țările românești au avut de îndurat multe de la turci...“ Îi veneau în minte nume de sultani, de beilerbei, împotriva cărora se ridicaseră voievozi, și domni, și oșteni, din cetăți, din munți, din păduri...

Se stîrni atîta fierbere în capul lui, că și-l simți zvîcnind, cu o durere de nesuferit... Iar la un timp se lăsă pe maldărul de mături, ghemuit în zid ; îndată i se păru că era prizonier nu aici, ci în vestita închisoare Edi-Kulé de la Stambul, unde fuseseră prinși și chinuiți atîția soli și domnitori români, și unde-l văzuse pe Constantin Brîncoveanu, cu cuconii săi, chiar de curînd.

Amețea, luat cînd cu călduri, cînd cu frig — și-un singur gînd rămase pe urmă în mintea lui, fără a-l putea deslușî pe deplin : trebuia să ajungă într-un loc, negreșit și cît mai curînd. Și acest gînd, pe care nu-l putea împlini, fiind închis, îl chinuia statornic, neostoit...

Pînă cînd, adunîndu-și ultimele forțe din trup, se năpusti în ușă, atît de furios, că de la prima izbitură o dădu de pămînt. În față nu mai era curtea școlii, ci cîmpul deschis...

Ceva i se limpezise în cuget, dar nu pe deplin : știa drumul, atît — nu și ce datorie trebuia să îndeplinească odată ajuns. Și gonea gîfîind pe acel drum găsit. În spate se ridicau munți, în stînga și-n dreapta dealuri, printre care șerpuia un rîu argintiu, în față privirea se deschidea către cîmpii.

Și cum gonea Ionică astfel, chemat de țelul lui pe jumătate ascuns, în zarea cîmpiei văzu ridicîndu-se un nor de praf, nesfîrșit.

Veneau oameni pe drum, bărbați, femei și copii, bătrîni — unii pe jos, alții în căruțe cu coviltir, ducîndu-și, cu lacrimi, întregul și puținul lor avut.

— Turcii ! Vin turcii ! Fugiți !

Erau oameni de la cîmp și băjeneau către munți...

Ionică se dete pe lături și merse neoprit spre locul de unde veneau ei, fără să țină seama de sfaturile cuminți :

— Fugi, măi copile, că te-or căsăpi !

Cum să se întoarcă din drum, dacă trebuia să ajungă în acel loc, negreșit ?

Un alt nor de praf se văzu mai tîrziu, și-n valurile lui sclipea din cînd în cînd o lumină, ca un fulger mic, pînă ce se lămuri că erau săbii, coifuri, lănci și armuri, pe care razele soarelui le izbeau cîteodată pieziș.

De-aici încolo nu trecu mult pînă ce băiatul să deslușească o armată întreagă, venind în goana cailor și închizînd zarea, cît o puteai urmări. Apoi aripile armatei dă-

dură avînt, astfel că linia dreaptă se arcui, alcătuind un cerc care se strîngea tot mai mult. Ionică se pomeni în mijlocul lui, nemaiavînd pe unde ieși.

Era nespus de chinuitor gîndul că trebuia să ajungă într-un loc, și iarăși se iveau piedici, oprindu-l să fie acolo la timp. Îndată cercul se închise de jur împrejur, și-n fruntea oștirii, venind drept la el, îl recunoscu pe Baiazed. Dar mai erau, de-o parte și alta, alți sultani și nespus de mulți beilerbei, și viziri, cu iatagane în mîini, strașnic armați și împodobiți, la umbra a sute de steaguri cu semilună în vîrf.

Întîiul vorbi, semeț, Baiazed :

— Ce-i cu tine, pui de ghiaur ? Domnul țării vrea să mi se-nchine, și te-a mînat fuga să-mi spui ?

— Nu ! răspunse băiatul, căutînd cu ochii un loc pe unde ar fi putut să-și vadă de drum.

— Ați adunat atîta miere și atîta lînă cît am poruncit ? întrebă, din dreapta, Mahomed I.

Nu țineau seama de ani, se adunaseră într-un leat mai mulți, ca să-i potopească pe bieții români.

— Și grîu, Luminăția ta ! îi șopti lui Mahomed un vizir.

— Toate astea cîte te-am întrebat — reluă sultanul — unde sînt ?

— Lăsați-mă, bre, să trec ! zise Ionică. Sînt grăbit !

— N-am primit nici pînă azi cei cinci sute de copii datorați pe anul trecut ! vorbi Murad, după ce se uită într-un catastif.

Era chiar Murad, cel atît de vestit, care învinsese la Varna oștile adunate de domnitorii și regii creștini.

— Și birul ? Cincizeci de mii de galbeni, fără dobîndă ! adăugă Mahomed al II-lea, poate cel mai însemnat dintre sultanii adunați aici, fiindcă el cucerise Constantinopole și intrase în Sfînta Sofia cel dintîi.

— Oameni buni ! zise Ionică atunci. Nu înțelegeți românește ce vă spun ? Trebuie să ajung într-un loc. Sînt tare grăbit !

Toți sultanii, cap la cap, se aplecară spre el.

— Ești nesupus !... Te-ai răzvrătit !...

— De unde v-oți fi adunat atîția ?! pufni Ionică, nemulțumit. Mai sînteți mulți ?

Baiazed ridică glasul și porunci către ienicerii din jur :

— Luați-l, legați-l pe cal, burduf, și așa să mi-l duceți, pînă la Istambul !

Nu-și sfîrși el vorba, cînd dinspre munți răsună un tulnic, un corn răsună dinspre cîmp, iar din spate se auzi bubuit de tun.

— Ghiaurii ! răcni Mahomed I, ridicînd iataganul pe sus.

Veneau oștenii valahi — care călări, care pe jos — gonind, cu arcuri în mîini, cu lănci, cu paloșe, iar alții numai cu topoare, cu coase, cu furci. Erau țărani ridicați de la cîmp, și printre ei se vedeau băjenarii de adineaori, întorși din drum, plini de furie și năduf, că prea îndurară mult. Mulți, să nu-i poți cuprinde în ochi — nu o armată, ci pe puțin cinci, cu Mircea cel Bătrîn la aripa dreaptă, cu Vlad Țepeș în mijloc, iar în stînga cu Vlad Dracul — numai viteji și voinici !

Ionică era acum pe cale de a fi pus în frînghii pe însuși calul de schimb al lui Baiazed, un cal arăbesc, cu nările sîngerii, hrănit pare-se numai cu jăratic, asemenea calului din povești, că prea ardea sîngele în el, prea bătea pămîntul scoțînd scîntei și prea necheza aprins. Dar băiatul nu mai avu timp să vadă oștenii valahi și pe domnitori venind. Și, strîngînd el în piept cîtă putere găsi, strigă așa de tare, că toată oastea îl auzi și se însufleți :

— Pe ei, valahi și români ! Pe ei, măriile voastre ! Loviți-i cu sîrg !

Ienicerii, mîniați foarte de acest cuvînt, îi înfundară gura cu cîlți și își desăvîrșiră legăturile cît putură mai strîns. De mișcat, nu putea să miște bietul prins, nu putea nici răcni, dar în schimb vedea totul în jur.

Îl văzu pe Mircea cel Bătrîn cu sabia-n vînt, repezindu-se drept la Baiazed. Sultanul cîrmi de frîu, puse capul calului unde fusese coada pînă atunci — și se duse, cu întregul lui pîlc.

Dar ce-am spus nu înseamnă că nu era vărsare de sînge în jur. Cădeau turcii din șei și se rostogoleau pe pămînt ca nucile dintr-un sac rupt ; cădeau și oșteni români.

— Aman, aman ! răcneau beilerbeii, trăgîndu-se înapoi și apărîndu-se cu iataganele de jur împrejur, de parcă erau moriști.

— Pentru Profet și pentru raiul lui, țineți piept și muriți ! strigau sultanii, în timp ce-ai lor cădeau mii.

— Înainte, voinici ! se auzeau îndemnuri în partea oastei venită din răsărit.

Cei de la dealuri nu rămîneau mai prejos :

— După ei ! Nu lăsați unul viu !

Era atîta vuiet, atîtea glasuri de om și-atîta țipăt de fier, atîtea scuturi trosneau, lovite în plin, atîtea săgeți vîjîiau prin văzduh și plesneau cînd atingeau pieptul țintit, încît munții să se fi dat de-a rostogolul pînă la cîmp, nu i-ai fi auzit.

— Scapă-mă, Măria ta ! dădu să strige Ionică, legat, așa cum se știe, burduf.

Dar cîlții îi opriră strigătul în gît, și Vlad Țepeș, care trecea pe alături, ținînd din scurt pe beiul Nicopolei — Hamza numit — și pe Mahmed Pașa — altă căpetenie de oști, despre care s-a auzit — trecu pe alături și nu-l văzu.

Turcii se înfuriașeră rău acum și, avînd întăriri — pe Sinan Pașa venit de curînd — începuseră să-i împingă

înapoi pe români, cînd de pe dealuri se năpustiră alte oşti, în fruntea cărora venea chiar Mihai Viteazul, cu calpacul în vînt.

Au turcii o vorbă, yüruş, împrumutată şi-n graiul român, poate chiar de atunci. Dacă e cineva care n-a înţeles pe deplin ce înseamnă iureş, căci la acest cuvînt ne-am oprit, va înţelege acum.

Veneau oştenii umăr la umăr, oblînc la oblînc, trăgînd după ei parcă piatra din munţi şi pămîntul din cîmp, ridicînd ţara cu tot al ei ce era viu, şi năpustindu-se cu atîta avînt, încît nimic în afară de moarte nu-i putea opri. Dar, spre a înţelege mai limpede întregul cuprins al acelui cuvînt, nici moartea nu-i oprea pe deplin, fiindcă, străpunşi de suliţă, de săgeată, spintecaţi de iatagan, de jungher, cu capetele tăiate, fără un picior, fără braţe, oştenii se rostogoleau înainte, cum îi duceau caii, chiar dacă nu mai aveau viaţă în trup.

Curgea un rîu pe aproape, care ar fi putut fi Oltul, dar şi Ialomiţa, sau chiar Neajlovul — rîurile Munteniei, ştiute de şcolari pe de rost. Se făcuse roşie apa albastră, amestecîndu-se în ea sînge de valah, sînge de turc — de aceeaşi culoare, ceea ce n-ar fi crezut sultanii pînă atunci.

Ţinu mult lupta, pînă la asfinţit, şi în tot acest timp bietul Ionică fu smucit pe calul de schimb al lui Baiazed, cînd într-o parte, cînd în alta, după cum se zbătea năprasnicul bidiviu, între ieniceri şi oştenii români, ridicîndu-se în două picioare uneori, cu capul pînă la cer, şi nechezînd de nu mai auzeai izbiturile de paloş în jur.

O dată cu căderea nopţii, turcii se dădură învinşi; numai întunericul le ajută să scape vii mai mulţi decît s-ar fi cuvenit. Mergeau sultanii cot la cot, cu capetele în pămînt, rău cătrăniţi, spumegînd în bărbi şi jurînd să se răzbune curînd.

Iar Ionică — vai ! — rămăsese prins și venea în urma lor, auzind tot ce spun, dar neputînd să răspundă nimic.

Și merse oastea zdrobită a sultanilor sub cerul așa de înstelat că părea aprins, merse, merse drum lung, tăind țara în curmeziș, către miazăzi și înspre răsărit, trecînd ape, peste cîmpii, pînă ce se arătă la orizont o ciozvîrtă de lună răsărită tîrziu.

— Alah e cu noi ! zise atunci Baiazed.

Pe Ionică îl trecură fiori, atît era glasul sultanului de trufaș și de mînios în același timp. Și nu-l chinuia în primul rînd gîndul că era prins, de vreme ce valahii cîștigaseră lupta pe deplin, ci neputința lui de a merge în acel loc unde cineva aștepta, și el era dator să fie la timp.

Cînd se iviră zorile, în față, unde era Dunărea, se văzură noi oști, purtînd pe steagurile lor semiluni, de parcă acea ciozvîrtă de lună, răsărită tîrziu și aflată încă pe cer, pe cale de a păli, s-ar fi înmulțit fără socotință și ar fi căzut pe pămînt.

Veneau alți sultani, și alți beilerbei — și oastea proaspătă, cu cea scărmănată se întîlni în mijlocul unei lunci. Erau față Baiazed al II-lea, și Soliman Pașa zis Hadîmbul, și Soliman al II-lea cel Mare, numit în îngîmfarea lui Magnificul, dar poate nu chiar pe degeaba, fiindcă avea să ajungă pînă la Viena cu oaste. Iar în urma acestora, amestecați cu cei înfățișați altădată — care, călcînd timpul, rămîneau în viață — se afla beilerbeiul Rumeliei, trimis de Selim al II-lea, cu mare armată.

Acolo, în lunca răcoroasă, maimarii făcură sfat tăinuit, vorbindu-și prin bărbi, că nu auzeai nimic — dar se deslușì la sfîrșit că luau războiul de la început.

Numai că de data asta sultanii porniră spre miază-noapte, desigur cu gînd ascuns, și așa merseră pînă spre prînz, cînd în zare se văzură oștile Moldovei, cu toți domnii și voievozii, adunați în același timp de viață.

Oastea nu venea numai dintr-un loc, ci de pretutindeni, ca frunza și iarba din crîng, adunată pe stoguri, și rostogolindu-se cu săbiile pe sus.

Oricît era de sleit Ionică, și oricît de strîns în acele blestemate frînghii, avu ochi să vadă domnii Moldovei, fiecare cu oastea lui. Din față venea Ștefan cel Mare, mărunt, pe vestitul Voitiș, calul din bătăliile lui, dintr-o aripă, Petru Rareș, care-i era și fiu, din alta, Ioan Vodă cel Viteaz, căruia i se mai spune cel Cumplit... Și era cumplit, ce-i drept, acest domnitor, nu doar pentru boierii hapsîni, ci și pentru turci.

Iureș, iureș, dar Ionică nu înțelegea de ce călcau sultanii mersul istoriei chiar atît, ca să vină pe pămîntul Moldovei și Murad, și Mahomed I, ba chiar Baiazed, care erau morți de mult ? !

„Ce-i învălmășeala asta, beilogofeților ! ?“ îi certă el în gînd, că de vorbit, oricît ar fi fost de mînios, nu putea vorbi.

Nu-și sfîrși gîndul cînd, dinspre apus, dădură năvală și domnii munteni, să-i ajute pe cei din Moldova, dacă-i vedeau așa încolțiți. Venea iar Mihai Viteazul, cu vechiul lui calmac, cum îl știți, și Vlad Țepeș în zale de fier, cenușii, avînd în mînă nu sabie, nu buzdugan, ci o lance ascuțită la vîrf ; turcii o cunoșteau, se vede, că îndată ienicerii se făcură galbeni la chip.

— Aman, aman ! auzea Ionică în jur.

Sultanii își mușcau bărbile și strîngeau de frîu, că pînă și caii păreau scoși din minți.

Oștile române se uniră, dînd mare mulțumire băiatului strîns în frînghii, care adesea îi văzuse în gîndul lui pe valahi și pe moldoveni apărîndu-se împreună de turci.

La mijlocul tuturora era Mihai Viteazul, umăr la umăr cu Ștefan cel Mare, și amîndoi făceau mare prăpăd în jur. Era atît de înverșunat și de posomorît domnul mun-

tean, încît ai fi zis că în inima lui nu-s decît nori negri, fulger și tunet adînc.

Dar nici domnul Moldovei nu se lăsa mai prejos în mînia lui, deși după chip l-ai fi crezut mai blajin. Gonea Ștefan cel Mare pe Voitiș al lui, urmat de plăieșii așa de bine știuți, că dădeau iama în turci.

De data asta bătălia se pornise pe un front mult mai lung, că nu-i vedeai capetele, dar ai fi putut crede că ține de la Olt, peste Argeș, Ialomița și mai sus, peste Siret, pînă spre Prut. Și toate aceste ape se înroșiră de atîta sînge curs, după cum cerul însuși se înroși, răsfrîngînd sîngele prelins pe pămînt.

— Supune-te ! strigă Baiazed la un timp către bravul Mircea, numit pe drept acum cel Bătrîn, care venise și el, din mormînt.

— Și de m-aș supune eu — răspunse voievodul, neclintit — ți-ar rămîne vrăjmași codrii, cu fietece frunză, și cîmpul, cu toate ale lui fire de iarbă ! Păzea, Baiazed !

Fiarele se încrucișară pe sus, scoțînd scîntei care se duseră spre cer, ca un mănunchi de stele prea timpurii.

Mai într-o parte Ionică văzu crescînd o pădure — unde nu fusese decît țarină — și-abia mai pe urmă desluși că erau turci trași în țeapă, iar țepele înfipte în pămînt, să prindă rădăcini, că udătură avea din belșug !

— Prea mult sînge !... gemu băiatul, amețit de mișcările neostenitului bidiviu.

Nu mai putea să îndure atîta încăierare, atîtea icnituri de paloș, atîta scrîșnet de zale pe care le străpungea săgeata...

Bătălia ținu iarăși pînă la asfințit, costînd multe vieți de-o parte și de alta, dar după mișcarea începută de oștile sultanilor, îndată ce se lăsă noaptea, Ionică înțelese că acestea băteau iar în retragere. Cît ținu drumul nu putu să măsoare el, cu mintea lui încețoșată ; străbăteau Bă-

răganul, care parcă nu mai avea capăt, și, pînă să ajungă la Dunăre, trecu nu o noapte, ci veacuri. După iureșul luptelor urmase iureșul anilor — și cine tot n-a prins pe deplin înțelesul cuvîntului luat din limba turcească, îl va înțelege îndată...

Era tot prins Ionică, și-l durea capul cînd se dezmetici trecător, tocmai pe malul celălalt. Pe unde se mai aflau sultanii nu putea să vadă, dar, ceea ce era limpede, românii nu se mai mulțumeau de data aceasta să se apere la dînșii acasă, ci treceau Dunărea pe deplin, și nu doar pentru astăzi.

Veneau pe pod de vase oștile noastre, și nu mai aveau tunuri din trunchi de cireș, care se încarcă pe la gură, îndesînd pulberea, și-apoi ghiulcaua — îndeletnicire de băcan, nu treabă ostășească — ci tunuri de oțel, cu chiulasă. În locul plăieșilor de altădată venea infanterie, încolonată, cu tivuri roșii la tunici albastre, și vînători, cu pantaloni negri, împodobiți cu lampasuri, cu pene la pălărie, arcuite în jos, pînă pe umărul deprins mai înainte să ducă sapa, și dorobanți avînd cușme de oaie, bogate... Iar după pedestrași veneau călărașii, și roșiorii, în șiruri cărora nu li se vedea capătul...

Din prins cum era pe calul sultanului — care trăise zeci de vieți înșirate dintr-una în alta, numai ca să-l ducă pe el iureșul ăstor cîteva veacuri — Ionică se pomeni teafăr și scos din ștreanguri, pe un dîmb mai înalt decît altele, de unde se vedea de jur împrejur, printr-o ploaie mărunță, ca toamna, deși locul era verde, iar vremea caldă.

Se trezi în acel loc, pe neașteptate, într-un sunet de goarnă, atît de apropiat, încît făcea să-i zbîrnîie capul. Văzu alături un trîmbițaș, în picioare, bătrîn ca unchiașii, dar înalt și falnic, sunînd atacul. Iar lîngă el, un flăcăian-

dru, avînd în cap cușmă, ca dorobanții, bătea în tobă, îndemînatic, apăsînd ritmul trîmbițașului...

Deodată, un pîrîit străbătu aerul, și cușma băiatului sări pe spate, de unde se duse de-a rostogolul, pînă se opri, udă de ploaie, într-o văioagă. Și atunci abia Ionică băgă de seamă că în ploaia cerului se împletea o ploaie de gloanțe.

Toboșarul rămase în capul gol, fără să se ferească de vreuna din ploile acestea. Mîinile lui continuară să bată, netulburate, ritmul atacului. Părul, răvășit de vînt, îi cădea pe fața neagră de fum și numai o apă.

— Gavroche ! strigă Ionică, asemuindu-l cu altul.

Flăcăiandrul îi zîmbi, dar nu-i răspunse, ci bătu mai departe.

Ionică se frecă la ochi, să se dezmeticească !

— Viriarte !

Toboșarul zîmbi iarăși, numai că zîmbetul lui împietri la jumătate. Chipul i se făcu palid, lăsînd să se vadă mai bine dîrele de funingine — fumul pulberii arse, pe care vîntul o ducea prin ploaia măruntă și deasă. O pată roșie apăru la piept, pe tunica băiatului. Pata se lăți repede, dar bătaia tobei se auzi încă o vreme, însoțind fără greș trîmbițașul, pînă ce toboșarul căzu pe spate.

— Cine ești tu ? întrebă Ionică, venind aproape. Aș zice că te știu ! La început am crezut că ești Gavroche... Apoi Viriarte...

Semăna și cu Iliuță, pe care îl văzuse mai de curînd, deși amintirile în legătură cu el se arătau încurcate. Dar de văzut îl văzuse, ba chiar îi fusese alături în ceasul atacului. Și totuși, Iliuță nici nu era născut astăzi. De neînțeles gînduri — mare învălmășeală ; iureș ! — așa se explicau toate...

Băiatul căzut clătină din cap ; în colțul gurii i se ivi o șuviță de sînge, șerpuindu-i pe obrazul așa de fraged, că părea de prunc, sau de fată.

— Nu știu de cine vorbești, răspunse el, cam rușinat că nu cunoștea numele acelea ciudate. Eu sînt Mitruț, copil de trupă în al șaselea de dorobanți... Sună tu mai departe !

Un val de vînători trecu pe lîngă ei, de o parte și de alta, aplecați în față, ținînd puștile ca pe ciomege, că începea, pare-se, lupta de-aproape. Unii duceau scări, să se cațere pe reduta înaltă, alții fascine ca să umple șanțurile...

Atunci băiatul înțelese că se află în fața Plevnei, la 30 august 1877...

Căzu pe urmă și trîmbițașul...

Mai tîrziu Ionică se pomeni în fața unui cort, pe o zi pașnică ; nu se auzea nici tunul, nici glonțul pușcașului. Dar o goarnă sună deodată, dar nu atacul...

Pînzele cortului se dădură deoparte. Ieși căpetenia oastei turce, care ar fi putut să fie chiar Baiazed, dar ras de barbă și avînd, în loc de turban, o pînză albă, pătată de sînge, o fașă care îi învelea fruntea, nelăsînd să se vadă cît era de cutată. De jur împrejur se aliniau armate, cu puștile la picior, așteptînd pacea. Și nu știu cum se făcu, aflîndu-se Ionică tocmai în față, fără vreun merit, decît că fusese martorul faptelor, dinaintea anului 1400 pînă astăzi, în acel iureș care făcuse să se petreacă totul doar într-o noapte, sau în cîteva ceasuri, sau în cîteva clipe, poate — și aceasta nu datorită lui, ci atîtora și atîtora care scriseseră istoria prea zbuciumată, atîtora și atîtora care i-o lămuriseră, făcîndu-l s-o simtă și s-o înțeleagă — aflîndu-se, așadar, băiatul tocmai în față, un ofițer turc,

de bună seamă tilmaciul, păși pînă la el și, înclinîndu-se, îi zise în foarte de înțeles limbă valahă :

— Osman Pașa e gata să vă predea sabia !

— Mie ? se miră băiatul.

Pînă să mai spună o vorbă, să arate că nu i se cuvine de loc cinstea aceasta, Osman Pașa își desprinse sabia din cătărămile argintate și i-o puse în brațe.

Ionică, roșu ca fesurile oastei vrăjmașe, se întoarse și puse sabia în mîna unui oștean, un dorobanț, aflat tocmai în spate. Cușma acestuia era ciuruită de gloanțe, ba își pierduse și pana de curcan care o împodobise odată. Se cunoștea că dusese greul războiului, după cum se înțelegea de la sine că în țară dusese greul la sapă, fiind din cei care o viață întregă ară și seamănă pentru alții. Și Ionică fu bucuros să-i facă măcar un pic, măcar un început de dreptate.

— Ia-o tu ! îi zise, privindu-l în față. Mergi cumva spre casă ?

— Merg ! răspunse, nespus de voios, dorobanțul.

— Atunci hai repede, c-am întîrziat și m-așteaptă...

Atît de rău îl durea capul ! Și tare era amărît că nu poate să se bucure pe deplin de această zi, cînd se cîștiga deodată și neatîrnarea, și pacea ! Cine îl aștepta, și oare în ce parte ?

Cînd cetatea rămase în urmă și ajunseră pe dealul de unde se vedeau toate, se ridicară în picioare, însîngerați cum erau, și toboșarul și trîmbițașul. Amîndoi făcură semne de rămas bun, și-n ochii lor triști se citea dragostea. La fel se citi și-n ochii dorobanțului, înlăcrimați dintr-o dată.

— Mergi cu bine, fătul meu ! zise trîmbițașul. Să ai grijă de maică-ta !

Micul toboşar vorbi şi el, cu vocea-i copilărească :

— Drum bun, tăicuţă ! Sărut-o pe mama şi du-i sănătate !

Cînd ajunseră pe la jumătatea coastei, Ionică întrebă, îndurerat de întîlnirea aceasta :

— Sînt de la tine din sat toboşarul şi trîmbiţaşul ?

— De la mine din casă : fecioru-meu şi taica !

Băiatul se opri, şi-abia acum se gîndi să afle cine era cel care avea cu sine sabia lui Osman Paşa.

— Cum te cheamă ?

— Peneş Curcanul ! răspunse ostaşul.

*

* *

Frumos ar fi fost drumul de întoarcere, cu toate că rămîneau atîţi morţi sub cetate ! Omul care a scăpat viu e dator să ţină fruntea sus, gîndindu-se la viaţă. Dar iată că pe un tăpşan şedea, ciugulindu-şi penele, pasărea neagră, corbul cunoscut lui Ionică de altădată.

— Piei de-aici ! îl goni băiatul.

În loc să-i dea ascultare, corbul începu să croncănească:

— Vezi-ţi de drum şi lasă-mă-n pace ! Degeaba te ţii după el, că n-ai cum să-l aperi ! Al meu este soldatul acesta !

Grăbit fiind să ajungă acasă, dorobanţul se ducea mai departe. Ionică îl vedea din urmă, pierzîndu-se pe cîmpiile arse.

— Nu-ţi ajunge cîte hoituri ai sfîrtecat, dihanie hrăpăreaţă ?

— Ba da ! răspunse sătul corbul. Dar trebuie să mă gîndesc şi la anii ce vin ; neamul meu nu-i obişnuit să postească !

Și, zicînd așa, scoase de sub pene o foaie de hîrtie soioasă, unde prăzile lui erau trecute, pe leaturi.

— Iată-l !

Se ducea ostașul, dornic să ajungă în țara neatîrnată, și la el acasă, iar Ionică îl privea din spate, și din ochi îi curgeau lacrimi. Și-l durea inima, să-l secătuiască... Pe răbojul corbului, unde era trecut luptătorul care își pierduse la Plevna și fiul, și tatăl, scria, cu litere de sînge, scălîmbăiate : „30 martie 1907“...

Mult timp plînse el soarta acelui om, atît de nedreaptă, cum plînsese moartea bunicului, cînd îl aduseseră împuşcat, în duba de pîine, pînă în faţa casei.

Plînse, mergînd în neştire, ziua şi noaptea, chinuindu-l şi inima şi capul, care iar îi zvîcnea, să se spargă, pînă se făcu un senin neaşteptat în fiinţa lui, şi se pomeni în locurile de pe unde pornise ostaşul.

Pe-aici ştia drumul ; nu era un an de cînd îl urcase, împreună cu mai mulţi copii, porniţi cu şcoala într-o călătorie, pe timpul vacanţei, spre a cunoaşte locurile mai frumoase din ţară. Şi era, fără îndoială, Ceahlăul, una din aceste frumuseţi, pe care o cîntaseră oameni de seamă. Numai că astăzi locurile se vedeau altfel decît le ştiuse din călătoria de vară ; vară părea a fi şi acuma, atît că nu era timpul amiezii, cu plina lumină a soarelui, ci se cam apropia seara. Poteca se arăta mai puţin bătută, ba uneori se pierdea cu desăvîrşire în frunzişul pe care şi-l tot scutura pădurea cu anii, aşa că pe-alocuri merse mai mult la întîmplare.

Urca fără oprire, cu răsuflarea greoaie, dar cu un îndemn statornic al inimii. Să fi fost aici oare locul unde trebuia să ajungă, negreşit şi fără întîrziere ?...

Pe urmă se sfîrşi pădurea şi în faţă se arătă umbra greoaie a unei stînci, de zeci de ori cît statura omului — Toaca numită acum — care s-ar fi putut să fie, cu faţa ei dreaptă,

retezată în cremene, locul de masă al uriașilor de pe vremuri.

De-acolo înainte începea podișul, parcă neumblat de nimeni ; pe unde știa el cabana, într-o văgăună, nu se vedea decît piatră goală ; nici urmă că ar fi poposit pe aici oameni !

Ionică merse astfel prin iarba aburită de roua timpurie a serii, îndreptîndu-se către miazăzi, cum se ducea acel podiș fără nimeni... În obrazul drept, aurit, îl bătea lumina de apus a soarelui, care atingea tocmai atunci crestele îndepărtate dinspre Transilvania.

Și deodată, pe cînd în stînga se deschidea vederea — nefiresc de limpede în lumina palidă a orei — asupra întregii țări a Moldovei, ca de la înălțimi înzecite, că puteai deslușì pînă și locul îndepărtat, unde Siretul se varsă în Dunăre, Ionică descoperi trei umbre omenești, pe culmea dulce de la capul podișului, numită, în limba blîndă a celor de la umbra Ceahlăului, Ocolașul Mare.

Erau trei oameni, și nu se putea ști ce fac ei acolo. Decît că unul — om, dacă nu era doar o umbră, desenată în negru pe cerul de înserare — scotea sunete măiestrite dintr-o vioară, mînuind larg arcușul, cu privirea în vale. Le cînta vecinilor, sau poate muntelui, sau șesului, dacă nu soarelui. Dar, pentru oricine ar fi fost ele să fie, sunetele limpezi înveleau podișul Ceahlăului într-o mantie caldă, ca și cum i-ar fi pregătit somnul. Și dacă umbra aceea era doar o închipuire, închipuire arcușul și vioara, apoi înseamnă că venea cîntul de altunde, fiindcă se auzea fără îndoială. Poate de jos, din frunza pădurii, poate din murmurul apelor care străbăteau valea, poate din satele oamenilor. Să fi fost el fumul din hornuri, ori clopoțeii cailor din poiene, ori gunguritul copiilor, ori glasul tremurat al fetelor aflate tainic la vorbă, prin portițe, cu flăcăii ?...

Asupra băiatului nostru, care ajunsese aici după atîtea ocoluri, cîntul avea putere de balsam, fiindcă pe loc îi pieri și neliniștea, și durerea de cap, uneori așa de chinuitoare. Și păsind el încet, spre a nu tulbura umbrele, se apropie de ele, ca să le vadă mai bine...

Cîntărețul, îmbrăcat numai în negru, nu părea bătrîn, decît că era tare adus de umeri. Părul îi cădea pe tîmple, fluturînd la toate mișcările, dar nu-i înăsprea nici fața blajină, nici ochii ca ai căprioarei, plini de o lumină care, pe lîngă bunătate, cuprindea și tristețe și bucurie, după cum cîntul lui era aci doină, aci horă.

Ionică îl știa prea bine, părea însă atît de proaspăt coborît cîntărețul din lumea visării, încît i se părea că toată vraja s-ar fi rupt, numai cît i-ar fi spus numele. Și, înfiorat de acea neasemuită cîntare — tot atît a omului cît și a firii — își mută ochii la al doilea.

Acesta ședea pe o piatră, cu ochii în vale, dar privirea lui părea să se ducă altunde, biruind trist depărtările. Plete negre îi cădeau aproape pînă pe umeri, încadrînd chipul chinuit și de-o nefirească paloare. Ca și primul, avea straiele negre, însă purtate, pare-se, multă vreme, dovadă potrivnică bunăstării. Numai că, așa cum ședea el, privind ceva ce poate nu vedea nimeni, nu-și simțea sărăcia...

Al treilea ins se deosebea cu totul de primii, nu doar prin înfățișarea mai pămîntească, prin privirea voioasă și vie a celui gata oricînd să asculte și să spună glume, ci și prin îndeletnicirea din clipa aceea.

Cînd unul cîntă, altul visează — amîndoi căutînd bătăile mai adînci ale inimii — cineva trebuie să aibă grija mîncării.

Al treilea om, așezat pe un pietroi, cu spatele la apus, fără să ia seama la ultimele pîlpîiri ale soarelui care curgea topit între piscurile înroșite de foc ale Transilvaniei, mesteca mămăliga într-un ceaun, luat de pe pirostrii și

proptit cu pricepere țărănească între labele lui greoaie. Avea o față rotundă, cu părul în inele, lăsat la voia întîmplării și nu prea țesălat, ca și barba crescută atît de sălbatic, încît nu-ți îngăduia să deslușești pe chipul lui decît ochii și nasul, adică putînd el să vadă și să adulmece. Cînd se ridică — luînd ceaunul de toartă — omul, care pînă atunci păruse nu din cei mai trupeși, se arătă ca o namilă.

— Bună seara ! îi zise Ionică, stăpînit de multă sfială.

Celorlalți, încaltea, nici n-ar fi îndrăznit să le spună ceva, cu o vorbă de-a oamenilor.

— Bună seara ! răspunse voios cel ce mestecase mămăliga.

Băiatul se așeză pe iarbă, lîngă jeraticul pe care sfîrîia pastramă de capră, întocmai ca într-o seară cînd cinase cu un drumeț trist între ruinele Numanciei. Și, uitîndu-se la omul de astă-seară, duse cu el vorba, astfel :

— Te cunosc, ori te asemuiesc cu altul ?

— Ia, nu-i greu de ghicit cine-s — zise sfătos uriașul — dacă ți-i aminti că am fost și eu, în lumea asta, un boț cu ochi, o bucată de humă însuflețită, dintr-un sat de pe-aici (las' că-l știi !), care nici frumos pînă la douăzeci de ani, nici cuminte pînă la treizeci, și nici bogat pînă la patruzeci nu m-am făcut !

— Și acum ești tot așa sărac ! observă Ionică, privindu-i straiele de dimie sură, cum nu poartă lumea avută.

Omul răspunse cu voie bună, poate făcînd haz de necaz, în timp ce răsturna mămăliga pe un ștergar pus de-a dreptul pe iarba înrourată a muntelui :

— Sărac așa ca în anul acesta, ca în anul trecut și ca de cînd sînt, niciodată n-am fost !

Băiatul îi privi iarăși alcătuirea voinică :

— Te crezusem mic de statură !

— Fiindcă mă știi de pe cînd începusem și eu, drăgăliță-doamne, a mă ridica băiețaș la casa părinților mei... Dar de atunci a trecut vreme!

Pe urmă omul sfătos se uită la masa pregătită și începu să rîdă cu toată gura, cum îi era felul:

— Da' de ce-oi fi pregătit eu bucatele acestea?

— Fiindcă-i vremea de cină! Acum șade la masă toată lumea.

— Ei, mă copile! Toată lumea vie! Noi sîntem niște umbre!

— Așa e! încuviință Ionică. Dar, cum să-ți spun, e acum o clipă de taină, sau nu știu ce se întîmplă cu mine, că vă simt vii, ca și cum ați trăi aievea, o dată cu mine.

— Bădiță! strigă uriașul către omul cu plete căzute pînă aproape de umeri. Ian ascultă aici ce băsneli spune băiatul acesta. Poate tu le-ai înțelege mai bine!

Atunci Ionică văzu că, în rotirea firească a stelelor, luceafărul răsărit către seară ajunsese și lucea în creștetul omului strigat fără nume, trimițîndu-și razele pe fruntea lui pală. Și de acolo, din înălțimea Ceahlăului, omul, ca o umbră doborîtă de tristeți cîte nu cuprind lumea, îi răspunse băiatului, dar nu la vorbele de mai adineaori, ci la privirea lui, care îl învăluia îndurerată, vrăjită și întrebătoare. Nu-i răspunse, lămurindu-și taina, în vorba obișnuită a semenilor, ci în cuvinte înșirate cu măiestrie și cu tîlcuri greu de înțeles prima oară. Și zise el astfel, împletindu-și glasul cu sunetul dulce și amar de vioară:

Trecut-au anii ca nori lungi pe șesuri
Și niciodată n-or să vie iară,
Căci nu mă-ncîntă azi, cum mă mișcară
Povești și doine, ghicitori, eresuri
Ce fruntea-mi de copil o-nseninară,
Abia-nțelese, pline de-nțelesuri...

Cu-ale tale umbre azi, în van mă-mpresuri,
O, ceas al tainei, asfințit de sară !...

Atît zise umbra și tăcu apoi, dar gîndul lui dete vers mai departe, și Ionică îl auzi în sine, cum auzea și vioara. Și, din toate cîte se împleteau aici, nu desprinse amărăciune, ci o bucurie care-i învălui inima, fiindcă toate acele trei umbre aveau inima lui în palme și i-o încălzeau, fiecare cu altă putere...

La un timp umbrele se topiră pe rînd, cum se topeau culmile care înconjurau zarea. Rămase încă o vreme cîntărețul din strune, zicîndu-și doina și hora. Pe urmă el lăsă vioara, păstrînd doar arcușul, și își deschise amîndouă brațele către vale — și tot atît către cerul serii. Și oricît îi era de chinuită făptura, cu umeri așa de aduși, de parcă avea în spinare toate poverile lumii, din el se desprindea atîta putere, încît la semnul lui încremeni toată firea. Iar cînd lăsă brațele, firea îi răspunse cu toate glasurile pe care le poate prinde auzul și sufletul oamenilor. Cîntecul de mai înainte, de vioară, plutea încă în aer, înmulțindu-și ecoul. Și pe el prinseră să se adune — potrivindu-se între ele cum se potrivesc culorile florilor — și glasul muntelui, și al dealurilor, și al cîmpiei. Brazi și păltinași cîntau laolaltă cu rîul din vale, iar izvoarele susurînd se adăugau melodiei. Cîntau laolaltă și stînca, și glia. Cîntau pomul, și ogorul, și privighetoarea și, sus, ciocîrlia... Cîntau și talanga stînei, și tulnicul de la munte, și cornul vînătorului — și nu numai ele...

Nu era de astăzi cîntarea, ci de totdeauna, și nu i se întregeau ei doar aceste locuri din preajma Ceahlăului, ci întreagă țara. Și dacă pieriseră umbrele de mai adineaori,

altele încă se aflau în preajmă, fiecare din ele îmbogățind rapsodia.

Veneau umbrele ca la sfat de taină, purtînd într-o mînă facle care dau lumină, în cealaltă tomuri, cu știința lumii, sau peneluri de folos picturii, sau condeiul, cu darul de-a pune în scris gîndul omului. Și-atîta sclipire răspîndeau făcliile, încît tot Ceahlăul luă lumina zilei...

*
* *

Nu zăbovise, după credința lui, mai mult decît o noapte pe înălțimea Ceahlăului, fiindcă îl tot îmboldea gîndul să ajungă undeva, fără întîrziere. Dar, după prea scurtul popas, cînd coborî povîrnișul pe aceleași locuri pe unde urcase cu o zi mai devreme, valea Bistriței se schimbase ca printr-o minune. O apă nesfîrșită se întindea acolo, acoperind dealurile, strecurîndu-se printre ele, de-a lungul văilor, alcătuind istmuri și fiorduri ca în alte părți ale lumii, dar fără răceala scandinavă din vecinătatea polului. Era tocmai vreme de primăvară... Pe țărmurile înverzite, pomii în floare se oglindeau în apa de limpezimea izvoarelor, alcătuind, cît ținea valea, lungi dantele albe, cum nu poate împleti nici cea mai răbdătoare, cea mai iscusită mînă.

Iar peste acest peisaj nou, născocit parcă de zîne, se revărsa din înălțimea Ceahlăului vechea rapsodie, pe care văile, înmulțind-o, o făceau încă și mai sonoră. Și ca totul să aibă asemănare cu basmul, Ionică zări curînd o lebădă albă, venind de-a lungul fiordurilor și îndreptîndu-se spre locul unde se afla el, ca și cînd l-ar fi căutat anume. Mergea însă cu altă viteză decît lebedele aievea, mai repede chiar decît cele din legendă, născute din închipuirea oamenilor. Astfel că nu trecu mult timp pînă să-și arate mai deslușit formele ; era un vaporaș mînat de motoare, avînd

din înfățișarea pasării cu care fusese asemuit adineaori doar desăvîrșirea mișcării și culoarea albă, plină de strălucire.

Vaporașul, împodobit cu ghirlande și ramuri, opri la țărm, fără să-l fi chemat nimeni. Zgomotul motoarelor se împletea cu rapsodia, de parcă l-ar fi pus pe note, măiestru, compozitorul.

Omul care stătea la cîrmă, în haine albe de sărbătoare, zise, așezîndu-și și el glasul în armonie cu toate înconjurătoarele :

— Haide, băiete ! Vino !...

Ionică nu așteptă a doua poftire. Doi marinari, gătiți ca și căpitanul, îi întinseră mîinile, săltîndu-l peste copastie, după care vaporașul își reluă drumul.

— Ce faceți pe-aici ? întrebă Ionică de îndată ce își veni puțintel în fire.

Căpitanul întoarse capul, de la cîrmă :

— Te căutam pe tine !

Avea mustăți albe, dar încolo părea voinic, poate chiar tînăr, cu fața netedă și numai zîmbet de voie bună. Și cei doi marinari, care încadrau musafirul, stînd drepți, de parcă ar fi fost garda lui de onoare, zîmbeau, și pe fețele lor, ca pe tot ce se vedea de-a lungul văii, se citea mulțumire și voie bună. Ionică păstra totuși multă nedumerire.

— Dar unde mergem ?

Atunci căpitanul își duse, tainic, un deget la gură :

— Nu întreba ! Ai să vezi singur !... Nu puteam să începem fără tine ! Te așteaptă toată lumea !

— Voi... sînteți oameni adevărați, sau din închipuire ?

— Adevărați, după toate semnele !

— Dar cum de mă vedeți ? Pe mine oamenii nu mă văd decît în împrejurări cu totul speciale.

— Poate și acum o fi o împrejurare de aceea ! răspunse căpitanul, fără a mai adăuga altă lămurire.

Nu ţinu mult timp acest drum de basm, în umbra Ceahlăului, pe apa care oglindea, în mijloc, albastru bolţii senine, iar pe margini verdele proaspăt al dealurilor cu bogata dantelă a florilor. Un zid de netrecut se ivi în faţă, închizînd valea, între doi umeri de stîncă, dar se cunoştea că nu-i pus de natură acolo, deosebindu-se de toate cîte se aflau în juru-i prin linia lui dreaptă, trasă — ai fi zis — cu teul pe planşetele inginerilor şi avînd altă frumuseţe decît a Ceahlăului. Se cunoştea că nu-i răsărit dintr-o zvîrcolire a scoarţei, întîmplătoare şi uneori nebună, ca toate de pe pămînt cîte alcătuiesc geografia. Se simţea, ce mai încoace şi-ncolo, rigla, compasul şi echerul, planul arhitectului şi calculul inginerului ; mintea omenească închipuise acest adaus la natură, şi-l înfăptuiseră — precum putea să vadă oricine — braţele oamenilor.

De altminteri, oamenii se şi aflau de faţă, înşiruiţi pe toată lungimea lucrării, şi cei care nu încăpuseră ocupau înălţimile, atît de mulţi, că piatra pe care stăteau părea vie. Numai că îşi schimbaseră hainele săptămînii, care ar fi dovedit munca lor lungă şi continuă — la îndoitul fierului, la turnatul betonului — şi aveau haine de sărbătoare. Peste capetele lor fluturau steaguri roşii şi tricolore, şi freamătul flamurilor, împreună cu răsuflarea acelor mii de oameni, se împletea cu ampla rapsodie a firii.

Cînd Ionică puse piciorul pe baraj, oamenii îl înconjurară, cu feţele zîmbitoare. În uralele care se porniră deodată, unul din ei ieşi în faţă şi-i întinse băiatului o cheie de aur.

— Îţi predau — zise el — cheia hidrocentralei !

Nespus de mult se ruşină băiatul că i se făcea asemenea cinste, pe care n-ar fi visat-o, chiar dacă i-ar fi lipsit cu totul sfiala şi modestia.

— Dar eu n-am pus aici nici o piatră ! N-am nici un merit !

Omul care-i vorbise îl lămuri îndată tot tîlcul întîmplării:

— Ai să pui alte pietre, cînd vei avea putere ! Îţi dăm o cheie ; tu să faci din ea zece ! Meritul tău e viitorul !

Atunci toată suflarea aceea de oameni începu să bată din palme, stîrnind un ropot care, desigur, se auzea pînă în vîrful Ceahlăului. Deşi foarte tulburat şi fistîcit mai cu seamă, Ionică se socoti dator să răspundă cu o cuvîntare. Îndată fu poftit la tribună, înconjurat numai de microfoane. Cîteva clipe băiatul rămase cu ochii pe pînza roşie, care învelea tribuna, ca să-şi adune gîndurile, cum face oricine în împrejurări asemănătoare. Cînd ridică privirea, descoperi în faţă hăul care se deschidea către vale, şi se clătină, gata-gata să-l ia ameţeala. Abia acum, cînd vedea peretele barajului în partea lui goală, îşi dădea seama din ce adîncimi pornea şi la ce înălţimi ajungea betonul. Şi, uitînd că orice vorbă i-o prindeau microfoanele, exclamă, exprimîndu-şi uimirea, în vorbe nepotrivite cu o cuvîntare solemnă :

— Aoleu ! Da' ştiu c-aţi muncit ceva, nene !

Şi praf se făcu atunci în capul lui restul cuvîntării, fiindcă de pretutindeni izbucniră aplauze. Ce vorbe să găseşti cu mintea, cînd huiau munţii şi văile, şi oamenii nu mai conteneau cu bătutul din palme ? Ionică stătea zăpăcit la tribună, încercînd să adune în cap gîndurile de mai înainte, spre a le rosti apoi cu glas tare.

„Va să zică, dragi tovarăşi — repeta el în gînd cuvîntarea — o făcurăţi ! Corbul, pe care l-am întîlnit în mai multe rînduri şi care, pe lîngă alte obiceiuri rele, îl are şi pe cel al cobelii, spunea că asta nu-i treabă pe puterile oamenilor. Spuse el, adică, îngust fiind la minte şi pizmaş la inimă, că omul nu trebuie să înfrunte firea, care ne este stăpînă. Îl cunosc bine, şi de-ar fi aici ştiu ce-ar croncăni, hainul ! Că, mai la urma urmelor, cum o să faceţi din apă lumină ? Dar, după cum se vede, voi o şi făcurăţi..."

Aplauzele nu se sfîrșeau, ca și cum pentru o vorbă spusă de el — ia, așa, cum îi ieșise din inimă — oamenii aveau să-l laude toată ziua. Și Ionică își reluă în gînd cuvîntarea :

„Vorba lungă, sărăcia omului ! Cunoașteți zicala, iar eu o cunosc foarte bine, fiindcă am scris-o de nenumărate ori în caietul de caligrafie. Vorbim uneori mai mult decît e nevoie, bunăoară chiar și noi cîteodată, la ședințele pionierilor. Unii vorbesc fiindcă le place să-și asculte propria lor vorbă, cu fudulie. Alții, ca să-i asculte ceilalți, să le aplaude oratoria. Mai sînt și unii care vorbesc spre a trage spuza pe turta lor, uitînd că, dacă sîntem tovarăși, trebuie să coacem bine turta tuturora. Dar de ce pentru aceste cusururi să condamnăm cuvîntul în întregime ? Vorbirea, fiind o însușire a omului, se cade s-o ascultăm totdeauna, iar părerea noastră să ne-o dăm la urmă. Căci, ce mai tura-vura, din vorbă se alege, după cum știți, adevărul !“

Pas de spune un cuvînt din toate acestea, nu lipsite de chibzuință și istețime. Oamenii aplaudau într-una, și soarele cobora către seară, cu mare repeziciune.

„Nu-i mult timp — zicea Ionică în sine, socotind că tot are să vină clipa cînd să-și dezvăluie gîndul cu glas tare în fața mulțimilor — nu-i mult timp de cînd, ivindu-se prilejul, am stat de vorbă cu faraonul Keops, care a făcut cea mai mare piramidă din lume. Adică, el a avut numai ideea, că treaba au făcut-o oamenii. Am cercetat ce s-a construit acolo, și recunosc că treaba a izbutit bine, dovadă că stă în picioare după atîtea milenii. Dar ce folos ? se va întreba fiecare... Numai așa, spre a rămîne ca o ciudățenie a istoriei ? A adăpostit ea pe cineva, în afară de o mumie ? Îi ține cuiva de cald ? Face viața lumii mai bună ? Da' de unde !... Va să zică, munca oamenilor s-a dovedit temeinică, iscusința — nu mai vorbesc — poate să ne uimească pînă și pe noi, care lucrăm cu beton, cu fier, cu

fel de fel de mașini și de macarale. În schimb ideea, dragi tovarăși, ducă-se în pustiu sau pe apa Nilului !... Aici însă, pe cît de iscusită și de temeinică a fost munca voastră, pe atît de înțeleaptă a fost și ideea. Îngăduiți-mi, dar, să vă felicit călduros și din toată inima !"

Spune o vorbă, dacă poți, în acele aplauze care, în loc să contenească, deveneau mai furtunoase, oră cu oră. Se cunoștea că oamenii care turnaseră betonul aveau mușchi zdraveni și palmele bune. Pe negîndite se făcuse seară, iar acum cădea întunericul.

Omul care îi încredințase cheia lui Ionică se urcă alături de el, la tribună, și îi strigă în ureche, altfel nu i s-ar fi auzit glasul în uralele neostenite ale mulțimii :

— Dă drumul la lumină !

Băiatul se supuse, potrivi cheia în tabloul de telecomandă, pus la îndemînă în vederea serbării, și-o suci așa cum îi arăta săgeata indicatorului, că doar știa și el ce-i aceea o uzină ! Nu-și sfîrși bine mișcarea, că de pretutindeni țîșniră jerbe de lumină, prefăcînd noaptea care se lăsase în ziuă. Dar nu doar aici, ci pe toată valea, pînă la cîmpie, iar în sus, pînă în înălțimea Ceahlăului, de unde tot mai răsuna rapsodia, îmbogățită de uralele oamenilor, înscrise parcă și ele pe feluritele voci ale partiturii.

Și-abia după aceea urmă clipa de tăcere pe care Ionică o așteptase atîta timp, pregătindu-și în gînd cuvîntarea. Numai că, fermecat de strălucirea electricității care prefăcea noaptea în feerie, el uită tot ce-și pregătise în gînd ca tot oratorul ; uită chiar și pledoaria în folosul vorbirii, și zise numai atît, în mijlocul microfoanelor :

— Celor ce-ați gîndit, celor ce-ați muncit, vă mulțumesc pentru lumină !

Apoi, fiindcă era pățit, adăugă repede, înainte de a reîncepe aplauzele mulțimii :

— Vă făgăduiesc să dau de zece ori mai multă celor ce vin după mine !

Şi cum spuse aceste cuvinte, un fior îi străbătu fiinţa plăpîndă, atît de greu încercată în ultimele zile : ştia unde trebuia să fie, îşi amintise deodată, abia acuma — şi o grea neliniştе puse stăpînire pe el, la gîndul că are să-şi piardă cuvîntul, dacă nu ajunge la vreme.

— Vă mulţumesc pentru primire, dar trebuie să plec numaidecît ! Sînt în întîrziere, îi spuse omului care îi dăduse cheia şi îi zîmbea cu prietenie.

Bineînţeles că i se puse la dispoziţie o maşină ; Ionică însă refuză această înlesnire, dar nu — cum s-ar crede — numai din modestie.

— Să vedeţi — încercă el să explice încurcătura — acolo unde mă duc eu, cum să vă spun... nu s-au născut încă maşinile !

Apoi porni în mare grabă, luînd drumul pe sub munte, străbătînd valurile de lumină care îl urmăriră multă vreme, ca şi aplauzele mulţimii.

Mergea pe o potecă de piatră, dar nu-i simţea asprimile, fiind îmbrăcată în cetină, parcă anume spre a înlesni drumeţia. În fiecare frunzuliţă de brad se răsfrîngea lumina din vale, astfel că pădurea părea pregătită pentru o strălucită serbare a zînelor.

Şi cum mergea Ionică astfel, zorind pasul, auzi zgomot domol de copite, şi la un cot al potecii dădu cu ochii de o iepşoară care suia pe îndelete costişa, minunîndu-se de atîta lumină.

— Hai, încalecă, că te duc fuga ! zise această făptură cumsecade, luînd glasul omului.

— Ia te uită ! se minună Ionică. Pot să jur că te cunosc foarte bine !

— N-ar fi de mirare !

— Tu nu eşti Pisicuţa lui...

— Nu-i spune numele ! îl opri iepșoara. Dacă mă cunoști pe mine, pe el îl cunoști mai abitir, fără îndoială... Socot că ai încredere să te scot de pe aceste coclauri !

— O, știu ! Le cunoști foarte bine ! Dar unde l-ai lăsat pe stăpînul tău astă-seară ?

Iepșoara lăcrimă, cu o tristețe pe care unii nu i-o recunosc animalului :

— Ei, sărmanul ! E și el acolo unde se duc la urmă toți oamenii, la sfatul de taină al umbrelor bune !

— Chiar umbră să fie — dădu răspuns Ionică vorbelor spuse de iepșoară — vie are să rămînă umbra lui bună, cît timp au să stea în picioare acești munți din preajmă, pe care odinioară i-ați cercetat împreună !

Auzind așa, pădurea își vesti încuviințarea, începînd să freamăte, unindu-și glasul cu vechea și ampla cîntare venită din înălțime. Și în această statornică rapsodie, între sunetele viorilor și violoncelelor, al flautelor și oboaielor, al trompetelor și al țimbalelor, și al tuturor sunetelor pe care le scot coarda, lemnul și alama mînuite cu măiestrie, se amestecau cu glasul poetului, și vorba de duh a povestitorului, și mărturia drumețului îndrăgostit de natură, și zgomotul de ciocan al muncitorului, și detunătura trotilului cînd rupe stînca, deschizînd drum omului, și vuietul apelor în turbine, și zumzetul mașinilor care dau lumină — ridicînd cu toatele, la înălțimi nemăsurate față de înălțimea Ceahlăului, imn de slavă celui bun și vrednic, de ieri, de azi și de mîine.

Iar Ionică în acest timp gonea călare spre locul unde îl chema datoria, zburînd cu iuțeala vîntului și a gîndului, ca în basme, fiindcă blajinei și bătrînei iepșoare a lui Calistrat Hogaș îi crescuseră aripi, spre a se întregi feeria.

Către zorii zilei erau în plină cîmpie, cînd, la umbra unui gorun care creştea acolo poate de pe vremea lui Ştefan cel Mare, Ionică văzu o bătrînă, şi o văzu, desigur, şi iepşoara, fiindcă se opri de la sine. Bătrîna măsese pesemne acolo, şi acum tocmai se pregătea să-şi urmeze drumul.

— Bună dimineaţa, mătuşică ! îi vorbi băiatul, socotind că apoi s-o întrebe dacă nu are cumva vreo nevoie în care să-i dea ajutorul.

— Bună dimineaţa, copile ! îi răspunse bătrîna. Stai jos să te odihneşti o ţîră.

— Nu pot, fiindcă sînt în întîrziere ! Voiam doar să ştiu dacă ţi-aş fi de vreun folos. Altfel mă grăbesc din cale-afară.

— Nu-ţi fie teamă ; ai să ajungi la vreme !

Cu aceste cuvinte, pe chipul bătrînei se ivi un zîmbet care spunea mai multe decît vorba rostită parcă într-o doară. Ionică o privi cu multă mirare.

— Dar de unde ştii dumneata că am să ajung la vreme, cînd nu ştii mai întîi care mi-e drumul ?

— Eu le ştiu pe toate ; tot ce se întîmplă în lume ! Ştiu că ai lăsat în primejdie un om bun, care îţi ţine locul la închisoare, şi te grăbeşti într-acolo, ca să nu ispăşească el pedeapsa în locul tău, fără vină. Faci foarte bine, de vreme ce i-ai făgăduit că ai să te întorci fără întîrziere !

— Am fost foarte supărat și foarte neliniștit, mărturisi Ionică. Sînt tare obosit și mă doare așa rău capul în unele ore, încît nu mai țineam minte care mi-era datoria. Dar te rog să mă crezi, mătușico, n-aș mai avea liniște pînă în ceasul din urmă, dacă bietul om ar ispăși pentru mine!

— Așa e! Du-te îndegrabă și scoate-l la lumină!

— Mulțumesc pentru vorba bună! Dar te mai întrebai o dată, mătușico: ai cumva vreo nevoie? Sînt gata să te ajut, cît mă pricep și cît mă țin mădularele.

— Nevoia pe care o am nu poți s-o mulțumești tu, copile! De mult timp caut pe cineva, colindînd drumurile, dar cum să-l găsesc, dacă nici nu știu cine-i?

— Cum vine asta?! se miră băiatul, uitîndu-se bănuitor la bătrînă. Mai adineaori spuneai că știi tot ce se întîmplă în lume!

— Daa!... Tot ce se întîmplă cu alții, dar nu și cu mine!

Dacă n-ar fi dat dovadă că îi cunoaște gîndurile și drumul, Ionică ar fi fost îndreptățit să creadă că biata bătrînă nu-i tocmai în toată firea. Privind-o mai cu luare-aminte, ceva i se păru ciudat în înfățișarea ei — nu alta, decît că o mai zărise parcă undeva, și parcă-i mai auzise și vorba blajină.

Pe cînd el își rumega această nedumerire, bătrîna zise mai departe, arătîndu-și încurcătura:

— Iată, mă copile, caut pe cineva care m-a ajutat într-o nevoie, că n-am liniște pînă nu i-oi mulțumi cum se cuvine. Dar de un' să-l iau? Să fi fost bărbat, să fi fost femeie? Aveam o dăsagă grea cu mine, și cum nu mă mai țineau puterile...

Băiatul tresări fără voie.

— O sacoșă cu cartofi! îi scăpă vorba din gură. Într-o după-amiază, la autobuz, cînd era îmbulzeală!

— Tu ești! strigă atunci bătrîna, cuprinsă de bucurie. Bine că te-am găsit, copile! Vino să te îmbrățișez, că ești

drept și ai inimă bună... Și-acum cere-mi ce vrei ! Orice dorință a ta stă în puterea-mi s-o aduc la îndeplinire !

— Dar cine ești tu ?

Bătrîna se codi puțin, ferindu-și ochii cu oarecare sfiiciune :

— Ce să mai vorbim de pomană ! ? M-ai crede dacă ți-aș spune că sînt Sfînta Vineri ?

Ionică răspunse stînjenit, fiindcă îi părea rău s-o supere pe bătrînă :

— Aș vrea să te cred, dar după cîte am văzut eu în lume, după ce am fost chiar și în Cosmos...

— Atunci numește-mă Mătușa cea Bună ! Și spune-mi, ce-ai dori să-mi ceri ?

— Altceva nimic, decît dacă ai putea să-mi arăți drumul.

— Mergi drept încotro te duc gîndurile bune, și ai să ajungi unde ți-este țelul. Dar bagă de seamă, multe ispite și multe rele au să-ți stea în cale. Vrăjitoarea nu, c-o am în puterea mea. Pe zmeu l-am ucis ; i-au rămas numai puii, care n-or îndrăzni să se pună cu tine. Acele rele o să ți le aducă mai ales Căpcăunul. Împotriva lui îți dăruiesc peria, oglinda și pieptenele pe care le știi din poveste. Cînd va fi nevoie, nu pregeta să le folosești, în numele binelui!

Atît zise Mătușa cea Bună, și pieri de la umbra gornului.

— Haide, Pisicuțo, să ne căutăm drumul ! strigă Ionică spre iepșoara de tovărășie.

Aceasta mai rupse un smoc din iarba plină de rouă, apoi, întremată de popas și de hrană, necheză vioaie, cu capul în soarele care răsărea dintre holde, în zarea cîmpiei.

— Gata sînt, stăpîne !

Și tropotul copitelor se ridică pînă la ceruri. Cal și călăreț goneau mîncînd norii, avînd călăuză gîndurile bune...

*

* *

Fapta de laudă omului nu cunoaşte ocoluri, şi aşa se vădea a fi drumul : o linie dreaptă, peste cîmpie, peste văioage şi dîmburi, peste pîraie, prin livezi, zăvoaie şi crînguri, prin locuri care nu erau totdeauna cele mai uşoare pentru călăreţ şi pentru copitele calului.

Aşa merseră, pe nerăsuflate şi zorind amîndoi să cîştige vremea, pînă ce, spre amiaza zilei, ajunseră la un rîu mare. Era o apă învolburată şi cenuşie, care se umflase de ploi şi dădea peste maluri. Mai la deal, să fi fost cinci sute de paşi pînă acolo, se vedea un pod, cu bolţi largi de piatră, bine lucrat, că nu l-ar fi putut lua nici cele mai umflate şuvoaie. La vale, şi nu mai departe decît era primul, se vedea încă unul, mai temeinic lucrat, deşi n-ar fi fost nevoie de risipa aceea. Se ţinea bîlci prin partea locului, după semne, sau poate petrecere şi serbare, fiindcă la amîndouă podurile se înghesuia lume, pusă pe chef şi pe glumă. Muzică veselă se ridica în aer, împreună cu mirosul îmbietor al fripturilor care musteau pe grătare, al gogoşilor sfîrîind în tigaie. Mişunau negustorii de acadele, lăudîndu-şi marfa şi făcînd pofticios pe oricine, nu doar pe copii, ci şi pe oameni, că toţi cumpărau şi îşi umflau obrajii, ba cu caramele, ba cu beţişoare, bigi-bigi şi cîte şi mai cîte felurite bomboane. În alte locuri se învîrteau căluşeii, săltau bărcile zburătoare, pocneau artificii, ridicînd stele colorate în aer. Comedianţi îmbrăcaţi ca irozi pofteau mulţimea la circ, făgăduind acrobaţii colosale, triplu salt la trapez, dublu bambus în dinţi, echilibrul elefantului pe două fire de paie, şi chiar unele mai dihai, cu oameni şi cu animale, care făceau lumea să se înghesuie la intrare.

Cărui copil nu-i place bîlciul, cu toate ale lui, și circul, și menajeria unde poți vedea animale din toată lumea, ba chiar din cele nevăzute de nimeni ? !

Mare ispită îi căzuse lui Ionică în cale, și bun ar fi fost popasul de prînz în locul acela ! Încaltea Pisicuța, care zburase și gonise fără preget multe ore, ajutîndu-se cînd de aripi, cînd de picioare, ar fi dorit și-ar fi fost îndreptățită să capete, dacă nu o traistă de ovăz, măcar o mînă de paie.

— Să facem popas, stăpîne ! zise ea, căutînd cu jind la izlazul unde, pe lîngă căruțe, odihneau caii țăranilor.

— S-ar cuveni, și chiar ar fi nevoie ! recunoscu băiatul. Dar ca să ne abatem pe-acolo ar însemna să ne părăsim calea. Drumul nostru nu îngăduie ocoluri, oricît ar fi ispita de mare !

— De zburat, nu mă mai ajută aripile, bag seama. Și doar n-o să trecem prin apă ! se codi iepșoara.

— Ba tocmai !

— Dar e adîncă, stăpîne ! Și învolburată ! Și abia i se vede malul !

— N-am încotro ! răspunse băiatul. Trebuie să-mi încerc puterile !

— Dacă-i așa cum am să te las în nevoie ?

Atît zise iepșoara și se aruncă în valuri. Oamenii de la bîlciuri rămaseră cu gurile căscate, văzînd această trăsnaie. Să înfrunți o asemenea apă vijelioasă, cînd ai la îndemînă două poduri, nu unul ? ! Îndată, mulțimea se îmbulzi pe mal, să vadă urmarea. Tăcură muzicile, se opriră călușeii și bărcile zburătoare, se opri circul, iar acrobații, cu dansatoarea pe sîrmă, cu clovnii, dădură fuga la gîrlă. Ba veniră chiar și animalele de la menajerie, maimuțele, urșii, leii, tigrii și elefantul care făcea echilibru pe două fire de paie. Negustorii de acadele și bargagiii stăteau mofluzi, cu buzele umflate, fiindcă fugeau mușterii. Gogoșile

din tigăi începură să se dezumfle, să-şi piardă rumeneala, revenind la forma aluatului, îndesate şi albe, fiindcă focurile se stinseseră de la sine. Cît despre fripturile de pe grătare încetară să mai sfîrîie, se strînseră laolaltă, cîte două, cîte patru, lipindu-se cum erau înainte de a le tăia măcelarul; şi dacă ar mai fi ţinut mult aşa, n-ar fi fost de nici o mirare să-şi recapete forma deplină,, plus pielea, şi să învie, prefăcîndu-se în vacă şi oaie.

În acest timp, cal şi călăreţ se pierduseră în mijlocul valurilor. Pisicuţa ţinea afară doar nările, iar lui Ionică apa îi ajungea pînă la umeri. Vuia rîul, încercînd să-i ducă la vale, dar în chipul cel mai ciudat, de neînţeles celor care priveau de pe maluri, nu-i scotea din drum nici cu un lat de palmă; înotau de parcă ar fi mers după sfoară, numai că, spre a rămîne credincioşi gîndului — fiindcă gîndul bun îi ducea într-acolo — amîndurora li se cerea neînchipuită strădanie.

Cînd fură pe malul celălalt, Ionică abia îşi mai trăgea răsuflarea, iar biata iepşoară cu greu se mai ţinea pe picioare.

— Mare fu lupta, stăpîne!

— Dar am sfîrşit-o cu bine!

Goneau iarăşi acuma, pe acelaşi drum care nu îngăduia ocolurile: vîntul rece, pătrunzînd prin veşmintele ude, îmbrăca trupul lui Ionică în gheaţă şi tremur. Şi după ce tremură astfel o vreme, din haine începu să iasă aburi, ca de pe bălţile calde, la căderea răcoroasă a serii. În locul frigului, băiatul simţi dogoreală, iar mai tîrziu o durere vie în creier. Ochii i se împăienjeneau, era istovit de atîta cale, dar gîndul nu-i dădea odihnă — şi astfel cîmpul se mistuia sub copitele calului.

— Numai de m-aş ţine pînă la urmă! zise Ionică.

Pisicuţa îşi flutură coama:

— Nu-ţi pierde firea, stăpîne!

Pe seară, după ce trecuseră peste dealuri, peste rîpe, peste cîmpuri brăzdate de rîuri, neputînd ocoli nici o piedică aflată în cale, drept în față se ivi un munte care, dacă nu era înalt pînă la ceruri, în schimb le închidea drumul. Ionică descălecă și scoase un oftat, din adîncul inimii.

— Îți mulțumesc că m-ai adus pînă aici ! îi zise iepșoarei. Mai departe am să mă duc singur ; asemenea urcuș nu-i de tine !

— Și de ce, stăpîne ? Tot pe coaste de munte am umblat, de cînd mă știu pe lume !

— Aici n-ai să poți răzbate ! Piscul care ne taie calea e numai stîncă goală !

— Dar fără mine n-ai să-l poți urca ! Suie !

Cînd Ionică fu iar în șa, credincioasa și vrednica lui însoțitoare prinse să urce povîrnișul, cu puteri de care n-ai fi crezut-o în stare. Se ivea cîte o crăpătură de stîncă, ici și colo ; ea își făcea vînt să zboare prin aer, folosind ultima vlagă din aripi ; dedesubt se căscau prăpăstii, de îți dădeau ameteală. Sub copitele ei cremenea scotea scîntei, și acestea, luate de vînt, se amestecau pe cer cu stelele care tocmai începeau să răsară. Cîte o stîncă, desprinsă din munte sub tropotul calului, se prăbușea și se rostogolea la vale, sfîrtecînd copacii, bușind în tăpșane, spulberînd apa izvoarelor și prefăcînd-o în ploaie.

Călărețul nostru se ținea cu amîndouă mîinile de coamă, altfel ar fi căzut pe spate, și de-a dura s-ar fi dus, tocmai pînă-n vale, așa de pieptiș era aici povîrnișul, și numai piatră goală ! Dar Pisicuța îl urca vitează, de parcă ar fi avut înlesnirea mîței căreia îi purta numele. Numai că nu avea nici un fel de înlesnire, sărmana, ci folosea aceeași trudă cu a omului care suie, cățărîndu-se din stîncă în stîncă, alunecînd, zdrobindu-și genunchii, prăvălindu-se și ridicîndu-se iarăși, fiindcă de mult își pierduse ajutorul

aripilor. Iar cînd stînca, aproape de piscul pus așa de nepotrivit în cale, începu să se zvîrcolească, arătîndu-și toanele, căci nu cunoscuse pînă azi, și nu îndura, potcoavele calului, Pisicuța își continuă urcușul, tîrîndu-se pe burtă, toată numai o rană, apucîndu-se cu dinții de piatră, gemînd, icnind, lăsînd în urmă o dîră de sînge care arăta drumul, mai drept decît dacă l-ar fi tras cu linia ....

O noapte întreagă ținuse această caznă ; atunci cînd ajungeau ei sus, în spate răsărea și soarele. Coborîșul de aici încolo se arăta a fi o plimbare ; coaste line, împletite cu văioage mergeau tot așa, pînă unde ajungea și privirea, la niște grădini îndepărtate, că tot orizontul părea numai o floare...

Pisicuța însă, după ce privi tristă acest îmbietor colț de lume, se lăsă la pămînt și zise cu jale :

— Stăpîne, am trecut greul, numai că de-aici înainte îi face drumul singur ! Rău îmi pare să te las tocmai acuma!

Și vorbind ea așa, ochii ei lăcrămau ca ai oamenilor.

Ionică îngenunche, îi luă botul în palme :

— Aștept să te odihnești. Ești istovită, biata de tine !... Iată acolo o fîneață... mă duc să-ți aduc demîncare.

— Nu mîncarea îmi lipsește... S-a terminat duhul din mine.

— Dar tu ai șapte vieți ; nu ești ca toți caii !

— Drumul m-a sfîrșit, și mă sfîrșea să fi avut încă peatîtea vieți cîte am lăsat în urmă. Dar să știi atît, că nu-mi pare rău, fiindcă ești un băiat plin de inimă. Mergi tot așa și de-aici încolo !

Pisicuța adulmecă în aer.

— Fii cu luare-aminte ! mai zise ea. Răul ne dă tîrcoale !

Apoi închise ochii, și răsuflarea pe care Ionică i-o simțea în palme se stinse ; atunci mîinile lui înghețară. Și tot atunci se auzi în aer o voce croncănitoare :

— Acum e a mea ! Hai, du-te și las-o drepturilor mele!

Corbul se rotea pe deasupra, bătînd repede din aripi și croncănind amenințător, fiindcă era mort de foame.

— Piei, spurcăciune ! Piei, cobe nesăturată ! strigă băiatul.

Pasărea croncăni, pusă pe harță :

— Nu întîrzia ! Du-te, și lasă-mi-o !

— N-am să ți-o las ! A fost o ființă bună și credincioasă, și-aș fi un nemernic dacă aș părăsi-o în ghearele tale !

— Vrei s-o îngropi ? croncăni batjocoritor corbul. N-ai sapă ! Și la o palmă sub pămînt e stîncă tare. Încearcă !

Cuprins de scîrbă și disperare, Ionică rîcîi cu degetele fără să țină seama că le făcea să sîngereze și, într-adevăr, numaidecît dădu de piatră.

— Du-te, băiete, du-te ! îl cicălea pasărea hrăpăreață. Să nu întîrzii ! Știi că ai altă datorie !

— Nu ți-o las, de-ar fi să-mi dau viața ! răspunse înverjbit băiatul.

Și se puse pe treabă. Peste leșul iepșoarei credincioase clădi piatră cu piatră, adăpost greu și trainic, să nu-l poată surpa ghearele corbului, nici ciocul lui care fărîmă și oase. Erau pietre mari, cum se găseau pe creastă, unele mai grele decît el, dar, împingînd, opintindu-se, icnind, cu spinarea frîntă, cu brațele însîngerate, le aduse pe toate și le îngrămădi laolaltă.

Se făcuse amiaza cînd totul fu gata. Corbul de mult nu mai era acolo ; plecase croncănind, să-și caute norocul murdar prin vreo altă parte. Desigur, el fusese solul răului pe care îl adulmecase Pisicuța înainte de a-și da duhul în pace. Oricît era de îndurerat Ionică de pieirea acestei bune tovarășe, nu mai putea zăbovi acolo, unde de altminteri nu mai avea ce face, decît să verse o lacrimă.

Și, cu ochii uzi, porni la drum, avînd drept împăcare gîndul că răul se dusese departe...

Dar răul nu are numai un chip, ceea ce curînd urma să se dovedească...

Nu mersese băiatul un sfert din calea limpede spre acele grădini fermecate, cînd, fără veste, cerul se întunecă și începu să verse dintr-o parte trăsnete năprasnice, din alta, tunete, iar de deasupra, ploaie cu găleata.

Ionică își pipăi în sîn cele trei lucrușoare dăruite de Mătușa cea Bună ; nu știa dacă o să mai aibă nevoie de ele, totuși nu se cuvenea să le piardă. Cădea trăsnetul în fața lui, împroșcînd pămîntul în sus, ca ghiuleaua, și pămîntul răscolit îl aducea la loc potopul, așa că locurile rămîneau neschimbate. Cîte o răbufnire de vînt, venită din urmă, îl ridica pe sus și-l arunca la o sută de pași mai departe. Dar cînd vîntul acela, cum nu se mai pomenise vreodată, îl izbea dintr-o coastă, smucindu-l, trăgînd de el să-l scoată din calea cea dreaptă, drumețul se trîntea la pămînt, fără să-i pese că peste el treceau șuvoaiele înspumate, își înfigea unghiile, coatele, genunchii în clisa vîscoasă, și stătea așa, încleștat, gata să se țină și cu dinții de iarbă, pînă ce răbufnirea, înfrîntă, se ducea la naiba.

Cine-ar mai fi putut să știe ce oră a zilei era, cum treceau ceasurile, cînd în jur plutea întuneric de noapte, sfișiat numai de fulgere, cîteodată ? Cum ar mai fi putut să știe băiatul cîtă din apa care curgea pe el era nădușeală, și cîtă ploaie nesăturată ? Și cine ar fi putut să-i spună dacă asemenea cumplită dezlănțuire a firii urma să aibă un capăt ?...

Pe seară, cînd Ionică ajunse la grădinile fermecate, furtuna rămăsese în urmă. Pe-aici nici măcar nu plouase ; locurile erau îmbietoare, pașnice și înmiresmate.

Creșteau, cît vedeai cu ochii, într-o parte și-n alta, arbori și flori din țările reci și din țările calde, deprinse cu acest trai laolaltă : mesteacănul, pinul cu eucaliptul de la tropice și cu baobabul, pinul negru cu palmierul, mărul dom-

nesc cu portocalul, cireşul şi corcodușul cu bananul şi cocotierul, stejarul cu cedrul şi cu măslinul, fagul cu platanul, laleaua cu lotusul, liliacul cu mimoza sfioasă...

Şi toate acestea, în fermecata lor înfrăţire, îşi dăruiau trecătorului fructele, floarea, mireasma şi adăpostul.

La capătul puterilor, Ionică hotărî să mîie aici peste noapte şi, după ce îşi potoli foamea cu atîtea soiuri de fructe cîte ofereau ramurile, se culcă pe frunze de palmier ca în Africa, sub umbrela ocrotitoare a unui măslin asiatic, îşi puse drept căpătîi, ca să n-o piardă, legătura cu cele trei lucrușoare şi adormi, încredinţat că în această grădină a păcii n-aveau cum să intre relele şi vrăjmaşii.

*

* *

Adînc fu somnul băiatului, după ce zile şi nopţi pe ochii lui nu se mai întîlnise geană cu geană, adînc, dar chinuit de neliniști care îl făceau să se zbuciume pe frunzele palmierului, calde. Era o forfotă ciudată în jur, poate copacii umblau noaptea, luîndu-şi picioare, ca oamenii, şi unii chiar îi dădeau tîrcoale ; ba parcă şi vorbeau, fiindcă, deşi în somn adînc, auzi glasuri, în chip deslușit :

— Lăsaţi-i capul mai jos !

O mînă îi sprijini grumazul, încordat şi înţepenit. Văzu, printre gene şi ca prin vis, trei umbre la căpătîiul lui. Îi era peste putinţă să se trezească, să deschidă ochii mai mult. Şi-apoi umbrele care din copaci se prefăcuseră în oameni, luminaţi de lună ca ziua, nu urmăreau să-i facă vreun rău, că ar fi avut timp să-l împlinească pînă acum...

Acel somn ameţitor, părînd mai degrabă o beţie, dădea să-l copleşească din nou, să-l ducă pe cele mai îndepărtate tărîmuri ale uitării, cînd glasul Pisicuţii îi veni în urechi, desigur numai din amintire, fiindcă pînă la locul unde zăcea ea era cale de-o zi. Dar glasul se auzi limpede : „Răul

ne dă tîrcoale!“ — și-atunci Ionică fu străbătut de-o spaimă care se duse de la călcîie pînă la creier, și-l făcu să sară drept în picioare.

Era clipa cînd ziua se îngîna cu noaptea, și drept în fața lui se aflau trei zmei, cam mărunței, pui, că pe zmeul cel mare îl răpusese Mătușa cea Bună, după cum s-a și spus. Fiecare din ei avea în mînă cîte unul din lucrușoarele dăruite de binevoitoarea bătrînă, peria, pieptenul și oglinda; în timpul somnului i le furaseră de sub căpătîi.

— Dați-mi-le înapoi! strigă Ionică, încă buimac de somnul adînc.

Auzindu-i vorba, cei trei tresăriră și schimbară priviri între ei.

— El este! zise unul. Îl recunosc după glas!

Și, făcînd un pas înainte, rînji răzbunător:

— Tu ne-ai oprit să ne urcăm prin față în autobuz!

Acum îi recunoscu și Ionică, măcar că nu păstrau decît chip omenesc, în rest avînd toate ale zmeului, adică și gheare, și aripi, și suflet hain.

Erau cei trei derbedei de la autobuz, care o împinseră pe Mătușa cea Bună. Nu se miră băiatul că, avînd asemenea apucături, putuseră pînă la urmă să-și ia chiar înfățișarea de azi, și să iasă la drum, spre a face rău orișicui.

— Acum ne-ai încăput în gheare! scrîșni al doilea zmeu. O să vezi tu ce-nseamnă să te pui cu noi!

În loc să se sperie, Ionică — între timp pe deplin dezmeticit — își sumesese mînecile, hotărît să-i înfrunte, deși n-avea nici o armă în mîini.

— Dați-mi înapoi lucrurile, că altfel vă rup în bucăți!

Greu să te pui unul cu trei! Dar fusese atîta hotărîre în glasul lui, și atîta îndîrjire i se citea în ochi, încît puii de zmei dădură înapoi; pîn-acum încolțiseră tot trecători bicisnici, nu se-așteptau să dea peste unul așa furios. Căci,

într-adevăr, sabie să fi avut Ionică, n-ar fi fost mai tăioasă decît privirea lui. Astfel, derbedeii făcură stînga-mprejur.

— Dați-mi lucrurile ! strigă băiatul, gonind după ei.

Livada înflorită rămînea în urmă ; acum se aflau în cîmp. Și putea să te umfle rîsul văzînd cum zmeii, cu aripile desfăcute, zburau pe lîngă pămînt, ajutîndu-se și cu piciorul, nevolnici, că n-aveau în ei destulă putere să se înalțe mai sus.

Ionică n-avea pe nimeni într-ajutor, și îi lipseau toate spre a se război cu trei, dar, se vede treaba, fierbea atîta furie în el, încît alerga mai iute decît este în putința oricărui om ; toată făptura lui, și creier, și inimă, și trup țînteau să-i prindă din urmă pe fugarii răufăcători, spre a-i pedepsi și a-și lua înapoi lucrușoarele acelea, chiar dacă nu i-ar mai fi fost trebuitoare la drum. Zmeii, încă nedeprinși să fie în așa chip urmăriți, începuseră să gîfîie, și de pe acum aveau spor mai mic. Cînd unul, cînd altul întorceau capul, mirîndu-se că urmăritorul era din ce în ce mai aproape înapoia lor. Văzînd, după scurt timp, că altă cale nu-i, se opriră și își găsiră scăparea în a se tocmi, ca tot furul care încearcă să scape măcar ceva din pradă, cînd e încolțit :

— Ia tu peria, lasă-ne nouă restul, că altceva nu dorim, și te du !

— Nu !

— Ia și pieptenul ! Oricum, rămîi în cîștig !

— Nu mă tocmesc cu tîlharii ! răspunse Ionică, îndîrjit.

— Dacă te iei la trîntă cu noi, s-ar putea să te răzbim!

— Mai bine să mă răzbiți, decît să fac pace cu voi și să se cheme că rămînem prieteni buni !

Pe cînd se ciorovăiau ei astfel, în acel cîmp deschis, numai ce mi se întunecă bolta cerului și de sus, dintr-un nor ca balaurii, pogorî Căpcăunul, vărsînd pe singurul lui ochi

foc și fum. Era căpcăun în toată firea, nu pui, și cu această dihanie mai greu să te lupți !

Zmeii, care îl cunoșteau mai de mult, se făcură mici și tăcură mîlc. Într-o clipă, arătarea îi prinse pe toți trei de ceafă, cu una singură din mîinile lui uriașe, iar cu cealaltă prinse să-i scotocească, pînă găsi lucrușoarele fermecate.

— Acum luați-o la sănătoasa ! răcni el, nemaidorind altceva.

Și ca nu cumva puii de zmei să se milogească, le altoi cîte un picior zdravăn în spate, trimițîndu-i la o poștă distanță.

Ce-i rămînea de făcut băiatului, rămas singur cu namila, decît să-și sumeată mînecile, să scuipe în pumni și să pornească la luptă nedreaptă, că mai bine își lăsa aici viața, decît să se dea învins pe neîncercate !

Iată însă că dușmanul, în loc să primească lupta, începu să rînjească, trăgîndu-se ușurel înapoi, ca lașul. Dar cînd Ionică, hotărît să nu-l lase, puse un pas înainte, Căpcăunul îi aruncă peria în față, și se făcu nevăzut — desigur, prin putere de vrajă. Iar băiatul rămase locului, cu ochii holbați și cu gura căscată.

Cum atinsese pămîntul, peria începuse să sfîrîie, să se zvîrcolească, să scoată miasme, și cît n-ai gîndi, în locul acela se ridică o pădure deasă și tare ciudată. Așa de deasă, că un trecător abia ar fi avut unde pune pasul, și așa de ciudată, că nu-i găseai asemuire cu oricare alta. Copacii n-aveau frunze, nici ramuri, părînd mai degrabă un soi de alge, iar culoarea lor, alburie, palidă, pe alocuri însîngerată, era a plantelor crescute în smîrcuri, în ape stătute de baltă.

Pînă ce băiatul să se dumirească și să mai vadă și altceva, asupra lui se năpusti un dulău sălbatic, venit de unde nu se știe și fără să se vadă. Lui Ionică nu-i era frică de cîini, se pricepea cum să se poarte cu ei, cum să le vorbească. Dar acesta nu părea din cei care caută mîngîierea omului, ci ciomagul, și el nu avea la îndemînă nici măcar o piatră.

La doi pași, dulăul își arătă colții și se avîntă să-i înșface grumazul. Băiatul n-avu altceva ce să facă, decît să se trîntească la pămînt ; săritura dihaniei rămase fără țel — i se auziră colții pocnind crîncen în vînt. În clipa aceea, știind că dacă nu înfruntă primejdia cu toată dibăcia și cu tot curajul este pierdut, împreună cu omul pe care era dator să-l scape, Ionică își aruncă brațele ca doi clești și ca două arcuri și, prinzînd unul din picioarele de dinapoi ale dulăului sălbatic, strînse din răsputeri, pînă ce osul trosni.

Un chelălăit înspăimîntător făcu să vuiască pădurea ciudată. Cîinele se duse tîrîș vreo douăzeci de pași, așa de vîrtos îi fusese saltul. De-acolo, șchiopătînd și chelălăind groaznic, se năpusti încă o dată, țintind de data asta picioarele, cum face orice fiară, schimbînd calea atacului, dacă nu i-a izbutit prima dată.

Acum însă Ionică se aruncă în sus și, căzîndu-i în spate, se agăță din răsputeri de cealaltă labă, și n-o slăbi pînă ce n-auzi osul trosnind iarăși. Numai că, o dată cu această izbîndă, simți colții dulăului sfîrtecîndu-i glezna — colți tari ca oțelul briceagului. Da, n-ar fi fost cu putință să iasă și biruitor și întreg dintr-o luptă atît de inegală și încrîncenată.

Mai înspăimîntător urla acum fiara, în timp ce, cu puteri slăbite, voia să se năpustească a treia oară, țintind mijlocul băiatului. Poate lui Ionică i-ar fi sunat atunci sfîrșitul fiindcă groaznic se înfuriase dihania. Spre norocul lui, un om care auzise urletele îi venea în ajutor, și, cu toate că n-avea în mînă nici un fel de armă, numai cum îl văzu, dulăul se duse, chelălăind și tîrîndu-și picioarele fărîmate.

— De unde te-a mușcat? întrebă omul.

Pe chipul lui se citea mare neliniște și adîncă milă. Era un bărbat trecut de vîrsta mijlocie, mai degrabă scund decît înalt la statură, cu o barbă încărunțită, tăiată scurt și rotunjită la colțuri, cu o mustață măruntă, cu pungi de oboseală sub ochii alungiți, în care blîndețea și dragostea de oameni se vedeau de la întîia privire.

— E un cîine turbat și de mult timp face prăpăd prin aceste părți ale lumii! zise omul, cu ochii la glezna băiatului, rău sfîrtecată.

Ionică simți ducîndu-i-se repede în trup o fierbințeală care îi înmuia mădularele; încercă să se ridice în picioare, însă zadarnic.

— E Căpcăunul ! răspunse el, înciudat de acea moleşeală. L-am recunoscut, cu toate că şi-a luat altă înfăţişare. Vrea să mă oprească din drum, dar eu trebuie să merg mai departe, şi fără întîrziere, altfel îmi pierd şi liniştea, şi cuvîntul dat omului.

Omul bun clătină din cap, amarnic.

— Vai, sărmane !... Fiindcă te văd curajos, am să-ţi spun adevărul ! Vezi cimitirul de colea ? Toţi cîţi sînt îngropaţi aici au murit de turbare !

Avea de ce te cuprinde groaza şi tremurul ! Abia acum văzu Ionică, în stînga lui, un lan de morminte întinzîndu-se pînă la orizont, pe mii şi mii de pogoane. Şi totuşi, nu simţi groază, ci doar moleşeală.

— Trebuie să plec îndată ! Sînt în întîrziere, bîigui, încercînd încă o dată să se ridice, şi tot zadarnic.

— N-ai să poţi merge nici zece paşi ! Turbarea ţi se urcă în mădulare.

Ochii băiatului scînteiară, şi glasul lui învinse pentru o clipă sfîrşeala.

— Am să mă tîrăsc pe jos ! Am să cîştig drumul palmă cu palmă !

Cu chipul devenit foarte palid, omul îngenunche alături. În sufletul lui se vădea lupta şi frămîntarea.

— Băiete ! zise el, avînd fruntea lac de sudoare. De mulţi ani mi-am făcut sălaşul lîngă acest cimitir de oameni, şi după străduinţă fără seamăn am găsit un leac cu care să învingem turbarea !

— Dă-mi-l ! bîigui Ionică. Trebuie să plec fără întîrziere !

Omul se frămînta la căpătîiul lui, în grea cumpănă, după chinul pe care i l-ar fi citit oricine văzîndu-l la faţă.

— Pînă azi nu l-am încercat decît pe animale !

— Încearcă-l pe mine !

— Nu-i sigur că se potrivește și oamenilor ! Dacă nu-i bun, ai să mori în chinuri îngrozitoare !

Ionică își încleștă maxilarele, așa că vorba lui ieși printre dinți, ca un șuier :

— Dacă n-am s-ajung unde trebuie, chinul meu le va întrece pe toate celelalte cunoscute de oameni !

Atunci omul nu mai zăbovi să ia hotărîrea :

— Ar fi păcat să piară un băiat ca tine ! Ești gata ?

— Sînt gata !

Pe urmă Ionică nu-și mai dădu seama decît ca prin vis despre cele ce urmară. Auzi, sau visă, pocnetul unei fiole sparte ; îl recunoștea, de parcă spărsese fiole toată viața. Auzi sfîrîitul scos de ultimele picături pe care le trăgea acul... Se înfioră puțin și strînse pumnii : știa că urmează o înțepătură, și avea puțină teamă, chiar dacă înțepătura nu era dureroasă. Privea printre pleoape... Parcă omul bun nu mai avea barbă, și în locul surtucului îmbrăcase un halat alb... Ar fi spus că-l recunoște.

— Fii fără grijă ! șopti băiatul. Sînt învățat cu injecțiile. Mi-au făcut la streptomicină !... O fi bună, dar mi-e leha-mite !

Acul pătrunse în piele — aceeași înțepătură de altădată.

— Va să zică, asta vindecă turbarea ?

Era ca în vis, fiindcă altfel n-avea de unde să se audă glas de femeie în pustietatea aceasta. Un glas de femeie, care oftă și zise, în șoaptă :

— Iar aiurează !

Ionică deschise ochii, deodată.

— Dac-ai spus despre mine că aiurez, te rog să mă lași în pace ! Sînt teafăr și am mintea trează !

Dar lîngă el nu era decît omul bun, care îl veghea cu neliniște și cu dragoste.

— Cum te simți ?

Drept răspuns, Ionică sări în picioare ; îi pierise moleșeala din trup și nelimpezimea din creier. Văzu în stînga cimitirul fără sfîrșit, și abia acum îl cuprinse groaza.

— Toți au murit de turbare ? bîigui el, cu inima înmuiată.

— Toți ! Dar tu ai scăpat, fără doar și poate !

— Îți mulțumesc ! Am să-ți rămîn recunoscător toată viața !

— N-am așteptat mulțumirile tale, băiete, ci ale inimii mele, care de mult sîngerează văzînd atîta suferință și moarte !

— Recunoștința n-ai să mi-o oprești niciodată ! răspunse băiatul.

Apoi surîse ușor și adăugă, privindu-l pe omul bun cu un pic de șiretenie, printre pleoape :

— De altminteri te cunosc, așa cum te cunoaște lumea întreagă !

— Știi cum mă cheamă ?

— Pasteur ! Nici n-ai putea să fii altul ! Dar află că, printr-o întîmplare din cele mai ciudate, eu... nu sînt Jean Meister ! Și-acum plec ! Vreau să trec de pădure, pînă nu se lasă noaptea !

Omul îl apucă de braț, oprindu-l hotărît :

— Nu care cumva să te avînți pe-aici ! Vezi cimitirul din dreapta ?

Un alt cimitir, mai întins decît primul, dacă îl poate închipui mintea omenească, se întindea în partea cealaltă, lățindu-se spre orizont, că parcă nu mai avea margini.

— Aici zac cei ce-au trecut prin pădurea aceasta. Nu-i o pădure ca toate altele !

— Văd... Sînt niște copaci cum n-am mai întîlnit pînă astăzi, și toți cresc anapoda.

— Fiindcă nu răsar din orice sămînță, ci din sămînța bolilor !

— Bolile au sămînță ?

— Da ; am găsit-o eu, dar alții nu-mi dau crezare. Aici e o pădure de microbi, mai primejdioasă decît dacă ar fi plină de fiare și de șerpi veninoși, ca pădurile tropicale !

Atunci se uită băiatul cu mai multă luare-aminte, și văzu că, pe lîngă forma lor neîntîlnită altundeva, copacii aceia mai aveau și alte ciudățenii ; ei se mișcau, neliniștiți, unii încovrigîndu-se, alții șerpuind, alții sărind din loc în loc, parcă în căutarea unui izvor de unde să sugă mai multă viață. Și toți parcă aveau capete, și ochi de balauri, și guri căscate, pregătindu-se să muște și să înhațe. Dar — ciudățenie care le întrecea pe toate, îngrozindu-te dacă-i luai seama — fiorosii copaci se înmulțeau cu o iuțeală năprasnică, din unul răsărind mii în preajmă, așa fel că, de la o clipă la alta, pădurea se făcea și mai deasă, și mai nesățioasă.

— Iată de unde pleacă, pe furiș, bolile în lume, și lumea tot nu vrea să creadă ! adăugă omul bun, ținîndu-l pe Ionică de braț, fără să-l slăbească.

— Eu te cred ! răspunse băiatul. Dar n-am încotro ; trebuie să trec dincolo, și fără zăbavă !

— Dar au să te încolțească bolile, înainte de a ajunge la capăt !

— Am să mă lupt cu ele, cum m-am luptat cu zmeii, mai adineauri !

— Au să se lipească de tine ca vîscul de coaja copacului!

— Am să le port în picioare. Și dac-or fi să mă răpună, n-am să le îngădui, decît după ce mi-oi îndeplini datoria!

— Care-i acea datorie ?

— Să scap un om de la moarte și să-i dau libertatea !

— Merită ! șopti vraciul. Acum îmi dau seama de impasul în care te afli !

Apoi, cu o mînă neliniștită începu să-și frămînte barba :

— Ar fi o cale să te aperi, dar n-am desăvîrșit-o pînă astăzi. Sînt bătrîn ; am lăsat-o în grija altora...

Și după cîteva clipe de gîndire, omul care-l salvase pe Ionică de la moarte îi slăbi brațul :

— Băiete, încearcă ! Dacă mergi drept înainte, ai să dai peste un ucenic al meu, nu prea departe. Poate că el a găsit leacul !

După ce mulțumi pentru sfat și pentru celelalte, băiatul porni spre pădurea vrăjmașă. Pe măsură ce se apropia, copacii, urmîndu-și înmulțirea năvalnică, puneau în fața lui o urzeală mai deasă. Acum, chiar dacă n-ar fi știut ce se ascunde în această țesătură scîrboasă, își dădea seama că tare greu i-ar fi fost unui om s-o răzbată. Poate doar înarmat cu o secure, ca să-și deschidă drum, palmă cu palmă. Dar, într-un fel sau în altul, Ionică știa că nu poate face calea-întoarsă.

Numai o dată se opri locului și privi în spate. Omul se afla tot acolo unde îl lăsase, și — cum se proiecta pe cerul albastru — părea, privit de departe, că își întrece statura măruntă, luînd-o pe-a uriașilor ; și era un uriaș, de bună seamă, dar nu prin alcătuirea cărnii omenești și-a oaselor, ci prin mintea care se ridica la înălțimi neatinse de alții, și prin inima care dădea înălțimii lui bunătate.

Băiatul îi făcu un semn cu mîna, punînd în acest gest recunoștință și dragoste, apoi porni mai departe... Mai avea o sută de pași pînă la pădurea înveninată, cînd un alt om îi apăru în față.

— Tu ești ucenicul învățatului ? întrebă băiatul.

— Mă străduiesc să mă pot numi astfel.

— Trebuie să trec prin pădure. Ai găsit mijlocul să mă apere ?

— Tocmai astăzi ! Ia asta și îmbrac-o !

Nu era ceva să te minuneze, nu părea o haină miraculoasă, ci o simplă manta de pînză albă, cu glugă care să-ți

acopere capul. Pînza, scorțoasă, mirosea leșios, a medicamente și-a abur. Cam neîncrezător, Ionică o îmbrăcă, strîmbînd din nas, fiindcă mirosul îi era bine cunoscut și-i făcea greață.

Ucenicul învățatului îi strînse baierele, anume puse la mîneci, ca să ascundă și mîna, nu numai brațele ; pe urmă, strîngînd alte baiere, ale glugii, acoperi fața băiatului, de nu i se mai vedea nici măcar nasul.

— Acum urmează-ți drumul ! zise el, cînd totul fu gata. Dar bagă de seamă : nu lepăda haina decît după ce-ai trecut dincolo și ai ajuns destul de departe. Cît ai să fii în pădurea înveninată, n-ai voie să-ți dezvelești nici un deget ; nu slăbi gluga, chiar dacă îți pierzi răsuflarea. Rabdă și apără-te !

— Îți mulțumesc, învățatule ! Cum te cheamă ?

— E foarte greu să-ți răspund... În mine sînt mai mulți oameni, care am pornit la aceeași treabă. Să-ți spun numele unuia, aș nedreptăți pe altul. Să ți le spun pe toate, ți-aș împuia capul. Du-te, cu sănătate !...

Ionică porni, încrezător, urmîndu-și linia dreaptă. Avea gluga aceea miraculoasă chiar și însușirea de a nu-i lua vederea, deși îi acoperea toată fața... Și, oricît de deasă era pădurea, oricît de primejdioasă, băiatul văzu cu uimire că la trecerea lui copacii se dădeau înspăimîntați la o parte, zvîrcolindu-se, încolăcindu-se, țopăind ca apucați, scoțînd scrîșnete de neputință sau urlete de groază. Cîte unul care nu se ferea la timp, sau era mai învrăjbit, mai încăpățînat, și vroia să închidă drumul băiatului, cădea la pămînt, veșted, ars, uscat, fără viață, îndată ce se atingea de haina miraculoasă.

Așa merse Ionică prin pădurea care răpusese atîta suflare de oameni, fără să pățească nimic, decît că răsufla greu și îl durea puțin capul... Ajungînd dincolo, unde drumul se deschidea liber în față, lepădă haina și nu uită

să-şi îndrepte gîndul recunoscător spre cei învăţaţi datorită cărora se afla aici, teafăr. Se gîndi cu mîhnire că unii oameni n-au să-i ţină minte, alţii nici măcar n-au să-i cunoască, şi mulţi n-au să-şi dea seama cît le datorează lumea întreagă... Dar, sortiţi uitării sau gloriei, ei poate nici nu aşteptau altă răsplată decît pe aceea care şi-o găseau în inimi, ştiind că şi-au făcut datoria. Şi Ionică, aflat pe acest drum tot pentru a-şi face o datorie, ştia, simţise cu fiecare pas mai departe, cu fiecare primejdie înfruntată, cu fiecare piedică dată din greu la o parte, că o răsplată mai mare nu poate afla firea omenească.

Rămase acolo cîteva ceasuri, să se odihnească, apoi îşi reluă drumul, deşi cădea noaptea. Şi merse prin noapte, fără grijă că ar putea să se rătăcească, fiindcă îşi urma gîndul, care pînă acum nu îl trădase.

Se schimbaseră locurile, şi vremea se schimbase ; trecea prin ţinuturi pustii, lăsate în paragină, iar de sus cădea o ploaie de toamnă, rece şi deasă. Spre ziuă se lăsă frig, apoi curînd începu să fulguiască. Bătea de la nord un vînt aspru, care trecea uşor prin veşmintele băiatului şi-l îngheţa pînă în măduva oaselor. Cînd fu lumină de-a binelea, atîta lumină cîtă putea să răzbată prin nori şi prin ninsoarea prea deasă, între fulgii mînaţi de vînt cînd într-o parte, cînd în alta, se ivi Căpcăunul, pe neaşteptate.

— N-ai turbat ! scrîşni el, cu vocea mînioasă.

— Nu ! Sînt teafăr.

— Nu te-a atins boala ! Nici ciuma, nici holera, nici lepra, nici oftica !...

Băiatul rîse, deşi de frig îl dureau şi carnea, şi oasele :

— Nici una ! Şi încă nu le-ai spus pe toate ! În lături, spurcăciune ! Trebuie să merg mai departe !

— N-ai să poţi, o dată cu capul !

Cum zise vorba, Căpcăunul scoase din sîn pieptenele și-l aruncă drept în față.

Viscolul prinse să urle cu puteri noi, încă neîncercate, măturînd zăpada, smulgînd din pămînt scaieții, tufele, chiar și iarba uscată, și învîrtejindu-le laolaltă, că nu mai vedeai nimic alta, decît prăpădul și haosul.

Ionică se trînti la pămînt, altfel răbufnirea turbată l-ar fi luat pe sus, ducîndu-l în hăuri îndepărtate. Auzea deasupra lui urlete, simțea cum îl smucesc de tot trupul gheare ascuțite și înghețate, pînă ce, după un timp, viscolul amuți, și în jur se lăsă o tăcere aspră. Atunci băiatul se ridică de jos, și în fața lui văzu că răsărise un zid care îi tăia drumul, la o aruncătură de piatră.

Că se afla pe drumul lui nu avea îndoială ; ştia că gîndul bun îl călăuzise şi de data aceasta. Dar nu putea înţelege cum răsăriseră prin viscol toate cîte se vedeau în juru-i. Nu mai era pe cîmp, ci într-un oraş, cu case şi cu palate clădite temeinic din piatră. Drumul devenise acum o stradă pavată, un chei mai degrabă, fiindcă îl mărginea un rîu mare, sau un fluviu, cu apele îngheţate.

Iar zidul care îi închidea calea nu era aşa cum îl văzuse prima dată, pînă să se dezmeticească, ci un şir de lănci şi de săbii, strînse una în alta. Se deslușea acolo o întreaga armată, după toate semnele pusă pe luptă, nu pe paradă. Dar cu cine avea să lupte şi dacă urma să atace, sau să se apere, Ionică nu putea să-şi dea seama deocamdată.

Se afla sub bolta de la intrarea largă a unei case ; probabil acesta îi fusese adăpostul cît se năpustise vijelia năprasnică. Peste drum, de deasupra apelor îngheţate, se ridicau aburi, şi întreg cheiul, şi tot oraşul pluteau ca în ceaţă.

— Un' ţi-e arma ? auzi un glas lîngă el, rostindu-se pe neaşteptate.

De cealaltă parte a bolţii, rezemat de uşa grea de stejar, cu sculpturi bogate, văzu abia acum un băieţandru firav şi fraged, dar înarmat pînă-n dinţi şi îmbrăcat ca ostaşii. Peste mantaua soldăţească, cenuşie, din cale-a-

fără de largă, erau petrecute două curele late, încrucișate pe piept, și — de la umeri pînă la mijloc — amîndouă pline de gloanțe. În cap avea o căciulă brumărie, cu clapele lăsate peste urechi, că era ger strașnic, și împodobită deasupra frunții cu o stea de postav roșu, în cinci colțuri, însăilată în grabă, dar îndemînatic. În mîna dreaptă băiețandrul ținea o pușcă, pe lîngă el uriașă, fiindcă împreună cu baioneta îi trecea aproape un metru deasupra capului. În mîna cealaltă avea o sarcină ciudată ; abia după ce se uită mai bine, Ionică desluși o legătură de grenade cu coadă.

— Te recunosc ! exclamă el bucuros că întîlnise un prieten de altădată. Tu ești Iliuță ! La început m-a încurcat îmbrăcămintea ta groasă.

— Nu mă cheamă așa ! răspunse bănuitor băiatul. Mie vorba lungă nu-mi place ! Te-am întrebat un' ți-e arma !

— Ah, acum știu ! Adineauri te asemuisem cu altcineva. Tu ești Gavroche !

— Nu umbla cu ocolișuri ! De partea cui ești ? Spune îndată, că altfel...

Flăcăiandrul își săltase arma și-i dăduse piedica la o parte, gata să tragă.

— Ia ascultă, frate ! vorbi Ionică, părăsind tonul pașnic. Apa asta nu-i Sena, cum ai spus odată ?

— Nu bate cîmpii ! E Neva, și nu alta ! Iar acum, răspunde-mi fără zăbavă : ești cu noi, sau cu albii ?

Auzind așa, Ionică se lămuri dintr-o dată în ce loc și-n ce timp se află — și nu mai avu de ce să gîndească dacă flăcăul nu era cumva Mitruț, de la Plevna, sau Viriarte, de la Numancia... Cunoscînd ce luptă se dădea aici și ce încordată era situația, înțelese că e dator să spună tot ce se întîmplase și ce gînd îl adusese încoace, spre a nu fi bănuit de vreo intenție dușmănoasă.

Băiatul îl iscodi mult și pe îndelete, și numai după ce se încredință pe deplin că drumețul nu era în nici o cîrdășie cu albii, își lăsă arma la picior și, băgînd mîna în buzunar, scoase o bucată de pîine neagră, veche și înghețată.

— Altceva n-am! zise el, arătîndu-și fața mai luminoasă. Pe-aici cam răbdăm de foame... Dar o să treacă și asta.

— Îți mulțumesc! răspunse Ionică. Cred că n-am mai mîncat de mult, și totuși nu mi-e foame. Aș tot bea într-una la apă...

— Dacă te duci trei case mai înapoi și intri pe poartă, este acolo o curte și un cazan de ceai, cu apă fiartă.

— Îți mulțumesc, dar n-am timp. Trebuie să plec mai departe.

— Înseamnă că nu ești întreg la minte! Cum vrei să treci prin rîndurile albilor? N-au să te lase!

— Trebuie să plec! Altfel nu se poate!

Și fără altă vorbă, Ionică porni în lungul cheiului peste care plutea ceața. Dar nu făcu el nici cinci pași, cînd îl opri un răcnet, să-l îngrozească:

— Stai!

Căpetenia oastei, pe un cal alb, care bătea din copite, scoțînd scîntei din piatra pavajului, se vedea prin ceață, răcnind, cu sabia ridicată:

— Cine ești? Dă-ți parola!

— N-o cunosc! răspunse băiatul, ridicînd din umeri, nedumerit, dar fără teamă, fiindcă se știa cu gînduri curate.

— Ce cauți aici?

— Vreau să trec mai departe!

— Unde te duci?

— Mă duc după un om...

— Ce ai cu el?

— Trebuie să-i redau libertatea !

Viscolul dezlănțuit mai adineauri fusese nimica toată pe lîngă mînia pe care-o stîrni în comandant vorba aceasta.

— Libertate ? !... Și îndrăznești să spui pe față ?

— Căpcăunul !

În strigătul lui se amesteca și mînia, și groaza. Fiindcă era într-adevăr Căpcăunul care îi tot ținea calea, numai că își schimbase hainele, punîndu-și tunica ofițerească, plin de zorzoane și de decorații, și avea cu el o oaste întreagă.

— Am să trec, orice-ai face ! strigă băiatul. De partea mea este gîndul bun. Și-au să m-ajute adevărul, cinstea, dreptatea !

— Arma la ochi ! Trageți ! răcni comandantul.

O detunătură îi răspunse cît ai bate din palme — nu una, sute laolaltă, și gloanțele răpăiră pe piatră. Cu mîinile goale nu poți să înfrunți o armată, dar Ionică nu cunoștea drum de retragere. Stătea în picioare, neatins parc-se, și aștepta cea de a doua salvă. Pînă ce aceasta să pornească, se simți smucit de braț — o mînă slăbuță, dar vînjoasă, îl înșfăcase și-l trăgea la adăpost, sub bolta de piatră.

În locul unde fusese mai adineaori, căzu, rupînd pavajul, o zburătură de gloanțe.

— Ți-am spus că n-ai minte ! zise mustrător băietanul de adineaori, că el îl salvase.

În loc să-i mulțumească, Ionică se zbătea în brațele lui, vrînd cu orice chip să plece mai departe, fără teamă de gloanțe.

— Așteaptă ! îl potoli flăcăiandrul. N-au să rămînă acolo cît veacul !

— Dar eu trebuie să merg numai înainte ! De ce m-ai tras înapoi ? Așa, n-am să mai găsesc drumul drept niciodată.

— Ian ascultă, băiete, ori hai să-ți spun tovarășe ! vorbi mai hotărît, deși cam zeflemitor, celălalt. Mie să nu-mi înșiri snoave ! Ce-i aia că n-ai să mai găsești drumul, dacă ai ochi să-l vezi și minte care să ți-l arate ? Că te-am tras înapoi, cînd tu voiai să mergi drept înainte ? Se întîmplă uneori, și nu piere lumea pentru asta ! Cînd nu izbutești prima dată, te retragi, strîngi puteri și te repezi iarăși !... Dar ce ai ? Te-au atins gloanțele ?

— Nu.

— Îți sîngerează glezna.

— M-a mușcat un cîine turbat, altădată...

Cu aceste cuvinte ale lui Ionică, dintr-o parte — poate de peste apa înghețată — izbucni o sirenă de fabrică. Numaidecît îi răspunse alta, altele, pînă ce glasurile lor se împletiră prin ceață, deasupra orașului. În depărtare bubui tunul, ca un semnal, fiindcă, o dată cu el, din stînga cheiului lung de piatră se stîrni vuietul unei mulțimi : strigăte, ropote, îndemnuri spuse pe toate glasurile.

— Au pornit ai noștri ! șopti flăcăiandrul.

Și, cuprins de neastîmpăr, de înfrigurare, încercă baioneta, dacă-i prinsă bine la țeava armei, suci piedica, își pregăti grenadele.

— Eu ce să fac ? întrebă Ionică, umilit că n-avea manta soldățească și era cu mîinile goale.

Vecinul nu-i mai răspunse, ci rămase cu ochii în ceață... Venea din stînga cheiului o altă armată, alcătuită altfel decît cea din dreapta. Cînd ea fu mai aproape, Ionică deslușI ostași în uniforme amestecate, care marinari, care infanteriști, care călăreți, mergînd la atac ca pedestrașii. Era popor, nu armată, fiindcă printre rînduri se vedeau

oameni în hainele lor de acasă, numai că toţi aveau peste piept cartuşiere încrucişate, iar în mîini ţineau puşti şi grenade, deprinşi cu ele — şi nu de astăzi. Şi toţi purtau — la căciuli unii, la şepci alţii — stele în cinci colţuri, de postav roşu, ca un semn de unire şi de recunoaştere, culoarea steagurilor fluturate de vînt pe deasupra capetelor. Şi cum veneau ei aşa, păreau o mare răzvrătită, în care se răsfrîngeau stele roşii ca flacăra... Roşie se făcu şi ceaţa, îndată, în clipa cînd ţevile puştilor, dintr-o parte şi din alta, începură să-şi verse, detunînd, gloanţele. Roşu se făcu pavajul...

Prin acea ceaţă roşie Ionică văzu şirurile de oameni trecînd, aplecate în faţă, şi, cu toată învălmăşeala, cu tot şuieratul gloanţelor, cu strigătele, cu urletele, cu vaietele, ţineau pasul unit, ca şi cum ar fi defilat la paradă. Cădeau unii ; din spate veneau alţii. Ţăcăneau mitralierele în partea cealaltă, şrapnele explodau retezînd capete ; din spate veneau alţii. Veneau şi, intrînd în rînduri, luau fără zăbavă pasul, o dată cu ceilalţi. Cădeau unii în genunchi, şi de acolo se lăsau încet pe o parte, încercînd să mai ia arma la ochi o ultimă dată. Alţii se prăbuşeau scurt, cu picioarele sfîrtecate... Din spate veneau alţii, şi marea aceea roşie, de unde izvorau, părea nesecată.

Demult se făcuse nevăzut băiatul de sub bolta de piatră ; sărise în rînduri, şi acum se ducea aplecat înainte, cu grenadele într-o mînă, cu puşca în alta.

Ionică ar fi vrut să-l vadă căzînd pe Căpcăunul prefăcut în comandant de oaste, dar nu-l zărea nicăieri, iar ai lui, albii, băteau în retragere. Din stînga venea mereu alt popor, altă armată, scoţînd strigăte victorioase.

De aici înainte băiatul nu mai putu să se ţină pe picioare ; nu luase parte la luptă, nu-l lovise nici glonţul, nici sabia, dar se simţea sleit şi parcă numai un fir subţirel îl mai lega de viaţă...

Cînd i se limpezi privirea, se afla în același loc, sub bolta de la intrarea casei. În partea cealaltă, rezemat de ușa cu sculpturi bogate, era același flăcăiandru, cum îl văzuse prima dată, numai că avea obrazul mai palid, iar pe piept, o pată de sînge, înghețată, deasupra cartușierelor golite de gloanțe.

— Acum poți să te duci ! Drumul e liber pînă la capăt ! vorbi el cu un glas care venea ca de departe.

Ionică îi privi mantaua însîngerată.

— Ești rănit ! Trebuie să te ia ambulanța.

— Sînt mort, răspunse, liniștit, tînărul tovarăș.

— Și-ai tăi unde s-au dus ?

— Cei vii ? Îl urmăresc pe dușman ; îl fărîmițează. Cei morți sînt aici și așteaptă.

— Te tot asemuiesc cu alții, cu mai mulți băieți care au murit pentru libertate.

— Toți cei care mor pentru libertate seamănă între ei, și înainte, și după moarte !

Da, semănau toți, Gavroche cu Mitruț de la Plevna, și cu Viriarte — și chiar cu Iliuță, încă nenăscut astăzi — și toți cu flăcăiandrul acesta palid de sub poartă. Era în ei aceeași tinerețe înălțată, aceeași dăruire caldă și întreagă, aceeași dragoste de viață. Și cu cît le era mai dragă viața, cu atît se temeau mai puțin de moarte, primind-o cu pieptul înainte și cu zîmbetul pe față. Dar, se gîndea Ionică în această clipă de bucurie îndoliată, ca să nu-ți fie frică de moarte trebuie să iubești mai întîi viața, iar viața să n-o înțelegi fără libertate.

El era liber acum, și nu vedea pe nimeni viu, ca să-i mulțumească.

— Spune-mi, cum te cheamă ? îl întrebă pe tînărul ostaș palid.

— Mitea ! răspunse acesta, cu glasul mai îndepărtat, de la o clipă la alta.

— Îţi mulţumesc că mi-ai deschis drumul, Mitea!

— Umblă cu bine, băiete! şopti o ultimă oară flăcăiandrul.

Încă nu se limpezise văzduhul de ceaţă; zgomotul luptei, în schimb, se dusese departe; în curînd avea să se stingă, sau să se piardă. Aici, pe cheiul înroşit de sîngele la fel de roşu ca stelele purtate de ostaşi la căciulă şi şapcă, domnea o linişte îngheţată. Morţii stăteau posomorîţi, care cum apucase să cadă, şi păreau că aşteaptă. Ionică trecu printre ei, călcînd cu grijă, să nu-i deştepte, să nu-i lovească. Unii îl simţeau însă şi ridicau capul.

— Umblă cu bine, băiete! şopteau, cu glasurile îndepărtate, ca al flăcăiandrului.

Un marinar bătrîn zăcea întins cu capul pe trotuar, şi părea mulţumit, deşi perna era tare şi îngheţată. Bereta, decolorată de ploi, de arşiţă — multă vreme şi în multe lupte purtată — îi căzuse pe-o parte. Pe panglică se deslușea încă înscrisul de altădată, „Aurora", vasul ale cărui tunuri vestiseră cele dintîi începutul luptei pentru libertate, pe cale de a se termina astăzi.

— Îţi mulţumesc! îi şopti Ionică marinarului, văzîndu-l că ridicase capul.

— Umblă cu bine, băiete!

Lîngă el zăcea un ţăran, judecînd după opincile de scoarţă de copac, aşa cum venise cu ele de-acasă, iar la un pas mai departe un muncitor, cu bocancii scorţoşi şi mîinile arse de scîntei — fierar pare-se. Erau bătrîni toţi aceştia, căzuţi laolaltă, ca şi cînd moartea îi alesese şi-i pusese grămadă, pe leaturi. Ţăranul avea faţa aşa de bărboasă, că aproape nu-i vedeai nasul. Muncitorul în schimb era bărbierit proaspăt, de parcă se gătise înaintea atacului; niciodată însă nu văzuse Ionică o faţă mai încordată — şi aşa cum stătea acolo, pe piatra însîngerată, părea bănuitor şi aspru.

Cînd auzi vorba marinarului, deschise ochii și, descoperindu-l pe băiatul străin, zîmbi cu greutate :

— Umblă cu bine, băiete !

Nu-l iscodi ; poate morții aveau darul să citească dintr-o dată gîndurile viilor, măcar pe cele curate. La fel îi ură și țăranul cu fața bărboasă.

— Te știu de undeva ! zise băiatul. Tu nu ești cumva Ivan Susanin ? Nu cumva ai înviat ca să iei parte la lupta aceasta ?

— Cred că mă asemuiești cu altul, răspunse țăranul.

Și, cu grijă de gospodar, adăugă, arătînd alături o traistă :

— Vezi că-i acolo un codru de pîine și-o bucată de slănină sărată. Ia-le tu ! Ar fi păcat să se piardă !

Băiatul mulțumi, dar se lipsi de hrană, fiindcă nu simțea foamea, și gîndul slăninii sărate îi răscolea o sete pe care nu avea cum s-o potolească.

În lungul cheiului erau alți ostași căzuți în luptă, cînd tineri, cînd bătrîni, strînși cîte doi-trei laolaltă, și toți la trecerea lui Ionică ridicau capul, încercînd să zîmbească.

— Drum bun, băiatule !

Apoi se sfîrși orașul, și locurile în jur se schimbară, și timpul se schimbase încă o dată. Acum micul drumeț se afla pe un cîmp înverzit, într-o tihnă netulburată nici măcar de zefirul pașnic. Numai o ciocîrlie, timpuriu deșteptată, trimitea din înaltul cerului trilurile ei, cum nu-i în stare să scoată nici o altă pasăre, nici chiar aceea măiastră. Era ora răsăritului, dar printr-o ciudățenie care întrecea multe altele, dacă nu pe toate, soarele se ridica în același timp și din spate, și din față, din stînga și din dreapta, ca și cum orizontul ar fi fost o oglindă circulară, uriașă, multiplicînd răsăritul și aruncînd asupra pămîntului o lumină cum lumea nu văzuse vreodată.

Pe tot cîmpul nu creștea decît un mesteacăn, dar în singurătatea lui avea atîta gingășie, încît nici grădina fermecată n-ar fi făcut mai tihnit și mai frumos peisajul. Fiindu-i în drum, Ionică merse drept spre el, ca spre o oază, socotind să facă la umbra lui popasul de prînz, căci tocmai venea amiaza.

Și-acolo, pe cînd își odihnea mădularele și își ostoia inima în pace, după atîtea neliniști și suferințe îndurate, văzu întorcîndu-se oastea.

Veneau de departe aceiași oameni de pe cheiul de piatră, în uniforme amestecate, asemuitoare fiind numai steagurile roșii care fluturau pe deasupra capetelor. Acum li se alăturaseră și alte oști — unii călări, alții cu tunuri — și chiar automobile blindate. Cine știe de unde veneau, și cîte zile, luni, ani luptaseră — că timpul nu se mai lăsa măsurat cu ceasul !

Mijlocul oastei, cu comandantul, se opriră în fața mesteacănului. Ciudată treabă : toți știau ce căuta aici și ce urmărea băiatul, deși el nu stătuse de vorbă cu ei niciodată. Dar ce mai ! — gîndurile lui erau atît de limpezi, că i se citeau cu ușurință pe față.

— Mergi cu bine ! îi ură comandantul oastei.

— Mulțumesc ! I-ați răpus, așa e ?

— I-am răpus, fără doar și poate !

— Dar Căpcăunul ? L-ați prins ? l-ați tăiat capul ?

— Nu, căci a fugit și s-a dus la mama dracului !

Ionică se neliniști deodată.

— Mai încolo o să-mi iasă iar în drum și-o să mă oprească. Ăsta-i din cei care nu se lasă !

Comandantul nu-și pierdu firea pentru o vorbă ca asta ; totuși nu-și ascunse îngrijorarea pentru soarta băiatului.

— Mai mult ca sigur c-o să-ți iasă în cale ; dar nu azi ; altădată ! Noi ți-am deschis drumul, umblă cu bine, și

dacă-l întîlnești nu te da învins ! Luptă cu toate mijloacele !

— Vă mulțumesc tuturora ! mai zise Ionică încă o dată.

Iar oastea biruitoare repetă urarea, aceeași ca a oastei morților :

— Drum bun, băiatule !

Ionică zăbovi sub mesteacăn, pînă ce armata pieri în zarea viu luminată. Și cînd nu-i mai văzu, rămaseră încă un timp steagurile, între un soare și altul. Atunci băiatul porni mai departe...

Ce vreme a anului să fi fost nu-şi dădea seama, fiindcă în drumul lui semnele anotimpurilor se amestecau anapoda. În dreapta ningea, dar pe el nu cădea un fulg de zăpadă. Prin văzduhul plumburiu croncăneau ciorile, iar mai departe se auzeau pocnind de ger pietrele şi ouăle corbului.

În stînga se întindeau lanuri de grîu, aproape de seceră, iar pe răzoare macii sălbatici îşi legănau petalele roşii, alcătuind pînă departe un lanţ de focuri, gata să încălzească ogorul, dacă ar mai fi venit o zi rece.

În spate înfloreau toporaşii şi violetele, pocneau mugurii piersicului, în vreme ce sus, pe cerul sinilit proaspăt, treceau, în cîrduri nesfîrşite, pe o parte rîndunelele, pe alta cocorii.

În faţă ploua ca toamna, ploaie pătrunzătoare şi rece. Vîntul ducea cu el frunzele veştede şi le aşeza în straturi peste crizantemele ofilite, aşa de ude şi de triste, că păreau oameni aşteptînd în staţie tramvaiul care nu trece. Dar pe unde călca Ionică se făcea vreme bună, ca în poveste.

Erau şi dealuri în cale, şi munţi, şi rîuri — şi după ce le răzbi pe toate, băiatul zări, în sfîrşit, cale de-o poştă — s-o faci în cîteva ore — zidurile închisorii unde îl aştepta omul bun, ca să-l elibereze.

Şi tocmai cînd se gîndea cu mulţumire că învinsese toate piedicile şi nimic nu-l mai oprea de la datorie, auzi un rîs

sălbatic, iar Căpcăunul, răsărit nu se știe de unde, îi tăie drumul.

Stătea în fața lui cu singurul ochi plin de vine negre, prin care nu curgea sîngele oamenilor, ci veninul și fierea. Mîinile, cu degetele răşchirate, păreau niște gheare, iar gura ştirbă, avînd numai doi colți, galbeni ca mămăliga rîncedă, părea un bot de fiară.

— Credeai că mi-ai scăpat ? ! rîse rînjind Căpcăunul.

— La o parte ! Nu mi-e frică de tine !

Și cu aceste vorbe, Ionică iar își sumese mînecile, și iar strînse pumnii.

Atunci Căpcăunul se puse pe rîs, și rîse de i se zgîlțîiau umerii. Iar din umeri zgîlțîielile se duceau în pămînt, prin picioare, fiindcă tot pămîntul prinse să tresalte, ca de cutremur, după cum cerul se frămînta, ca de vijelie. Așa rîse el pînă își istovi mădularele — clipă cînd Ionică socoti potrivit să-și arate puterea, deși n-o putea ajunge pe a dușmanului.

— Aține-te ! îi strigă Căpcăunului.

O ură care ar fi putut să înspăimînte nu doar pe-un băiețandru, ci oameni trecuți prin toate încercările, se ivi atunci pe chipul cel mai hîd din cîte chipuri hîde cunoaște închipuirea. Avea atîta putere să veștejească și să usuce tot ce-i frumos pe lume această ură, încît cerul se adumbri, pămîntul se făcu scorțos, ca într-o altă eră, florile se uscară, păsările care cîntau în triluri amuțiră.

— N-ai să treci mai departe ! scrîșni Căpcăunul.

Atît zise și, fără să pregete, scoase din sîn oglinda, pe care-o aruncă la picioarele băiatului, unde se făcu cioburi. Pămîntul scorțos se rupse atunci, cu o pîrîitură, și din adîncul lui țîșni o apă vijelioasă care ajunse pînă la ceruri, de unde căzu, lățindu-se și inundînd cîmpia. Era un ocean nou, necunoscut geografiei, și Ionică se pomeni luat de valuri.

* * *

Un ocean pustiu și fără țărmuri, fiindcă nu se vedea far în nici o parte a zării, nu se vedeau pînze de corăbii, nici fum de vapoare.

Doar un albatros, singur pe tot cerul, plana maiestuos, fără să miște din aripi, pînă ce ajunse în rasul valurilor. Ionică înota, luptîndu-se voinicește cu apa oceanului, atît că nu se credea în stare să țină așa multă vreme, dacă nu venea o salvare.

— Mergi drept înainte ! îi zise albatrosul. Și, mai cu seamă, nu-ți pierde încrederea în tine !

— Aș vrea să nu mi-o pierd, răspunse băiatul, de pe creasta unui val, înalt cît poate jumătate din drumul cerului. Însă mi-e că n-am să ajung nicăierea ! Apa asta nu are țărmuri.

Cînd sfîrși de spus vorbele lui, se afla într-o vale așa de adîncă, născută de două valuri, încît se miră că nu atinge cu picioarele fundul oceanului.

Albatrosul bătu o dată din aripi.

— Orice apă are țărmuri ! zise el cu liniște și înțelepciune. După cum orice drum spre capăt, orice suferință are alinare, după cum orice osteneală își cunoaște limanul !

Se duse albatrosul, iar Ionică înotă bărbătește o vreme, pînă ce, întărîtîndu-se mai rău fața oceanului, izbindu-l fără încetare valurile care începeau să se verse cu spumă, simți că îl lasă puterile.

Atunci se ivi corbul, încăpățînat și hrăpăreț, și de bună seamă mort de foame, altfel nu s-ar fi avîntat pînă aici, nefăcînd parte din acele pasări care zboară bucuroase pe deasupra mării.

— Mai poți ? croncăni vocea lui cobitoare.

Ionică ar fi vrut să-i răspundă cum se cuvine, dar socoti mai potrivit să-și cruțe plămînii, fiindcă simțea lipsă de

aer. Așa că înotă mai departe, străduindu-se să-și cumpănească mișcările. Dar corbul îl simțea că își pierde vlaga, de-aceea îl urmări cu răbdare, avînd grijă să-i cobească la fiecare bătaie din aripi, ca să-l vadă răpus mai devreme.

— Mai bine lasă-te păgubaș, băietane ! De ce te mai ostenești de pomană ? Ai făcut tu multe vitejii pînă astăzi, dar acum ți-a venit ceasul din urmă ! Hai, flăcăiașule, lasă-te în voia mării și îngăduie-mi și mie o răsplată, că mult am ostenit umblînd după tine !

Cumplită ciudă și furie trezea în sufletul lui Ionică această cobeală, dar n-avea puteri să-i răspundă ; mișcările lui erau tot mai domoale, respirația mai greoaie.

— N-am aer, bîigui, la o vreme.

În locul aerului jinduit, simți în gură apa sărată a mării.

— Aer ! Mă înăbuș ! Vreau aer !

— Poate vrei oxigen ! croncăni corbul. Cum să nu ! Cere, și o să vină !...

Croncănitul lui se răspîndea peste valuri, ducînd batjocura peste orice închipuire. Ionică nu mai putea s-o îndure ; i se părea mai ușor să se lase la fund, spre a nu mai auzi croncăneala. Un val îi trecu pe deasupra capului...

Corbul începu să se zbată neliniștit, răsucindu-se în loc, cercetînd apa oceanului, nevenindu-i să creadă, și încă nădăjduind prada jinduită de multă vreme.

— Nu te duce la fund, dragul meu băiețaș ! Rogu-te, nu fi supărat pe mine ! Ce cîștigi dacă, în loc să te mănînc eu, te mănîncă rechinii ? Pentru tine e totuna !

Băiatul însă nu se mai vedea între valuri, și atunci corbul scoase cel mai furios croncănit pe care îl scosese vreodată un corb pe lume și, bătînd din aripile lui îndoliate de-a pururi, porni spre alte rosturi, blestemîndu-și nenorocul și încăpățînarea oamenilor...

Ionică în acest timp nu urma soarta bănuită de pasărea cobitoare. Îi lipsise aerul, cît se luptase cu valurile, iar acum, cînd cobora lin spre fundul oceanului, avea mai mult decît îi cerea plămînul, aer curat și proaspăt, cum nu-și amintea să mai fi respirat decît în vîrful munților Himalaia. N-o simțea, dar parcă avea pe față o mască, și-n ea îi venea, pe tuburi, oxigen din butelii.

Totul în jurul lui era acum ostoire, și chiar apa, atît de frămîntată deasupra, se arăta aici nemișcată și străvezie, prielnică pentru traiul oamenilor, întocmai ca pentru viețile submarine.

Și erau din acestea sumedenie, cum nu văzuse în nici un acvarium. Pești de la cel cît degetarul, pînă la balena greoaie ; recunoscu printre ei și aterina argintie, și barbunul din care se fac conserve așa bune, și scrumbia albă pe pîntece, iar în rest ca oțelul. Erau și delfini care jucau în jurul lui ca la horă și se tot apropiau, căutîndu-i prietenia. Rechinul, cu renumele lui de spaimă, stătea mai încolo, și în ochii lui nu se citeau deocamdată gînduri rele, ci doar curiozitatea pe care era firesc să i-o stîrnească făptura umană coborîtă în adîncuri, fără echipament de scafandru și fără arme în mînă. Se plimbau calmi între ape și bonita, și marsuinul, ba chiar și nisetrul, păstruga, cega și morunul, deși lor nu le place apa oceanului — și toate aceste vietăți erau, nici vorbă, după ora de masă, că nu se vînau unii pe alții, cei mari înghițindu-i pe cei mici, după zicala cunoscută, dar uneori mincinoasă...

Apa nu se dovedea prea adîncă în acea parte, fiindcă, după o alunecare doar puțin mai lungă decît a ascensorului care coboară unsprezece etaje, Ionică se pomeni pe fundul oceanului, înconjurat de stînci, de cochilii și alge. Ar fi fost ca pe pămînt poate, dacă razele soarelui nu s-ar fi văzut tot timpul irizate în apa albastră. Altminteri erau și-aci șesuri cu plante, coline dulci și văioage, dealuri după

ele, și chiar munți, mai departe. Se deslușea și-un cîmp, jos, sub un zid de prăpastie, presărat cu stele lucioase, putînd să-l iei drept o boltă de cer, răsturnată, dacă n-ar fi fost stele de mare, ci din cele adevărate. Și în așa fel pica lumina pe toate cîte s-au înșirat astfel, încît căpătau culori mai vii, mai multe și mai iscusit însoțite, să zici că-s pictate. Și dacă oamenii numeau lumea tăcerii acest ținut de sub ape, apoi, cu siguranță, cei ce fuseseră pe aici nu avuseseră urechi potrivite să-i asculte glasurile.

Ionică le auzea însă pe toate, ca în lumea uscatului : și cum vorbeau peștii, și cum fosneau algele. Iar el își urma drumul drept, pe sub apă, sigur că nu-și va greși ținta, și cu o ușurință la care nu se așteptase.

— Să nu te temi de mine ! zise rechinul, dînd o dată din coadă.

— Și totuși, despre tine se spun vorbe proaste ! îi răspunse, din mers, băiatul.

— E drept că sînt o vietate puțin cam hrăpăreață, dar pe pămîntul vostru trăiesc oameni cu care mi-ar fi rușine să mă asemuiesc vreodată.

— Oricum, i se adresă Ionică vietății rapace, mai bine stai unde ești, și nu veni prea aproape !

Era atît de hotărît glasul lui, că rechinul se supuse pe dată, rămînînd la distanță.

Un peștișor mai mic de o șchioapă trecu pe la urechea băiatului, ca să-i spună în șoaptă :

— Fii cu ochii pe el ! Ascultă-mi sfatul, dacă vrei să rămîi în viață !

— Da, da ! Mai bine vino în brațele mele, și am să te apăr ! grăi caracatița.

Algele prinseră să se clatine, ca pădurea cînd freamătă, făcîndu-i semne, mutește, să nu se încreadă. De altminteri, știa și Ionică deprinderile caracatiței, astfel că-i răspunse, rîzîndu-i în față :

— Ce vorbești, surată ! ?

— La o parte, la o parte ! se auziră atunci strigăte pe felurite glasuri.

Venea balena, cu gura căscată, dar cu intenții pașnice, că nu făcea decît să-și spele fanoanele, fiind după-masă. Totuși, din greșeală putea să te izbească — și nu i-ar fi fost nimănui bine după una ca asta !

Băiatul se ascunse după o stîncă, și balena trecu, fără să-l atingă, pufnind somnoroasă. După ce se duse și se liniști lumea din jur, tulburată, se auzi, printre atîtea glasuri, cîntec de harpă. Venea cîntecul peste alge, și acestea se unduiau, fermecate, dar Ionică nu putea să-și dea seama de unde pornește, că apele purtau melodia dintr-o parte în alta, iar el nu știa cum să se apere. I-ar fi fost ciudă să cadă sub vrajă tocmai acum, cînd înfruntase atîtea primejdii și le biruise pe toate.

Însă cîntecul putea să-l vrăjească — așa de dulce, de cald și de tainic se strecura printre ape. Și cine știe dacă n-ar fi pățit-o de data aceasta băiatul, de vreme ce o pățiseră alții, a căror vitejie a rămas cunoscută de veacuri. Spre norocul lui, pe cînd asculta fără să aibă puterea de a-și astupa urechile, cum făcuse Ulyse odată, cîntecul se stinse, și în locul lui veni un plîns dureros, întretăiat de suspine.

Plîngea cineva în apropiere, atît de sfîșietor și-atît de gingaș totodată, că Ionică își simți inima înmuiată. Privi el în partea de unde veneau suspinele, pare-se tot de-acolo de unde se auzise și harpa, și nu văzu decît un inel rotund de mărgean, o alcătuire măiastră, pe care-o făcuse coralul pe acest fund de ape, spre a adăposti, poate, o vieţuitoare mai firavă decît celelalte.

Oamenii cunosc mărgeanul și-l folosesc de mult, spre a și-l face podoabe ; ei însă știau culoarea lui moartă, și nu pe cea vie, pe care el o are numai sub apă. Un giuvaier uriaș se afla acolo, sclipind în lumina de sus, îndelung fil-

trată, și răsfrîngînd cea mai străvezie, cea mai limpede și în același timp mai bogată din culorile roșii pe care le-a prins, în basm sau în viață, privirea omenească, într-una căutătoare și într-una nesăturată.

Fermecat de această alcătuire, care putea să fie la fel de primejdioasă ca sunetul harpei, Ionică se apropie și nu trebui să se înalțe, spre a privi înăuntrul șălașului.

Inelul de mărgean, ca un gărduleț pus în jurul caselor, adăpostea o scoică, uriașă pe lîngă altele. Și în gura acestei scoici, care era doar cochilia fără viață, ședea, ca pe pragul casei, o făptură ciudată ; după apucături, ai fi luat-o drept sirenă, mai ales că avea cu dînsa și harpa, dar altminteri nu era decît o fată cu înfățișare de tot pămîntească, numai că foarte gingașă în tunica ei modestă de alge. Își lăsase harpa deoparte, și din ochi îi curgeau lacrimi, atît de limpezi, atît de curate, că se vedeau chiar și-n această apă, ea însăși nespus de limpede și de curată.

— Bună ziua ! zise Ionică în șoaptă.

Și se ciupi de braț, spre a-și da seama că nu visează.

Fata ridică ochii plini de lacrimi.

— Bună ziua, băiatule !

Niciodată nu văzuse Ionică ochi mai luminoși, deși trăiau la adîncimea aceasta ! De bună seamă, era adunată în ei toată limpezimea unei inimi curate. Ochi verzi, bătînd puțin în albastru, ca smaraldul pus într-un pahar de cristal, cu rouă curată. Obrazul fetei era alb, albul palid al algelor, iar părul negru i se unduia pe umeri, o dată cu mișcarea lină a apei.

Văzîndu-i chipul și tristețea din care izvorau acele lacrimi curate, Ionică o recunoscu dintr-o dată.

— Tu ești Sirena cea Mică !... Dar cum se face ? Te-ai întors acasă ?

— M-am întors !... suspină fata. Atît că mama și surorile nu mai vor să mă primească, de aceea nici nu pot să-mi

lepăd înfățișarea pămîntească, deși mă chinuiește și mă apasă.

— În felul lor, mama și surorile tale au dreptate ! răspunse băiatul. Te-ai lepădat de lumea ta, ca să te duci după o ființă din lumea noastră, și ele nu înțeleg că dorința ta de a trăi între oameni era o aspirație !

— Dacă prințul pe care-l iubeam m-ar fi luat de nevastă, nu m-aș fi întors niciodată, fără să țin seama că suferința mea pe pămînt rămînea groaznică.

— Aici greșești ! se împotrivi Ionică. N-ai fi avut de îndurat nici o suferință dacă dădeai de un om adevărat, cu inima întreagă și dreaptă !

Apoi, după ce-și aruncă ochii pe furiș la Sirena cea Mică, tristă și zbuciumată, zise, fără să-și dea seama cum îi scăpase vorba aceasta :

— Pe lîngă că nu era un om adevărat, ci o fantoșă înzorzonată și trufașă, prințul tău trebuie să fi fost orb, dacă nu te-a luat de nevastă !

Iar după ce zise vorba, sinceră dar necugetată, atît de mult se rușină, că obrazul i se făcu mai roșu decît mărgeanul de care își rezema coatele.

Spre norocul lui, Sirena cea Mică nu înțelese vorba, nu observă roșeața, fiind prea copleșită de durerea ei, care continua să-i stoarcă suspine și lacrimi. Ionică aștepta puțin să se reculeagă ; avea de îndeplinit o datorie, și se cuvenea să ocolească orice prilej de zăbavă, dar nu putea nici să treacă nepăsător pe lîngă ființa aceasta prigonită de soartă. Astfel că se hotărî s-o ajute, măcar și în grabă.

— Acum, că n-ai avut norocul să întîlnești oameni, și te-ai întors, hai la mama ta ! Am să-ți iau apărarea, și ea are să te ierte. Mamele totdeauna iartă !

Suspinînd încă, dar mai încurajată, sirena se ridică, alunecă pe deasupra gardului și, urmată de Ionică, străbătu o pădure de alge, pînă ce, într-un luminiș, se văzu palatul

de cleştar în care locuise odată. Atunci, cuprinsă de sfială, de teamă, se ascunse în spatele băiatului.

Ferestrele acelui palat de cleştar erau deschise, şi surorile, cu bonete albe pe cap, cu şorţuri în faţă, deretecau prin casă. Cînd văzură un străin din lumea uscatului, îndată aruncară măturile, îşi scoaseră bonetele, lăsînd să le atîrne părul în şuviţe bogate, şi puseră mîna pe harpe.

— Mamă ! strigă una din ele. Vino, că avem oaspeţi !

Înainte de a se arăta în prag, mama sirenelor nu zăbovi decît ca să se dichisească în grabă. Era cam greoaie, îşi trăise bună parte din viaţă, dar se străduia încă să pară graţioasă. La repezeală îşi pusese cercei mari de aur, ca nişte toarte, găsiţi fără îndoială pe o corabie naufragiată, îşi dresese cu sulimanuri obrazul, îşi întărise cu creionul sprîncenele cam decolorate, adăugase ceva rimel pe genele năpîrlite şi îşi desenase un zbenghi în mijlocul obrazului, iar şorţul de bucătărie şi-l înlocuise cu un capot de mătase.

Ionică păşi spre intrarea palatului, călcînd pe nişte lespezi rotunde, frumos orînduite, care alcătuiau o alee printre cochilii ornamentale, avînd înfăţişarea florilor în rabaturi. Frumoasă gospodărie, dar lespezile erau cam ţepoase şi se cam mişcau, nărăvaşe, cînd puneai pasul. Abia mai pe urmă văzu musafirul că nu erau decît calcani, aliniaţi pe nisip, în ordine militărească.

În acest timp, sirenele tot cîntau şi chicoteau la fereastră. Ochii fiindu-le la străin, fiindcă urmăreau să-l vrăjească, după năravul lor pe care orice navigator îl cunoaşte, abia mai tîrziu văzură că în spatele lor păşea, spăsită şi înlăcrimată, sora lor mai mică, şi, fără nici un fel de vorbă, cea mai frumoasă. Atunci lăsară harpele şi se încruntară deodată, la fel cum făcea şi mama lor, proptită cu mîinile în şolduri în uşa palatului.

— Bună ziua, doamnă ! zise Ionică, privind cam chiorîș fața cu sulimanuri.

— Bună ziua, străine ! răspunse mama sirenelor, clipind cu grație din genele rimelate și legănîndu-și cerceii de aur. Nădăjduiesc că dacă ai venit la noi n-ai să mai pleci niciodată !

— Ba am să plec, și cît mai curînd, deoarece am treabă !

La această vorbă, cam aspră și neașteptată, sirenele de la fereastră puseră iarăși mîna pe harpe. Ionică era însă prea îndîrjit ca să se poată bucura de muzica lor fermecată.

— Domnișoarelor ! grăi, respingînd încercarea de vrajă. Lăsați muzica deocamdată. Am de vorbit cu mama voastră.

Și, apucînd-o de mînă pe Sirena cea Mică, o trase în față.

— Recunosc că e vinovată, măcar în parte ! începu apoi, luînd glasul așezat și sigur al avocatului. Dar nu mă miră de loc că a vrut să plece de-acasă.

Aici Ionică tuși și se uită iar chiorîș la fața sulemenită, după care reluă, cu dreptate :

— Cel ce îi părăsește pe ai săi merită, desigur, pedeapsă. Dar cine urmărește să urce o treaptă, în locul întunericului vrînd lumina și-n locul morții viața, trebuie înțeles, chiar dacă n-a avut știința și tăria să meargă pînă la capăt. De ce folos sînteți voi în acest fund de ape ? Ea a simțit stîrpiciunea soartei voastre, și-a vrut să-și caute alta, între oamenii care știu să se străduiască spre a da vieții un înțeles și a face lumea lor mai frumoasă. A, nu, să nu credeți că s-a dus acolo ca să trîndăvească și să-și pună podoabe, cum văd că se găsesc chiar și la voi, sub apă.

Mama sirenelor își duse mîna la cerceii cu toarte și păru puțin rușinată. Iar Ionică zise mai departe :

— Nimeni n-a sfătuit-o, nimeni nu i-a spus cum arată adevărații oameni la față. S-a dus numai din dragoste, și-a

nimerit într-un castel, într-o lume fățarnică. Vai ! Cît a suferit ea pentru dragostea ei nerăsplătită și neînțeleasă, n-o să vă dați seama voi niciodată ! Acum, că s-a întors, fii înțelegătoare, doamnă ! Domnișoarelor, nu fiți pizmașe, și primiți-o acasă !

Din ochii rimelați ai mamei se prelinse pe obraz o lacrimă neagră... Știuse băiatul ce spusese mai adineaori : mamele totdeauna iartă !

— Frumos și drept ai vorbit, străine ! Vorbe să le scrii, ca să nu le uiți niciodată !

Pe urmă sirena mamă grăi către cea mai mică din fiicele sale :

— Te căiești ?

— Da !... Îmi pare rău că n-am întîlnit oamenii de care spune băiatul !

— Făgăduiești că, dacă o să se mai înece o corabie cu prinți, o să stai închisă în casă ?

— Din toată inima mea zbuciumată !

— Făgăduiești că n-ai să te mai gîndești de loc la acel prinț care ți-a sucit capul ?

Sirena cea Mică își lăsă ochii în jos, ochii în care un giuvaergiu poet amestecase safirul cu smaragdul, și din ei se prelinse o lacrimă albă.

— Mamă !... suspină ea, jalnic.

Ionică, tulburat de lacrimă, cum nu-l tulburase harpa, își feri ochii.

— Despre asta să numai vorbim, doamnă ! îi zise înțelegător sirenei mame.

Iar Sirenei Mici îi zise, hotărît, deși n-avea curaj s-o privească :

— Să știi însă că nu merită ! Un om adevărat nu te-ar fi făcut să suferi astfel !

Stăpîna casei nu mai lungi judecata.

— Atunci vino în barțele mele, fata mamei !

Așa se sfîrși, cu bine, povestea tristă a Micii Sirene, dar poate că tristețea ei n-avea să se sfîrșească niciodată !...

Bineînțeles că Ionică fu poftit în casă, să prînzească, bucatele fiind tocmai gata. El mulțumi și își ceru iertare că trebuie să plece neîntîrziat mai departe.

— Dar unde te duci cu atîta grabă ? întrebă gazda.

— Trebuie să salvez un om de la moarte și să-i redau libertatea.

— E prizonierul sirenelor ?

Băiatul zîmbi :

— Asta ar fi floare la ureche !

Apoi se posomorî deodată.

Cu toatele socotiră că-i potrivit și frumos să-l petreacă pînă la hotarul lor, care se afla la jumătate de milă distanță. Lăsînd deci masa, își luară harpele și porniră într-un cortegiu care minuna pe toate viețuitoarele apelor, cum ar fi minunat pe orice scafandru, dacă s-ar fi aflat vreunul aproape.

Căluții de mare nefiind deprinși la călărie prin acea parte, un calcan buiestraș fu adus de la grajduri și i se puseră hățuri de alge. Sirena cea Mică, păstrînd încă înfățișarea pămîntească, pe care avea s-o lepede numai cînd se făcea miez de noapte, își încălță condurii, singurul lucru adus cu sine din lumea uscatului, se urcă pe spinarea țepoasă și luă hățurile în mîna-i mică, prelungă și albă. Ionică se urcă lîngă dînsa, că era un calcan care ar fi putut duce patru oameni deodată, și porni alaiul pe o cărare de mărgean, presărată cu perle din cele mai albe.

Era vrednic la drum buiestraşul, dar lasă că și Sirena cea Mică îl mîna straşnic ! Sirenele celelalte mergeau înotînd pe margini, ciupind coardele harpelor cu degetele sidefate și împletindu-și printre sunetele de coardă glasurile lor primejdios de suave. Se auzea cîntarea pînă departe, și toată suflarea oceanului venea s-o asculte, cu-

rioasă și fermecată. Rechinul încremenise, cu ochii dați peste cap, cu gura căscată. Caracatița își mișca brațele după muzică și izbutea chiar să fie grațioasă, ca algele care dansau împletindu-se unele cu altele. Balena nu mai pufăia zgomotoasă, ci, cît era ea de mare, se lăsese pe un pat de stîncă albastră și asculta melodia, bătînd ritmul din coadă. Cît despre vietățile mai mărunte — aterinele, barbunii, scrumbiile, chefalii, heringii în cîrduri, care răspîndeau în apă toate culorile cunoscute privirii omenești în anotimpuri și veacuri, ba încă și altele — însoțeau alaiul ca niște trene acvatice.

Așa merseră bună bucată de vreme, pînă ce însoțitorii începură să se lase în urmă, unul cîte unul, și alaiul să se răărească. După un timp rămaseră numai sirenele, dar cîntarea lor era acum mai nesigură, mai șovăitoare, și ele își aruncau una alteia priviri în care s-ar fi putut citi spaimă de moarte. Locurile, chiar, nu mai erau ca la pornire ; mărgeanul își pierdea treptat culoarea roșie, așa de strălucitoare, fiindcă în ea se amesteca — de la o clipă la alta — mort — negrul și cenușiul. Algele apăreau mai rare și mai palide, pînă ce nu se mai văzu nici una vie, ci maldăre căzute la pămînt și intrate în putrezire, ca fînul nestrîns la vreme. Calcanul începu să smucească de frîu, dînd semne de nemulțumire, și, după cîțiva pași, se opri de la sine. Tot atunci se opriră și sirenele și conteniră cîntarea. Doar cîte una mai ciupea, din cînd în cînd, o coardă de harpă, care suna stingheră în liniștea pogorîtă deodată pe toată firea oceanului.

Ce era mai departe nu se vedea bine, căci apa, pînă atunci limpede și străbătută lesne de întreaga lumină a soarelui, devenea cenușie. Părea un loc părăsit, al morții și al tăcerii, fiindcă nimic nu mișca într-acolo ; nu se mai auzea, nu se mai zărea, nu se mai simțea ființă și plantă vie.

— De-aici noi ne întoarcem ! zise sirena mamă. Dacă tu vrei să mergi negreșit mai departe, atunci ocolește acest loc de spaimă !

— Nu pot să ocolesc ! Sînt în mare întîrziere.

— Vai, vai, străinule ! Nu-ți va fi bine !

Sirena cea Mică își luă de braț ocrotitorul, cu multă și caldă prietenie.

— Nu te duce ! Te așteaptă pieirea !

— Dar ce se întîmplă pe-aici ? întrebă Ionică, nedumerit cu îndreptățire.

— Nu se știe ! Au venit niște duhuri rele — duhuri, că de văzut nu-i vede nimeni — cu o casă făcută din fiare, și n-am aflat ce pun la cale. Dar de cînd au venit, totul în jur se usucă și moare. Dac-or să mai stea mult, moartea o să ajungă pînă la noi și-o să ne mutăm mai încolo.

— N-am încotro ! zise Ionică. Dar nu vă fie teamă : nu pier eu, cu una, cu două. Rămîneți cu bine !

— Mergi cu bine ! cîntară sirenele.

Cea mai mică dintre ele îi aruncă băiatului o ultimă privire din ochii în care tristețea avea să rămînă întipărită de-a pururi, fără să le tulbure totuși lumina...

— Mergi cu bine ! zise și ea, fluturîndu-și mîna, într-un chip mai vorbitor decît orice melodie.

Iar Ionică își continuă drumul, într-o pustietate care abia acum se putea numi, pe drept cuvînt, lumea tăcerii.

Pieriseră toate culorile, se stingea și lumina soarelui, apa era tot mai opacă, mai cenușie. Cochilii moarte, pești putreziți de mult, sau pe cale de putrezire, răspîndeau duhoarea cîmpurilor de bătălie, cînd nimeni nu strînge morții, iar corbii n-au avut timp să-i termine.

Deodată, în apa vîscoasă se desluși o umbră greoaie, care tăia drumul, și-ndată dintr-acolo se auzi printre unde un clopot de alarmă țipător, neliniștit — brutal după atît de dulcea cîntare a sirenelor. Ionică însă, necunoscînd altceva

decît datoria, merse înainte, nefiindu-i îngăduită altă cale. Lumini țîșniră din apa cenușie, raze de reflector care se opriră pe el și nu-l mai slăbiră.

„Trebuie să fie oameni ! se gîndi el, cu multă mirare, văzînd reflectoarele, după ce auzise clopotul de alarmă. Numai oamenii au asemenea scule !"

Și numaidecît, cu toate că lumina îl orbea, lovindu-l drept în pupile, deslușì o măgăoaie de oțel, ca o casă cu pereți nituiți, cu ferestre rotunde, holbate, de parc-ar fi fost ochi de ciclop, sprijinită de fundul sterp al oceanului pe patru stîlpi ruginiți. Și pereții erau mîncați de apa mării, rugina curgea pe ei șiroind, dar probabil aveau destulă grosime ca să mai țină mult timp. Și, oricît ar fi săpat sărătura aici, pe fier se mai putea deslușì un înscris — litere mari, albe, să le vezi numaidecît : *Căutați-vă de drum !* Iar dedesubt : *Accesul străinilor strict oprit !*

„Oameni ! Numai oameni ! își zise Ionică, surprins. Duhurile din basme nu știu să scrie, și nici nu-și pot face asemenea case !"

Nu se gîndea să viziteze pe cei aflați aici, ca să nu întîrzie mai mult. Dar n-apucă să facă nici zece pași pe drumul lui pașnic, cînd se simți înșfăcat de două brațe nevăzute, pe care le simțea însă, cum ar fi fost ale unei caracatițe. Brațele îl tîrîră pînă între cei patru stîlpi, apoi îl traseră cu repeziciune în sus...

Casa n-avea intrare decît pe fund, ca o trapă, căreia îi lipsea capacul, fiind netrebuitor, deoarece apa nu putea să pătrundă, datorită presiunii aerului dinăuntru, cum nu poate pătrunde într-un pahar afundat cu gura în jos, chiar dacă îl apeși, chiar dacă îl ții așa îndelung.

Și astfel, oricît ar fi fost accesul de interzis, și oricît ar fi fost el de străin, Ionică se pomeni înăuntrul măgăoaiei, unde rămase năuc. Glasul sirenelor se mai auzea, dar pierdut...

Se afla într-o încăpere de oţel, atît de mare, ca să se poată mişca nestingheriţi cinci inşi — şi chiar cinci vieţuiau aici, nepunîndu-l la socoteală pe Ionică, picat pe nepusă masă şi fără voia lui.

În afara acelor ferestre rotunde, prin care puteai să cercetezi oceanul în orice parte, şi-n afara unei uşi blindate, în stînga, cu încuietori straşnice, pereţii erau acoperiţi cu felurite aparate şi tablouri de comandă, ca într-o centrală automată. Făcea deosebire peretele din faţă, pe care se vedea un ecran de televizor, de o mărime neîntîlnită prin casele oamenilor, şi în mijlocul lui se mişca, înconjurat de spaţiul albastru, însuşi pămîntul, aşa cum Ionică îl privise odată de la mari înălţimi.

Plutea în încăperea aceasta de oţel, cu aerul apăsător, care făcea să-ţi pocnească urechile, un miros acrit de acizi, de alcool, iar fumul de tutun se aşeza straturi-straturi.

În mijloc se vedea o masă cu cărţi de joc, răvăşite, printre pahare năclăite şi carafe de multe forme, cu băuturi felurit colorate. Dar ce împovăra mai mult masa erau grămezi de aur, monezi să le iei cu lopata ; dintre ele apărea un bulgăr de minereu, o fărîmă de rocă, semănînd cu o piatră colţuroasă, cam cît pumnul băiatului. Ce căuta acolo obiectul acesta fără valoare, între atîtea mormane de aur, ar fi fost greu să-ţi explici ; e limpede însă că oamenii nu-l slăbeau din ochi, atribuindu-i, pare-se, multă însemnătate. Să fi fost un talisman aducător de noroc la

jocul de cărți ? Atunci cui aparținea el în clipa de față, cui îi apăra șansa, dacă se afla exact în mijlocul mesei, ca și cum ar fi aparținut tuturor ?...

Pe dușumeaua îmbrăcată în covor de material plastic zăceau, în mormane, chibrituri arse, scrum și mucuri de țigări aruncate. Prin trapa aflată într-un colț, se vedea apa și se auzea clipocind.

Unul din cei cinci stătea nemișcat lîngă ecranul televizorului, urmărind cum pămîntul se învîrtește liniștit în spațiu. Pîndea acolo ceva, cu atenția încordată, că nu-și întoarse ochii nici la apariția neașteptatului oaspete.

Trei din ceilalți, aflați la jocul de cărți pînă atunci, tăbărîseră asupra lui Ionică și-l iscodeau, strîngîndu-l în întrebări ca în frînghii. Unul singur rămăsese pe loc, numărînd monezile probabil cîștigate și greblîndu-le cu mîna, ca să cadă într-un sac aflat dedesubt. S-ar fi părut că venirea băiatului nu-l interesează, dar cine ar fi avut ochi să vadă și-ar fi dat seama că îl urmărește pe furiș, cu o privire sarcastică, fără să scape din vedere pietroiul ciudat de pe masă...

Băiatul se pomeni înfundat într-un scaun, cu capul dat pe spate. Un bec puternic, pus în tavan, îl lovea drept în ochi, împiedicîndu-l să mai vadă ceva în jur. O mînă grea îl apăsa pe piept, altele pe umeri, și întrebările curgeau, șuierînd, cînd într-o ureche, cînd în alta :

— Cine ești ?
— Ce cauți aici ?
— Cine te-a trimis ?
— Păstrezi legătura cu oamenii de pe pămînt ?
— Pentru cine lucrezi ?
— Mai e cineva cu tine ?
— Cîți sînteți ?
— Ce aveți de gînd ?

Și tot așa mai departe, că băiatului îi vîjîia capul și iarăși începuse să-l doară, de-i venea să și-l scoată, ca să vadă călăii ce gînduri nevinovate se aflau în creierul lui.

— Da' mai lăsați-mă în pace, oameni buni, sau ce naiba ăți fi, că m-ați amețit! Ș-apoi duhniți a băutură, că pot să mă și-mbăt fără să fi pus în gură strop de vin!

Aceia rînjiră, apoi începură să rîdă, bine dispuși. Vorba băiatului li se păruse a fi strașnică glumă, și cu ei nu glumise nimeni, niciodată. Văzînd pe deasupra că prinsul n-avea asupră-i nimic primejdios, se mai îmblînziră, stinseră becul din tavan, care bietului Ionică îi arsese nu numai ochii, ci chiar și creierul, și-l sloboziră de pe scaunul unde fusese țintuit.

— Acum pot să plec? întrebă el, bucuros că scăpase cu-atît.

— Asta nu! Prea ne crezi proști! Ai să stai cu noi pînă...

— Pînă cînd?

Ei întoarseră capul spre televizor, toți deodată, apoi se uitară unul la altul, cu priviri tare ciudate. La urmă izbucniră în rîs.

— Pînă la sfîrșit! răspunse, cu un glas spart, cel care rămăsese tot timpul la masă și îl urmărise pe băiat mai bănuitor decît tovarășii săi.

Ionică se mînie cumplit și bătu cu piciorul în covor; dedesubt fierul dușumelei vui:

— Dar voi nu înțelegeți că trebuie să plec numaidecît?

Vorbește, dacă ai cui! Se așezaseră la masă și reîncepură jocul de cărți. Sticlele se goleau în pahare, paharele se deșertau gîlgîind, monedele de aur sclipeau, trecînd de la unul la altul, și fumul de tutun se așeza peste cel vechi, cenușiu, în straturi noi, albăstrii.

— Joci cu noi? întrebă unul din ei, dînd cartea.

Băiatul ridică din umeri, naiv:

— Nu știu să joc cărți.
— Nu-i nimic ; înveți acum !
— Dar n-am bani !
— Poți să mizezi altceva.
— N-am nimic, decît hainele.
— Astea n-au nici o valoare !

Cel care-l poftise la joc se întoarse și scoase briceagul din buzunar.

— Poți să mizezi o ureche ; ți-o prețuiesc zece monezi. Sau nasul, cincisprezece. Un ochi, cincizeci de monezi. Amîndoi ochii, o sută ! Haide, dacă ai noroc, poți să te îmbogățești !

Ionică se trase într-un colț ; își făcea planul cum să-i îmblînzească, iar mai tîrziu, cînd s-or culca toți — că doar trebuiau să doarmă și ei noaptea — să-și dea drumul prin trapă... De aceea zise, străduindu-se să nu-i tremure glasul :

— Am să joc bucuros mîine ; astăzi dați-mi voie să mă uit cum jucați voi !

— Bine ! se învoi omul, trăgînd spre sine un morman de aur pe care-l cîștigase tocmai atunci. Vino și stai lîngă mine !

— Da, domnule... Iartă-mă, nu știu cum te cheamă.

— Pe mine mă cheamă Ha ! Pe el He, pe ăstălalt Hi !...

Băiatul rămase înlemnit ; numai ochii i se mișcau nedumeriți, speriați, de la unul la altul. Al patrulea se numea Ho, iar cel de la televizor, Hu.

— Nu vă supărați... Nu cumva v-am mai întîlnit o dată ? Numele voastre îmi sînt foarte cunoscute.

— N-ai de unde să ne cunoști ! răspunse Ha, după ce deșertase pe gît un pahar plin.

He, în schimb, rînji într-un fel care ar fi putut spune multe, dacă țineai seama că îl privise de la început altfel decît ceilalți pe nedoritul lor musafir.

— Ba da, ba da ! Vă cunosc de mult ! stărui acesta, fără să observe ce era deosebit în privirea lui He.

Şi se uită iar la fiecare, pe rînd... Nu mai înţelegea nimic, începuse să-l doară capul şi stătea gata să ameţească.

— Pesemne voi sînteţi !... Dar a trecut aşa mult timp !

— Termină cu balivernele ! răcni He, cel care în timpul cercetării de adineaori rămăsese la masă, numărîndu-şi banii şi urmărindu-l pe prizonier cu privirea ciudată.

Pierduse tocmai atunci o grămadă de aur, de aceea era furios. Abia acum văzu băiatul că se uita atît de cruciş, încît te mirai cum privirile nu-i străpung nasul. Da, cu siguranţă, îl mai văzuse o dată, măcar pe el, dacă nu şi pe ceilalţi, însă nu ştia : să fi fost sub muntele de bronz, cum îl îndemna să creadă numele lui, într-o silabă, sau în altă parte ?

— Pleacă de-aici ! răcni mai furios He, care pierduse încă o dată.

Ionică găsi că-i prevăzător să nu-l mai cerceteze şi să nu-l iscodească. După ce se uită încă o dată pe furiş la trapă, socotindu-şi paşii şi mişcările pe care urma să le facă la timpul potrivit, se duse spre cel de la televizor, pe numele aflat adineaori, Hu.

Acesta continua să urmărească rotirea pămîntului, neslăbind din ochi nici oceanele, nici continentele. Din cînd în cînd, învîrtind de o pîrghie a aparatului, axa planetei se deplasa, aşa că, în rotirea lui, pămîntul îşi arăta şi părţile altfel ascunse celui ce priveşte din acelaşi loc — şi deci nici o fărîmiţă a lui nu putea să rămînă neobservată.

— Ce faci aici ? întrebă Ionică.

Hu răspunse scurt, fără să-şi ia ochii din televizor :

— Pîndesc !

— Ce pîndeşti ?

— Asta nu-i treaba ta !

Se mîniase acum Hu, și cînd răcnise, lui Ionică i se păruse a fi văzut în gura lui limba împărțită în trei fîșii, sau poate chiar în cinci... Desigur că avea năluciri. Oricum, nu mai îndrăznea să pună altă întrebare în aceste condițiuni. Și pînă să se dezmeticească, pînă să-i treacă mînia lui Hu, care continua să urmărească rotirea pămîntului cu niște ochi tare ciudați, cam zgîiți, cam verzui — dar un verde cum nu se mai văzuse la nici un om pînă acum — băiatul se apucă să-l cerceteze pe furiș. Era îmbrăcat într-un combinezon cenușiu, dintr-o țesătură greoaie, care nu putea fi nici lînă, nici bumbac, nici mătase, ci mai degrabă plumb. Și cizmele din picioare păreau a fi tot de plumb, așijderi mănușile și casca din cap, care îi acoperea și ceafa, și obrazul. Toți erau îmbrăcați în același chip, dar păreau deprinși, dovadă că se mișcau nestingheriți.

— Ei ce fac ? întrebă Ionică.

— Pîndesc !

— Ce pîndesc ? Văd că beau și își încearcă norocul la cărți !

— Pîndim cu rîndul ! îl lămuri Hu. Cît nu ești în post, poți să faci ce dorești.

— Bag de seamă că aveți mult aur !

— Nu-i aur obișnuit... E sînge... Îl lăsăm să se închege, îi punem adaosuri, ca să devină lucios și dur, și-apoi batem monezi, cu efigii.

— Sînteți... alchimiști ?

Hu se burzului :

— Ce sîntem noi nu trebuie să știi tu !

Ca să nu-l supere mai mult, Ionică nu stărui asupra formulei lor de a se îmbogăți, și întrebă, ca urmare a altei nedumeriri :

— Dar ce nevoie aveți de bani ? Pe-aici nu sînt prăvălii ; nu puteți cumpăra nimic !

— Ne cumpărăm pe noi.

— Cuum ? !

Lui Ionică îi venea să rîdă, dar Hu, cu ochii în televizor, îl lămuri cît se poate de serios și de senin :

— Ne-am prețuit pe fiecare, prin bună înțelegere, la zece mii de monezi.

Hu manevră pîrghia, schimbînd axa pămîntului, apoi continuă :

— Cînd unul strînge zece mii de monezi, poate să cumpere pe oricare din noi.

— Și cel cumpărat ce face cu banii ? Că doar îi revin lui !

— Bineînțeles ! Cumpără pe altul... Bunăoară eu, acum, sînt vîndut lui He, dar îl am cumpărat pe Hi !

Fără să-și întrerupă pînda, Hu adăugă, mai încet :

— Ambiția mea este să-l cumpăr pe He ! El e cel mai norocos ! N-a putut să-l cumpere nimeni pînă azi ! Cîștigă mereu ! He ne are cumpărați pe toți.

Băiatul scutură din cap, se ciupi de braț, dar rămînea tot năuc.

— Nu înțelegi ? continuă Hu, simțindu-l nedumerit.

— Ca să-ți spun drept, nu înțeleg nimic !...

— Atunci nu mai întreba, că tot n-ai să înțelegi. Voi aveți altfel de minte, oamenii de pe pămînt !

Și după aceste vorbe, spuse cu disprețul cel mai vădit, Hu rămase atent la televizor, unde îl chema datoria lui, de neînțeles altcuiva decît celor cinci...

Între timp, la masă jocul de cărți continua, din ce în ce mai aprins. He, așa de norocos mai înainte, pierdea partidă după partidă, la rînd, pînă ce din purcoiul de aur aflat în față și în sacul de sub masă nu mai rămase nimic.

— Îl vînd pe Ho ! strigă el atunci. Cine dă zece mii ?

— Eu, răspunse liniștit Ha, care cîștiga cel mai mult.

He își primi monezile și le mizâ pe toate, numaidecît.

— Carte ! ceru el, înăbușit.

I se dădu o carte, o privi pe furiș, cugetă, șovăi, apoi mai ceru :

— Carte !

Cartea nouă, adăugată celor pe care le avea în mîini, făcea mai mult decît ar fi trebuit. He păli.

— Am pierdut ! Cine-l cumpără pe Hu ?

De la televizor Hu trăgea cu urechea, fără să-și părăsească postul, și pămîntul se învîrtea, nevinovat și neștiutor în fața lui. Ionică se uita înspre trapă, din ce în ce mai neliniștit, făcîndu-și planul cum să scape dintre acești nebuni, ca să-și vadă de drum, fiindcă întîrziase destul.

Și în timp ce la masă jocul continua, la fel de aprins, la televizor pămîntul se vedea cu o claritate neașteptată. Băiatul privi iarăși continentele și oceanele defilînd, cum le știa de mult. Uneori Hu, vrînd să cerceteze vreun amănunt, învîrtea altă manivelă, și atunci pămîntul se apropia, mărindu-se, și conturul lui dispărea în afara ecranului, unde, desigur, continua să se învîrtească, după legi de milenii, nerăsturnate.

Ionică avu astfel prilejul să vadă de aproape multe locuri pe unde umblase — și munții Himalaia, și rîul Duero din Spania, și Sfinxul, și piramidele, care se deslușeau piatră cu piatră. Veniră chiar și munții Carpați în față — Ceahlăul într-o parte, Caraimanul în alta — și rîurile coborînd spre Dunăre — Siretul, Oltul, Prutul și Argeșul, ba descoperi pînă și Dîmbovița, deși pe lîngă celelalte era mai firavă. Și, alunecîndu-i ochii unde ea intră în București, mărginită de blocuri viu colorate, descoperi între celelalte clădiri, galben, blocul lor... Acolo îl aștepta tatăl, mama, sora și fratele. Văzu și școala, nu prea departe — numai geamuri sclipind în soare ; puținul cît rămînea pentru ziduri se înfățișa într-o dulce lumină albastră. Și oricît de încercat se socotea el astăzi, în ochi îi veniră lacrimi.

„Trebuie să scap, negreșit, și cît mai degrabă ! își zise în gînd, trăgînd cu coada ochiului la trapă. Oamenii muncesc, mamele fac mîncare și deretică odăile, copiii merg la școală, învață, și eu îmi pierd timpul cu niște nebuni, în loc să-mi îndeplinesc datoria și să mă întorc repede acasă."

Un zgomot nou îi atrase privirea spre pămîntul care se rotea mai departe, mărit și mai mult, gata parcă să rupă cadrul și să se rostogolească în odaia blindată. Era un rîcîit ca de șoarece... Văzu New Yorkul, cu zgîrie norii, și își dădu seama că ei scoteau zgomotul, frecîndu-se de sticla ecranului...

Văzu și statuia Libertății, îndată, ținînd sus facla. „Cam urît făcută ! se gîndea băiatul. Dar simbolul merită să fie luat în considerație !"

Și după ce trecu Oceanul Atlantic, împînzit de vapoare care duceau oameni și cele ce le trebuiesc oamenilor, de la un continent la altul, apăru iar Europa, premergînd Asia, înainte de a veni alte oceane. Se vedeau pretutindeni orașe, cu parcuri, șosele asfaltate, căi ferate, uzine, fabrici, și Ionică se gîndea că nimic nu fusese pe lume din toate acestea, atunci cînd ajunsese el la muntele de bronz, și pe oamenii de acolo îi chema Ha, He, Hi, Ho, Hu, ca pe cei care acum jucau cărți, la masă, mizîndu-se unii pe alții.

Gîndind astfel, Ionică tot trăgea cu ochii la trapă...

O lovitură de pumn, dată cu atîta sălbăticie în masă, că grămezile de aur se răvășiră, scoțînd sunete alarmate, îl făcu să tresară. He sărise în picioare și privea rătăcit la jucătorii din față. Îl pierduse tocmai atunci pe Hi, și nu mai avea să mizeze decît pe Ho, fiindcă aurul și-l irosise de mult... Cîștigase totdeauna pînă astăzi, și nu înțelegea, în furia și în deznădejdea lui, cum se schimbase norocul deodată.

— Tu îmi porți ghinion ! răcni, dînd cu ochii spanchii de Ionică, încremenit lîngă televizor. Da, numai tu ! De mult îmi porți pică ! De mult vrei să mă răpui !

Glasul îi creștea într-una, cum creștea furia în sîngele lui ; ochii i se făcură roșii și se suciră mai mult spre mijlocul nasului.

— Nu știu ce vrei să spui ! bîigui băiatul.

Deodată He se liniști.

— Îl mizez și pe Ho ! zise, rînjind. Acum am să cîștig !

Datul și cîntăritul cărților ținu mult de rîndul acesta. Încordarea jucătorilor crescuse atît, pînă a-i face să uite de tot ce se întîmpla în jur, să uite chiar și prezența băiatului străin.

Constatînd că nu-l mai băgau în seamă, Ionică se apropie de masă, curios să privească mai de aproape monezile acelea, obținute pe căi atît de ciudate. Ba puse chiar și mîna pe ele, fără să stîrnească protestul vreunuia dintre jucători, le cîntări în palmă, le suci, le cercetă pe o parte și pe alta... Monede ca oricare altele, decît că erau calde, ca și cum sîngele din ele ar fi avut încă viață.

— Carte ! scrîșni He, fără să-l vadă.

Toți erau cu ochii la fața lui încordată.

Ionică puse monedele la loc și mai rămase cu o singură curiozitate : ce rost avea pe masă, între grămezile de aur, bucățica aceea de rocă, păstrată acolo în chip cu totul inexplicabil ?

Întinse deci mîna băiatul, cu gînduri nevinovate. Mișcarea lui, nici măcar dusă pînă la capăt, îi făcu să țîșnească în sus pe toți patru. Uitîndu-și jocul, toți patru erau în picioare și-i aruncau priviri groaznice.

— Ia mîna ! răcni unul — Ha, poate.

— Înapoi ! adăugă furios altul.

He ocoli masa, se apropie și își înfipse degetele, ca niște gheare, în grumazul băiatului.

— Va să zică pentru asta mi-ai luat urma și-ai venit după mine pînă în fundul oceanului !

Ce se mai întîmplase în clipele următoare, Ionică n-avea să-și poată aminti limpede niciodată, fiindcă, strîns de gît, se înăbușea, aproape să-și piardă cunoștința și să leșine. Auzea zgomot de zăvoare, simțea că-l îmbrîncesc fără milă, și-apoi se dezmetici dintr-o bușitură. Îl aruncaseră într-o tainiță, pe ușa blindată, de bună seamă, fiindcă auzea cum se închid la loc zăvoarele deschise mai adineaori. Auzea și apele oceanului fremătînd afară, și-auzea chiar și ce vorbeau alături cei cinci oameni, ca și cînd glasul lor ar fi avut însușirea să străbată cu ușurință oțelul. Dar nu ! — răzbeau pînă la el glasurile și zgomotele de acolo numai datorită răsuflătorii. Era o răsuflătoare rotundă, cu zăbrele, în ușa aceea, și astfel venea și-un pic de lumină.

Ionică stătea lungit pe podeaua de fier, cum căzuse, în fundul celulei ; aștepta să se dezmeticească mai bine, ca să ia pe urmă o hotărîre. Și iată că deodată îi veni la ureche un glas de alături, sfîrșit și întretăiat de suspine :

— Vai, băiete ! Cin' să-ți vină în ajutor, dacă m-au răpus și pe mine ? !

— Dar cine ești tu ? întrebă Ionică, plin de uimire.

Vedea alături o ființă omenească, ghemuită la peretele umed, cu dîre de sărătură, numai că n-o putea deslușì în puțina lumină. Întrebării lui, făptura aceea îi răspunse cu glasul atît de stins, că ți se rupea inima :

— Eu sînt... sau, ca să nu vorbesc greșit, am fost Mătușa cea Bună !

— Da, tu ești !... Dar cum ai ajuns aici ? șopti băiatul, îndurerat s-o vadă în starea aceasta.

Era numai o umbră biata bătrînă, căci din ea mai trăiau numai ochii, o ultimă licărire de flacără, și glasul stins,

înecat în durere și lacrimi. Restul, alcătuirea ei pămînteasc㠄 parcă nici nu fusese vreodată.

— Dușmanii ! șuieră ea, cu o ură pe atît de năprasnică, pe cît îi era de șters glasul. Dușmanii mei și ai oamenilor, de toată viața. Eram istovită și m-a doborît somnul în grădina fermecată, pe unde ai trecut și tu, dacă n-ai uitat-o. Așa a fost, băiatule... Mi-au luat piatra, în care a stat puterea mea să mă lupt cu răul și cu moartea !

Ionică tresări :

— Ce piatră ?

— Piatra din inima pămîntului.

— Aceea care-i acum pe masă ?

— Da ! Ea are putere nemăsurată ; poate tămădui bolile, poate înfrînge firea vrăjmașă, poate aduce lumii orice binefacere. Dar fiindcă a ajuns în mîini păcătoase, mare primejdie îi pîndește pe oameni ! Dacă n-o păstrezi cum trebuie și nu-i cunoști taina, răspîndește în jur aburi nevăzuți, care încheagă sîngele și rod carnea pînă la oase. Iar dacă se întîmplă s-o scapi pe jos și să se lovească, atunci praful se alege de tot pămîntul și de tot ce-i suflare vie pe lumea noastră.

— Au s-o păstreze cu grijă ! zise Ionică, spre a o liniști pe bătrînă, spre a se liniști pe el însuși, fiindcă simțea spaima încreținduși pielea, cum ar fi umblat pe ea mii de păianjeni, cu mii de picioare scîrboase. Or fi ei cam nebuni, după cîte mi-am dat seama, dar pînă la urmă au să se dezmeticească. Sînt oameni, ce naiba !

— Nuu !... Și-au luat trup de om, dar sînt dușmanii omenirii de cînd veacurile ! Căpcăunul, cu bunică-su și cu taică-su, pe care i-a sculat din morți și i-a întinerit în răutate, folosind piatra mea din inima pămîntului, cu puterea ei nemăsurată. Și zmeului răpus de mine, asemenea i-a dat viață, iar după ce s-au unit toți patru, au luat cu

ei, sub chip de om, și pe cel de mult răpus balaur cu șapte capete !

— Visez ! zise Ionică deodată. Mătușico, mi-e tare milă de tine, dar să lăsăm basmele ! De unde să aibă căpcăunii, zmeii și balaurii televizor, aparat de radio și toate instalațiile care se văd în odaia cealaltă ?

— Le-au luat de la oameni ! Sînt șireți și îndemînatici — și cînd purced la rele, puterea lor n-are capăt ! Pot să zboare la cer și să coboare cu stelele pînă în fundul iadului. Ce să te mire că trec prin ziduri ca duhurile și cotrobăie unde le place, ca la ei acasă ? !

— Nu se poate ! protestă încă o dată băiatul. Sînt oameni ! Nu-i mai țineam minte cum arată la față, dar numele lor nu l-am uitat nici pînă astăzi ! I-am întîlnit chiar eu, la muntele de bronz, în vremuri foarte îndepărtate !

— Nu-s numele lor cele drepte ! Și le-au luat pe acestea, cum nu se mai obișnuiesc astăzi, anume ca să nu fie asemuiți din întîmplare cu vreun om aflat în viață !

— Visez... visez ! bîigui Ionică, bălăbănindu-și capul. Nu pot să cred nici o iotă din ce-mi spui dumneata, mătușă. Iartă-mă !

— Ah, băiatule ! Rău ai să te căiești, dacă nu mă crezi dreaptă ! Au nu ți-am dat eu sfaturi bune ? Lucrușoarele mele nu ți-ar fi fost de folos, dacă nu ți le-ar fi răpit Căpcăunul ?

— Ei, Căpcăunul acela a rămas departe ! Cine știe pe unde i-or fi albind oasele ? !

— E alături ! Auzi-l cum latră !

Ionică se ridică și privi pe răsuflătoarea cu gratii. He se afla chiar în fața lui și tocmai răcnea sălbatic :

— Carte !

Nu, era peste putință să-l recunoască, fiindcă avea doi ochi, deși spanchii, pe cîtă vreme Căpcăunul — știe oricine cum arată la față ! Dar ce voise el să spună mai adi-

neaori, precum că băiatul îi ține calea și-l urmărește, vrînd să-l răpună ? Ionică își duse mîna la gură, ca să-și oprească un țipăt de groază și, părăsind locul de observație, îngenunche lîngă nefericita lui tovarășă.

— Mătușico, mi se pare că ai dreptate ! Și dacă-i așa, acum înțeleg în ce primejdie se află lumea întreagă ! Dar crezi că nu-i nici o scăpare ? Învață-mă ce-aș putea face ?

— Apoi, dragul mătușii, scăparea ar fi una singură, dacă te simți în stare !

— Spune !

— Roagă-te să-ți dea drumul la ei în odaie — și-au să te asculte, fiindcă nu te cred în putere.

— Dacă ăl pe care-l bănuiesc eu e cu adevărat Căpcăunul, atunci cu siguranță se teme de mine !

— Te urăște, dar nu se teme ; e prea sigur de sine !... Făgăduiește-le că ai să fii supus și ascultător, orice ți-ar porunci vreunul... Iar pe urmă, caută clipa bună, cînd or fi cu ochii aiurea, și pune mîna pe piatra în care le stă harul răului. De-atunci înainte îi ai pe toți cinci în întreaga ta stăpînire. Răpune-i, iar piatra din inima pămîntului să le-o duci oamenilor, că eu, într-o clipă, două, mi-am mîntuit zilele...

Nu-și sfîrși vorbele buna bătrînă, cînd de dincolo se auzi un urlet care făcea să tremure oțelul celulei :

— Am pierdut, lua-v-ar dracu' !

Ionică se duse iarăși la răsuflătoare și privi masa unde jucau cei patru. He își mișca rătăcit ochii spanchii, de la unul la altul. Îl pierduse pe Ho, ultimul său bun ; ultima carte fusese proastă !

— Domnule He ! îl chemă băiatul, de după gratii.

Și-abia după aceea, dîndu-și seama că alesese un moment foarte nepotrivit, înlemni. Ciudat însă, în loc să se înfurie mai rău, He își îndreptă ochii spre ușa blindată, iar pe chipul lui răsări, strîmb, un rîs de triumf.

— Mizez băiatul ! Zece mii !

Îndată se repezi la uşă, trase zăvoarele complicate, îl smuci pe Ionică afară şi, după ce închise celula la loc, îl aduse în faţa celorlalţi.

— E micuţ, dar voinic ! Cine dă zece mii ?

Ceilalţi tăceau, ţinîndu-şi ochii în pămînt. Ha, cîştigătorul, prinse să-şi toarne monezile în sacul lui, aflat sub masă.

„Care-o fi bunicul, care tatăl ? se întreba în acest timp Ionică, spionîndu-i pe furiş. Dar zmeul ? Şi balaurul cu şapte capete ?...“

După ce să-i recunoşti, sub înfăţişarea omenească şi cu numele de împrumut ?

— Nouă mii ! strigă He, scăzînd preţul la care nu se arătase cumpărător.

Nimeni nu răspunse.

— Opt mii !... Şapte mii !... Hei, lua-v-ar dracu' încă o dată ! Nu dă nimeni şapte mii pe el ? Nici şase ? Nici cinci ?

Atunci Ha, care-şi pusese bine aurul, răspunse liniştit :

— Ba am da şi mai mult. Dar n-ai dreptul să-l vinzi !

— De ce ?

— Fiindcă nu-i al tău ! Nu l-ai cumpărat.

— E al nostru, al tuturor ! adăugă Hu, cu ochii la televizor. Trebuie să-l împărţim pe din cinci.

— Fie şi aşa ! se învoi He. Joc partea mea : două mii ! Pune două mii pe masă !

Ha n-ar fi vrut să mai joace, dar e o regulă între cartofori — fie c-ar fi ei oameni, zmei, balauri sau căpcăuni — să nu refuzi revanşa după ce cîştigi. Deci scoase din sac suma, o puse pe masă şi împărţi cărţile, cu gesturi îndemînatice.

— Cu două mii am să cîştig tot ce-am pierdut ! rînji He. Am să vă cumpăr pe toţi. Carte !...

Cartea nu era bună ; pierdu. Dar nu putea să se dea învins.

— Vreau să mai joc !

— Ce mizezi ?

— O ureche !

Ha strîmbă din buze :

— Cu o ureche nu poţi să te refaci. Prea puţin ! Aş merge pe un ochi, ca să-ţi fac hatîr !

— Fie ! încuviinţă He, pălind.

Ha scoase briceagul, se aplecă spre învins, şi cu o singură mişcare, dovedind tot atîta pricepere ca la datul cărţilor, îi desprinse un ochi de la locul lui. Ochiul, însîngerat şi parcă încă viu, zăcea acum pe masă, uitîndu-se la frîntura de rocă, piatra cu însuşiri miraculoase, atît de binefăcătoare şi atît de primejdioasă, aflată între monezile de aur, puse alături cincizeci de monezi, cît era preţuit.

— Carte ! zise He, tremurînd.

Înspăimîntat de toate cîte se petreceau aici, Ionică se uită la el şi icni. Singurul ochi care-l mai avea He acum crescuse deodată şi, alunecînd singur de la locul lui, ajunse în mijlocul frunţii, unde se adînci.

„E Căpcăunul, într-adevăr !“ îşi zise în sine băiatul.

Era Căpcăunul, aşa cum îl întîlnise de mai multe ori pe drum, şi astfel se încredinţă pe deplin că Mătuşa cea Bună nu-l înşelase, cum nici nu s-ar fi potrivit firii ei. Dar atunci era dator să-i urmeze cît mai curînd întreg sfatul, să intre în stăpînirea pietrei miraculoase şi să scape omenirea de primejdie, înainte de a fi prea tîrziu !

— Încă una ! strigă He, cu singurul ochi aţintit în cărţile slinoase şi însîngerate.

În clipa următoare scrîşni, cum nu pot să scrîşnească decît două pietre de moară frecate una de alta :

— Am pierdut !

Ha adună liniștit banii, îi bagă în sac, luă apoi și ochiul și începu să-l cîntărească, trecîndu-l dintr-o mînă în alta.

— Mai mizez ! se auzi glasul lui He, stins.

— Ce ?

— Pe mine !

— Întreg ? stărui Ha.

— Cum mă vezi ! Zece mii !

— Nu. Fără un ochi valorezi mai puțin !

— Înțeleg ! scădem prețul lui, cincizeci de monezi !

— Greșești ! se împotrivi Ha, liniștit. Cincizeci de monezi pentru un ochi scos ! Cît e încă în cap, valorează mai mult.

— Cît dai ? șuieră He.

— Cinci mii !

— Nouă !

— Șase ! Nici un ban mai mult !

— Opt !

— Nu !

— Șapte !

Ha nu voia să se învoiască nici la acest preț scăzut. Atunci He se aplecă spre el, cu singuru-i ochi zvîcnind, și-i zise furios, printre dinți :

— Îmi ești bunic, dar fără mine ai fi zăcut și astăzi în țintirim ! Eu ți-am redat viața ! Aș fi în drept să fac cu tine orice-mi trece prin gînd !

Pe urmă se întoarse spre ceilalți patru și le vorbi cam la fel, luîndu-i pe rînd. Așa avu Ionică prilejul să afle identitatea lor adevărată : Ho era tatăl, Hi zmeul, iar Hu, de pază la televizor, balaurul cu șapte capete — deci în privința lui nu se înșelase : mai avea și acum limba despicată !

„Am să vă vin eu de hac !“ se gîndea băiatul, cu ochii cînd la piatra de pe masă, cînd la trapă.

— Din clipa cînd ne-ai redat viața — răspunse Ha, neintimidat de vorbele furioase ale Căpcăunului — ne-ai redat toate drepturile și toate puterile de altădată ! Așa că, rogu-te, taci chitic !

— Măcar joacă ! se rugă He, umil. Las prețul la șase mii !

Mai mult din silă, Ha se învoi și scoase din sac șase mii de monezi, pe care He le numără, plimbîndu-și asupra lor ochiul nesățios.

— Cu astea mă refac ! zise apoi, mulțumit. Am să vă cumpăr pe toți, și am să vă scot ochii, nu cîte unul, ci pe amîndoi ! Carte !

De data asta chibzui mult, cuprins de călduri, cu ochiul jucînd temător în orbita căscată, cu obrazul ud, cu mîinile tremurînd, pînă ce se hotărî, dar parcă nu pe deplin.

— C... carte ! ceru, șovăind.

Și pierdu.

— Vreau să mai joc ! bîigui.

— Ce-ai vrea să mai mizezi ? întrebă Ha, rînjind batjocoritor pe scaunul lui.

— Orice !

— Dar nu mai ai nimic. Ai pierdut tot !

He se ridică și privi în jur.

— Am pierdut tot ?

— Da ! Nu mai ai nimic ! continuă Ha, mulțumit. Toată puterea ta e în mîinile mele acum, și pot să fac cu tine ce-mi trece prin gînd !

Ochiul învinsului se opri la piatra de pe masă, asupra căreia își pierduse drepturile — și începu să crească în mijlocul frunții, de credeai că o să plesnească numaidecît. Creștea și scînteia, făcîndu-se tot mai vînăt în mijloc, iar în părți tot mai sîngeriu, pînă ce He izbucni în rîs.

— Totul e pierdut ! strigă el, hohotind.

Ionică știa acest rîs, îl auzise chiar de curînd, un rîs care-i zgîlția umerii și întregul trup, de unde prin picioare se ducea în podeaua de fier, și făcea afară să freamăte oceanul pustiu. Înțelese înaintea tuturora ce avea Căpcăunul de gînd.

— Nu ! strigă el, cu toată puterea trupului său plăpînd. Nu !... Nu !... NU !

Și, îmbrîncindu-l pe primul din față se repezi să pună mîna pe piatra miraculoasă. Patru brațe îl cuprinseră deodată. Ha și Ho, deși nu-i cunoșteau gîndurile, îl țineau să nu le scape.

— Nu ! striga neîntrerupt băiatul, cu un glas tot mai puternic, pornit tot mai din adînc. Nu ! Nu ! NU !

Era atît de năprasnic strigătul lui, și atît de îngrozit, de îndurerat în același timp, că He rămase descumpănit.

Cu trupul zdrobit în strînsoarea brațelor, într-o încordare cum nu se poate să fi cunoscut cineva pînă atunci, Ionică se zbătea să scape și să pună mîna pe piatră. În locul lui însă se pregătea s-o înhațe He, care își revenise și întindea gheara pe masă. Ceilalți parcă nu bănuiau ce-o să se întîmple mai departe... Hu pîndea netulburat televizorul, și pe ecran pămîntul se învîrtea liniștit.

— Nu !... Nu !... NU ! răcni Ionică, văzînd că mîna Căpcăunului se apropiase de piatră.

Ochii îi erau plini de lacrimi, inima îi bătea, însîngerată. Nu-i mai era frică, nici groază. Două simțăminte se amestecau în sufletul lui acum, oroarea și durerea, amîndouă dînd peste margini. Oroarea de absurd, de distrugere, de carnagiu, și durerea, o durere duioasă, adîncă, atotcuprinzătoare, durere pentru oameni și pentru tot ceea ce înfăptuiseră ei, de la epoca pietrei, pînă astăzi... Atîta putere îi dădeau aceste simțăminte, încît, smucindu-se, izbuti să se smulgă din brațele care-l țineau strîns și să

se repeadă spre masă. Dar, vai, era prea tîrziu ! He, Căpcăunul, luase piatra şi o juca în mînă, hohotind.

— La o parte, răcni el, văzîndu-l pe Ionică în faţă.

— Nu ! răspunse băiatul. Ia inima mea şi joac-o !

— N-o primesc ceilalţi ! Totul este pierdut ! La o parte !

Da, era pierdut totul, fiindcă băiatul mai mult nu putea să facă ; n-avea atîta tărie în trupul lui slăbuţ, să se împotrivească. Plîngînd, deznădăjduit, mai spuse o dată :

— Nu !

Nu putea lumea să piară din voia unui Căpcăun ! Atîta îndîrjire renăscu în el acest gînd, că Ionică se aruncă asupra vrăjmaşului şi-i cuprinse braţul, gîndind să-i smulgă piatra, cu orice chip, cu puterile de sfîrşit.

— Nu ! Nu ! Nu ! striga, neîntrerupt.

Ceilalţi, în acest timp care fusese prea scurt spre a le îngădui să se dezmeticească, se uitau unul la altul, nedumeriţi.

Mai avea o jumătate de palmă băiatul să atingă piatra care i-ar fi dat puteri noi şi l-ar fi făcut cu totul de neînvins, cînd Căpcăunul, ştiind ce-l aşteaptă, îşi smuci braţul şi...

— Nu ! răcni Ionică o ultimă dată.

Piatra din inima pămîntului zbură prin aer şi, cu un pocnet asurzitor, se lovi în peretele de oţel al odăii blindate...

*
* *

Fu singurul zgomot la început. Altceva, o cîtime de clipă, nu se întîmplă nimic. Restul celor de faţă rămăseseră fiecare unde-l prinsese acel moment, parcă fără să înţeleagă că el însemna sfîrşitul tuturora, de neîntors şi definitiv.

Urmă altă cîtime de clipă, cît cea dintîi, în care pereții rămaseră nemișcați, și nimic nu se întîmplă în odaia blindată. Dar pe ecranul televizorului se văzu o jerbă țîșnind din pămînt ; ea se lăți sus, ca o ciupercă doldora de venin, și apoi se prăbuși. Pămîntul se rupse atunci, se văzu deslușit, în două bucăți în văzduh, pînă ce o avalanșă de fărîmituri izbi în ecran — și acesta plesni. Plesni scurt, mai lesne și mai simplu decît s-ar fi crezut. Atunci apa oceanului năvăli, pereții se frînseră, pîrîind, și totul se învălmăși. Iar Ionică, după ce vîrtejurile de apă îl purtară într-o parte și-n alta, izbindu-l, răsucindu-l, întinzînd de el, apoi stîlcindu-l, dar neizbutind să-l zdrobească, se pomeni zburînd în sus, cu o durere grea și egală în tot trupul, și cu o mai grea durere în sufletul lui plăpînd și atît de chinuit. Fiindcă, își dădu seama îndată, într-o întreagă lume fărîmată și moartă, rămăsese el singur viu.

— Dar nu se poate ! gemu el, zburînd în văzduh. Nu se poate ! E un vis !... Treziți-mă ! E un vis groaznic ! Nu mai pot să-l îndur. Treziți-mă o dată !...

Cine să-l audă și să-i dea ajutor în acel haos ?...

Nu-i era groază, ci numai o suferinţă sfîşietoare îi rănea inima, din ce în ce mai adînc, ameninţînd să i-o sugrume, ceea ce ar fi fost singura lui mîngîiere. Dar cu cît devenea mai grea suferinţa, şi mai fără capăt, cu atît îşi simţea inima mai întreagă şi ochii mai vii.

Cu obrazul scăldat în lacrimi plutea singur în mijlocul acestui dezastru, în acest ceas de sfîrşit. Fărîme ale pămîntului zburau pe lîngă el, bucăţi de continente, fără să le mai recunoşti de unde s-au rupt. Aştrii pe cer îşi schimbaseră mersul, fugeau speriaţi spre alte galaxii. Şi chiar soarele se clătina, neliniştit — poate şi el în căutarea altui drum, a unui univers mai îndepărtat, mai sigur şi mai liniştit.

— Nu se poate ! gemea băiatul. E numai un vis, un vis groaznic !

Zburau în jurul lui frînturi din ceea ce oamenii izbutiseră să facă prin strădania minţii lor şi a braţelor, în mii de veacuri. O clădire de beton, uriaşă, rămasă întreagă, trecu prin faţă, dar se fărîmiţă dintr-o dată, ceva mai departe, şi din ea se împrăştiară în spaţiu, în vîrtejuri care parcă n-aveau să se termine niciodată, cărţi ferfeniţite, cu copertele smulse, unele arse — şi cum zburau aşa, li se rupeau paginile, vîntul le lua şi le ducea departe, să nu se mai găsească, să nu se mai adune niciodată. Un timp văzduhul fu plin numai de pagini, miliarde, şi ele cuprindeau tot ce gîndise omul, tot ce socotise, tot ce vi-

sase și realizase, de la nașterea lui pînă astăzi. Pierdută gîndirea omenească, pentru totdeauna, în haos!...

Ionică tremura, cu trupul aprins, zgîlțîit de friguri, cu obrazul înghețat și plin de lacrimi.

— Nu mai pot îndura! Treziți-mă odată!

O locomotivă care încă fluiera și scotea abur, învîrtindu-și bezmetic roțile fărîmate, trecu, ducînd după ea vagoane care se rupeau în bucăți unul după altul. Dintr-un vagon curgea grîu, pentru care trudise plugarul. Dintr-altul seceri, sape, tîrnăcoape, topoare, unelte amestecate, pentru care trudise muncitorul în fabrică... Restul vagoanelor se pierdură departe.

Un vapor alb, ca un steag de pace, și imens, un transatlantic, se prefăcu în bucăți și din el începură să curgă automobile proaspăt ieșite din uzină, cele mai puternice, cele mai elegante, în culorile cele mai frumoase, și lustruite de-ți luau ochii, ca diamantele. Dar autostrăzile pe care să alerge ele zburaseră în aer, iar oamenii, care să le mîne, mergînd la treabă sau la desfătare, de mult erau prefăcuți în cenușă și se cerneau printre stele speriate.

— Mamă! suspină băiatul. Ajută-mă să mă trezesc! Așa nu se mai poate!

Zburau în jur turbine și mașini electrice, care ar fi trebuit să lumineze lumea toată, și-acum își căutau în văzduh locul unde să se topească. Zburau strunguri, motoare, batoze, secerători, combine, compresoare, macarale uriașe, camioane, autobuze, cisterne, stropitori care spală străzile și udă parcurile, laminoare, furnale, coșuri de fabrică — unele întregi, altele fărîmate — mașini de tipărit, de legat, rotative cît niște uzine, dintre sulurile cărora continuau încă să curgă jurnale, risipindu-se, pentru nimeni, în aer...

Un avion căzînd pe-o aripă explodă deodată și aruncă în jur maldăre de scrisori, care se împrăștiară ca o ploaie

de confetii, la un bal tragic. Pluteau fluturînd plicuri, cărți poștale, reviste ilustrate, veștile și urările trimise de unii oameni altor oameni, peste continente, mări și oceane. Trebuiau să ajungă în cîteva ceasuri acolo unde erau așteptate cu emoție și cu nerăbdare... Dar unde să mai ajungă, cine să le mai aștepte ? Pierdute continentele, mările și oceanele, pierduți oamenii !...

Și Ionică plîngea zbuciumat și amarnic :

— Sînt istovit ! Treziți-mă, aduceți-mă la viață !

Trecură zgîrie norii, ciocnindu-se în aer, răsucindu-se cu temeliile în sus, lepădîndu-și geamurile în cioburi. Trecu o facă de fier, purtată de o mînă care nu se lega de nimic — numai facla și mîna... Abia o clipă mai tîrziu apăru și statuia, cu capul încununat de lauri. Laurii însemnau glorie, flacăra libertate. Pentru cine libertate ? Pentru cine glorie ?

Trecu, rupt de masivul gigantic, vîrful Everest, pe care flutura încă un steag, căruia nu i se mai deslușeau culorile. Trecu piramida lui Keops, ridicată cu totul, de la bază ; dar cînd se răsuci pe o parte, începu să se năruie, să curgă, piatră cu piatră... Și gîndindu-se la truda oamenilor care le urcaseră acolo, una cîte una, folosind numai brațele, Ionică plîngea cu lacrimi nesecate, iar lacrimile îi ardeau obrajii :

— Dar nu se poate ! Treziți-mă odată !

O altă clădire venea, ridicată de suflul gigantic ; băiatul o recunoscu după fotografii : era Luvrul, fostul palat al regilor Franței. Palatul se frînse cînd ajunse în față, zidurile căzură de o parte și de alta. Tablouri în rame aurite, unele mici cît palma, altele cît pereții, statui de bronz, de marmură, căzură, fracturate, în spațiu. Rămase o pînză care veni așa de aproape, că băiatul izbuti s-o vadă pînă la cel mai mic detaliu. Era Mona Lisa, și privea haosul, cu aceiași ochi neîncrezători, cu același zîmbet ironic.

— Tu ai ştiut totul ? Ai bănuit ce-o să vină ?

Femeia enigmatică zîmbi dintr-o dată altfel, un zîmbet cald care îi însufleţea faţa nemişcată de patru veacuri.

— Nu te teme ! şopti ea, cu vocea duioasă. E numai un vis rău, băiatule !

— Ştiu, dar ce folos că nu vine nimeni să mă trezească ?

Femeia continua să-i surîdă cînd o luă iureşul, ducînd-o de-a rostogolul. Întîi se rupse rama, pe urmă se sfîşie pînza, în fîşii care fluturară o vreme, ca nişte flamuri ale deznădejdii fără întoarcere...

Şi cînd nu mai fu nimic din tot ce făcuseră oamenii, pămîntul începu să se adune la loc, fărîmă cu fărîmă, continentele de o parte, de alta mările şi oceanele, dar altfel aşezate, şi cu alte forme, nu ca în vechea geografie. Era iarăşi rotund pămîntul şi se învîrtea pe vechea lui orbită în jurul soarelui care îi dădea iar lumină şi căldură. Dar nimic nu mai rămăsese viu ; toată întinderea lui dezolantă era stearpă şi pustie...

— Groaznic vis ! bîiguia băiatul.

Se pomeni singur, spre amurgul zilei, la poalele unui munte a cărui creastă se pierdea pe cer, cenuşie. Îl recunoştea parcă... Da, îl mai văzuse, dar din alt unghi, şi din depărtare. Privi dintr-acolo, unde fusese altădată, şi tot cînd soarele se pregătea să apună. Era muntele de bronz acela, iar acesta muntele de piatră. Muntele de fier nu se vedea, fiind prea departe...

Mult timp privi băiatul munţii şi pustiul. Era viu şi singur pe lume... În vis ! — dar fiindcă nu izbutise să se trezească, nu-i rămînea să facă decît ceea ce i-ar fi spus întreaga lui fiinţă dacă împrejurarea ar fi fost adevărată... Încet, cu mişcări cumpănite, grele, păşi cu capul în piept pînă la poalele povîrnişului, unde se vedeau stînci şi pietre, îngrămădite haotic şi neatinse de nimeni. Cumpăni iar în gînd, o vreme — cine ştie cît de îndelungată ?...

Soarele cobora peste muntele de bronz, care se înroșea, răsfrîngîndu-și culoarea asupra pustiului. Atunci băiatul alese o piatră, o privi, cercetîndu-i forma, o cîntări în mînă, o puse deoparte... Cumpăni iarăși, alese altă piatră, mai alungită și din rocă mai tare. După ce o cercetă și pe aceasta, se întoarse și îngenunche lîngă prima, pe care începu s-o cioplească, răbdător, cu piatra din mînă, ca la începutul atît de îndepărtat al veacurilor...

Cum se împleteau amănuntele în acea inadmisibilă realitate ar fi fost greu să-și dea seama băiatul ; dar probabil ciopli toată noaptea. De mult apusese soarele peste muntele de bronz, făcîndu-l să ardă ca o flacără. Căzuse întunericul, se ivise luna — o alta, mai mare și mai roșie, cu altfel de munți, colorați în albastru ; se iviră și stele după aceea, așezate altcum decît le știa Ionică, alcătuind noi constelații.

Neschimbat rămînea ritmul în care el cioplea piatra ; îl simțea în inimă și-n artere, de unde se răsfrîngea sub tîmple — și fiecare lovitură în piatră era o lovitură și-n țeasta îndurerată.

Pe urmă se făcu ziuă, dar soarele nu se văzu, fiindcă se ridicau nori în față. Ei se întinseră, plumbuind cerul, și cînd nu mai rămase nici un petecuț albastru, începu să ningă de sus, vestindu-se poate din nou acea eră albă, care s-a numit glacială, și-a chinuit rău primii oameni.

Ningea cu fulgi grei și mai mari ca niciodată, iar băiatul nu avea pe trup decît o legătură, în jurul șoldurilor, atît cît rămăsese dintr-o cămașă făcută zdreanță. Îi era frig, știa însă că n-are decît să rabde, că nu poate primi ajutor de la nimeni, și tot ce-i trebuie pentru viață de azi încolo e nevoit să facă numai cu puterile sale. Și, în visul din care nu-l trezea nimeni, se simțea împăcat cu soarta lui viitoare, întocmai ca primul om al celeilalte istorii. Numai că față de acela, neștiutorul, el purta cu sine amintirile,

astfel că, în timp ce cioplea piatra, cu răbdare, din ochi îi curgeau lacrimi ritmate, calme, egale...

Ciopli mult piatra aceea, cu mîinile și cu inima, lovind în ea, lovituri care răspundeau în țeastă, cu tot atîta putere, în timp ce de sus ningea într-una.

Nimic nu-l mai mira, nimic nu-l făcea să tresară, după ce răzbătuse prin atîtea milenii, și acum se întorcea la primul. Nu-l miră nici să audă glasuri, în ninsoarea și-n pustietatea aceea; desigur că erau glasuri din amintire, fiindcă în jur nu se vedea și nu putea fi nimeni.

— A fost un coșmar ! zicea unul. O descărcare nervoasă, explicabilă după atîtea zile de boală.

— Dar plînge ! zicea altul. Se poate să plîngă fără cunoștință de sine ?

— Probabil are cunoștință de sine, și poate chiar foarte vie, însă noi nu i-o știm, și în afară de el n-o poate ști nimeni.

— Respirația e egală, observă în continuare glasul care vorbise al doilea. Temperatura bună. Poate pulsul puțin prea tare. Îi auzi inima ?

— Da... E clipa cînd își revine. A fost ultima criză. Acum se face bine...

— Treziți-mă ! bîigui băiatul, agățîndu-se istovit de realitatea pe care cîteva clipe o simțise sau o bănuise în preajmă.

Dar glasurile se stinseră, în ninsoare : rămase doar piatra, lovită într-una, și tîmpla repetînd loviturile... Cu ninsoarea, în schimb, se întîmpla ceva greu de lămurit, oricîtă silință ți-ai fi dat să-i pătrunzi firea și toanele. De la o vreme fulgii se îndesiră, contopindu-se unii cu alții, pînă ce se prefăcură într-o pînză albă, ușor cenușie, frîntă în patru colțuri, alcătuind patru pereți în jurul locului unde Ionică cioplea piatra, cu aceleași mișcări cumpănite și fără oprire. Apoi, cînd prinseră putere, să nu-i mai poată clinti nici

vijelia, pereții se frînseră și sus și se uniră, dînd naștere unui tavan prin care nu mai pătrundea nici un fulg din restul ninsorii. Doar într-o parte, unul din ciudații pereți păstra o ruptură, ca o fereastră, pe unde pătrundea lumina și se vedea cum ninge mai departe afară.

Numai această neîntrecută ciudățenie îl mai miră puțin pe Ionică, făcîndu-l să se uite curios în jur și să lase piatra din mînă. Voia natura să-l apere de la sine ? Îi făcea adăpost tocmai cînd el se gîndea în ce grotă să se înfunde, așteptînd trecerea iernii ?... Din cîte știa, niciodată nu fusese natura atît de blîndă cu oamenii.

Ce veni pe urmă nu-i mai stîrni nici cea mai mică uimire. Era ciudat, dar simplu, și el privea întîmplările ca fiind foarte firesc să vină. Pornise poate în altă călătorie, nu știa cum, nu știa unde. Fapt e că se pomeni între cei patru pereți, cunoscuți prea bine, unde Napoleon Bonaparte își petrecea exilul. De bună seamă, împăratul era acum la călărie, și-l lăsase să se odihnească în patul lui de fier, de asemeni cunoscut bine. Erau acolo și lădița cu lumînări și sfeșnice, și masa unde exilatul își scria memoriile.

Ionică se frecă la ochi ; avea obrazul ud. De unde ? Plînsese, dar de ce, pentru cine ?...

Pereții se mișcară, clătinîndu-se, venind unul spre altul și schimbîndu-și culoarea, pînă ce din albă se făcu cenușie.

Băiatul se ridică într-un cot, privind cu nedumerire. Se înșelase : aici era celula închisorii. Ajunsese deci să-l salveze pe omul acela de omenie, și totuși nu-l vedea alături, nu se vedea nimeni, nu se auzeau pași pe coridorul celulelor...

Dar unde erau gratiile și fereastra de sus, cu zăbrele ? În locul lor, o ușă albă, ca în casele oamenilor, și-o fereastră largă, fără gratii de închisoare. Încă buimac, Ionică sări în mijlocul încăperii.

Se afla în camera de spital, singur, iar în jur nu mișca nimic. Afară ningea, cu fulgi cît pumnul; se deslușeau troiene grele, de înălțimea omului. Încolo strada rămînea pustie și într-o deplină tăcere.

Cum privea astfel Ionică pe fereastra umbrită de o ninsoare atît de deasă, cum nu mai văzuse niciodată și nicăierea, zări limpede o fetiță, singură, mergînd cuminte prin mijlocul străzii, printre troiene, cu o scufiță roșie în cap, cu un coșuleț în mînă. Era ea, așa cum o știa din pădure, numai că își pusese îmbrăcăminte de iarnă, și se ducea, desigur, la bunicuța, cu demîncare. Scufița Roșie, întocmai ea, cum o știu toți copiii — și o știu, că n-or fi uitat-o chiar oamenii de vîrstă matură!

Ionică se frecă la ochi, necăjit că nu vede prea bine; dar nu erau ochii de vină, ci zăpada care încețoșa privirea. Și cum privea el astfel mersul fetiței prin neobișnuita ninsoare, descoperi trei umbre care-o pîndeau, de după troiene. Ici lupul, lipit cu burta de o movilă, colo vulpea, în două picioare, iar peste drum corbul, ghemuit lîngă gardul din fața spitalului.

Mergea neștiutoare biata copilă, legănîndu-și coșulețul în mînă, pînă ce, deodată, trei bulgări de zăpadă o izbiră, țintiți bine — unul în spate, altul în umăr, iar al treilea în cap, zburîndu-i scufița roșie și dînd-o de-a dura, ca pe un ghem mic de lînă. Ca și cum acesta ar fi fost semnul de înțelegere spre a încolți copila, cele trei jivine săriră de după nămeți și se năpustiră cu alți bulgări în mînă.

Acum, cînd îl cunoaștem și îi știm firea, e cineva să creadă că Ionică ar fi putut să stea pe loc, cu mîinile în buzunare? Cum deschise dulapul unde-și amintea să aibă hainele, cum le trase pe dînsul, ar fi greu să se spună. Dar într-o clipă țîșni pe ușă, încheindu-și din mers paltonașul care flutura în urmă.

O infirmieră sări de pe scaun și-l prinse de mînă.

— Unde fugi ?... Nici nu te-ai făcut bine ca lumea, și gata cu nebuniile !

Oricît era el de grăbit, băiatul avu timp să se mire :

— Ești... ești vie ?

— Dar cum ai vrea să fiu ? În pat, numaidecît, pînă nu vine sora șefă, că p-ormă nu mă mai spală toată Dunărea !

— Și... și mă vezi ? întrebă el, privind-o ca pe o stafie.

— Că doar n-oi fi orbit !

— Asta o s-o lămurim noi, mai pe urmă !

Și renunțînd să cugete asupra ciudățeniei, Ionică se smulse din mîna infirmierei, după care țîșni spre ieșire.

Mai erau și alți oameni vii — surori, doctori, infirmiere, ivindu-se ici-colo, pe coridoare, pe scară. Unii îl priveau buimaci, alții încercau să-i taie drumul. Băiatul se strecura printre ei, alunecînd pe lîngă ziduri, mînat de un singur gînd, că Scufița Roșie se află în ghearele celor trei dihănii.

Pe poartă tocmai intrau oameni ; o femeie, un bărbat, încă unul — cu pachete în mînă, chiar și cu flori, deși în plină iarnă. Portarul ședea în ghereta lui și-i lăsa să treacă în voie ; era, se vede, zi de primire, dar din cauza ninsorii nu se înghesuia multă lume.

— Hei ! Înapoi ! Unde fugi, băietane ?

Chiar la el striga ! Și cine ? ! Ionică se poticni, încît trebui să se apuce cu mîinile de bara care mărginea ghereta de la intrare. Portarul, cu părul cărunt și cu mustața sură ! Dăduse la o parte gemulețul și își scosese capul în ninsoare.

— Unde te duci ? Cine ți-a dat voie ?

— Ai... ai scăpat ? Iartă-mă că n-am putut să viu la vreme !

— Vorbești cam în dodii, copile !

— Las' că te lămuresc mai pe urmă ! zise grăbit Ionică, în clipa cînd smucea poarta din răsputeri, și cu amîndouă mîinile.

Cît pe-aci să dea peste o femeie, îmbrobodită de nu i se mai vedeau decît ochii, cu genele albe, datorită ninsorii. După ea venea o fetiță, apoi un flăcău, iar în urmă un om adus de umeri. Păreau că sînt împreună — o familie — și toți aveau pachete în mîini.

Femeia scăpă pachetul și scoase un strigăt de uimire. Cine să-l audă, în graba aceea și-n ninsoarea care cădea într-una ? !

Salvatorul se și afla între troiene, gata să se repeadă asupra fiarelor, deși avea în trup o slăbiciune care îi dădea ameteală. Dar, ori se întîmplase o minune, ori nu mai vedea el bine. Corbul, lupul și cu vulpea erau doar trei copii de școală, nu dintre cei cu deprinderi prea bune, zurbagii toți deopotrivă, că altfel nici n-ar fi fost împreună. Aveau și ghiozdane, numai că le lăsaseră lîngă gard, și ninsoarea cădea pe ele în voie ; purtau chiar și număr la mînecă, dar Ionică nu avu răgaz să vadă ce școală-i aceea pe care o fac ei de rușine.

Unul, cel mai mic de statură, avea palton negru, și cum pe el nu se vedea nimic de altă culoare, n-ar fi fost greu să-l asemuiești chiar și acum cu corbul cel închis la pene, mai ales că își mișca brațele întocmai ca pe niște aripi.

— Ce te bagi ? croncăni el, hîrîit — ori din răgușeală, ori fiindcă avea vocea în schimbare.

Ionică îl și înșfăcase de guler cu puteri de necrezut la un copil ridicat după boală, și-l repezise peste troiene.

Fata, care nu era chiar copilă, avînd cîțiva ani mai mulți decît Scufița Roșie din pădure, căzuse în zăpadă, și ceilalți doi continuau s-o bombardeze cu bulgări, vrednici nevoie mare. Probabil se socoteau viteji făcînd astfel de bătălie, cînd n-avea cine le întoarce, la zece bulgări, măcar unul !

— Nu vă e rușine ? răcni Ionică, năpustindu-se între dînșii și îmbrîncindu-i la nimereală.

Unul purta palton sur și căciulă fumurie, ușor să-l asemuiești cu lupul, prin ninsoare, de la etajul al doilea, și după atîtea vise ciudate, înlănțuite alandala. Următorul barem, așa cum era îmbrăcat, în scurtă roșcat-maronie, mai avînd la gît și guler de blană, ba chiar blană de vulpe, semăna întrutotul cu vicleana cumătră cunoscută prea bine.

Toți trei, îmbrînciți cît colo, se ridicau de jos, cuprinși de mînie, și se pregăteau să înceapă în alt fel bătălia. Lui Ionică însă nu-i era aminte de ei acuma ; el se repezise în ajutorul fetei, pe care zurbagiii o bombardaseră fără milă, crezînd poate că acesta e cel mai bun mijloc de a-și arăta bărbăția și de a se face luați în seamă de fete și de lume.

Fata își aduna de pe jos cărțile care zburaseră cît colo și le punea în... Iată cum te poate înșela depărtarea ! Avea ghiozdan de școală, nu coșulețul cu de-ale gurii. Scufița, roșie, era însă aidoma cu cea pe care o purta fetița de-atunci, din pădure. Băiatul o luă de jos, o scutură de zăpadă și i-o întinse fetei, pe cînd aceasta, înlăcrimată, își închidea ghiozdanul.

— Mulțumesc din toată inima ! zise ea, îndreptîndu-și ochii recunoscători asupra salvatorului.

Erau ochi negri, așa de negri, cum Ionică nu mai văzuse pînă acum, sau poate păreau, fiind prea mult alb în jur, albul zăpezii, strălucitor și nesfîrșit.

Abia pe urmă văzu pe obrazul fetei o dîră sîngerie. Dădu să-și scoată batista, dar nu știa unde-i.

— Te-au lovit, mișeii ! zise el, și cu milă, și cu mînie.

Fata nu mai părea speriată și, trecîndu-i spaima, în sufletul ei se năștea ciuda că n-avusese putere să le răspundă derbedeilor după cum se cuvine.

— M-au lovit cu un bulgăre de gheață ! se auzi vocea ei, tremurată și argintie. Înțeleg joaca, și chiar bătaia cu zăpadă, la urma urmelor — dar ei trei, și eu una ?

— Și cu gheață ? adăugă Ionică. Asta-i barbarie !

Deodată, fata făcu ochii mari și își duse mîna la gură.

— Păzea! Uite-i că vin! Să te ții bine! Luptăm împreună!

Se și aplecase să facă bulgări cu mîinile.

Cei trei însă, dați de rușine, nu urmăreau lupta cu zăpadă — așa de plăcută copiilor — ci răzbunarea și lupta cu pumnii.

Ionică ieși în fața fetei, socotind că ea nu-i potrivită pentru asemenea încăierare.

— Fugi! îi strigă, în timp ce-și sufleca mînecile și strîngea pumnii.

Toate acestea, cîte s-au spus pînă acum, se petrecuseră cu mare iuțeală, între două zburături de ninsoare.

— Nu fug! zise fata. Dacă m-ai apărat, rămîn alături de tine!

Și, venind lîngă Ionică, dădu să-și sumeată și ea mînecile, deși se știa mai plăpîndă decît agresorii și nu nutrea speranța izbînzii. Vitează și hotărîtă copilă!

Cei trei se năpustiră; Ionică primi un pumn, slobozi două, dete și fata unul... Prima repriză se sfîrșise fără rușine. Ce-avea să fie la a doua nu mai puteai spune. Băiatul nostru își scutură capul, să-și lepede amețeala; îl lovise în falcă, și de loc în glumă...

Dar la a doua repriză, mai grea, bineînțeles, decît prima, fiindcă bătăușii adunaseră în ei multă mînie, ce să vezi?!... Erau gata cu pumnii, cînd schimbară brusc planul, se năpustiră la gard, își luară ghiozdanele, și pe-aci ți-e drumul! O clipă numai, și se topiră în ninsoare, de nu le rămaseră nici măcar urmele.

Veneau din spate, cu o falcă în cer și una în pămînt, și sora de pe coridor, și doctorul, și portarul, și mai era cineva... Ei, asta-i! Să fi fost Andrei, picat cu zăpada din ceruri? Îl înșela oare privirea? Ba chiar Andrei, neștiind ce să facă, să-l certe sau să-l mîngîie. Tincuța plîn-

gea în poarta spitalului... Alături, mama își frîngea pumnii :

— Ionică, Ionică, ai să-mi rupi inima !

Tatăl, în spate, mormăia cu jumătate de gură :

— Adică să se fi uitat cum o bat derbedeii și să nu dea ajutor bietei copile ?

Pe copilă o ducea sora, de mînă, să-i panseze obrazul care sîngera într-una...

*
* *

Puțin timp după aceea, certat de toți cum se cuvine, Ionică se afla în patul lui, cu cearceafuri albe, cu pernă moale sub căpătîi — și încă spumega de mînie. Se aprinsese lumina în tavan, ardea și lampa de pe noptieră, iar odaia albă strălucea ca în zi cu soare, făcîndu-te să uiți iarna de-afară.

De o parte a patului ședea mama, de cealaltă tatăl ; Andrei și Tincuța pe lîngă ei, mai la picioare.

Băiatul privea năuc la toți ; era greu să-și vină în fire...

Intră doctorul, tînăr, cu o seringă în mînă. Abia acum îl vedea băiatul mai bine.

— Ce-mi faceți ? Tot strep-to-micină ?

— Nu ! Vitamină.

Acul pătrunse în piele. Nu doare, dar tot ți-e teamă !... Ionică se încruntă, căutîndu-și o amintire :

— Mi-ați făcut și injecții contra turbării ?

Rîse doctorul tînăr :

— Nu ! Dar o să-ți facem, dacă mai fugi din spital și te iei la bătaie !

Deși îl vedea atît de tînăr, mama se ridică, privindu-l ca pe o minune :

— Vă mulțumesc că l-ați făcut bine !

— Nu eu l-am făcut bine !

— N-am văzut cu ochii mei ? zise mama. Dacă nu dumneavoastră, d-apoi cine ?

— Spitalul... Și medicina !... Și....

— Așa e ! încuviință Ionică. Am trecut odată printr-o pădure...

Mama îl privi cu îngrijorare :

— Dragul mamei, iar începi să vorbești de pădurea aceea ?

Plecă doctorul și rămaseră cei cinci — toată familia.

— Mamă ! vorbi Ionică, după un timp, arătînd o grijă care îl urmărea de multă vreme. Am lăsat pe masa mea o sticlă...

— Of, bătu-te-ar norocul, că mare spaimă ne-ai mai făcut ! Crezusem că te-ai otrăvit din nebăgare de seamă !

— Am dat-o la analiză, adăugă Andrei, cu un surîs.

Băiatul făcu ochii mari :

— Și..., ce era ?

— Apă de la robinet !

Ionică strîmbă din colțul gurii ; îi venea greu să admită că, într-un fel, pe undeva, un pic, se lăsase cam păcălit.

— Știam eu, dar omul pînă nu încearcă nu poate să creadă pe deplin. Am fost bolnav mult timp ?

— Aproape trei săptămîni ! zise mama oftînd.

— Tot nu se știe ce-am avut ?

— Cum să nu se știe ? ! Meningită... Dar te-au îngrijit bine, și s-a dus !

— Va să zică așa !... murmură băiatul, uimit. Și aste trei săptămîni am fost tot timpul... Cum să spun... N-am știut nimic ?

— Ba ai știut, că veneam să te văd, și de multe ori ai vorbit.

— Așa, cu șir ?

— Foarte deslușit; numai cînd creștea febra spuneai cîte unele... Ce visai și tu. Dar acum, hai să nu ne mai gîndim!

— Ce ciudat! murmură iarăși băiatul, privind într-un trecut atît de învălmășit. Nu pot de loc să fac deosebire între clipele cînd vorbeam cu înțeles, și cele cînd aveam închipuiri...

Apoi se uită la toți, pe rînd.

— Prin urmare, a fost un vis!... Ce bine că sînteți aici!

Ședeau în jurul patului toți patru, cu mîinile între ale lui. Și mîinile lui mici le strîngeau pe toate, ca și cum s-ar fi temut că îl vor părăsi.

Îi curgeau iar lacrimi din ochi, și nu le putea stăvili. Mama scoase batista, le șterse cu gestul ei blînd, și deodată — iac-așa — izbucni în plîns.

— Ce-oți avea de v-ați pus pe bocit? mormăi tatăl, ursuz.

Dar și ochii lui erau uzi, și ochii Tincuții, și ai lui Andrei, degeaba s-ar fi prefăcut!

Băiatul oftă:

— Dac-ați ști prin ce vise am trecut! Numai să vă povestesc și v-ați îngrozi!

— Nici să nu povestești! zise mama. Cît a fost mi-e destul!

— De ce? protestă Andrei.

— De ce? protestă și Tincuța. Ai să ne povestești toate, cînd ai să vii acasă!

Ionică scutură capul:

— Nu pot...

Apoi se înseninâ, și în colțul gurii lui se ivi un zîmbet încert, puțin enigmatic:

— Poate are să povestească altcineva în locul meu, dacă o înțelege, dacă o simți, măcar în parte, ce s-a întîm-

plat cu mine, și-o avea destulă putere să meargă pînă la capăt.

Ușa se deschise, intră sora, iar după ea fata din zăpadă, tare albă la față.

— Poftim, dacă vrei să-i mulțumești, el este!

Fata înaintă fără sfială, și, ajunsă la picioarele patului, se arătă în toată lumina care scălda camera albă.

— Am pansat-o, zise sora. Avea o zgîrietură destul de adîncă. Dar n-o să se cunoască de loc cînd o fi mare. Nu-ți fie teamă, fetico; o să rămîi tot frumoasă!

Pe obrazul fetei se vedea un bandaj îngust, lipit cu îndemînare, și nu puteai ști ce-i mai alb — bandajul sau pielea obrazului. Numai că obrazul se îmbujoră dintr-o dată.

— După cum vedeți — adăugă sora — am și gătit-o puțin, să n-ajungă ciufulită acasă.

În părul fetei — răvășit adineaori, acum pieptănat cu grijă — o garoafă albă zîmbea tuturora, cu toate petalele, dar nu știai cine zîmbește cu mai multă căldură — garoafa sau părul?

— Îți mulțumesc, vorbi fata, adresîndu-se lui Ionică. Mi-ar părea rău să te fi certat pentru mine!

— Nu m-a certat nimeni! minți băiatul, socotind să ia numai asupra lui răspunderea întîmplării.

Și se tot uita la fata cu floarea, întrebîndu-se dacă n-o mai văzuse aiurea.

— Cînd erai mică, nu-ți spuneau Marioara?

— Ba da! răspunse ea, cu multă mirare. Acasă îmi mai spun așa și acuma. Dar eu aș vrea să mă cheme Maria.

— Te înțeleg foarte bine!

— În ce clasă ești? întrebă fata.

— Într-a șaptea.

— Ca și mine! Și ce-ai să urmezi, după ce termini școala?

— Aș vrea să merg la arhitectură.

Acum fata rîse de-a binelea, arătîndu-și dinții așa de albi, că nu știai dacă-i mai albă floarea.

— Și eu la fel! Îți place desenul?

Ionică ridică din umeri, apoi încuviință, însă cu stînjenire:

— S-ar părea că da...

— Ba îi place foarte mult! interveni Tincuța, respingîndu-i modestia. Știe toată lumea. Apoi îi place pictura, și muzica, și poezia...

— Toate astea sînt trebuitoare la arhitectură, zise fata cu floarea.

— Dar mai-mult decît toate — completă Andrei, care știa el ce spune — are închipuire!

Acum Ionică încuviință fără sfială:

— Ce-i drept, cu închipuirea stau foarte bine!

Și începu să rîdă, spre mirarea tuturora.

— Mă duc! zise atunci fata, socotind să nu tulbure mai mult această adunare de familie.

Băiatul ar fi vrut ca ea să mai stea, dar nu era cuviincios să spună. Se ridică puțin din pernă, și făcu semn cu mîna:

— Maria!

Se cuvenea să adauge o vorbă, mai cu căldură, că doar luptaseră împreună!

— Cînd termin școala, am să te caut, Maria!

Ea rîse, arătîndu-și iar dinții, în paguba florii:

— Sînt multe Marii pe lume!

— Am să te cunosc după felul părului!

Ea își scutură părul blond, făcîndu-l să joace pe umeri.

— Multe fete au părul ca mine!

— După ochi; ai ochi negri, îi știu!

— Ochi negri sînt destui, că n-ai putea nici să-i numeri.

— Dar nu ca aĭ tăi, ce maĭ!

Fata se duse, nemaiavînd ce să adauge, dacă vedea la acest băiat atîta hotărîre. Din uşă se mai întoarse şi le zîmbi tuturora. Toţi îi zîmbiră.

Dar Ionică stătea gînditor, cu capul în pernă.

— Mamă, ce floare avea în păr?

— Garoafă! răspunse Tincuţa, în locul mamei. O garoafă albă. Îi stătea foarte bine!

— Da... murmură băiatul cu ochii în afara odăii. Cînd eşti tînără şi îţi place viaţa, e frumos să-ţi pui o floare în păr! E ca o minune!

Apoi se încordă, spre neliniştea mamei, şi adăugă, în şoaptă, cu gîndul departe, în urmă:

— Ei n-o să-i pună nimeni ştreangul de gît! N-o s-o ardă nimeni pe rug!

— Ionică, nu mai vorbi aşa, că mă sperii! suspină mama.

Băiatul o privi, la început ca din depărtare, şi aspru; pe urmă chipul lui se îndulci, dar nu dintr-o dată. Şi, lipindu-şi atunci el obrazul de mîna mamei, zise blînd, ca un copil supus, dar hotărît, ca un om care a înfruntat din greu viaţa:

— Mamă, mie să-mi spui Ion, începînd de astăzi!

— Bine, Ionică! răspunse mama, zîmbind.

Şi toţi zîmbeau mulţumiţi, cum zîmbeşte şi cel ce a scris acestea, bucuros că a dus truda lui la sfîrşit.

«...Da, semănau toți, Gavroche cu Mitruț de la Plevna și cu Viriarte — și chiar cu Iliuță, încă nenăscut astăzi — și toți cu flăcăiandrul acesta palid de sub poartă. Era în ei aceeași tinerețe înălțată, aceeași dăruire caldă și întreagă, aceeași dragoste de viață. Și cu cît le era mai dragă viața, cu atît se temeau mai puțin de moarte, primind o cu pieptul înainte și cu zîmbetul pe față. Dar, se gîndea Ionică în această clipă de bucurie îndoliată, ca să nu-ți fie frică de moarte trebuie să iubești mai întîi viața, iar viața să n-o înțelegi fără libertate.»

EDITURA TINERETULUI